दशवैकालिक सूत्र प्रारंभः

(अर्थ शुद्ध मूल तथा भावार्थ सहित).

प्रस्तावना.

आ दशवैकालिक सूत्रनी त्रीजी आवृत्तिनी बधी प्रतो खपी जवाथी ने आ सूत्रनी उपरा उपरी मागणी थवाथी आ चोथी आवृत्ति छपावी बहार पाडी छे. आ सूत्रनो मूळ पाठ फरीथी जर्मनी मोकली प्रख्यात डाकटर हरमन जेकोबी साहेबनी देखरेख नीचे प्रोफेसर ल्युमेन साहेबना शिष्य डा. वोलथर श्युब्रिंग पासे फरीने सुधरावी आ चोथी आवृत्तिमां दाखल करावेल छे. प्रथमनी माफक दशे अध्ययनो शुद्ध करावेल मूळ पाठ ने पाठान्तरो साथे अलग छपावेल छे. आ सूत्र देवनागरी लिपिमां छपावेल छे, तेथी मारवाड तथा पंजाब तरफना बन्धुओने वांचवा सुगमता पडशे. आ पुस्तकनी बधी उपज जर्मनीमां सूत्रो सुधरावी आवी रीते सूत्रो छपाववामां वपराय छे माटे बधा जैन भाइओए तथा साहित्यप्रेमी सज्जनोए ज्ञानलाभना आवा शुद्ध मूळवाळांज सूत्रो खरीदी आवा कार्यने मदद करवी जोइए. अमारो आशय आवा पुस्तको छपावी बीजानी माफक पेटभराइ करवानो नथी. अमे बधा आगमो जर्मनीमां शुद्ध कराववा तजवीज करी छे अने अमारा तरफथी छपातां बधां सूत्रो जर्मनी वगेरे देशोमां विद्वानो पासे शुद्ध करावेल होवाथी तेने बधा जैनभाइओ वगेरे उत्तेजन आपशे एहवी आशा छे, माटे शुद्ध करावेल मूळ पाठवाळां सूत्रोज खरीदवा ध्यान राखवा अमारी नम्र विनंति छे.

डा. जीवराज घेलाभाइ दोशी. L. M. S.
नवा दरवाजे अमदावाद.

अनुक्रमणिका.

आ पुस्तकमां सुधारो वधारो करी छपावी प्रसिद्ध करनार

डाक्टर जीवराज घेलाभाइ दोशी L. M. & S.

आ पुस्तक मळवानुं ठेकाणुं :—

डा. जीवराज घेलाभाइ दोशी. नवे दरवाजे—अमदावाद.

शा. त्रीभोवनदास रुघनाथदास. ठे. आकाशेठनाकुवानी पोळ—अमदावाद.

शा. बालाभाइ छगनलाल. ठे. कीकाभटनी पोळ—अमदावाद.

आवृत्ति ४ थी मत १०००.

अमदावाद—शाहपुर नवी पोळमां आवेला श्री प्रजाहितार्थ मुद्रालयमां पटेल डाह्याभाइ दलपतरामे छाप्युं.

संवत १९८०. सने १९२४.

कीमत रु. ३—०—०

॥ दशवैकालिकसूत्र ॥

(द्रुमपुप्फिया.)

वृक्षनुं फुल

॥ प्रथममध्ययनम ॥

अध्ययन पेहेलुं—साधुने भमरानी उपमाए गोचरी करवा विषे.

अर्थः—संसारमांहि धर्म ते सार पदार्थ छे ते भणी प्रथम धर्म कहे छे । ध० ते श्री जैनधर्म श्रुत चारित्ररुप कथा दुर्गतिमां पडतां जीवने धरी राखे तेनुं नाम धर्म (परदेशी राजानी परे) । मं० मंगलीक निस्तरस्तुना देनार । मंगलीक पांच प्रकारे कह्यां १ शुद्ध मंगलीक ते पुत्रादिक जन्म । २ अशुद्ध मंगलीक ते गृहादिक कराववां ते । ३ चमत्कार मंगलीक ते विवाहादिक । ४ क्षीण मंगलीक ते धनादिक लाभ । ५ सदा मंगलीक ते छ कायनी दया पालवी ते । उ० उत्कृष्टो मोटो छे सर्व काळे महाविदेहादिके होय ते धर्म केम नीपजे ते कहे छे । अ० सर्व छ कायना जीवनी दया पालवी १ । सं० सत्तर भेदे संजमने पाळवो २ । त० बार भेदे तप करवो ३ । ए त्रण प्रकारे धर्म नीपजे । हवे ते धर्मनुं फळ कहे छे । दे० भवनपति, वाणव्यंतर, जोतिषी, वैमानिक ए चार प्रकारना देवता । अवि० वळी चक्रवर्त्तादिक । तं० तेहने । न० नमस्कार करे छे । ते धर्मी केहेवा छे । ज० जेह पुरुषर्त्तानुं । ध० धर्मने विषे । स० सदाकाळ । म० मन होय तेहने ॥ १ ॥

मूलः—धम्मो मङ्गलमुक्कठं अहिंसा संजमो तवो, ॥
देवा वि तं नमंसन्ति जस्स धम्मे सया मणो ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—आ संसारने विषे सर्व पदार्थ करतां धर्म पदार्थ तेज सारछे. धर्म एटले शुं ? जीवने दुर्गतिमां पडतां धरी राखीने, सद्गती प्राप्त करे तेज धर्म. हवे दुर्गतिमां पडतां जीवने धरी राखे ते कयो धर्म ? जे जैन धर्म तीर्थंकर महाराजे, सुत्र धर्म तथा चारीत्र धर्म रूप भाख्यो गयेल छे. तेज धर्म. शिष्य—ते धर्म केम नीपजे ? गुरु—हे शिष्य ते धर्म त्रण प्रकारे नीपजे ते कहुं छुं, प्रथम छकाय जीवनी रक्षा, एटले सर्व जीवनी दया पाळवी १. बीजे भेदे सत्तर प्रकारे संजम अथवा पांच इंद्री कबजे राखवी ते २, त्रीजे भेदे बार प्रकारनो तप अथवा तृष्णानो त्याग ३. ए त्रण प्रकारे धर्म थाय. वळी ते धर्म केवो छे ? तोके उत्कृष्टो मंगळीक छे. ते मंगळीकना पांच भेद छे, ते कहे छे, प्रथम शुद्ध मंगळीक ते पुत्रादिकनो जन्म १, अशुद्ध मंगळीक ते गृहादीक नवां कराववां ते २, चमत्कार मंगळीक ते वि[illegible] प्रमुख ३, क्षीण मंगळीक ते धनादीकनी प्राप्ती ४, सदा मंगळीक ते सर्व जीवनी दया पाळवी तेने उत्कृष्टं मंगळीक कह्युं छे ५. हवे शिष्य पुछे छे. स्वामी ते मंगळीक धर्मने अंगीकार करवाथी, कोइ जीवोने दुर्गती पडतां धरी राख्या हशे ? गुरु—हा. प्रदेशी राजा, अर्जुन माळी, संजती राजा विगेरे घणा जीवो दुर्गति जवानी तैयारीमां मोक्ष देव लोके गया. वळी शिष्य पुछे छे हे स्वामी एवा धर्म करनारने आ लोकने विषे प्रत्यक्ष फायदो शुं ? गुरु—जे स्त्री पुरुषनुं हमेशां धर्मने विषे मन छे, ते जीवोने चार जातीना देवता अने चक्रवर्ति बळदेव वासुदेवादीक आवीने नमस्कार करे छे. ॥ १ ॥

अर्थः—एहवा धर्मवंत साधु होय तेहने आहार लेवानी विधि देखाडे छे। ज० जेम यथा दृष्टांते। दु० वृक्षना। पु० फूलने

विषे । भ० भमरो चउरेंद्रि जीव । आ० मर्यादाए थोडुं थोडुं पीए । र० फुलनो रस परन्तु भमरो । न० न उपजावे । य० वळी । पु० ते फुलने । कि० किलामना (बाधा पीडा । सो० ते भमरो । य० वळी । पी० तृप्ती संतोष पमाडे । अ० आपणा आत्माने । वृक्ष समान गामादिक १ । फुल समान ग्रहस्थ २ । रस समान अन्नादिक ३ । भमर समान साधु ४ ॥ २ ॥

मूलः—जहा दुमस्स पुप्फेसु भमरो आवियइ रसं ॥
न य पुप्फं किलामेइ सो य पीणेइ अप्पयं ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—शिष्य—कहेलो सर्वथा प्रकारे धर्म कोण पाळी शके ? गुरु—हे शिष्य ते धर्म तो साधुज पाळी शके. शिष्य—साधुने आहार प्रमुख क्रिया करवानी छे तेथी गृहस्थिने कदापी दुःख पेदा थाय तो ते धर्म केम नीपजे ? गुरु—हे शिष्य द्रष्टांते करी कहुं छुं ते सांभळ, जेमके वृक्षना पुष्पने विषे रसना बिंदुओ ठरेला होय, ते फुलने किलामना न उपजावतां भमरो मर्यादाए एटले अल्पर्थी रस पीए, पण वृक्षने तथा पुष्पने पीडा उपजाववा दे नहि, हवे द्रष्टांतनुं सिद्धांत करे छे, वृक्ष समान ग्रामादीक, पुष्पसमान ग्रहस्थ, रस समान आहारादीक अने भमरा समान साधु मुनिराज, ते आहारादीक ग्रहस्थना घेरथी मर्यादा प्रमाणे लइने, आपणा आत्माने संतोष पमाडे पण ग्रहस्थने टोटो पडे अगर तेने दुःख उपजे तेम मुनि आहारादीक लीए नहि. ॥ २ ॥

अर्थः—ए० एम । ए० एणे प्रकारे । स० साधु । मु० मुकाण्या बाह्य अभ्यंतर परिग्रहथी । जे० जेकोई । लो० अढी द्वीपरुप लोकमांही । सं० छे । सा० साधु जे ज्ञानादिके करी मोक्षने सावे ते । वि० भमरो । व० जेम आवे । पु० घणा फुलने विषे तेम साधु घणा गृहस्थने घेर प्रवर्त्ते एक घर उपर न रहे । भमरो तो अणदीधुं पण लीए अने साधु केवा छे । दा०

दातारनुं दीधुं । भ० भात पाणी । ए० ४२ दोष रहित लेवाने विषे । र० रता छे ॥ ३ ॥

मूलः—एमेए समणा मुत्ता जे लोए सन्ति साहुणो ॥
विहंगमा व पुप्फेसु दाण-भत्ते सणे रया ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—शिष्य–उपर कहेला मुनिराज क्यां छे? अने ते केवा गुणना धारणहार होय, तेने साधु कहीए? गुरु–ते मुनिराज अढीद्वीपरुप लोकाने विषे छे, ते मुनिराज केहवा छे, तो के बाह्य ने अभ्यंतर परिग्रहथी मुकाणा छे, एटले बाह्य ते पैसादीकनो त्याग छे, अभ्यंतर क्रोधादीकनो त्याग छे अने ज्ञानादीक करी मोक्षने साधे तेने साधु कहीए. शिष्य–ते साधुने भमरानी उपमा केम दीधी? गुरु–जेम भमरो घणा पुष्पने विषे आवे पण एक पुष्प पर ते बेसी रहे नहि, तेम साधु मुनिराज घणा ग्रहस्थना घरने विषे जाय, पण एक घरनो आश्रय करी रहे नहि. वळी भमरो तो अणदीधुं पण लीए छे, कारणके वृक्ष पोताना पुष्पनो रस भमराने आपतुं नथी ने पोतानी मेळेज ते रस पीए छे. पण साधु तो ग्रहस्थे जे आपेलुं होय, ते पण बेतालीस दोष रहित होय तेज ग्रहण करे छे. ॥ ३ ॥

अर्थः—शिष्ये कह्युं । व० अमे । च० वळी । वि० एहवी आहारनी वृत्ति । ल० लेशुं । न० नहि थाय । य० वळी । को. कोई पृथ्वीयादिक जीवनी । उ० हिंस्या । अ० ग्रहस्थे पोताना बेटादिकने निमित्ते । ग० रांध्युं होय तेहने विषे । री० विचरशुं । पु० फुलने विषे । भ० भमरो । ज० जेम जाय तेम ॥ ४ ॥

मूलः—वयं च वित्तिं लब्भामो न य कोइ उवहम्मई. ॥

अहागडेसु [1]रीयन्ते पुप्फेसु भमरा जहा ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः— उपर कहेलां गुरुनां वाक्य सांभळी शिष्य गुरु प्रत्ये आ प्रमाणे कहेता हवा. जेम पुष्पने विषे भमरो जाय पण पुष्पने कीलामना न उपजावे ते प्रमाणे ग्रहस्थिए पोताना निमित्ते आहारादीक करेल हशे तेने विषे पृथ्वीयादीक छ-कायजीवनी विराधना नहि थाय तेम अमे पण आहारनी वृत्तिए विचरीशुं. ॥ ४ ॥

अर्थः—म० भमर । स० सरिषा । बु० नव तत्वना जाण साधु । जे० जे कोई । भ० होय अथवा भये छे । अ० कुला-दीकनी निश्रा प्रतिबंध रहित विचरे । ना० घणा घरना थोडा थोडा । पिं० आहारने विषे । र० राता । दं० इंद्रिनो दमणहार । ते० तेहने । वु० कहीए । सा० साधु ॥ ५ ॥ त्ति० एम सुधर्मास्वामीए जंबुस्वामी प्रत्ये । बे० कह्युं ॥

मूलः—महुकार-समा बुद्धा जे भवन्ति अणिस्सिया ॥

नाणा पिण्ड-रया दन्ता. तेण वुच्चन्ति साहुणो ॥ ५ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. ५ भावार्थः—शिष्य–साधु कोने कहीए ? गुरु–भमरनी पेरे घणा घरना थोडा थोडा आहारने विषे रक्त अने पांच इंद्रियोना दमणहार, कुळादिकनी निश्राने प्रतिबंधपणे करी रहित विचरे तेने साधु कहीए. ए प्रकारे सुधर्मास्वामीए पोताना

१ B रीयन्ति.

जंबूस्वामी नामना शिष्यने कह्युं, उपर कहेला निर्दोष आहार पाणी लेवावाळा साधुने निश्चळपणे ब्रह्मचर्य पाळवुं, ते उपर बावीसमा तीर्थंकर नेमनाथ भगवानना नाना भाइ रहेनेमी संजम लइ गीरनार पर्वतनी गुफामां ध्यान धरीने रहेला, त्यां राजेमतीने नग्न मुद्रा देखी ब्रह्मचर्यथी क्षोभना पामतां, राजेमतीए बोध करी ब्रह्मचर्यमां स्थिर कर्या तेनुं उदाहरण आ बीजा अध्ययनमां कहीए छीए. ॥ ५ ॥

॥ इति श्री दुमपुप्फियानाम प्रथममध्ययनं सम्मत्तं ॥ १ ॥

(सामणपुव्वगं.)

संजममां स्थिरपणुं.

॥ द्वितीयमध्ययनम् ॥

अध्ययन बीजुं—रहेमीने राजेमतीना दृष्टांते विषय निवारवा विषे.

अर्थ:—क० केम (कया प्रकारे) । कु० वळी । कु० पाळे साधु । सा० चारित्र । जो० जो । का० शब्दादिक काम भोग । न० न । नि० तजे । प० पगले । प० पगले ते पुरुष संजमने विषे । वि० सिदाय (दुःखी थाय) । सं० खोटा अध्यवसाय (विचार)ने । व० वश । ग० गयो (पोहांच्यो) थको ॥ १ ॥

मूलः—कहं नु[1] कुज्जा सामण्णं जो कामे न निवारए ॥
पए-पए विसीयन्तो संकप्पस्स वसं गओ ? ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—शिष्य—साधु चारित्र केम पाळे ? गुरु-संजम कहने चक्षुादिक पाच इंद्रियोना विषय भोगनी भुंडी वांछनाने निवारे अने जो ते न निवारे तो ते पुरुष पगले पगले सिदाय (दुःखी थाय) अने संकल्प विकल्पने वश पोहांचे ॥ १ ॥

अर्थः—व० वस्त्र पट्टकुलादिक चीनदेशना आदि १ । गं० सुगंधी कपुर कोष्ट पुडादिक २ । अ० मुगटादिक अलंकार ३ । इ० स्त्रीयादिक ४ । स० पलंगादिक ५ । य० वळी आसनादिक ६ । अ० रोगादिक कारणथी विषयनी इच्छा रहित तथा ए चीजो पोताने वश आधिन नथी तेथी । जे० जेकोई मनुष्य । न० नथी । भु० भोगवता । न० न । से० ते पुरुषने । चा० त्यागी । त्ति० एवो । वु० कहीए ॥ २ ॥

मूलः—वत्थ-गन्धमलंकारं इत्थीओ[2] सयणाणि य ॥
अच्छन्दा जे न भुञ्जन्ति न से "चाइ" त्ति वुच्चई ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—रोगादिक कारणथी तथा दरिद्रपणाथी चीनदेश प्रमुखना पट्टकुलादिक वस्त्र, कस्नागर कस्तुरी, अत्तर प्रमुख सुगंधी पदार्थ, मुगटादिक आभरण अलंकार, स्त्रीयादिक, पलंगादीक आसन, एटला पदार्थ पोतानी पासे नथी, तेम ते पदार्थने भोगवतो पण नथी, तेहवा पुरुषने त्यागी न कहीए ॥ २ ॥

---

१ S तु. २ B इन्थिओ.

अर्थः--हवे जे पुरुष त्यागी होय ते कहे छे। जे० जे कोई। य० वळी। कं० शोभायमान। पि० वहाला मनने प्रिय कारी। भो० शब्दादिक भोग। ल० पाम्या। वि० विविध प्रकारे शुभभावनाए करीने। प्पि० छांडवानुं। कु० करे। सा० स्वाधीन पोताने वश हुता। च० तेने तजे छांडे। भो० शब्दादिक भोगने। से० ते पुरुष। हु० निश्चे। चा० त्यागी। त्ति० वळी। वु० कहीए ॥ ३ ॥

मूलः--जे य कन्ते पिए भोए लद्धे विप्पिट्ठि कुव्वई ॥
साहीणे चयइ भोए से हु "चाइ" त्ति वुच्चई ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः--शिष्य-त्यारे त्यागी पुरुष कोने कहीए? गुरु-जे पुरुषने शब्दादिक पांच इंद्रियोना काम भोग मनने प्रियकारी (वाल्हा छे) अने ते काम भोग पोताना वशमां छे, मतलब के पोताना स्वाधीनमां छे अने ते काम भोगने छांडे तो ते पुरुषने निश्चे त्यागी कहीए. *(तेवारे शिष्ये पुछ्युं के हे स्वामी, जे कोई छती रिद्धी छांडे तेहनेज त्यागी कहीए? बीजाने शुं न कहीए? तेवारे गुरु कहे छे, जे कोइ दरिद्री थको स्त्री, काचुं पाणी, अने अग्नि, ए त्रणवानां छांडीने दीक्षा लीए तो तेहने पण त्यागी कहीए, केमके स्त्री, काचुं पाणी, अने अग्नि ए त्रणवानां छांडवां घणांज दुक्कर छे.) ॥ ३ ॥

अर्थः--स० ते त्यागी समता संजमने विषे। पे० स्त्रीयादिकने देखीने। प० विचरतां थकां। सि० कदाचित। म० मन। नि० नीकळे। ब० संजम थकी बाहेर एटले स्त्रीयादिक उपर चित्त जाय तेवारे एहवुं चिंतवे। न० नहीं। सा० ते स्त्री।

---

१ ℘ वि प्पि० २ B चए. * आ गाथाना ( ) मा लखेलो भावार्थ घणा सूत्रोना टबामां छे तथा बाबुना दशवैकालिकसूत्रमां अवचूरी ने हरिभद्रसूरीनी टीकामां छे.

म० माहरी अने । नो० नथी । अवि० वळी । अ० हुं । पि० पण । तीं० तेहनो । इ० चिंतवीने । ए० एम । ता० ते स्त्री उपरथी । वि० फेडे निवर्त्तावे । रा० स्नेह ॥ ४ ॥

मूलः——समाए पेहाए परिव्वयन्तो ।
सिया मणो निस्सरई बहिद्धा, ॥
"न सा महं नो वि अहं पि तीसे" ।
इच्चेव ताओ विणएज्ज रागं ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—शिष्य—स्त्रीयादीक देखीने साधुनुं मन संजमथी बाहेर जाय तो शुं करवुं ? गुरु—ते त्यागी पुरुषने संजमने विषे समता परिणामे विचरतां स्त्रीयादीक देखीने कदाचित संजमथी मन बाहेर जाय तो एम चिंतवे जे स्त्रीयादिक माहारी नथी अने हुं ते स्त्रीनो नथी, एम चिंतवी स्त्री उपरथी स्नेह राग निवारे, तेम छतां जो संजमथी मन बाहेर जाय तो, आ पांचमी गाथामां कह्या प्रमाणे करवुं. ॥ ४ ॥

अर्थः—आ० तडके आतापना लीए । उणोदरी करे । च० छांडे । सो० सुकुमाळपणाने । का० शब्दादिक काम भोग । क० अतिक्रमे छांडे । क० तेणे अतिक्रम्यां छांडयां । खु० निश्चे । दु० दुख जेमणी दुःखने उपजावणहार काम भोगज छे । छिं० छेदे । दो० अप्रीतिरुप द्वेषने । वि० निर्वर्तावे टाळे एम करतां । रा० स्नेहरुप रागने । ए० एम । सु० सुखी । हो० थाइश । सं० संसारने विषे ॥ ५ ॥

मूलः—आयावयाही ! चय सोगुमल्लं ! ।
कामे कमाही ! कमियं खु दुक्खं ॥
छिन्दाहि दोसं ! विणएज्ज रागं ! ।
एवं सुही होहिसि सम्पराए ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—शरीरनुं सुकुमाळपणुं छांडीने तडकानी आतापना लीए, उणोदरी प्रमुख बार प्रकारे तप करे (मतलब के) आहार करवामां कमती करतो जाय ने क्षुधा सहन करे एम करवाथी शब्दादिक काम भोग अने तेनाथी उत्पन्न थतां राग द्वेषथी दुःखो निवर्तावे के जेथी संसारने विषे जीव सुखी थाय. ॥ ५ ॥

ए पांच गाथाए करीने गुरुए शिष्यने समुचे उपदेश कह्यो, वळी वधारे मन ठाम राखवाने माटे इहां राजेमती अने रहनेमीनी कथा कहे छे.

सोरठदेशने विषे, बारहजार जोजन लांबी ने नवजोजन पहोळी स्वर्गपुरी सरिखी द्वारकां नामनी नगरीने विषे, छपन्नकोटी जादव सहित श्रीकृष्णजी राज्य करता हता. तेमना पिताना मोटाभाइ समुद्रविजय तेहनी सिवादेवी नामनी राणीनो पुत्र नेमनाथ भगवान तेहनुं, उग्रसेन राजानी धारणीनामनी राणीनी अत्यंत विजळीना झबकारा जेवो स्वरुपवान राजेमती नामनी पुत्रीनी साथे सगपण कर्युं, तेहने श्रावण सुदी छठना दिवसे शुभमुहुर्ते मोटा आडंबरथी नेमनाथ परणवा तोरणे आव्या. उग्रसेन राजाए जानैयाने गोरव देवाने माटे घणां पशु पक्षीने पांजराने विषे पुरेला जोइने, नेमनाथ भगवान विचारवा

लाग्या के अहो ! एक स्त्रीने परणतां हजारो जीवोनो घात थशे तो तेथी परणवुं श्रेष्ठ नथी एम चिंतवी, ते जीवोने पांजरामांथी छोडावीने, रस्तामांथीज परण्याविना पाछा वळी, घेर जइने, वरसी दान देइ, एकहजार पुरुष संघाते दीक्षा लीधी, तेवार पछी राजेमती पण पतिना वियोगथी वैराग्य पामीने सातसें सखीयोनी संघाते, दीक्षा लइ नेमनाथ भगवानने गीरनार पर्वते वंदणा नमस्कार करवा जतां, रस्तामां मेघवृष्टिथी भिंजायेली राजेमती गुफामां जइने ते तमाम वस्त्रो उतारीने सुकववा लागी, त्यां नेमनाथ भगवानना रहेनेमी नामना नानाभाइ दीक्षा लइ काउसग्ग ध्याने रहेला, तेमणे ते राजेमतीने नग्नमुद्रा जोइने, विषयथी व्याकुळ चित्त थका, राजेमतीने आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के हे सुंदरी ! आवो संसारनां सुख भोगवीए अने भुक्त भोगी थइ अंत्ये दीक्षा लेशुं, एवुं रहेनेमीनुं वचन सांभळीने राजेमती आ छठी गाथामां कह्या प्रमाणे कहेवा लागी.

अर्थः—प० पडे । ज० जाज्वल्यमान बळती । जो० अग्निमांहे ते अग्नि केवी छे । धू० धुमाडो । के० चिह्न छे जेहने । दु० खमतां दोहिली जीवने एहवी अग्निमां पडे परन्तु । न० न । इ० वांछे । वं० वम्योविष । भो० भोगववा पाछो लेवो । कु० कुलना । जा० उपना । अ० अगंधन एटले अगंधन कुलना सर्प बळे पण विष पाछुं न लीए ॥ ६ ॥

मूलः—पक्खन्दे जलियं जोइं धूमकेउं दुरासयं ॥
नेच्छन्ति वन्तयं भोत्तुं कुले जाया अगन्धणे ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—हे रहेनेमी धुमाडे करीने सहित जाज्वल्यमान खमतां दुष्कर एवी अग्निने विषे अगंधन कुळना सर्प बळी मरे पण पोतानुं वमेलुं विष पाछुं लीए नहि.

इहां राजपुत्रनी कथा–वसंतपुर नगरने विषे, जीतशत्रु नामनो राजा राज करतो हतो, तेने वृद्धावस्थाने विषे एक पुत्र थयो ने तेनां जन्मोतरी करावी तो नवमे वर्षे सर्पघात छे, ए घातथी जो उगरे तो घणा वर्ष सुधी जीवे, एम जोषीनां वचन सांभळी राजाए एक स्थंभवाळो मेहेल बनावी तेमां जतना पूर्वक ते पुत्रने राखी, कळाथी खानपानादिक पहोंचे तेम गोठवण करी, वळी पांचसेंह गारुडी पण तेना रखोपाने माटे राख्या. क्यांय पण कीडी संचरे तेटली जग्या ते मेहेलनी अंदर राखी नहि, एम करतां नवमे वर्षे, अगंधन कुळनो सर्प के जे सर्पना नव कुळ छे, तेमां श्रेष्ठ कुळवाळो छे, आकाश मार्गे उडी बारीमां आवीने ते राजपुत्रने डंख दइ आकाश मार्गे चाल्यो गयो के तरतज राजपुत्रे डंख दीधानी वात गारुडीने कहेवाथी, गारुडीए एक तर्फ जाज्वल्यमान अग्निनो कुंड धीखावीने मुक्यो ने बीजी तर्फ दुधनो कुंड भरीने मंत्र जपवा लाग्यो तेथी त्यां आठ कुळना सर्प आव्या, ते दरेकने पुछयुं के तमे राजपुत्रने डंख दीधो छे ! जो दीधो होय तो ते विष पाछुं लइ, आ दुध पीने चाल्या जाओ, ते सांभळी आठ कुळना सर्पोए कह्युं के अमोए डंख दीधो नथी, तेथी ते दुध पीने चाल्या गया अने नवमो अगंधनकुळनो सर्प मंत्रना जोरथी आव्यो तो खरो ? पण तेने पुछतां कह्युं के में डंख दीधो छे, ते वारे गारुडीए ते विष चुसी लेवानुं कह्युं, ते वारे सर्प कहेवा लाग्यो के अमारा कुळना सर्पो कोइने डंख दीए नहीं अने जो डंख दीए तो गंधन कुळना सर्प झेर पाछुं लीए तेम अमे झेर पाछुं लइए नहीं, तेवारे गारुडीए कह्युं के जो विष पाछुं न लीए तो, आ अग्निना कुंडमां पडवुं पडशे ते सांभळी सर्प धुंधवाइ बळीने ते अग्निना कुंडमां पडवा लाग्यो, त्यारे गारुडीए तेने कह्युं के राजाने एक पुत्र होवाथी निर्वंशी थाय छे, तेवारे सर्प कहे के राजा निर्वंशी थाय तो भले, पण मारा कुळनी रीति विष पाछुं लेवानी नथी, एम कही पोते अग्निमां बळी मुवो, पण वमेलुं विष पाछुं लीधुं नहीं.

ते प्रमाणे राजेमतीए रहेनेमीने कह्युं के जुओ तिर्यंच सरीखा अज्ञानी सर्प पण पोते धैर्यवंत थइ अग्निमां बळी मरे पण पोतानुं वमेलुं विष पाछुं लीए नहीं तो आपणे मनुष्य जीन वचनना जाण छतां ए विषयादिक काम भोग दारुण (भयंकर) दुःखना आपनार जाणीने, वमेला भोगने भोगववाने तुं इच्छे छे ए तुजने युक्त नथी ॥ ६ ॥

अर्थः—धि० धिक्कार । अ० हो । ते० ताहारा पुरुषपणा मांही । ज० हे अपयशना । का० अभिलाषी । जो० जे भणी । तं० तुं । जी० असंजम जीवतव्यने । का० कारणे हेते । वं० भगवंत नेमनाथे मने वमी । इ० तुं वांच्छे छे । आ० विषयरुपी एठवाड पीवाने भोगववाने अथवा । वं० भगवंतनी साखे हुं परिहरी अने वळी तुं । इ० वांच्छे छे । आ० मने भोगववा । से० भलुं छे । ते० तुंजने । म० मरवुं । भ० होय पण अकार्य सेववा रुडो नहि ॥ ७ ॥

मूलः—धिरत्थु ते जसो-कामी जो तं जीविय–कारणा ।
वन्तं इच्छसि आवेउं ! सेयं ते मरणं भवे ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—वळी राजेमती रहेनेमीने कहे छे, हे रहेनेमी ? हुं असंजम जीवतव्यने माटे वम्या भोगने भोगववाने इच्छे छे, तेथी हे ? अपजशना अभिलाषी ? तुजने धिक्कार हो ? के जे नेमनाथ भगवाने मुजने वमी तेने तुं भोगववा इच्छे छे ? तेथी तुजने मरण श्रेष्ट होय ? पण वम्या भोग भोगववारुप अकार्य सेववुं तुजने लायक न होय ? साथी के आपणा कुळ सामुं जुवो ते केवुं उत्तम छे ? ॥ ७ ॥

अर्थः—अ० हुं । च० वळी । भो० भोजग । रा० राजानी पौत्री उग्रसेननी बेटी । तं० तुं । च० वळी । अ० छे । अ०

अंधग । व० विष्णुनो पौत्र ने समुद्रविजयनो पुत्र एवो प्रधान कुळ जाणी । मा० रखे । कु० कुळ । गं० गंधन कुळना सर्प सरखो । हो० होइश तने हुं वारुं छुं ए द्रष्टांत जाणी । सं० संजमना विषे । नि० अडोल मनपणे । च० चाल विचर ॥ ८ ॥

मूलः—अहं च भोग-रायस्स, तं च सि अन्धवण्हिणो, ।

मा कुले गन्धणा होमो, संजमं निहुओ चर ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः—हुं भोजग राजानी पौत्री अने उग्रसेन राजानी दीकरी छुं अने तुं पण अंधग विश्नुनो पौत्रो ने समुद्र-विजय राजानो दीकरो छे, एवा आपणा प्रधान कुळ जाणी रखे ! गंधन कुळना सर्प सरीखुं थवाय ? माटे तुजने वारुं छुं के गधन कुळना सर्प सरीखो थइश नहीं अने संजमने विषे अडोलपणे विचरजे ॥ ८ ॥

अर्थः—ज० जो । तं० तुं । का० करीश । भा० एवो भाव मननो परिणाम भोगनीवांच्छा रुप । जा० जे । जा० जे ग्रामादिकने विषे । द० देखीश । ना० स्त्रीओ । वा० वायरानुं । अ० हण्युं अबंद्धमूळ । व्व० जेम । ह० हडनामा वृक्ष समुद्र मांहे पडे तेम । अ० प्रमादरुप वायरे हण्युं थकुं अने संजम गुणेकरी अबंद्धमूळ जो अस्थिर । अ० आतमा तुं करीश । भ० तो संसार समुद्र मांही पडीश ॥ ९ ॥

मूलः—जइ तं काहिसि भावं जा-जा दच्छिसि[१] नारिओ ।

वायाइद्धो व्व हढो अट्ठियप्पा भविस्ससि ॥ ९ ॥

१ B. दिच्छसि s. दच्छसि.

गा. ९ भावार्थः—वळी राजेमती कहे छे, हे रहेनेमी ! जो तुं संजमने विषे आवां अस्थिर प्रणाम राखीश ने विषयना प्रणाम राखीश तो तुं हडनामा वृक्षनी पेरे दु.खी थइश, जेम हडनामा वृक्ष समुद्रनें किनारे होय छे तेनुं मूळ बराबर मजबुत होतुं नथी, माथे भार घणो होय छे अने समुद्रने किनारे पवननुं जोर घणुं होवाथी ते वृक्ष उखडीने समुद्रमां पडे अने त्यां हेराफेरा कर्या करे, तेम तें पण संजमरुपी भार घणो लीधो छे अने वैरागरुपी मूळ मजबुत नहीं होवाथी जे जे ग्रामादीकने विषे जइश, त्यां स्त्रीओने देखवाथी, मोहरुपी पवनना जोरथी संसार समुद्रमां पडीश अने जन्म मरणरुपी हेराफेरा कर्या करीश ॥९॥

अर्थः—ती० ते राजेमतीना । सो० ते रहनेमीए । व० एवां वचन । सो० सांभळ्यां केहवां ते वचन । सं० साधवीए कह्यां । सु० संवेगकारीयां श्रेष्ट । अं० अंकुशे करी । ज० जेम । ना० हस्तीने जातो राख्यो स्थंभने विषे बांध्यो महावते तेम राजेमतीरुपी महावते रहेनेमीरुपी हस्तीने भगवंतना वचनरुप अंकुश तेणे करी असंजमने विषे पडतो राख्यो । ध० धर्म रुप स्थंभ त्यां आणीने । सं० मजबुत । प० बांध्यो ॥ १० ॥

मूलः—तीसे सो वयणं सोच्चा संजयाए सुभासियं ।
अङ्कुसेण जहा नागो धम्मे सम्पडिवाइउ ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—ते रहेनेमीए राजेमती साध्वीना श्रेष्टकारी वैराग्यमय वचन सांभळवाथी, जेम उन्मत्त हाथी उवट रस्ते जतो होय तेने महावत अंकुशथी वश करीने स्थंभने विषे बांधे तेम रहेनेमीरुपी उन्मत्त हाथीने राजेमतीरुप महावते भगवंतना वचनरुप अंकुशे करीने असंजमरुप उवट मार्गे जतो राखीने, धर्मरुपी स्थंभने विषे लावीने बांध्यो ॥ १० ॥

अर्थः—ए० ए प्रकारे । क० करे । सं० बुद्धिमंत तत्त्वना जाण । पं० पंडित वम्या भोग सेवे तेना दोषना जाण । प० पापथी बीहीने । वि० निवर्ते । भो० कामभोग थकी । ज० जेम । से० ते रहनेमी । पु० पुरुष मांही । उ० उत्तम हुओ ॥११॥ त्ति० एम । बे० हुं कहुं छुं ॥

मूलः—एवं करेन्ति सम्बुद्धा पण्डिया पवियक्खणा, ।
विणियट्टन्ति भोगेसु जहा से पुरिसुत्तमो ॥ ११ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. ११ भावार्थः—ए राजेमतीने रहेनेमीनुं द्रष्टांत कह्युं, हवे उपदेश कहे छे.

जेम रहेनेमी विषय भोगथी निवर्तवाथी पुरुष मांही उत्तम थइ मोक्षने विषे पोहोच्यां ने राजेमती पण मोक्षे गयां तेम तत्वना जाण अतिविचिक्षण पंडीतसाधु पापथी डरीने, पोताना आत्माने विषय भोगथी निवर्तावे.

हवे शिष्य पुछे छे हे स्वामी कोइ पुरुष चारित्र लइने रहेनेमीने पेरे विषय भोगनी इच्छा करे, तेहने शुं पुरुषोत्तमपणुं कहीए ? गुरु—हे शिष्य पोतानुं मन चळायमान थयुं ने वळी ते दुष्ट मनने समजावीने संजमने विषे स्थिर थाय तेने पुरुषोत्त-मपणुं कहीए ॥ ११ ॥ ए प्रमाणे सुधर्मास्वामीए पोताना जंबूस्वामी नामना शिष्यने बीजा अध्ययननुं उदाहरण कह्युं ॥ २ ॥ ए बीजा अध्ययनने विषे संजमने विषे धैर्यपणुं कह्युं, ते धैर्यपणुं आचारने विषे पण करवुं तेने माटे आ त्रीजा अध्ययनमां साधुनो आचार बतावे छे.

॥ इति सामण्णपुव्वगं नाम द्वितीयमध्ययनं सम्मत्तं ॥ २ ॥

(खुड्डियायार.)

लघु आचार.

॥ तृतीयमध्ययनम् ॥

अध्ययन त्रीजुं. साधुनो आचार, बावन अनाचिर्ण टाळवा विषे.

अर्थः—सं० संजम चारित्रने विषे । सु० अतिशे रुडी पेरे । ट्ठि० सिद्धांतने अनुसारे रह्यो छे । अ० आत्मा जेहनो । वि० अभ्यंतर बाह्य परिग्रहथी । मु० मुकाणा । ता० छकायनो रक्षपाळ । ते० तेना । ए० आगळ कहेशे । अ० अनाचिर्ण । नि० निंग्रथ । म० मोटा ऋषीश्वर ॥ १ ॥

मूलः——संजमे सुट्ठियप्पाणं विप्पमुक्काण ताइणं ।
तेसिमेयमणाइन्नं निग्गन्थाण महेसिणं ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—सतरे भेदे संजमने विषे जेणे पोतानो आत्मा रुडी पेरे स्थाप्यो छे, बाह्य अभ्यंतर परिग्रहथी मुंकाणा छे ने छकाय जीवनी रक्षाना करणहार छे अथवा पोताना आत्मानुं रक्षण करनार छे, ते स्वयं बुध तथा प्रत्येक बुध (प्रत्येक बुध एटले कोइ पण प्रकारनो पदार्थ देखवाथी समजे) अने स्वयं बुध ते पोतानी मेळे समजे, एवा तीर्थंकर महाराज ते पोताना आत्माने तथा परना आत्माने उपदेश दइ बन्नेनुं रक्षण करे, एवा परिग्रहनी गांठ रहित मोहोटा ऋषीश्वर, तेहने बावन अना-

चिर्ण आचरवा नहीं (अनाचिर्ण एटले ते बावन बोल अंगीकार करवा नहीं) ते आ बीजी गाथामां कहे छे ॥ १ ॥

अर्थः—उ० साधु निमित्ते आरंभ करी रांध्युं ते लेवुं ते अनाचिर्ण १ । की० साधुने अर्थे वेचातुं लीधुं ते २ । नि० आमंत्रण आपी नित्य प्रत्ये महारे घेरथी आटलुं एक वहोरो ३ । अ० ग्रामादिक थकी साधु निमिते आणी दीए ते ४ । य० वळी । रा० रात्रि । भ० भोजन करे ५ । सि० देशथी सर्वथी स्नान करे ते ६ । य० वळी । गं० सुगंध चुआचंदनादि सुघे ७ । म० फुलनी मालादिक पहेरवुं ८ । य० वळी । वी० विजणादिके वायरो नांखवो ९ ॥ २ ॥

मूलः—उद्देसियं १ कीयगडं[1] २ नियागं ३ अभिहडाणि ४ य ।
राइभत्ते[2] ५ सिणाणे ६ य गन्ध ७ मल्ले ८ य वीयणे[3] ९ ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—साधुने अर्थे रांधीने आपे ने ते लीये तो अनाचिर्ण दोष १, साधुने अर्थे आहार प्रमुख वेचातुं लइने आपे ने ते लीये तो अनाचिर्ण दोष २, साधुने नोतरुं दइने कहे के नित्य प्रत्ये माहारे घेरथी आटलुं अमुक पदार्थ वोहोरो ने ते लीये तो अनाचिर्ण दोष ३, आहार प्रमुख ग्रामादीकथी साधुने अर्थे लावी आपे ने ते लीये तो दोष ४, रात्रि भोजन करे तो दोष ५, स्नान करे तो दोष ६, अत्तर फुलेल प्रमुख सुगंधी विनाकारणे शरीरे चोपडे तो दोष ७, पुष्पादिकनी माळा पेहेरे तो दोष ८, विझणादिके पवन नाखे तो दोष ९ ॥ २ ॥

अर्थः—सं घी गोळादिकनो संचय करवो १० । गि० गृहस्थने । म० भाजने जमवुं ते ११ । य० वळी । रा० राजा

---

१ s क्रिय° २ Bs. राय- ३ Bs. वी°

चक्रवर्ति वासुदेवनो । पि० आहार ले १२ । कि० दानशाळानो आहार ले १३ । सं० मर्दननुं करावबुं तथा विना कारणे शरीरनुं चंपाववुं १४ । दं० आंगुली प्रमुखे दांतनुं । प० धोवुं ते १५ । य० वळी । सं० गृहस्थने सुखसातानुं । पु० पुछवुं अथवा हुं केवो देखावुं छुं एम पुछवुं ते १६ । दे० आरीसादिक मांहि मुखनुं । प० जोवुं १७ । य० वळी ॥ ३ ॥

मूलः—सन्निही गिहि-मत्ते य रायपिण्डे किमिच्छए ।
सम्बाहणंदन्त-पहोयणा य सम्पुच्छण देह-पलोयणा य ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—घी गोळ प्रमुख चार आहार मांहीलो वासी राखे तो दोष १०, ग्रहस्थना वासणे जमे तो दोष ११, राजा चक्रवर्ति वासुदेवादिकने जमवाने अर्थे कीधो ते आहार लीये तो दोष १२, दानशाळानो आहार लीये तो दोष १३, तेलादिकनुं विनाकारणे मर्दन करावे तो दोष १४, आंगळीए करी दांत धुए तो दोष १५, ग्रहस्थने क्षेम कुशळनुं पुछे तथा हुं केहवो देखावुं छुं एम कहे तो दोष १६, आरसी प्रमुखमां मुख जुवे तो दोष १७ ॥ ३ ॥

अर्थः—अ० जुवटानुं रमवुं तथा गृहस्थ प्रत्ये निमित्तनुं कहेवुं १८ । य० वळी । ना० सेत्रंज बाजी आदिकनुं रमवुं १९ । य० वळी । छ० छत्र । य० वळी । धा० धारण । अ० करवुं अथवा कारण विना कांबळादिकथी मस्तकनुं ढांकवुं २० । ते० आपण परने सावध्य वैदुं करवुं २१ । पा० पगरखांदिकनुं । पा० पगे पहेरवुं २२ । सं० समारम्भ करवो । च० वळी । जो० अग्निनो २३ ॥ ४ ॥

---

१ B. °हणा.

मूलः—अट्ठावए य नालीए छत्तस्स य धारणट्ठाए ।
तेगिच्छं पाणहा पाए समारम्भं च जोइणो ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—जुवारुं रमे तो दोष १८, सेत्रंज बाजी तथा गंजीफो रमे तो दोष १८, माथे छत्र धरावे अथवा रोगादिक कारण विना दीवसे माथे ओढे तो दोष २०, सावद्य (एटले जेमां जीवनी हिंसा थाय तेवुं वैदुं करे तो दोष) २१, पगे पगरखां पेहेरे तो दोष २२, अग्नि प्रमुख छकाय जीवनो आरंभ करे तो दोष २३ ॥ ४ ॥

अर्थः—से० जे साधुने स्थानक दइने संसार तरे ते शय्यांतरनो । पिं० पिंडआहारनुं लेवुं ते २४ । च० वळी । आ० माचीयादिकने विषे बेसवुं ते । प० पलंग ढोलियादिकने विषे बेसवुं ते २५ । गि० गृहस्थना । अ० घरने विषे अथवा पाडा वच्चे । नि० बेसवुं २६ । य० वळी । गा० गात्रने उगटणादिके करी मेल उतारवो । उ० शरीरे पीठीनुं चोळवुं २७ । य० वळी ॥ ५ ॥

मूलः—सेज्जायर-पिण्डं च आसन्दी पलियङ्कए ।
गिहन्तर-निसेज्जा य गायस्सुव्वट्टणाणि य ॥ ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—जे साधुने रहेवा माटे स्थानक आपे तेनो आहार लीये तो दोष २४, सांगामांची तथा हींडोळाखाट

१ B. नालीए छ° B. omits य.

प्रमुखे बेसे तो दोष २५, शरीरे रोग प्रमुखथी बीमारी थइ होय १, तथा तपस्वी होय २, तथा शरीरमां अशक्ति होय ३ ए त्रण कारण विना ग्रहस्थने घेर बेसे तो दोष २६, शरीरे पीठी चोळे तो दोष २७ ॥ ५ ॥

अर्थः—गि० गृहस्थनुं अन्नादिके करी । वे० वैयावचनुं करवुं तथा गृहस्थ पासे वैयावचनुं कराववुं २८ । जा० जाती जणाववी तथा जाती ते कुळमांही रही । य० वळी । आ० आजीविकानुं । व० करवुं २९ । त० तातुं पाणी शस्त्र अणपरिणमे एटले । अनि० (सचेत) त्रण उकाळा न वळे तेवुं अथवा उनुं तथा ठंडुं एहवुं मिश्र पाणी । भो० भोगवे ३० । आ० क्षुधा लागे । स्स० पुर्वे खाधुं संभारवुं अथवा रोग उपने गृहस्थनी वैयावचनुं संभारवुं ३१ । य० वळी ॥ ६ ॥

मूलः—गिहिणो वेयावडियं जा य आजीव–वत्तिया[1] ।
तत्तानिव्वुड-भोइत्तं आउर–स्सरणाणि य ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—ग्रहस्थनी वैयावच करे तथा ग्रहस्थ पासे वैयावच करावे तो दोष २८, पोतानी जातीनुं ओळखाण करीने पेट भराइ करे तो दोष २९, जे वासणने विषे पाणी उकाळवा चुला पर मुक्युं छे, ते वासणना नीचा भागने विषे तथा वचला भागने विषे अने उपला भागने विषे, ए त्रणे जग्याए अग्नि लागी नथी (मतलब के ए त्रणे जग्याये पाणी उनुं थयुं नथी, ए त्रण जग्यामांथी केटलीक जग्याये अग्निनुं शस्त्र नहि लागवाथी पाणी काचुं रही गयुं छे एवुं मिश्र पाणी) त्रण उकाळा रहित [इहां त्रण उकाळा ते उपर कहेली वासणनी त्रण जग्या समजवी, पण त्रण उभरा समजवा नहीं] अचेत नथी थयुं

१ ख. -वित्तया.

एवुं अथवा उनुं तथा ठंडुं एहवुं मिश्र पाणी भोगवे तो दोष ३०, रोगे पीडयो थको ग्रहस्थनी वैयावचने संभारीने ग्रहस्थनुं शरण ग्रहे तो दोष ३१ ॥ ६ ॥

अर्थः—मू०मुळा ३२ । सिं० आदु ३३ । य० वळी । उ० सेलडीना । खं कटका । अ० ए सर्व शस्त्र अपरणित सचित ३४ । कं० वज्र कन्दादिक ३५ । मू० सदादिकना मूळ ३६ । य० वळी । स० ए सर्व सजीव जाणवां । फ० दाडम ३७ । बी० बीज (तल आदिक) ३८ । य० वळी । आ० सचीत (काचुं) ए सर्व बीजनुं भोगववुं ॥ ७ ॥

मूलः—मूलए सिङ्गबेरे य उच्छु-खण्डे अनिव्वुडे ।
कन्दे मूले य सच्चित्ते फले बीए य आमए ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—मुळो ३२, आदु ३३, सेलडीना कडका ३४, ए काचां भोगवे तो दोष, सुरण ३५, जडी बुटी प्रमुख ३६, आंबादिकनां फळ, दाडम ३७, साळी घउं बाजरी प्रमुखनां बीज ३८, एटलां काचां सचेत भोगवे तो दोष ॥७॥

अर्थः—सो० खाणनो संचल ३९ । सिं० सिंधव । लो० (काचुं) लुण ४० । रो० आगरनुं । लो० लुण । य० वळी । आ० काचुं ४१ । सा० समुद्रनुं उपन्युं लुंण ४२ । पं० उष । खा० खारो ४३ । य० वळी । का० (सिंध देशना पर्वतमांथी नीकळे ते) काळुं । लो० लुंण । य० वळी । आ० काचुं ४४ इत्यादिकनुं भोगववुं ॥ ८ ॥

मूलः—सोवच्चले सिन्धवे लोणे रोमा-लोणे य आमए ।
सामुद्दे पंसु-खारे य काला-लोणे य आमए ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः--खाणनो संचल ३९, सिंधालुण ४०, काचुं लुंण ४१, समुद्रनुं लुंण ४२, खारो तथा उस ४३, सिंध देशना पर्वतथी निपजेलुं काळुं लुंण ४४, ए सचेत भोगवे तो दोष ॥ ८ ॥

अर्थः--धू० धुपनुं करवुं (आपणा शरीरने तथा वस्त्रने तथा व्याधी निवर्ताववाने अर्थे) ४५ । त्ति० वळी । व० वमन (औषध खाईने) करवुं ४६ । य० वळी । व० क० गुह्यस्थानके वाटादिके करी बळनुं वधारवुं तथा गुह्यस्थानना केशनुं समारवुं ४७ । वि० रेचनुं लेवुं ४८ । अ० आंखनुं अंजन करवुं ४९ । दं० दातण । व० करवुं ते ५० । य० वळी । गा० गात्रनुं तेलादिके । भं० विलेपन करवुं ५१ । वि० (शरीरनी) विभुषा करवी ५२ ॥ ९ ॥

मूलः--धूवणे त्ति वमणे य[1] वत्थी[2]-कम्म विरेयणे ।
अञ्जणे दन्तवणे य गायाब्भङ्ग-विभूसणे ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः--वस्त्रादिक धुपे तो दोष ४५, ओसड खाइने वमन करे तो दोष ४६, गुह्यस्थानके वाटादिके करी बळनुं वधारवुं तथा गुह्यस्थानना केशनुं समारवुं एटलां वानां करे तो दोष ४७, औषधादिके रेचनुं लेवुं करे तो दोष ४८, आंखे काजल आंजे तो दोष ४९, दातण करे तो दोष ५०, तेलादिके करी गात्रने सींचे तथा तेनुं विलेपन करे तो दोष ५१, शरीरनी विभुषा करे तो दोष ५२ ॥ ९ ॥

---

१ B. omits य. २ Bs. बत्थी.

अर्थः--स० सर्व । ए० ए उपर कहेला बावन । अ० अनाचिर्ण न अचारवा जोग कोहने ते कहेछे । नि० निर्ग्रंथने (साधुने) । म० मोटा ऋषिने ते साधु केवा छे । सं० सत्तर प्रकारे संजमे तथा बार प्रकारे तपे करी । य० वळी । जु० सहित छे । ल० अल्प उपगरण राखवे करी हळवा । वि० वायरानी पेरे अप्रतिबन्ध विहारी ते मागसरादिक आठ मास अने श्रावणादिक चार मास एम नव कल्पी विहार करतां विचरे तेमने ए अनाचिर्ण जाणवा ने न सेववा ॥ १० ॥

मूलः—सव्वमेयमणाइस्सं निग्गन्थाण महेसिणं ।
संजमम्मि य जुत्ताणं लहुभूय-विहारिणं ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—अल्प उपगरण राखवे करी हळवा, वायुनी पेरे अप्रतिबंध, नवकल्पिविहारना करणहार, संजमे करीने सहित, एवा निर्ग्रंथ महा ऋषीश्वरने उपर कहेला बावन अनाचिर्ण आचरवा नहीं ॥ १० ॥

अर्थः—पं० पांच । आ० (हिंसादिक) आश्रव । प० ज्ञान परिज्ञाए । ना० जाणीने पच्चखाण परिज्ञाए करी छांड्यां छे जेणे । ति० (मनादिक) त्रण । गु० गुप्तिए करी सहित । छ० छकायनी । सं० जतनाना करणहार । पं० पांच इन्द्रियना । नि० जीतणहार । धी० बुद्धिवंत अथवा संजमने विषे धीर्यवंत । नि० साधु । उ० मोक्ष मार्गने विषे सरल कपट रहित । द० दर्शन छे जेहनुं एटले संजमने विषे प्रतिबद्ध ॥ ११ ॥

मूलः—पञ्चासव-परिन्नाया ति-गुत्ता छसु संजया ।
पञ्च-निग्गहणा धीरा निग्गन्था उज्जु-दंसिणो ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—ए बावन अनाचिर्णने न सेवे ते मुनिराज केहेवा होय ? हिंस्यादिक पांच आश्रव (हिंसा १, जुठ २, चोरी ३, मैथुन ४, परिग्रह ५) ने ज्ञाने करी जाणीने, पच्चखाण परिज्ञाए करीने जेणे छांड्या छे, मन वचन अने काया ए त्रण गुप्तिए करीने सहित, छकाय जीवनी जतना करे छे, पांच इंद्रियोने वश करे, बावीस परिसह खमवाने धैर्यवंत, कपट रहित सरळ स्वभावी एवा गुणना धरणहार निग्रंथ होय ॥ ११ ॥

अर्थः—एहवा साधु शुं करे ते कहे छे । आ० आतापना ले । गि० ग्रीष्म ऋतुए एटले वैशाख जेठ मासे । हे० हेमंत ऋतु पोस माहमां शियाळे । अ० वस्त्रादिक रहित होय । वा० वर्षाऋतु चोमासे भादरवो आसो । प० एक स्थानकआश्रयी रहे पांच इन्द्रि गोपवी तपश्चर्या करे । सं० साधु संजती । सु० (ज्ञान दर्शन चारित्रने विषे) भली रीते । स० समाधिवंत (यतनवंत) तथा क्रोध रहित ॥ १२ ॥

मूलः—आयावयन्ति गिम्हेसु, हेमन्तेसु अवाउडा, ।
वासासु पडिसंलीणा संजया सु–समाहिया ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—संजमवंत भली समाधि सहित एवा मुनिराज शियाळो उनाळो वर्षाऋतुने विषे शुं शुं करे ते कहे छे, उनाळाने विषे तडकानी आतापना ले, शियाळाने विषे वस्त्र वेगळां मुकीने टाढ खमे, वर्षाकाळने विषे पोतानां अंगोपांग गोपवीने पोतानां शरीरनी शक्ति प्रमाणे तपश्चर्या करे ॥ १२ ॥

अर्थः—परी० बावीस परीसह रुपी । रि० वैरीने । दं० क्षमारुपी खडगे दमीने उपसमाव्यो । धु० टाळयो जेणे । मो० (अज्ञानरुप) मोह वळी केहवा । जि० पांच इन्द्रिना जीतणहार । स० सर्व । दु० दुःख मानसिक शरीरी । प्प० क्षय करवाने । अ० अर्थे । प० प्रवर्त्ते उद्यम करे कोण । म० मोटा ऋषि होय ते । हवे तेमने करणीनुं फळ कहे छे ॥ १३ ॥

मूलः—परीसह-रिऊ दन्ता धुंय-मोहा जिइन्दिया ।
सव्व-दुक्ख-प्पहीणट्ठा पक्कमन्ति महेसिणो ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—एवा मोटा ऋषिश्वर शुं करे छे, बावीश परीसह रुपी वैरीने क्षमारुपी खडगे करी हणीने उपसमाव्या छे, पांच इंद्रियोने वश करीने जेणे मोहने टाळ्यो छे, सर्व शरीरी मानसिक दुख क्षय करवाने अर्थे संजमने विषे उद्यम करे छे ॥ १३ ॥

अर्थः—दु० दुःकर करणी । क० करीने । णं० वळी । दु० दोहिलां । स्म० आतापनादिक सहेतां । स० ते सहीने । य० वळी । के० कोइएक । ए० आ संसारमांथी । दे० देव । लो० लोक सौधर्मादिकने विषे जाय । के० कोइएक । सि० (तेणेज भवे) सिद्ध थाय । नी० आठ प्रकारे कर्मरुप रज रहित होय ॥ १४ ॥

मूलः—दुक्कराइं करेत्ताणं दुस्सहाइं सहेत्तु य ।

---

१ B. धूय.

के एत्थे देवलोगेसु केई सिज्झन्ति नीरया ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः—शिष्य—आवी क्रिया करवावाळाने फळ शुं ? गुरु–उपर तेरमी गाथामां कहेली क्रिया जीवने करतां घणीज दुकर छे, तो एवी दुक्कर क्रिया करीने केटलाएक सुधर्मादिक देव लोकने विषे उपजे ने केटलाएक तेज भवे कर्मरुपी रजने खपावीने सिद्ध थाय ॥ १४ ॥

अर्थः—जे देवलोके गया छे तेनी शी हकीकत थाय ते कहे छे । ख० (त्यांथी चवी मनुष्य गतिए उपजी चारित्र लई) खपावे, टाळे, शुं टाळे । पु० पाछलां । क० ज्ञानावर्णीयादिक शेष थाकतां (रहेलां) कर्म शी रीते टाळे ते कहे छे । सं० १७ भेदे संजमे करी । त० १२ भेदे तपे करी । य० वळी । सि० मोक्ष । म० मार्ग प्रते । अ० पोहोच्या । ता० छकायना राखणहार । प० (क्रोधादिकने छांडवे आत्मा शीतली भूत करी) सिद्धि पामे ॥ १५ ॥ त्ति० एम सुधर्मा स्वामी । बे० जंबू स्वामी प्रते कहे.

मूलः—खवित्ता पुव्व–कम्माइं संजमेण तवेण य ।
सिद्धि–मग्गमणुप्पत्ता ताइणो परिनिवुरु ॥ १५ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. १५ भावार्थः—शिष्य—जे देवलोकने विषे जाय तेनी शी हकीकत थाय ? गुरु—ते देवलोकथी चवी मनुष गतिने विषे उपजी चारित्र लइने पूर्व भवनां ज्ञानावर्णीयादिक कर्म करेलां तेने सतरे भेदे संजमे अने बारे भेदे तपशाये करीने खपावे, वळी छकायजीवनी रक्षाना करणहार, एवा मुनि ते ज्ञान दर्शन चारित्ररुप मोक्ष मार्ग प्रत्ये पाम्या, कर्मरुप दावानळ ओलववाथी

---

१ B. केइ ऽत्थ. २ B. के य सि°

शीतळी भुत थइ सिद्धि पद पामे ॥ १५ ॥

अर्थः—इतिश्री । खु० खुड्डियायार । ना० नामे । तृ० त्रीजुं । अ० अध्ययन । स० संपूर्ण. ॥ ३ ॥ त्रीजे अध्ययने आचारने विषे धैर्य करवुं कह्युं. जे मुनि आचार पाळे ते छकायजीवनी दया पाळे ते माटे छज्जीवणिया नामे चोथुं अध्ययन कहे छे, ते चोथा अध्ययनमां छ अधिकार छे ॥

इति खुड्डियायार नाम तृतीयअध्ययनं समत्तं ॥ ३ ॥

भावार्थः—ए प्रमाणे सुधर्मा स्वामीए पोताना जंबू स्वामी नामना शिष्यने त्रीजा अध्ययननुं उदाहरण कह्युं ॥ ३ ॥ जे मुनि अनाचिर्ण दोष टाळे ते छकायजीवनी दया पाळे माटे आ चोथा अध्ययनने विषे छकायजीवनुं स्वरुप कहे छे. आ अध्ययनने विषे छ अधिकार छे, प्रथम तो छकायजीवनां नाम १, छकायना जीवनुं जाणपणुं २, चारित्र धर्म ३, तेमनी यत्ना ४, उपदेश ५, धर्म करवानुं फळ ६, ए छ अधिकार छे ॥

(छज्जीवणिया.)

छजीवनिकाय.

॥ चतुर्थमध्ययनम् ॥

अर्थः—सु० सांभळ्युं । मे० में पोते । आ० हे आयुषवंत जंबू । ते० ते । भ० भगवंते । ए० एहेवुं । अ० कह्युं । इ० ए प्रवचन (सूत्र) ने विषे । ख० निश्चे । छ० छ । जी० जीवणिया । ना० एहवे नामे । अ० अध्ययन । स० श्रमण तपस्वी ।

भ० भगवंत (ज्ञानवंत) । प० श्रीमहावीरदेवे । का० काश्यप गोत्रना धणीए । प० (केवलज्ञाने करी) जाणी । सु० (देवता मनुष्य सुरनी परीषदा मांही) रुडीपरे । अ० कह्युं । सु० भली परे । प० परुप्युं ॥

मूलः--सुयं मे आउसं तेणं जगवया एवमरकायं ।
इह खलु बज्जीवणिया नामज्झयणं समणेणं जगवया
महावीरेणं कासवेणं पवेइया सुयरकाया सुपन्नत्ता ॥

भावार्थः--सुधर्मास्वामी पोताना जंबूस्वामी नामना शिष्यने कहे छे, हे आयुषवंत जंबू ! निश्चे ए जैन शासनने विषे छज्जीवणिया नामे अध्ययन देवादिकनी परीखदाने विषे काश्यप गोत्री श्रमण तपस्वी भगवंत ज्ञानवंत श्रीमहावीर देवस्वामीए भलीपेरे केवळज्ञाने जाणीने परुप्युं ॥

अर्थः--से० भलुं (श्रेय) सांभळीने । मे० मुजने । अ० ए छ जीवणिया भणवुं । अ० ए अध्ययन । ध० धर्मनी । प० परुपणाने माटे ॥

मूलः--सेयम्मे अहिज्जिउं ॥ अज्झयणं धम्मपन्नत्ती ॥

भावार्थः--ए धर्मनी परुपणारुप अध्ययन भण्याथकी मुजने कल्याणकारी ? ॥

अर्थः--शिष्य पूछे छे । क० कोण । ख० निश्चे । सा० ते । छ० छ । जी० जीवणिया । ना० एहवे नामे । अ०

अध्ययन । स० तपस्वीए । भ० भगवंत महिमावंते । म० श्री महावीरे । का० काश्यप गोत्रीए । प० केवलज्ञाने जाणीने । सु० देवादिक परीषदा मांहि रुडी परे । अ० कह्युं । सु० रुडीपरे । प० परुप्युं ? ॥

मूलः--कयरा खलु सा छज्जीवणिया नामज्झयणं समणेणं भगवया महावीरेणं कासवेणं पवेइया सुयक्काया सुपन्नत्ता ?

भावार्थः--शिष्य--कोण निश्चे ते छजीवणिया नामे अध्ययन देवादिकनी सभाने विषे कास्यपगोत्री श्रमण तपस्वी भगवंत ज्ञानवंत श्रीमहावीर देवस्वामीए केवळज्ञाने जाणीने भलीपेरे परुप्युं ? ॥

अर्थः--हवे गुरु कहे छे । इ० ए । ख० निश्चे । सा० ते । छ० छ । जी० जीवणिया एहवे । ना० नामे । अ० अध्ययन ॥

मूलः--इमा खलु सा छज्जीवणिया नामज्झयणं,

भावार्थः--गुरु-- ए निश्चे ते छजीवणिया नामे अध्ययन (देवादिकनी सभाने विषे कास्यपगोत्री श्रमण तपस्वी भगवंत ज्ञानवंत श्रीमहावीर देवस्वामीए भलीपेरे परुप्युं, ए धर्मनी परुपणारुप अध्ययन भण्याथकी मुजने कल्याणकारी ?) ॥

अर्थः--तं० तेहना नाम । ज० जेम छे तेम कहे छे । पु० पृथ्वी । का० काय (समूह) अंग छे जेहने कठण रुप १ । आ० पाणी शीतल लक्षण रुप । का० काया २ । ते० अग्नि उष्ण लक्षण रुप वर्ण रातो । का० काया ३ । वा० वायरो

चलण लक्षण रुप । का० काया ४ । व० वनस्पति । का० काय तृणालता रुप ५ । त० त्रस । का० काय बीहीने त्रासवानो स्वभाव छे जेहने ६ ॥

मूलः—तं जहा । पुढवि-काइया १ आउ-काइया २ तेउ-काइया ३ वाउ-काइया ४ वणस्सइ-काइया ५ तस-काइया ६ ॥

भावार्थः—ने छ कायजीवना नाम कहे छे—पृथ्वी कायना जीव १, पाणीना जीव २, अग्निना जीव ३, वायुना जीव ४, वनस्पतिना जीव ५, हालता चालता सर्व त्रस जीव ६.

पृथ्वीनो स्वभाव कठण होय छे १, पाणीनुं शरीर घणुंज ढीलुं ने शीतलकारी स्वभाव छे २, अग्निनो उन्हापणानो स्वभाव छे ३, वायुनो चलण स्वभाव छे ४, वनस्पतिनो विस्तरवानो स्वभाव छे ५, ने त्रसनो दुःखादिक देखीने त्रास पामवानो स्वभाव छे ६.

पृथ्वी ते शा माटे कहीये, सर्व जीवने आधारभुत छे तेथी १, पाणी ते शामाटे कहीये, पृथ्वीने आधारभुत छे, पृथ्वी तळे घनो दधी छे तेने आधारे पृथ्वी रही छे तेथी २, अग्नि शा माटे कहीये पाणीनो प्रतिपक्ष समुद्रने विषे वडवाग्नि छे ते पाणीने सुकवे छे तेथी ३, वायु ते शा माटे कहीये, अग्निने वधारे तथा दिवा प्रमुखने ओलवे तेथी ४, वनस्पति शा माटे कहीये, संख्याता असंख्याता अनंता जीवनो समुदाय एकठो रहे छे तेथी ५, त्रस ते शा माटे कहीये, पृथ्वीयादिक छये कायना जीवने मांहोमांही दुःख देनार छे तेथी ६ ॥

अर्थः—पु० पृथ्वी । चि० चैतन्यवंत सजीव । अ० कही सर्वज्ञे । अ० अनेक असंख्याता । जी० जीव छे जे मांही । पु०

जुदा जुदा अंगुलने असंख्यातमे भागे । स० अनेक जीव आश्रय करी रह्या छे । अ० अनेरा । स० अग्नि प्रमुख शस्त्र । प० परिणमे लागवाथी अचित थाय ॥

मूलः—पुढवि चित्तमन्तरकाया अणेग-जीवा पुढो-सत्ता अन्नत्थ सत्थ-परिणएणं,

भावार्थः—पृथ्वी पोते जीव सहित छे अने आंगुळना असंख्यातमा भागने विषे जुदी कायाने विषे असंख्याता जीव रह्या छे, तेहने अनेरु (बीजुं) अग्नि प्रमुखनुं शस्त्र परिणमे (एटले वाग्येथके) ते पृथ्वी अचेतन (एटले जीवरहीत) थाय छे ॥

अर्थः—आ० पाणी । चि० सचित सजीव । अ० कह्युं । अ० असंख्याता । जी० जीव । पु० जुदाजुदा । स० जीव छे । अ० अनेरुं । स० अग्नि प्रमुख शस्त्र । प० परिणमे वागे अचित थाय ॥

मूलः—आउ चित्तमन्तरकाया अणेग-जीवा पुढो-सत्ता अन्नत्थ सत्थ-परिणएणं,

भावार्थः—पाणी ते पण जीवसहित कह्युं छे अने एक पाणीना बिन्दुने विषे असंख्याता जीव छे ते पाणीने अनेरु अग्नि प्रमुखनुं शस्त्र परिणम्युं नथीं त्यां सुधी ते सचेत रहे अने ते शस्त्र लागेथी अचेत थाय ॥

अर्थः—ते० अग्नि । चि० सचित । अ० कही । अ० असंख्याता । जी० जीव । पु० जुदा जुदा । स० जीव छे । अ० बीजुं पाणी आदि । स० शस्त्र । प० परिणम्युं वाग्युं एटले अचित थाय ॥

मूलः—तेउ चित्तमन्तरकाया अणेग-जीवा पुढो-सत्ता अन्नत्थ सत्थ-परिणएणं,

१ H in S चित्तमत्त° °मत्त° and °मत्तम°, pathantaras in H, s j °मन्नम °.

भावार्थः—अग्निकाय जीवसहित कही छे अने एक अग्निना तणखाने विषे असंख्याता जीव छे तेने अनेरु पाणी प्रमुखनुं शस्त्र परिणमवाथी अचेत थाय छे ॥

अर्थः—वा० वायरो । चि० सचित । अ० कह्यो । अ० असंख्याता । जी० जीव छे । पु० जुदा जुदा । स० जीव छे । अ० अनेरुं चामरादिक । स० शस्त्र । प० परिणम्युं एटले अचित थाय ॥

मूलः—वाउ चित्तमन्तक्काया अणेग-जीवा पुढो-सत्ता अन्नत्थ सत्थ-परिणएणं,

भावार्थः—वायुकाय जीव सहित कहेल छे अने ते एक वखत ऊघाडे मुखे बोले तेथी असंख्याता जीव मरे छे अने असंख्याता जीव जुदा जुदा कह्या छे तेने अनेरु चामरादिक विंझणारुप शस्त्र परिणमवाथी अचेत थाय छे ॥

अर्थः—व० वनस्पति । चि० सचित । अ० कही । अ० संख्याता असंख्याता अनंता । जी० जीव । पु० जुदा जुदा । स० जीव छे । अ० अनेरुं लुणादिक । स० शस्त्र । प० परिणमे अचित थाय ॥

मूलः—वणस्सइ चित्तमन्तक्काया अणेग-जीवा
पुढो-सत्ता अन्नत्थ सत्थ-परिणएणं,

भावार्थः—वनस्पतिकाय जीव सहित कही छे ने जुदी जुदी कायाने विषे संख्याता, असंख्याता, अनंता, जीव कह्या छे तेने अनेरु लुण प्रमुखनुं शस्त्र परिणमवाथी अचेत थाय छे ॥

अर्थः—तं० ते । ज० जेम छे तेम कहे छे । अ० जेहने अग्र भागने विषे । बी० बीज छे ते कोरंटादिक । मू० मूळने विषे जेहने । बी० बीज छे ते उत्पल कंदादिक । पो० कातळीए । बी० बीज सेलडी प्रमुख । खं० डाळे । बी० बीज ते वड

सात्यादिक । बी० बीजथी । रु० उपजे जे बीज ते चोवीश जातीना धान्यादिक । सं० बीज विना उगे ते । त० तृणादिक । ल० लतादिक । व० वनस्पती । का० काय । स० सहित । बी० बीज साथे । चि० सचित । अ० कही । अ० असंख्याता अनंता । जी० जीव । पु० जुदा जुदा । स० जीव छे । अ० अनेरु । स० शस्त्र अग्नि लुणादिक । प० परिणम्युं पछी अचित थाय ॥

मूलः—तं जहा। अग्ग-बीया मूल-बीया पोर-बीया
खन्ध-बीया बीय-रुहा सम्मुच्छिमा, तण-लया वणस्सइ-
काइया स-बीया चित्तमन्तमक्खाया अणेग-जीवा पुढो-
सत्ता अन्नत्थ सत्थ-परिणएणं ॥

भावार्थः—हवे वनस्पतिना भेद कहे छे, जेहने अग्रे (टोचपर) बीज होय ते कोरंटादिक वृक्ष १, जेने मुळने विषे बीज छे ते उत्पळ कंदादीक तथा कमळ प्रमुख २, कातळीए बीज ते सेलडी प्रमुख ३, खंध (डाळ) ने विषे बीज ते वडपीपर प्रमुख ४, बीजने विषे बीज ते चोवीश जातनां अनाज प्रमुख ५, बीज विना उगे ते अंकुरादीक ६, तरणां ते द्रो प्रमुख ७, लता (वेलडी) चांपादिक ८, ए बीजादिके करी सहित वनस्पतिकाय अनेक जीवे करी सहित छे, तेने अनेरु लुण प्रमुखनुं शस्त्र परिणमवाथी अचेत थाय छे ॥

अर्थः—से० ते । जे० जे । पु० वळी । इ० ए आगळ कहेशे ते । अ० अनेक । ब० घणा । त० त्रसबेन्द्रीयादिक । पा० जीव । तं० तेनी आळखाण । ज० जेम छे तेम कहे छे । अ० इंडाथी उपना पंखीयादिक । पो० चामडे करी वींट्या जन्मे ते

हाथी वागुळादिक । ज० जराए (ओरे) । उ० विटयां जन्मे ते गाय भेंसादिक । र० रसथी उपजे बे इन्द्रीयादिक । सं० परसेवाथी उपजे जू माकड आदिक । सं० समुर्छिम कीडीयादिक । उ० भोंय फाडी नीकळे ते तीडादिक । ओ० गर्भ विना उपजे ते देवता नारकी ॥

मूलः——से जे पुण इमे अणेगे बहवे तसा पाणा तं

जहा । अण्डया पोयया जराउया रसया संसेइमा

सम्मुच्छिमा उब्भिया उववाइया ॥

भावार्थः——त्रसकायना भेद कहे छे——ए प्रत्यक्ष, बे इन्द्रीयादिक त्रस जीव घणां छे, तेने उत्पन्न थवानी मुख्य आठ खाण छे, ते कहे छे, इंडाथी उत्पन्न थाय ते पंखी प्रमुख १, चामडीए करी विंटेला जन्मे ते हाथी वागोळादिक २, ओरथी विंटेला जन्मे ते गाय, भेंश प्रमुख ३, चलित (बगडी गएला) रसने विषे उपजे ते बेइन्द्रीयादि ४, परसेवाथी उपजे ते जू, माकण प्रमुख ५, समुर्छिम (माता पिताना जोग विना) उपजे ते मांखी, कीडी प्रमुख ६, धरती फोडीने नीकळे ते तीड, पतंगीया प्रमुख ७, गर्भविना उपजे ते देवता नारकी प्रमुख ८ ॥

अर्थः——हवे तेत्रस जीवनुं लक्षण कहे छे–जे० जेहना । के० केहना । चि० वळी । पा० जीव । अ० सामो आवी जाणे १ । प० पाछो वळी जाणे २ । सं० जे जीव पोतानुं गात्र (शरीर) संकोची जाणे ३ । प० जे जीव शरीर प्रसारी (पोहोळुं करी) जाणे ४ । रु० शब्द बोली जाणे ५ । भ० जे अरहा परहा भमी जाणे ६ । त० बीहराव्या बीही जाणे ७ । प० नाहसी जाणे ८ । आ० आववुं ९ । ग० जावुं । वि० जाणे १० ॥

मूलः—जेसिं केसिं चि पाणाणं अभिक्कन्तं पडिक्कन्तं संकुचियं
पसारियं रुयं भन्तं तासियं पलाइयं आगइ–गइ–विन्नाया,

भावार्थः—हवे त्रसजीवना लक्षण जे लक्षणथी त्रसजीव ओळखी शकाय ते कहे छे, जे आपणा सामा आववानुं जाणे १, पाछा जवानुं जाणे २, पोतानुं शरीर संकोची जाणे ३, पोतानुं शरीर पसारी (विस्तारी) जाणे ४, शब्द बोली जाणे ५, आघा पाछा फरवानुं जाणे ६, डराव्या डरी जाणे ७, नाशी जाणे ८, आववुं जाणे ९, जवानुं जाणे १० ॥

अर्थः—जे० जे । य० वळी । की० कीडा । प० पतंगीया । जा० जे । य० वळी । कुं० कुंथुआ । पिं० कीडी । स० सघळा । बे० बेइन्द्रि ते कीडा प्रमुख बे लाख १ । स० सघळी । ते० तेइन्द्रि कीडी प्रमुख बे लाख २ । स० सघळी । च० चौरिन्द्रि भमरा प्रमुख बे लाख ३ । स० सघळी । प० पंचेन्द्रि । स० सर्वे । ति० तिर्यंच । जो० योनी चल चरादिक चार लाख ४ । स० सर्वे । ने० नारकी रत्न प्रभादिकना चार लाख ५ । स० सघळा । म० मनुष्य भरतादिकना चौद लाख ६ । स० सर्वे । दे० । देवता भवनपत्यादिक चार लाख ७ । स० ए सघळा । पा० जीव उपर कह्या छे ते । प० सुखना । इ० अभिलाखी छे ॥

मूलः—जे य कीड–पयङ्गा जा य कुन्थु–पिपीलिया सव्वे
बेन्दिया सव्वे तेइन्दिया सव्वे चउरिन्दिया सव्वे पञ्चि-

न्दिया सव्वे तिरिक्ख-जोणिया सव्वे नेरइया सव्वे मणुया
सव्वे देवा सव्वे पाणा परमाहम्मिया,

भावार्थः—ए त्रसनां लक्षण कह्यां, पण त्रसजीव कोहने कहीये, पुर्वोक्त दस बोल जाणे ते कुंथुवा, कीडी प्रमुख सर्वे बे इन्द्रियजीव, कीडी माकण प्रमुख सर्वे ते इन्द्रियजीव, पतंगीया भमरी प्रमुख सर्वे चौइन्द्रियजीव, नारकी तिर्यंच, मनुष्यने देवता ए सर्वे पचेंद्रियजीव ए सर्वे जीव उपर कहेला दस बोलने जाणे छे, ए सघळां जीव एकांत निश्चय सुखनाज अभिलाखी छे ॥

अर्थः—ए० ए । ख० निश्चे । छ० छठो । जी० जीव । नि० निकाय (जीवनो समुदाय) । त० त्रस । का० काय । त्ति० वळी । प० कह्यो ॥

मूलः—एसो खलु छठो जीव-निकाउ "तसकाउ" त्ति पवुच्चई,

भावार्थः—पृथ्वीकायथी मांडीने त्रसकाय सुधीना जीव कह्या ॥

अर्थः—इ० ए पूर्वोक्त । छ० छ प्रकारे । जी० जीव । नि० निकाय (समुदायने) । ने० न करे । स० पोते । दं० घात । सं० आरंभ । ने० न करावे । अ० अनेरा पासे । दं० घात । सं० समारंभ । दं० घात । सं० समारंभ । त्रि० वळी । अ० अनेरा करताने । न० न । स० अनुमोदे ॥

मूलः—इच्चेसिं छण्हं जीवनिकायाणं नेव सयं दण्डं

समारम्भेज्जा, नेवन्नेहिं दण्डं समारम्भावेज्जा, दण्डं
समारम्भन्ते वि अन्ने न समणुजाणेज्जा ॥

भावार्थ.—ए निश्चय छकायना जीव तीर्थंकरे कह्या. ते छकायना जीवनो जाव जीव सुधी हिंसारुप दंड पोते करे नहि, अनेरा पासे ते हिंसारुप दंड करावे नहि, अनेरो कोइ हिंसारुप दंड करतो होय तो तेने भलु पण न जाणे ॥

अर्थ:—त्यां सुधी । जा० ज्यां लगे । जी० जीवुं त्यां लगे । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मने करी । वा० वचने करी । का० कायाए करी । न० न । क० पोते करे । न० न । का० अनेरा पासे करावे । क० करतांने । पि० वळी । अ० अनेराने । न० न । स० अनुमोदे । त० ते दंड संबंधी पाप । भं० हे पूज्य । प० गुरु साखे निवरतुं छुं । नि० आत्मा साखी निंदुं छुं । ग० गुरु साखा गर्हुं छुं । अ० आत्माने दंडथी । वो० अळगो करुं छुं ॥

मूलः—जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए
काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न
समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि
गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

भावार्थः—ते वारे शिष्य कहे छे हे पूज्य? हुं पण ते छकायनी हिंसारुप दंडथी निवर्तुं छुं ते एवी रीते के

ज्यां सुधी मारो जीव आ शरीरमां छे त्यां सुधी मन, वचन अने काया ए त्रण जोगे करी ते छकायनी हिंसारूप दंड हुं पोते करुं नहि, अनेरा पासे करावुं नहि, अनेरा कोइ करतो होय तेने भलु पण न जाणुं अने पूर्वे जे अतितकाळे हिंसारूप दंड कर्यो होय तेने प्रतिक्रमुं छुं, आत्मानी साक्षीए निंदुं छु (धिक्कारुं छुं), गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (ते पापनी हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापथी दूर करुं छुं ॥

अर्थः—प० पेहेले । भं० हे पूज्य । म० महाव्रते । पा० इन्द्रियादिक प्राण तेहनो । अ० विनाश तेहथी । वे० निवर्तु छुं । स० सर्व । भं० हे भगवान । पा० प्राणनी । अ० घात । प० पचखुंछुं । से० ते । सु० सुक्ष्म कुंथु आदिक । वा० वळी । बा० बादर । वा० वळी । त० त्रस । वा० वळी । था० थावर । वा० वळी । न० न । ए० वळी । स० पोते । पा० जीवनो । अ० घात करे । न० न । ए० वळी । अ० अनेरा पासे । पा० प्राण । अ० घात करावे । पा० प्राणिनी । अ० घात करतो । वि० वळी । अ० अनेरो तेहने । न० न । स० अनुमोदे । जा० ज्यां लगे । जी० जीवुं त्यांसुधी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मन । वा० वचन । का० कायाए करी । न० न । क० पोते करुं । न० न । का० अनेरा पासे करावुं । क० करताने । पि० वळी । अ० अनेराने । न० न । स० अनुमोदुं । न० ते । भं० हे पूज्य । प० निवर्तु छुं । नि० निंदुंछुं । ग० गर्हुं छुं । अ० आत्माने । वो० पापथी अळगो करुं छुं । प० पेहेला । भं० हे भगवान । म० महाव्रतने विषे । उ० उद्यमवंत हुओ । पि० हुं । स० सर्वथा प्रकारे । पा० प्राणातिपातने । वे० छांडवे करी ॥ १ ॥

मूलः—पढमे भन्ते महव्वए पाणाइवायाओ वेरमणं ।

सव्वं भन्ते पाणाइवायं पच्चक्खामि, से सुहुमं वा बायरं वा तसं वा थावरं वा । नेव सयं पाणे अइवाएज्जा, नेवन्नेहिं पाणे अइवायावेज्जा, पाणे अइवायन्ते वि अन्ने न समणुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि; पढमे भन्ते महव्वए उवट्ठिओ मि । सव्वाओ पाणाइवायाओ वेरमणं ॥ १ ॥

भावार्थः—पुर्वोक्त प्रकारे साधुए करवाना त्रिविध दंड परित्याग सामान्ये करी कह्यो तेहने हवे विशेषे करी पंच महाव्रत रुपे कहेछे. शिष्य—हे पूज्य ? पहेला महाव्रतने विषे शुं करवुं ? गुरु—जीवनी घातथकी निवर्तवुं एम गुरुए कह्याथी शिष्य बोल्यो तो हे पूज्य ! हुं पण सर्वथा प्रकारे प्राणातिपात हिंसाने पचखुं छुं (परिहरुंछुं) पण जे बीजा साधुए कर्युं होय तेम हुं करुं, तेवारे गुरु कहेछे बीजा साधु एवी रीते करे के सूक्ष्म ते नाना शरीरवाळा, बादर ते स्थुळ (मोटा) शरीरवाळा एवा

जे बेइंद्रयादिक त्रसजीव तेमां कुंथुवादिक जे छे ते सूक्ष्म त्रस जाणवा, हाथी प्रमुख जे छे ते बादर त्रस जाणवा तथा स्थावर जीव तेमां वनस्पत्यादिक जे छे ते सूक्ष्म स्थावर जाणवा अने पृथ्वीयादिक जे छे ते बादर स्थावर जाणवा तेनी हींसा पोते करे नहि, अनेरा पासे हिंसा करावे नहि, अनेरो कोइ हिंसा करतो होय तेने भलुं पण न जाणे, तेवारे शिष्य कहे हे पूज्य ! हुं पण ते जीवने हणवाथी निवर्तु छुं ते एवी रीते के ज्यांसुधी मारो जीव आ देहमां छे त्यां सुधी मन, वचन अने काया ए त्रण जोगे करी ते जीवने हुं पोते हणुं नहि, अनेरा पासे हणावुं नहि, अनेरो कोइ हणतो होय तेने भलुं पण न जाणुं अने पूर्वे जे अतितकाळे हिंसारुप दंड कर्यो होय तेने प्रतिक्रमुं छुं, आत्मानी साक्षीए निंदु छुं (धिक्कारु छुं), गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (ते पापनी हिलणा करुंछुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापथी दूर करुं छुं, हे पूज्य ! ए प्रमाणे पहेला महाव्रतने विषे प्राणातिपातथी निवर्ति सावधान थयोछुं ॥ १ ॥

अर्थः--अ० हवे । अ० अनेरुं । दो० बीजुं । भं० हे पूज्य । म० महा । व० व्रत । मु० मृषावादनुं (जुठानुं) । वे० छांडवुं । स० सर्वथा । भं० हे पूज्य । मु० मृषावाद । प० छांडुंछुं । से० तेहनुं स्वरुप कहे छे । को० क्रोधे करी । वा० वळी । लो० लोभे करी । वा० वळी । भ० बीहके करी । वा० वळी । हा० हांसे करी । वा० वळी । न० न । ए० वळी । स० पोते । मु० जुठुं । व० बोले । न० न । ए० वळी । अ० बीजा पासे । मु० जुठुं । वा० बोलावे । मु० जुठुं । व० बोलताने । वि० वळी । अ० अनेराने । न० न । स० अनुमोदे । जा० ज्यां लगी । जी० जीवुं त्यांसुधी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मने करी । वा० वचने करी । का० कायाए करी । न० न । क० जुठुं बोले । न० न । का० जुठुं बोलावुं । क० जुठुं बोलता प्रते । पि० वळी । अ० अनेराने । न० न । स० अनुमोदुं । त० ते । भं० हे पूज्य । प० निवर्तुंछुं । नि० निंदुंछुं आत्मानी

साखे । ग० गुरुनी साखे गर्हुं छुं । अ० आत्माने । वो० पापथी अळगो करूंछुं । दो० बीजा । भं० हे भगवान । म० महाव्रतने विषे । उ० सावधान थयो । पि० हुं । स० सर्वथा प्रकारे । मु० जुठाने । वे० छांडवे करी ॥ २ ॥

मूलः—अहावरे दोच्चे भन्ते महव्वए मुसावायाउ वेर-
मणं । सव्वं भन्ते मुसावायं पच्चक्खामि, से कोहा वा
लोहा वा भया वा हासा वा । नेव सयं मुसं वएज्जा,
नेवन्नेहिं मुसं वायावेज्जा, मुसं वयन्ते वि अन्ने न स-
मणुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं
वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि
अन्नं न समणुजाणामि[1], तस्स भन्ते पडिक्कमामि
निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि; दोच्चे भन्ते
महव्वए उवट्ठिओ मि । सव्वाओ मुसावायाओ वेर-
मणं ॥ २ ॥

1 Bs समणुजाणामि.

भावार्थः—हवे बीजुं मृषावाद वेरमण छांडवारुप महाव्रत कहे छे. हे पूज्य! एथी अनेरा बीजा महाव्रतने विषे शुं करवुं? गुरु कहे छे—मृषावादथी निवर्तवुं, तेवारे शिष्य कहे छे—हे पूज्य! हुं सर्वथा प्रकारे मृषावाद (जुठुं बोलवुं) तेने पचखुं छुं (परिहरुं छुं), [पण जेम बीजा साधुए कर्युं होय तेम हुं करुं] ते वारे गुरु कहे छे—बीजा साधु एवी रीते करे के [क्रोधे करी, लोभे करी, भये करी अने मश्करीए करी जुठुं बोले नहि, अनेरा पासे जुठुं बोलावे नहि, अनेरो कोइ जुठुं बोलतो होय तो तेने भलुं पण न जाणे] ते वारे शिष्य कहे छे—हे पूज्य हुं पण ते जुठुं बोलवा थकी निवर्तु छु ते एवी रीते के ज्यांसुधी मारो जीव आ शरीरमां छे त्यांसुधी मन, वचन अने काया ए त्रण जोगे करी ते मृषावाद हुं बोलुं नहि, अनेरा बीजा पासे मृषावाद बोलावुं नहि, अनेरो कोइ मृषावाद बोलतो होय तेने भलुं पण न जाणु अने पूर्वे जे मृषावाद बोल्यो होय तेने प्रतिक्रमुं छुं, आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं (धिक्कारुं छुं), गुरुनी साक्षीए गर्हुं छु (ते पापनी हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापथी दूर करु छुं, हे पूज्य? ए प्रमाणे बीजा महाव्रतने विषे मृषावादथी निवर्त्ति सावधान थयो छु ॥ २ ॥

अर्थः—अ० एहथी। अ० अनेरुं। त० त्रीजुं। भं० हे पूज्य (भगवान)। म० महा। व्व० व्रत। अ० अदत्तादाननुं। वे० छांडवुं। स० सर्वथा प्रकारे। भं० हे भगवंत। अ० अदत्तादानने। प० पचखुं (छांडुं छुं)। से० ते। गा० गामे (ज्यां कर होय)। वा० वळी। न० नगर (ज्यां कर नहि)। वा० वळी। र० अरण्यने विषे। वा० वळी। अ० थोडी (मूलथी तथा भारथी थोडी जेवी के कोडी आदिक)। वा० वळी। ब० घणुं (मूल अल्प पण प्रमाण घणुं जेवुं के एरंड काष्ठ आदिक)। वा० वळी। अ० नानुं (प्रमाण नानुं मूल घणुं जेवा के वज्र हीरा आदिक)। वा० वळी। थू० मोटुं (मूलथी ने

प्रमाणथी जेवुं के हाथी आदिक) । वा० वळी । चि० सचित (शिष्यादिक) । वा० वळी । अ० अचित (वस्त्रादिक) । वा० वळी । न० न । ए० वळी । स० पोते । अ० अदत्तादान । गे० ग्रहुं । न० न । ए० वळी । अ० अनेरा बीजा पासे । अ० अदत्त । गे० लेवराबुं । अ० अदत्त । गे० लेता । वि० वळी । अ० अनेरा तेने । न० न । स० अनुमोदुं (नहि) । जा० ज्यां लगी । जी० जीवुं त्यांसुधी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मने करी । वा० वचने करी । का० कायाए करी । न० न । क० लेवुं अदत्त । न० न । का० लेवरावुं अदत्त । क० अदत्त लेतां । पि० वळी । अ० अनेरा मने । न० न । स० अनुमोदुं । त० ते त्रीजे व्रते (दोष लाग्या होय ते) । भं० हे भगवंत । प० निवर्तु छुं । नि० निंदुं छुं (आत्मानी साखे) । ग० गर्हु छुं (गुरु साखे) । अ० आत्माने (पापथी) । वो० अळगो करुं छुं । त० त्रीजा । भं० हे भगवान । प० महाव्रतने विषे । उ० सावधान हुओ । मि० हुं । स० सर्वथा प्रकारे । अ० अदत्तादानने । वे० छांडवे करी ॥ ३ ॥

मूलः—अहावरे तच्चे भन्ते महव्वए अदिन्नादाणाओ वेरमणं । सव्वं भन्ते अदिन्नादाणं पच्चक्खामि, से गामे वा नगरे वा रन्ने वा अप्पं वा बहुं वा अणुं वा थूलं वा चित्तमन्तं वा अचित्तमन्तं वा। नेव सयं अदिन्नं गेण्हेज्जा, नेवन्नेहिं अदिन्नं गेण्हावेज्जा, अदिन्नं गेण्हन्ते वि

अन्नं न समणुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिवि-
हेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि
करेन्तं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडि-
क्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि; त-
च्चे भन्ते महव्वए उवट्ठिओ मि। सव्वाओ अदिन्नादाणा-
ओ वेरमणं ॥ ३ ॥

भावार्थः—हवे त्रीजुं अदत्तादान वेरमण (छांडवा) रुप महाव्रत कहे छे. हे पूज्य ? एथी अनेरा त्रीजा महाव्रतने विषे शुं करवुं ? गुरु कहे छे अदत्तादान (अण दीधेलुं लेवुं) तेथी निवर्तवुं ते वारे शिष्य कहे छे हे पूज्य ? हुं पण सर्वथा प्रकारे अदत्तानने पचखुं छुं, (परिहरुं छुं) पण जेम बीजा साधुए कर्युं होय तेम हुं करुं ते वारे गुरु कहे छे (बीजा साधु एवी रीते करे के) गामने विषे, नगरने विषे, अटवीने विषे, जेनुं मूल थोडुं ने भार पण थोडो ते कोडी प्रमुख, भार घणो ने मूल थोडुं ते काष्ठ प्रमुख, भार थोडो ने मूल घणुं ते वज्रहीरा प्रमुख, भार घणो ने मूल घणुं ते हाथी प्रमुख, सचेत (ते शिष्य प्रमुख) अने बीजी अनेरी अचेत वस्तु ते अदत्तादान पोते लीये नहि, अनेरा पासे लेवरावे नहि, अनेरो कोइ लेतो होय तेने भलुं प-

१ B समणुजाणामि (nothing in s).

ण न जाणे) ते वारे शिष्य कहे छे) हे पूज्य ! हुं पण ते अदत्तादान थकी निवर्तु छुं ते एवी रीते के ज्यां सुधी मारो जीव आ शरीरमां छे त्यां सुधी मन वचन अने काया ए त्रण जोगे करी ते अदत्तादान हुं लउं नहि, अनेरा पासे लेवरावुं नहि, अनेरो कोइ लेतो होय तेने भलुं पण न जाणुं अने पूर्वे जे अदत्तादान लीधुं होय तेने प्रतिक्रमुंछुं, आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं, (धिक्कारुं छुं), गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (ते पापनी हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापथी दूर करुं छुं, हे पूज्य ? ए प्रमाणे त्रीजा महाव्रतने विषे अदत्तादानथी निवर्ती सावधान थयो छुं ॥ ३ ॥

अर्थः—अ० हवे । अ० अनेरुं । च० चोथुं । भं० हे भगवान । म० महा । व० व्रत । मे० मैथुननुं । वे० छांडवुं । स० सर्वथा प्रकारे । भं० हे पूज्य । मे० मैथुन । प० पचक्खुं छुं (छांडुं छुं) । से० ते । दि० देवीनुं (भवनपति प्रमुखनी) । वा० वळी । मा० मनुष्यनुं । वा० वळी । ति० तिर्यचनी । जो० जोनी । वा० वळी । न० न । ए० वळी । स० पोते । मे० मैथुन । से० सेवुं (नहि) । न० न । ए० वळी । अ० बीजा पासे । मे० मैथुन । से० सेवरावुं । (नहि) । मे० मैथुन । से० सेवतां । त्रि० वळी । अ० बीजा प्रते । न० न । स० अनुमोदुं (नहि) । जा० ज्यां लगे । जी० जीवुं त्यां सुधी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मने करी । वा० वचने करी । का० कायाए करी । न० न । क० सेवुं (विषय) । न० न । का० सेवरावुं (मैथुन) । क० मैथुन सेव । । पि० वळी । अ० अनेराने । न० न । म० अनुमोदुं (नहि) । न० ते चोथा व्रतमां जे दोष लाग्यो होय ते । भं० हे पूज्य । प० निवर्तु छुं । नि० निंदुं छुं । ग० गर्हु छुं । अ० आत्माने पापथी । वो० अलग करुं छुं । च० चोथा । भं० हे पूज्य । म० महाव्रतने विषे । उ० सावधान थयो । मि० हुं । स० सर्वथा प्रकारे । मे० मैथुनने ।

वे० छांडवे करी ॥ ४ ॥

मूलः—अहावरे चउत्थे जन्ते महव्वए मेहुणाउ वेरमणं। सव्वं जन्ते मेहुणं पच्चक्खामि, से दिव्वं वा माणुसं वा तिरिक्खजोणियं वा। नेव सयं मेहुणं सेवेज्जा, नेवन्नेहिं मेहुणं सेवावेज्जा, मेहुणं सेवन्ते वि अन्ने न समणुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करन्तं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स जन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि; चउत्थे जन्ते महव्वए उवठिउ मि। सव्वाउ मेहुणाउ वेरमणं ॥ ४ ॥

भावार्थः—हवे चोथुं मैथुनथी वेरमण (छांडवा) रुप महाव्रत कहे छे. हे पूज्य ? एथी अनेरा चोथा महाव्रतने विषे शुं करवुं ? गुरु कहे छे मैथुन (स्त्री पुरुषनो संजोग) तेथी निवर्तवुं, ते वारे शिष्य कहे छे हे पूज्य ? हुं पण सर्वथा प्रकारे मैथुनने पचखुं छुं (परिहरुं) छुं, पण जेम बीजा साधुए कर्युं होय तेम हुं करुं ते वारे गुरु कहे छे बीजा साधु एवी रीते करे के देवता

संबंधी, मनुष्य संबंधी अथवा तिर्यच संबंधी, पोते मैथुन सेवे नहि, अनेरा पासे मैथुन सेवरावे नहि, अनेरो मैथुन सेवतो होय तेने भलुं पण न जाणे (ते वारे शिष्य कहे छे) हे पूज्य ? हुं पण ते मैथुन थकी निवर्तुं छुं ते एवी रीते के ज्यां सुधी मारो जीव आ शरीरमां छे त्यांसुधी मन वचन अने काया ए त्रण जोगे करी ते मैथुन हुं सेवुं नहि, अनेरा पासे सेवरावुं नहि, अनेरो कोइ सेवतो होय तेने भलुं न जाणुं अने पूर्वे जे मैथुन सेव्युं होय तेने प्रतिक्रमुंछुं, आत्मानी साक्षोए निंदु छुं (धिक्कारुं छुं), गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं, (ते पापनी हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापथी दूर करुं छुं, हे पूज्य ? ए प्रमाणे चोथा महाव्रतने विषे मैथुनथी निवर्त्ति सावधान थयो छुं ॥ ४ ॥

अर्थः—अ० हवे । अ० अनेरुं । पं० पांचमुं । भं० हे भगवंत । म० महाव्रत । प० परिग्रहथी । वे० निवर्तवुं (छांडवुं) । स० सर्वथा प्रकारे । भं० हे भगवान । प० परिग्रह । प० पचखुं छुं (छांडुं छुं) । से० तेनुं स्वरुप कहे छे । अ० अल्प (कोडीयादिक) । वा० वळी । ब० घणुं (एरंड काष्टादिक) । वा० वळी । अ० नानुं वज्र हीरादिक । वा० वळी । थू० मोटुं (हाथीयादिक) । वा० वळी । चि० सजीव (शिष्यादिक) । वा० वळी । अ० निर्जीव (वस्त्रादिक) । वा० वळी । न० न । ए० कदी । स० पोते । प० परिग्रह । प० राखुं (नहि) । न० न । ए० कदी । अ० अनेरा पासे । प० परिग्रह । प० रखावुं (नहि) । प० परिग्रह । प० राखतो । वि० वळी । अ० अनेरो ते प्रते । न० न । स० अनुमोदुं (नहि) । जा० ज्यां सुधी । जी० जीवुं त्यां लगी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मने करी । वा० वचने करी । का० कायाए करी । न० न । क० राखुं । न० न । का० रखावुं । क० राखतां । पि० प्रत्ये । अ० अनेराने । न० न । स० अनुमोदुं (नहि) । त० ते । भं०

हे पूज्य । प० निवर्तु छुं । नि० निंदुं छुं । ग० गर्हुं छुं । अ० आत्माने पापथी । वो० अलगो करुं छुं । पं० पांचमा । भं० हे भगवान । म० महाव्रतने विषे । उ० सावधान थयो । मि० हुं । स० सर्वथा प्रकारे । प० परिग्रह । वे० छांडवे ॥ ५ ॥

मूलः—अहावरे पञ्चमे भन्ते महव्वए परिग्गहाओ वेरमणं । सव्वं भन्ते परिग्गहं पच्चक्खामि, से अप्पं वा बहुं वा अणुं वा थूलं वा चित्तमन्तं वा अचित्तमन्तं वा । नेव सयं परिग्गहं परिगेण्हेज्जा, नेवन्नेहिं परिग्गहं परिगेण्हावेज्जा, परिग्गहं परिगेण्हन्ते वि अन्ने न समणुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि; पञ्चमे भन्ते महव्वए उवट्ठिओ मि । सव्वाओ परिग्गहाओ वेरमणं ॥ ५ ॥

भावार्थः—हवे पांचमुं परिग्रहथी वेरमण (छांडवा) रुप महाव्रत कहे छे हे पूज्य ? एथी अनेरा पांचमा महाव्रतने विषे शुं करवुं ? गुरु कहे छे परिग्रह (दोलत) थी निवर्त्तवुं, तेवारे शिष्य कहे छे हे पूज्य ? हुं पण सर्वथा प्रकारे परिग्रहने पचखुं छुं (परिहरुं छुं) पण जेम बीजा साधुए कर्युं होय तेम हुं करुं, ते वारे गुरु कहे छे (बीजा साधु एवी रीते करे के) जेनुं मूल थोडुं ने भार पण थोडो ते कोडी प्रमुख, भार घणो ने मूल थोडुं ते काष्ट प्रमुख, भार थोडो ने मूल घणुं ते वज्र हीरा प्रमुख, भार घणो ने मूल घणुं ते हाथी प्रमुख, सचेत ते शिष्य प्रमुख अने बीजा अनेरी अचेत वस्तु ते पोते परिग्रह राखे नहि, अनेरा पासे परिग्रह रखावे नहि, अनेरो कोइ परिग्रह राखतो होय तेने भलुं पण न जाणे, ते वारे शिष्य कहे छे हे पूज्य ? हुं पण ते परिग्रह थकी निवर्तुं छुं ते एवी रीते के ज्यांसुधी मारो जीव आ शरीरमां छे त्यांसुधी मन वचन अने काया ए त्रण जोगे करी ते परिग्रह हुं राखुं नहि, अनेरा पासे रखावुं नहि, अनेरा कोइ राखतो होय तेने भलुं पण न जाणुं अने पूर्वे जे परिग्रह राख्यो होय तेने आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं (धिक्कारुं छुं), गुरुनो साक्षीए गर्हुं छुं (ते पापनी हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापथी दूर करुं छुं, हे पूज्य ? ए प्रमाणे पांचमा महाव्रतने विषे परिग्रहथी निवर्त्ती सावधान थयो छुं ॥ ५ ॥

अर्थः—अ० हवे । अ० अनेरुं । छ० छटुं । भं० हे भगवंत । व० व्रत । रा० रात्री । भो० भोजननुं । वे० निवर्तुं छुं । स० सर्वथा प्रकारे । भं० हे भगवंत । रा० रात्री । भो० भोजन । प० पचखुं छुं (छांडुं छुं) । से० ते कहे छे । अ० अन्न । वा० अथवा । पा० पाणी । वा० अथवा । खा० मेवानो जाती । वा० अथवा। सा० मुखवासनी जाती । वा० अथवा । न० न । ए० करी । स० पोते । रा० रात्रीए । भु० भोजन (न करुं) । न० न ।

ए० कदी । अ० अनेरा पासे । रा० रात्रीए । भु० भोजन । (न) कराबुं । रा० रात्रीए । भु० भोजन करतो । वि० वळी । अ० अनेरो तेने । न० न । स० अनुमोदुं नहि । जा० ज्यां लगी । जी० जीवुं त्यां लगी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मने करी । वा० वचने करी । का० कायाए करी रात्री भोजन । न० न । क० करुं । न० न । का० करावुं । क० करताने । पि० वळी । अ० अनेराने । न० न । स० अनुमोदुं नहि । त० ते छठा व्रतमां जे कांई दोष लाग्यो होय ते । भं० हे पूज्य । प० निवर्तु छुं । नि० निंदुं छुं । ग० गर्हु छुं । अ० आत्माने पापथी । वो० अळगो करुं छुं । छ० छठा । भं० हे भगवंत । व० व्रतने विषे । उ० सावधान थयो छुं । मि० हुं । स० सर्वथा प्रकारे । रा० रात्री । भो० भोजन । वे० छांडवे करी । इ० ए । इ० जे (पूर्वे कह्यां ते) । पं० पांच । म० महाव्रत । रा० रात्री । भो० भोजन । वे० त्याग । छ० छठुं । अ० (मारा) आत्माना । हि० हितने । अ० अर्थे । उ० (ते छए व्रत) अंगीकार करीने । वि० विचरीश ॥ ६ ॥

मूलः—अहावरे छठे भन्ते वए राईभोयणाओ वेरमणं ।

सव्वं भन्ते राईभोयणं पच्चक्खामि, से असणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा नेव सयं राइं भुञ्जेज्जा, नेव-न्नेहिं राइं भुञ्जावेज्जा, राइं भुञ्जन्ते वि अन्ने न सम-

---

१ B महव्वए.

णुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि; छठे भन्ते वए उवठिओ मि। सव्वाओ राईभोयणाओ वेरमणं ॥

इच्चेयाइं पञ्च महव्वयाइं राईभोयणवेरमणछ-ठाइं अत्त–हियठयाए उवसम्पज्जित्ताणं विहरामि ॥६॥

भावार्थः—हवे छठुं रात्री भोजनथी वेरमण (छांडवा) रुप व्रत कहे छे, हे पूज्य ? एथी अनेरा छठा रात्री भोजन व्रतने विषे शुं करवुं ? गुरु कहे छे रात्री भोजनथी निवर्त्तवुं, तेवारे शिष्य कहे छे हे पूज्य हु पण सर्वथा रात्री भोजनने पचखुं छुं (परिहरुं छुं) पण जेम बीजा साधुए कर्युं होय तेम हुं करुं, तेवारे गुरु कहे छे बीजा साधु एवी रीते करे के अन्ननी जाती, पाणीनी जाती, मेवानी जाती, मुखवासनी जाती ए चारे प्रकारनुं रात्रीए भोजन करे नहि, अनेरा पासे रात्रीए भोजन करावे नहि, अनेरो कोइ रात्रीए भोजन करतो होय तेने भलुं पण न जाणे, (ते वारे शिष्य कहे छे) हे पूज्य ? हुं पण ते

१ B समणुजाणामि (nothing in s).

भोजन थकी निवर्तु छुं ते एवी रीते के ज्यांसुधी मारो जीव आ शरीरमां छे त्यांसुधी मन वचन काया ए त्रण जोगे करीने रात्रीए भोजन हुं करुं नहि, अनेरा पासे करावुं नहि, अनेरो कोइ करतो होय तेने भलुं पण न जाणुं अने पूर्वे जे रात्रीए भोजन कर्युं होय तेने आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं (धिक्कारुं छुं), गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (ते पापनी हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापथी दूर करुं छुं. हे पूज्य ? ए प्रमाणे छठा व्रतने विषे रात्री भोजनथी निवर्ती सावधान थयो छुं ॥ पूर्वोक्त प्रकारे पंच महाव्रत अने छठुं रात्री भोजनथी निवर्त्तवा रुप व्रत छे ते मारा आत्माना हीतने अर्थे अंगीकार करीने संजमने विषे विचरुं ॥ ६ ॥

अर्थः—से० ते (महाव्रते करी सहित) । भि० साधु । वा० अथवा । भि० साधवी । वा० वळी । सं० (१७ प्रकारे) संयम । वि० विविध प्रकारे (बार प्रकारना तपने विषे) । र० राता । प० बांधेल कर्मने हण्यां । प० (अनागत कर्मनी विरतिने करवे करी) पचख्यां । पा० (ज्ञानावर्णीयादिक) पाप । क० कर्म । एहवो भिक्षु । दि० दिवसने विषे । वा० अथवा । रा० रात्रीने विषे । वा० अथवा । ए० एकलो । वा० अथवा । प० परिखदा । ग० मांही । वा० अथवा । सु० सुता । वा० अथवा । जा० जागतो । वा० वळी । से० ते । पु० पृथ्वी । (माटी) । वा० अथवा । भि० नदी तटनी माटी । वा० अथवा । सि० पथरनी सिला । वा० अथवा । ले० माटीनो ढेखाळो । वा० अथवा । स० सचित । र० रजे खरडेल । वा० वळी । का० शरीर । स० सचित । र० रजे खरडेल । वा० वळी । व० वस्त्र । ह० हाथे करी । वा० वळी । पा० पगे करी । वा० वळी । क० काष्टे करी । वा० वळी । क० काष्टने कटके करी । वा० वळी । अ० आंगळीए करी । वा० वळी । स० लोहनी सिलाए करी । वा० वळी । स० लोहादिकनी सिलाना । ह० हाथे करी । वा० वळी । न० म । अ० (एक वार)

लींटी (न) काढे । न० न । वि० (वारंवार) लींटी (न) काढे । न० न । घ० (एक स्थानकथी बीजे स्थानक) चाले (नहि) । न० न । भि० (एकना बे) कटका (न) करे । अ० अनेरा पासे । न० न । अ० (एक वार) लींटी कढावे (नहि) । न० न । वि० (वारंवार) लींटी कढावे (नहि) । न० न । घ० (एक स्थानकथी बीजे स्थानक) चलावे (नहि) । न० न । भि० (एकना बे कटका) करावे (नहि) । अ० अनेरो कोई एक । आ० (एक वार) लींटी काढतो होय । वा० अथवा । वि० वारंवार लींटी काढतो होय । वा० अथवा । घ० एक स्थानकथी बीजे स्थानक चलावतो होय । वा० अथवा । भि० एकना बे कटका करतो होय तेने । वा० वळी । न० न । स० अनुमोदे (नहि) । जा० ज्यां लगी । जी० जीवुं । त्यां लगी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मने करी । वा० वचने करी । का० कायाए करी । न० न । क० करुं । न० न । का० करावुं बीजा पासे । क० करतो होय । पि० वळी । अ० बीजो ते । न० न । स० अनुमोदुं नहि । त० ते पाप । भं० हे भगवंत । प० निवर्तु छुं । नि० निंदु छुं । ग० गर्हु छुं । (गुरुनी साखे) । अ० आत्माने । वो० पापथी अलगो करुं छुं ॥ ७ ॥

मूलः—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा संजय-विरय-पडिहय-
पच्चक्खाय-पावकम्मे दिया वा राओ वा एगओ वा
परिसा-गओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा, से पुढविं

वा भित्तिं वा सिलं वा लेलुं वा ससरक्खं वा कायं स-
सरक्खं वा वत्थं हत्थेण वा पाएण वा कट्ठेण वा क-
लिञ्चेण वा अङ्गुलियाए वा सलागाए वा सलाग-ह-
त्थेण वा नालिहेज्जा न विलिहेज्जा न घट्टेज्जा न
भिन्देज्जा, अन्नं नालिहावेज्जा न विलिहावेज्जा न
घट्टावेज्जा न भिन्दावेज्जा, अन्नं आलिहन्तं वा वि-
लिहन्तं वा घट्टन्तं वा भिन्दन्तं वा न समणुजाणेज्जा,
जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काए-
णं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न समणु-
जाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि
अप्पाणं वोसिरामि ॥ ७ ॥

---

१ ४ समणुजाणामि.

भावार्थः—संजमवंत, तप धारी, नवा आवतां ज्ञानावर्णियादीक पापकर्म पचखाण करवे करीने हण्या छे (एवा) साधु अथवा साधवी, दीवसने विषे अथवा रात्रीने विषे, एकला बेठां थका अथवा प्रखदाने विषे बेठां थकां, सुतां थकां अथवा जागतां थकां, खाणनी माटी, नदीना तटनी माटी, मोटी पाषाणनी शिला, पाषाणना कटका, सचेत रजे करीने खरडेलुं शरीर, सचेत रजे करीने खरडेलां वस्त्र पात्रादीक, तेने हाथे करीने, पगे करीने, काष्टे करीने, काष्टना कडके करीने, आंगुलीए करीने, लोढानी सिलाका (सळी) ए करीने अथवा लोढानी घणी सिलाकाए करीने, ते सचेत पृथ्वी उपर एक वार लींटी ताणे नहि, घणी वार लींटी ताणे नहि, तेनो संघटो करे नहि, तेने भेदे नहि, अनेरानी पासे एकवार लींटी कढावे नहि, घणी वार लींटी कढावे नहि, तेनो संघटो करावे नहि, तेने भेदावे नहि, अनेरो एक वार लींटी काढतो होय, घणी वार लींटी काढतो होय, तेनो संघटो करतो होय, तेने भेदतो होय तेने भलुं पण न जाणे: तेवारे शिष्य कहे छे, हुं पृथ्वीकायनी हिंसाथी निवर्तु छुं ते एवी रीते के जाव जीव सुधी त्रिविधे त्रिविधे मन वचन अने कायाए करी (ते पूर्वोक्त प्रकारे) पृथ्वीकायनी हिंसा करुं नहि, करावुं नहि, अनेरो कोइ करतो होय तेने भलुं पण न जाणुं (अने) हे पुज्य (पूर्वे जे) पृथ्वीकायनुं पाप लाग्युं होय तेहने आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं, गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (हिलणा करुं छुं) [अने] एवा आत्माने (हवेथी) पापथी दूर करुं छुं ॥ ७ ॥

अर्थः—से० ते । भि० साधु । वा० अथवा । भि० साधवी । वा० वळी । सं० संजमने विषे । वि० तपने विषे । र० रातो । प० हण्यां छे । प० पचख्यां छे । पा० पाप । क० कर्म । दि० दिवसने विषे । वा० अथवा । रा० रात्रीने विषे ।

वा० अथवा । ए० एकलो । वा० अथवा । प० परिषदा मांही । वा० अथवा । सु० सुतो । वा० अथवा । जा० जागतो । वा० वळी । से० ते । उ० पाणी । वा० अथवा । ओ० ठारनुं पाणी । वा० अथवा । हि० हिमनुं पाणी । वा० अथवा । म० धुवरनुं पाणी । वा० अथवा । क० करानुं पाणी । वा० अथवा । ह० भोंयमांथी तृणाने अग्रे होय ते पाणी । वा० अथवा । सु० वरसादनुं । उ० पाणी । वा० वळी । उ० (एटलां) पाणीए । ओ० भीनुं होय । वा० वळी । का० शरीर । उ० पाणीए करी । ओ० भीनुं होय । वा० वळी । व० वस्त्र । स० ते पाणीना । सि० थोडा शा स्पर्शे करीने खरडेल होय । वा० वळी । का० काया । स० तेज पाणीना । सि० थोडाशा स्पर्शे करी खरडयुं होय । वा० वळी । व० वस्त्र । न० न । आ० (लीला छतां ते वस्त्रने हस्तादिके एक वार) फरसे (नहि) । न० नहि । स० वारंवार फरसे (नहि) । न० न । आ० एक वार नीचोवे (नहि) । न० न । प० वारंवार नीचोवे (नहि) । न० न । अ० एक वार झाटके (नहि) । न० न । प० (वारंवार) झाटके (नहि) । न० न । आ० (एक वार) तडके सुकवे (नहि) । न० न । प० वारंवार सुकवे (नहि) । अ० अनेराने । न० न । अ० एक वार फरस करावे (नहि) । न० न । स० वारंवार फरस करावे (नहि) । न० न । आ० एक वार नीचोवरावे (अमळावे नहि) । न० न । प० वारंवार अमळावे (नहि) । न० न । अ० एक वार झटकावे (नहि) । न० न । प० वारंवार झटकावे (नहि) । न० न । आ० एक वार तडके सुकवावे (नहि) । न० न । प० वारंवार तडके सुकवावे (नहि) । अ० अनेरो । आ० एक वार फरसतां प्रते । वा० अथवा । स० वारंवार फरसतां प्रते । वा० अथवा । आ० एक वार आमळतां प्रते । वा० अथवा । प० वारंवार आमळतां प्रते । वा० अथवा । अ० एक वार झाटकतां प्रत्ये । वा० अथवा । प० वारंवार झाटकतां प्रत्ये । वा० अथवा । आ० एक वार तडके नाखतां प्रते । वा० अथवा । प०

वारंवार तडके नाखता मते । वा० वळी । न० न । स० अनुमोदे (नहि) । जा० ज्यांसुधी । जी० जीवुं त्यांसुधी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मन । वा० वचन । का० कायाए करी । न० न । क० करुं । न० न । का० करावुं । क० करतांने । पि० वळी । अ० बीजाने । न० न । स० अनुमोदुं नहि । त० ते अतीतकाळना पाप लागेल होय ते । भं० हे भगवंत । प० निवर्तु छुं । नि० निंदु छुं (आत्मानी साखे) । ग० गर्हु छुं गुरुनी साखे । अ० आत्माने पापथी । वो० अळगो करुं छुं ॥ ८ ॥

मूलः—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा संजय-विरय-पडिहय-पच्चक्खाय-पावकम्मे दिया वा राओ वा एगओ वा परिसा-गओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा, से उदगं वा ओसं वा हिमं वा महियं वा करगं वा हरतणुगं वा सुद्धोदगं वा उदउल्लं वा कायं उदउल्लं वा वत्थं ससिणिद्धं वा कायं ससिणिद्धं वा वत्थं नामुसेज्जा न संफुसेज्जा न आवीलेज्जा न पवीलेज्जा, न अक्खोडेज्जा न पक्खोडेज्जा न आयावेज्जा न पया-

वेज्जा, अन्नं नामुसावेज्जा न सम्फुसावेज्जा न आवी-
लावेज्जा न पवीलावेज्जा न अक्खोडावेज्जा न प-
क्खोडावेज्जा न आयावेज्जा न पयावेज्जा, अन्नं आ-
मुसन्तं वा सम्फुसन्तं वा आवीलन्तं वा पवीलन्तं वा
अक्खोडन्तं वा पक्खोडन्तं वा आयावेन्तं वा पयावेन्तं वा
न समणुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं म-
णेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं
पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि
निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥ ८ ॥

भावार्थः—संजमवंत, व्रत धारी, नवां आवतां ज्ञानावर्णियादिक पाप कर्म पचखाण करवे करीने हण्या छे (एवा) साधु अथवा साध्वी, दिवसने विषे अथवा रात्रीने विषे, एकलां बेठां थकां अथवा प्रखदाने विषे बेठां थकां, सुतां थकां अथवा जागतां थकां, कुवा प्रमुखनुं पाणी, ठारनुं पाणी, हेमनुं पाणी, धुवरनुं पाणी, करानुं पाणी, त्रणा उपर पाछली रात्रीए ठरे

---

१ ॥ समणुजाणामि.

ते पाणी, मेघनुं पाणी एहवा पाणीए करीने शरीर भिजायुं होय तथा वस्त्र भिजायुं होय, थोडुं शरीर खरडेलुं होय तथा थोडुं वस्त्र भीनुं होय तेने एकवार स्पर्श करे नहि, वारंवार स्पर्श करे नहि, एकवार आंबळे नहि, वारंवार आंबळे नहि, एकवार झाटके नहि, वारंवार झाटके नहि, एकवार तडके नाखे नहि, वारंवार तडके नाखे नहि, अनेरा पासे एकवार स्पर्श करावे नहि, वारंवार स्पर्श करावे नहि, एकवार अंबळावे नहि, वारंवार अंबळावे नहि, एकवार झटकावे नहि, वारंवार झटकावे नहि, एकवार तडके नखावे नहि, वारंवार तडके नखावे नहि, कोइ एकवार स्पर्श करतो होय, वारंवार स्पर्श करतो होय, एकवार आंबळतो होय, वारंवार आंबळतो होय, एकवार झाटकतो होय, वारंवार झाटकतो होय, एकवार तडके नाखतो होय, वारंवार तडके नाखतो होय तेने भलुं पण न जाणे, (तेवारे शिष्य कहे छे हुं पण) अपकायनी हिंसाथी निवर्तुं छुं, ते एवी रीते के जाव जीव सुधी त्रिविधे त्रिविधे मन वचन अने कायाए करी (ते पूर्वोक्त प्रकारे अपकायनी हिंसा) करुं नहि, करावुं नहि अने अनेरो कोइ करतो होय तेने भलुं पण न जाणुं (अने) हे पूज्य ? (पूर्वे जे) अपकायनुं पाप लाग्युं होय तेहने आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं, गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (हिलणा करुं छुं) (अने) एवा आत्माने (हवेथी) पाप कर्मथी दूर करुं छुं ॥ ८ ॥

अर्थः—से० ते । भि० साधु । वा० अथवा । भि० साधवी । वा० वळी । सं० संजमवंत । वि० तपवंत । प० हण्यां । प० पचखाणें करी । पा० पाप । क० कर्म । दि० दिवसने । वा० अथवा । रा० रात्रीने विषे । वा० वळी । ए० एकलो । वा० अथवा । प० परिषदा मांहे । वा० वळी । सु० सुतां । वा० अथवा । जा० जागतां । वा० वळी । से० ते साधु । अ० (तपाव्यां लोहनी) अग्नि । वा० अथवा । इ० झाळरहित अग्नि । वा० अथवा । मु० छुटी कणरुप अग्नि । वा० अथवा । अ०

तुटती झाळनी अग्नि । वा० अथवा । जा० संपूर्ण झाळनी अग्नि । वा० अथवा । अ० उंबाडा रूप अग्नि । वा० अथवा । सु० इंधण रहित शुद्ध अग्नि । वा० अथवा । उ० वीजळीनी अग्नि । वा० वळी । न० न । उ० (इंधणादिक) सिंचे (नहि) । न० न । घ० (काष्ठादिके) हलावे (नहि) ; न० न । उ० विंझणादिके करी अजवाळे (नहि) । न० न । नि० ओलहवे (नहि) । अ० बीजा पासे । न० न । उ० इंधणादिक घलावे (नहि) । न० न । घ० संघटावे (नहि) । न० न । उ० विंझणादिके अजवाळुं करावे (नहि) । न० न । नि० ओलहवरावे (नहि) । अ० बीजो । उ० इंधणादिक घालतो छतो । वा० अथवा । घ० संघटताने । वा० अथवा । उ० अजुवाळताने । वा० अथवा । नि० ओलहवताने । वा० वळी । न० न । स० अनुमोदे (नहि) । जा० ज्यांसुधी । जी० जीवुं त्यांसुधी । ति० त्रिविधे । नि० त्रिविधे । म० मन । वा० वचन । का० कायाए । न० न । क० करुं (नहि) । न० न । का० करावुं (नहि) । क० करताने । पि० वळी । अ० अनेराने । न० न । स० अनुमोदुं (नहि) । त० ते पापथी । भं० हे पूज्य । प० निवर्तुं छुं । नि० निंदुं छुं । ग० गर्हुं छुं । अ० आत्माने पापथी । वो० अलगो करुं छुं ॥ ९ ॥

मूलः—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा संजय-विरय-पडिहय-पच्चक्खाय-पावकम्मे दिया वा राओ वा एगओ वा परिसा-गओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा, से अगणिं

वा इङ्गालं वा मुमुरं[1] वा अचिं वा जालं वा अलायं वा सुद्धागणिं वा उक्कं वा न उञ्जेज्जा न घट्टेज्जा न उज्जालेज्जा न निव्वावेज्जा, अन्नं न उञ्जावेज्जा न घट्टावेज्जा न उज्जालावेज्जा न निव्वावेज्जा, अन्नं उञ्जन्तं वा घट्टन्तं वा उज्जालन्तं वा निव्वावन्तं वा न समणुजाणेज्जा[2], जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥ ९ ॥

भावार्थः—संजमवंत, व्रतधारी, नवां आवतां ज्ञानावर्णियादिक पाप कर्म पचखाण करवे करीने हण्या छे (एवो) साधु अथवा साधवी दिवसने विषे अथवा रात्रिने विषे एकलां बेठां थकां अथवा प्रखदाने विषे बेठां थकां, सूतां थकां अथवा

१ H मुर्मुरं.   २ I. समणुजाणामि.

जागतां थकां लोढानी अग्नि, झाळ रहित अग्नि एटले अरणी प्रमुखना काष्टनी अग्नि, बकरी प्रमुखनी लींडीनी अग्नि, दिवा प्रमुखनी सिखानी अग्नि, झाळनी अग्नि, उंबाडाना सांठानी अग्नि, शुद्ध काष्ट रहित कोयलानी अग्नि, उल्का पात वीजळी प्रमुखनी अग्नि तेने काष्ट प्रमुख नांखीने घणी करे नहि, हाथे तथा पगे करीने संघटो करे नहि, वायु नांखीने वधारे नहि, पाणी छांटीने ओलवे नहि, अनेरा पासे काष्ट प्रमुख नांखीने घणी करावे नहि, हाथे तथा पगे करीने संघटो करावे नहि, वायरो नखावे नहि, पाणी छंटावीने ओलावरावे नहि, अनेरो कोइ काष्ट प्रमुख नांखीने घणी करतो होय, हाथे तथा पगे करीने संघटो करतो होय, वायु नाखतो होय, पाणी छंटावीने ओलवतो होय तेने भलुं पण न जाणे; (ते वारे शिष्य कहे छे हुं पण तेउकायनी हिंसाथी निवर्तुं छुं ते एवी रीते के) जाव जीव सुधी त्रिविधे त्रिविधे, मन, वचन, अने कायाए करी (ते पूर्वोक्त प्रकारे तेउकायनी हिंसा) करुं नहि, करावुं नहि, अने अनेरो कोइ करतो होय तेने भलुं पण न जाणुं (अने हे पूज्य ?) (पूर्वे जे) तेउकायनुं पाप लाग्युं होय तेहने आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं, गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने (हवेथी) पापकर्मथी दूर करुं छुं ॥ ९ ॥

अर्थः—से० ते । भि० साधु । वा० अथवा । भि० साधवी । वा० वळी । सं० संजमवंत । वि० तपवंत । प० हण्यां । प० पचखाणे करी । पा० पाप कर्म । दि० दिवसने विषे । वा० अथवा । रा० रात्रीने विषे । वा० अथवा । ए० एकलो । वा० अथवा । प० परिखदा मांहि । वा० अथवा । सु० सुतां । वा० अथवा । जा० जागता । वा० वळी । से० ते । सि०

चामरादिके करी । वा० अथवा । वि० विंझणादिके करी । वा० अथवा । ता० बे पडे विंझणे करी । वा० अथवा । प० कमळने पत्रादिके करी । वा० अथवा । प० पत्रादिकना । भं० कटके करी । वा० अथवा । सा० वृक्षनी डाळीए करी । वा० अथवा । सा० डाळीने । भं० कटके करी । वा० अथवा । पि० मोरपीछाए करी । वा० अथवा । पि० मोरपीछादिकना । ह० हाथे करी । वा० अथवा । चे० वस्त्रे करी । वा० अथवा । चे० वस्त्रने । क० कटके करी । वा० अथवा । ह० हाथे करी । वा० अथवा । मु० मुखे करी । वा० वळी । अ० आपणा । वा० वळी । का० कायाने विषे । वा० अनेरा । वा० वि० वळी । पो० पुदगलने विषे । न० न । फु० (मुखे करी) फुंक (न) दीए । न० न । वी० (चामरादिके) वायु (न) विंझे । अ० अनेरा पासे । न० न । फु० फुंक देवरावे (नहि) । न० न । वी० वायु विंझणादिके विंझावे (नहि) । अ० अनेरो कोइ एक । फु० फुंक देतो होय । वा० अथवा । वी० वायु विंझतो होय । वा० ते प्रते । न० न । स० अनुमोदे नहि । जा० ज्यां सुधी । जी० जीवुं त्यांसुधी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मन । वा० वचन । का० कायाए । न० न । क० करुं । न० न । का० करावुं । क० करतो होय । पि० वळी । अ० बीजो तेने । न० न । स० अनुमोदुं (नहि) । त० ते अतीतकालनुं पाप लाग्युं होय ते । भं० हे पूज्य । प० निवर्तु छुं । नि० निंदुं छुं आत्मानी साखे । ग० गर्हुं गुरुनी साखे । अ० आत्माने । वो० अलगो करुं छुं ॥ १० ॥

मूलः—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा संजय-विरय-पडिहय-
पच्चक्खाय--पावकम्मे दिया वा राओ वा एगओ वा प-

रिसा-गर्ऍ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा, से सिएण वा विहुयणेण वा तालियण्टेण वा पत्तेण वा पत्त-भङ्गेण वा साहाए वा साहा-भङ्गेण वा पिहुणेण वा पिहुण-हत्थेण वा चेलेण वा चेल-कसेण वा हत्थेण वा मुहेण वा अप्पणो वा कायं वाहिरं वा वि पोग्गलं न फुमेज्जा न वीएज्जा, अन्नं न फुमावेज्जा न वीया-वेज्जा, अन्नं फुमन्तं वा वीयन्तं वा न समणुजाणेज्जा,[1] जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काए-णं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न समणु-जाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहा-मि अप्पाणं वोसिरामि ॥ १० ॥

---

१ 8 समणुजाणामि.

भावार्थः—संजमवंत, व्रतधारी, नवां आवतां ज्ञानावर्णियादिक पाप कर्म पचखाण करवे करीने हण्यां छे (एवा) साधु अथवा साधवी दिवसने विषे अथवा रात्रिने विषे एकलां बेठां थकां अथवा प्रखदाने विषे बेठां थकां, सूतां थकां अथवा जागतां थकां, चामरे करी, विंझणे करी, बे पडवाळा विंझणे करी, पांदडे करी, पांदडाना कटके करी, वृक्षनी डाळे करी, डाळीना कटके करी, मोर प्रमुखना पींछे करी, मोर पींछने हाथे करी, वस्त्रे करी, वस्त्रने खंडे करी, हाथे करी, मुखे करी, आपणी कायाने तथा दूध पाणी अन्नादिक उश्न पुदगळने विषे, फुंक दीए नहि, विंझणादिके वायु नांखे नहि, अनेरा पासे फुंक देवरावे नहि, विंझणादीके वायु नखावे नहि, अनेरो कोइ फुंक देतो होय, विंझणादीके वायु नाखतो होय तेने भलुं पण न जाणे (तेवारे शिष्य कहे छे, हुं पण वायुकायनी हिंसार्थी निवर्तुं छुं ते एवी रीते के) जाव जीव सुधी, त्रिविधे त्रिविधे, मन, वचन अने कायाए करी (ते पूर्वोक्त प्रकारे वायु कायनी हिंसा) करुं नहि, करावुं नहि अने अनेरो कोइ करतो होय तेने भलुं पण न जाणुं; वळी हे पूज्य? (पूर्वे जे) वायु कायनुं पाप लाग्युं होय तेहने आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं, गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (हिलणा करुं छुं) अने एवा आत्माने हवेथी पापकर्मथी दूर करुं छुं ॥ १० ॥

अर्थः—से० ते । भि० साधु । वा० अथवा । भि० साधवी । वा० वळी । सं० संजमवंत । वि० तपवंत । प० हण्यां । प० पचखाणे करी । पा० पाप कर्म । दि० दिवसने विषे । वा० अथवा । रा० रात्रिने विषे । वा० अथवा । ए० एकलो । वा० अथवा । प० परिषदा मांहि । वा० अथवा । सु० सुतां थकां । वा० अथवा । जा० जागतां थकां । वा० वळी । से० ते साधु । बी० बीजने विषे । वा० अथवा । बी० ते बीज । प० कियाक नाख्युं होय । वा० अथवा । रु० अंकुराने विषे ।

वा० अथवा । रु० अंकुरा उपर । प० त्रस प्रमुख होय । वा० अथवा । जा० गुच्छा प्रमुख । वा० अथवा । जा० गुच्छा उपर । प० त्रस प्रमुख होय । वा० अथवा । ह० ग्रोह प्रमुख । वा० अथवा । ह० ग्रोह उपर । प० त्रस प्रमुख होय । वा० अथवा । छि० वृक्षनी छेदी शाखा । वा० अथवा । छि० वृक्षनी छेदी शाखा आश्रीन । प० त्रस प्रमुख होय । वा० अथवा । स० सचित वनस्पति । वा० अथवा । स० सचित । को० घृणादिक । प० ए वनस्पति उपर पडेल । वा० वळी । न० न । ग० चाले (नहि) । न० न । चि० उभो रहे (नहि) । न० न । नि० बेसे (नहि) । न० न । तु० सुवे (नहि) । अ० अनेराने । न० न । ग० चलावे नहि । न० न । चि० उभो राखे नहि । न० न । नि० बेसाडे (नहि) । न० न । तु० सुवाडे (नहि) । अ० अनेरो । ग० चालता प्रत्ये । वा० अथवा । चि० उभो रहेता प्रत्ये । वा० अथवा । नि० बेसता प्रत्ये । वा० अथवा । तु० सुता प्रत्ये । वा० वळी । न० न । स० अनुमोदे (नहि) । जा० ज्यां लगी । जी० जीवुं त्यां-सुधी । ति० त्रिविधे । ति० त्रिविधे । म० मन । वा० वचन । का० कायाए करी । न० न । क० करुं । न० न । का० करावुं । क० करतो होय । पि० वळी । अ० बीजो तेने । न० न । स० अनुमोदुं नहि । त० ते अतीतकाळनुं पाप । भं० हे पूज्य । प० निवर्तुं । नि० निंदुं आत्मानी साखे । ग० गर्हुं गुरुनी साखे । अ० आत्माने पापथी । वो० अलगो करुं छुं ॥११॥

मूलः—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा संजय-विरय-पडिहय-
पच्चक्खाय-पावकम्मे दिया वा राओ वा एगओ वा प-
रिसा-गओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा, से बीएसु वा

बीय-पइट्ठेसु वा रूढेसु वा रूढ-पइट्ठेसु वा जाएसु वा जाय-पइट्ठेसु वा हरिएसु वा हरिय-पइट्ठेसु वा छिन्नेसु वा छिन्न-पइट्ठेसु वा सच्चित्तेसु वा सच्चित्त-कोल-पडिनिस्सिएसु वा न गच्छेज्जा न चिट्ठेज्जा न निसीएज्जा न तुयट्टेज्जा, अन्नं न गच्छावेज्जा न चिट्ठावेज्जा न निसीयावेज्जा न तुयट्टावेज्जा, अन्नं गच्छन्तं वा चिट्ठन्तं वा निसीयन्तं वा तुयट्टन्तं वा न समणुजाणेज्जा, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करेन्तं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भन्ते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥ ११ ॥

१ ꣸ निसि॰ २ ꣸ समणुजाणामि.

भावार्थः—संजमवंत, वृत धारी, नवां आवतां ज्ञानावर्णियादिक पाप कर्म पचखाण करवे करीने हण्या छे [एवा] साधु अथवा साधवी दिवसने विषे अथवा रात्रिने विषे, एकलां बेठां थकां अथवा प्रखदाने विषे बेठां थकां, सूतां थकां अथवा जागतां थकां, शाळी (डांगर) प्रमुखने विषे, बीज उपरे आसन प्रमुख होय तेने विषे, अंकुराने विषे, अंकुरा उपरे आसन प्रमुख होय तेने विषे, अंकुराना गुच्छाने विषे, अंकुराना गुच्छा उपरे आसन प्रमुख होय तेने विषे, लीली द्रो प्रमुखने विषे, द्रो प्रमुखने उपरे आसन होय तेने विषे, वृक्षनीं डाळ छेदी होय ते उपरे, लीली डाळ उपरे आसन होय तेने विषे, सचेत इंडांळ सहित वनस्पतिने विषे, सळेलुं काष्ट होय के जेनी अंदर घुणा (एक जातना जीव) तथा उदेही तथा कीडी प्रमुख जीव सहित एवा सचेत काष्ट उपरे आसन होय तेने विषे, चाले नहि, उभो रहे नहि, बेसे नहि, सुवे नहि, अनेराने चलावे नहि, ऊभो राखे नहि, बेसाडे नहि, सूवाडे नहि, अनेरो कोइ चालतो होय, ऊभो रहेतो होय, बेसतो होय, सुतो होय तेने भलुं पण न जाणे [ते वारे शिष्य कहे छे के हुं पण वनस्पति कायनी हिंसाथी निवर्तु छुं ते एवी रीते के] जाव जीव सुधी त्रिविधे त्रिविधे, मन, वचन अने कायाए करी [ते पूर्वोक्त प्रकारे वनस्पति कायनी हिंसा] करुं नहि, करावुं नहि, अनेरो कोइ करतो होय तेने भलुं पण न जाणुं [अने] हे पूज्य ! [पूर्वे जे] वनस्पतिकायनुं पाप लाग्युं होय तेहने आत्मानी साक्षीए निंदुं छुं, गुरुनी साक्षीए गर्हुं छुं (हिलणा करुं छुं), [अने] एवा आत्माने [हवेथी] पापकर्मथी दूर करुं छुं ॥ ११ ॥

अर्थः—से० ते । भि० साधु । वा० अथवा । भि० साधवी । वा० वळी । सं० संजमवंत । वि० तपवंत । प० हण्यां । प० पचखाणे करी । पा० पाप । क० कर्म । दि० दिवसने विषे । वा० अथवा । रा० रात्रीने विषे । वा० अथवा । ए०

एकलो । वा० अथवा । प० परखदा मांही । वा० अथवा । सु० सुतां । वा० अथवा । जा० जागतां । वा० वळी । से० ते साधु । की० इयळादिक बेइंद्री । वा० अथवा । प० पतंगीयादिक चौरेंद्री । वा० अथवा । कु० कुंथुया तेइन्द्री । वा० अथवा । पि० कीडीयादिक तेइन्द्री । वा० वळी । ह० हाथने विषे । वा० अथवा । पा० पगने विषे । वा० अथवा । बा० बांहने विषे । वा० अथवा । ऊ० साथलने विषे । वा० अथवा । उ० पेटने विषे । वा० अथवा । सी० माथाने विषे । वा० अथवा । व०। वस्त्रने विषे । वा० अथवा । प० पात्रादिकने विषे । वा० अथवा । क० कांबळीने विषे । वा० अथवा । पा० पायपुञ्छणाने विषे । वा० अथवा । र० रजोहरणने विषे । वा० अथवा । गो० गोच्छाने विषे । वा० अथवा । उ० लघुनीती करवाना भाजनने विषे । वा० अथवा । द० डांडाने विषे । वा० अथवा । पी० बाजोठादिकने विषे । वा० अथवा । फ० ओठींगण देवाना पाटीयाने विषे । वा० अथवा । से० सेज्याने विषे । वा० अथवा । सं० संथाराने विषे । वा० अथवा । अ० ए आदि अनेराने विषे । वा० वळी । त० तथा । प० प्रकारे । उ० उपगरणनी जातीने विषे । (कीडादिक त्रस जीव पडे छते) । त० ते वारे शुं करे ते कहे छे । सं० संजती थको । ए० वळी । प० जोइ । प० जोइने । प० पुंजे । प० पुंजीने । ए० एकांते । अ० मुके । नो० न उपजावे । णं० वळी । सं० (त्रस साथे) फरसवे करी । आ० पीडा (आपदा) ॥ १२ ॥

मूलः—से भिक्खू वा भिक्खुणी वा संजय-विरय-पडिहय-
पच्चक्खाय-पावकम्मे दिया वा राओ वा एगओ वा परि-

सा-गओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा, से कीडं वा पय-
ङ्गं वा कुन्थुं वा पिपीलियं वा हत्थंसि वा पायंसि वा
बाहुंसि वा ऊरुंसि वा उदरंसि वा सीसंसि वा वत्थं-
सि वा[1] (पडिग्गहंसि[2] वा कम्बलंसि[3] वा पायपुञ्छणंसि
वा) रयहरणंसि वा गोच्छगंसि[4] वा उण्डुयंसि[5] वा द[6]-
ण्डगंसि वा पीढगंसि[7] वा फलगंसि वा सेज्जंसि वा
संथारगंसि वा अन्नयरंसि वा तह-प्पगारे उवगरण-
जाए तओ संजयामेव पडिलेहिय पडिलेहिय पमज्जिय
पमज्जिय एगन्तमवणेज्जा, नो णं संघायमावज्जेज्जा ॥१२॥

---

१ The words ( ) not in H. २ s पत्तंसि. ३ s क° वा पा° वा after दण्डगंसि वा.
४ s गोच्छंसि. ५ s उडु°, B. उण्डगंसि, H in s उण्डके, S उण्डुके.
६ B and S omit दण्ड° वा. ७ s पीढंमि.

भावार्थः—संजमवंत, व्रत धारी, नवां आवतां ज्ञानावर्णियादिक पाप कर्म पचखाण करवे करीने हण्या छे [एवा] साधु अथवा साधवी दिवसने विषे अथवा रात्रीने विषे, एकलां बेठां थकां अथवा प्रखदाने विषे बेठां थकां, सूतां थकां अथवा जागतां थकां, कीडा (बेइंद्रि) प्रमुख, कुंथुवा कीडी (तेइंद्रि) प्रमुख, पतंगीआं (चौ इंद्रि) प्रमुख, हाथने विषे, पगने विषे, बाह्यने विषे, साथळने विषे, पेटने विषे, मस्तकने विषे, वस्त्रने विषे, पात्रने विषे, कांवळीने विषे, पायपुछणा [पग लुहवानुं] तेने विषे, रजोहरणने विषे, गोच्छाने विषे, मात्राना भाजनने विषे, लाकडीने विषे, बाजोठने विषे, पाटीआंने विषे, पाटने विषे, त्रणा प्रमुखना संथाराने विषे ए आदि दइ तथा प्रकारनां अनेरा जे धर्मोपगरण साधुने कल्पनीक होय तेहने विषे, जे जीव चढ्या होय ते वारे संयति तेहने जुए जोइने पछी पुंजे पुंजीने जेम ते जीव पीडा न पामे तेम एकांत स्थानके मूके ॥ १२ ॥

अर्थः—अ० अजतनाए । च० चालतो । उ० वळी । पा० बेइंद्रियादिक जीव । भू० पृथ्वीयादिक जीवनी । हिं० घात करे । बं० बांधे । पा० पाप । क० कर्म । तं० ते पाप कर्मथी । से० ते जीवने । हो० होय । क० कडुवां । फ० (नरकादि-करुप दुःखकारिया) फळ ॥ १ ॥

मूलः—अजयं चरमाणो उ पाणभूयाइ हिंसई ।
बन्धई पावयं कम्मं, तं से होइ कडुयं फलं ॥ १ ॥

गाथा १ भावार्थः—गुरु--अजत्नाये [जोया वगर] चालतां थकां, प्राण [बेंद्रीयादीक जीव], भूत [पृथ्वीयादीक

जीव] जीवने हणे तेथी करीने अशुभ कर्मनी गांठ बांधे [पछी] ते पुरुषने तेहनां कडवां फळ होय ॥१॥

अर्थः—अ० अजत्नाए । चि० उभो रहेतो । उ० वळी । पा० बेइंद्रियादिक जीव । भू० पृथ्वीयादिक जीवनी । हिं० घात करे । बं० बांधे । पा० पाप । क० कर्म । तं० ते पाप कर्मथी । से० ते जीवने । हो० होय । क० कडवां । फ० (नरकादिकना) फळ विपाक ॥ २ ॥

मूलः—अजयं चिठमाणो उ पाण-भूयाइ हिंसई ।
बन्धई पावयं कम्मं, तं से होइ कडुयं फलं ॥ २ ॥

गाथा २ भावार्थः—अजत्नाये उभो रहेतो थको, प्राण भूत जीवने हणे तेथी करीने अशुभ कर्मनी गांठ बांधे [पछी] ते पुरुषने तेहनां कडवां फळ होय ॥ २ ॥

अर्थः—अ० अजत्नाए । आ० बेसतो । उ० वळी । पा० बेइन्द्रियादिक । भू० पृथ्वीयादिक जीव । हिं० हणे । बं० बांधे । पा० पाप । क० कर्म । तं० ते पाप कर्मथी । से० ते जीवने । हो० होय । क० कडवां । फ० फळ ॥ ३ ॥

मूलः—अजयं आसमाणो उ पाण-भूयाइ हिंसई ।
बन्धई पावयं कम्मं, तं से होइ कडुयं फलं ॥ ३ ॥

गाथा ३ भावार्थः—अजत्नाये बेसतो थको, प्राण भूत जीवने हणे तेथी करीने अशुभ कर्मनी गांठ बांधे [पछी] ते पुरुषने तेहनां कडवां फळ होय ॥ ३ ॥

अर्थः—अ० अजत्नाए। स० सुतो छतो। उ० वळी। पा० बेइन्द्रियादिक। भू० पृथ्वीयादिक जीव। हिं० हणे। बं० बांधे। पा० पाप। क० कर्म। तं० ते पाप कर्मथी। से० ते जीवने। हो. होय। क० कडवां। फ० फळ विपाक एटले नरकादिक दुःख ॥ ४ ॥

मूलः—अजयं सयमाणो उ पाणभूयाइ हिंसई।
बन्धई पावयं कम्मं, तं से होइ कडुयं फलं ॥ ४ ॥

गाथा ४ भावार्थः—अजत्नाये सुतो थको, प्राण भूत जीवने हणे तेथी करीने अशुभ कर्मनी गांठ बांधे [पछी] ते पुरुषने तेहनां कडवां फळ होय ॥ ४ ॥

अर्थः—अ० अजत्नाए। भु० जमतां। उ० वळी। पा० बेन्द्रियादिक। भू० पृथ्वीयादिक जीव। हिं० हणे। बं. बांधे। पा० पाप। क० कर्म। तं० ते पापथी। से० ते जीवने। हो० होय। क० कडुआ दुःखकारीयां नरकादिकरुप। फ० फलविपाक ॥ ५ ॥

मूलः—अजयं भुञ्जमाणो उ पाणभूयाइ हिंसई।
बन्धई पावयं कम्मं, तं से होइ कडुयं फलं ॥ ५ ॥

गाथा ५ भावार्थः—अजत्नाये भोजन करतो थको प्राण भूत जीवने हणे, तेथी करीने अशुभ कर्मनी गांठ बांधे [पछी] ते पुरुषने तेहनां कडवां फळ होय ॥ ५ ॥

अर्थः—अ० अजत्नाए । भा० बोलतो । उ० वळी । पा० प्राणी त्रसजीव । भू० पृथ्वीयादिक जीव । हिं० हणे । बं० बाधे । पा० पाप । क० कर्म । तं० ते पापथी । से० ते जीवने । हो० होय । क० कडवां । फ० फळ ॥ ६ ॥

मूलः—अजयं भासमाणो उ पाण-भूयाइ हिंसई ।
बन्धई पावयं कम्मं, तं से होइ कडुयं फलं ॥ ६ ॥

गाथा ६ भावार्थः—अजत्नाये बोलतो थको, प्राण भूत जीवने हणे तेथी करीने अशुभ कर्मनी गांठ बांधे, [पछी] ते पुरुषने तेहनां कडवां फळ होय ॥ ६ ॥

अर्थः—क० केम । च० चालतां । क० केम । चि० उभा रहेता । क० केम । आ० बेसतां । क० केम । स० सूतां । क० केम । भुं० जमतां । भा० केम भाषा बोलतां । पा० पाप । क० कर्म । न० न । बं० बांधे ॥ ७ ॥

मूलः—कहं चरे ? कहं चिट्ठे ? कहं आसे ? कहं सए ? ।
कहं भुञ्जन्तो भासन्तो पावं कम्मं न बन्धई ? ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—शिष्य—हे पुज्य ! केम चालतां, केम ऊभा रहेतां, केम बेसतां, केम सूतां, केम जमतां, केम बोलतां, पाप कर्मनी गांठ न बांधे ? ॥ ७ ॥

अर्थः—ज० जत्नाए । च० चालतां । ज० जत्नाए ॥ चि० उभा रहेतां । ज० जत्नाए । आ० बेसतां । ज० जत्नाए । स० सूतां । ज० जत्नाए । भुं० जमतां । भा० भाषा बोलतां । पा० पाप । क० कर्म । न० न । बं० बांधे ॥ ८ ॥

मूलः—जयं चरे, जयं चिठे, जयं आसे, जयं सए, ।
जयं भुञ्जन्तो भासन्तो पावं कम्मं न बन्धई ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः--गुरु--जत्नाये चालतां, जत्नाये ऊभां रहेतां, जत्नाये बेसतां, जत्नाये सूतां, जत्नाये जमतां, जत्नाये बोलतां, पाप कर्मनी गांठ न बांधे ॥ ८ ॥

अर्थः—स० सघळा । भू० जीव । अ० आत्मा समान । सं० सम्यक प्रकारे । भू० पृथ्वीयादिकने । पा० देखताने । पि० ढांक्या छे (रोक्या छे) । आ० आश्रवद्वार प्राणातिपातादिक । दं० इन्द्रिनो दमणहार होय । पा० पाप । क० कर्म । न० न । बं० बांधे ॥ ९ ॥

मूलः—सव्व-भूयप्प-भूयस्स सम्मं भूयाइ पासओ ।
पिहियासवस्स दन्तस्स पावं कम्मं न बन्धई ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः--वळी गुरु--सर्व जीवने आपणा आत्मा समान लेखवे अने सम्यक् प्रकारे पर जीवने आपणा आत्मा समान देखे, [वळी] हिंस्यादीक पांच आश्रम ढांक्यां छे अने पांच इंद्रियोने जेणे दमी छे ते पाप कर्मनी गांठ न बांधे ॥९॥

अर्थः—प० प्रथम । ना० ज्ञान । त० ते वार पछी । द० दया । ए० एम ज्ञानपूर्वक क्रियाए । चि० रहे । स० सघळा । सं० संजती साधु । अ० अज्ञानी । किं० केम । का० करे [केमके ते शुभ क्रिया अनुष्टानने विषे सर्वथा प्रकारे अंध तुल्य छे] ।

कि० शुं । वा० वळी । ना० जाणे । छे० संजमनुं स्वरुप । पा० पाप [असंजम] नुं स्वरुप ॥ १० ॥

मूलः—पढमं नाणं तउ दया, एवं चिठ्ठइ सव्व-संजए, ।
अन्नाणी किं काही किं वा नाहिइ छेय पावगं ? ॥१०॥

गा. १० भावार्थः—शिष्य०—हे स्वामी प्रथम शुं जाणवाथी जीवनी दया पाळे ? गुरु०—पहेलां ज्ञान शीखे तेवार पछी दया पाळे [आ वाक्य-अज्ञान श्रेय छे ने ज्ञान मळवाथी शुं थाय छे एम कहेनाराओने माटे छे] एम संजती ज्ञान क्रियाये करी सहीत थका रहे; [ते वारे शिष्ये पुछयुं, हे स्वामी सिद्धांत भणतां आवडे नहि तो जीवने केम जाणे ने केम ओळखे ?] ज्ञान रहित धर्म केम करे ? ते पाप पुन्यना फळने केम जाणे ? ॥ १० ॥

अर्थः—सो० सांभळ्याथी । जा० जाणे । क० कल्याण । [पुन्यना फळने] सो० सांभळ्याथी । जा० जाणे । पा० पाप । उ० बेहु प्रकारे पाप पुन्यना फळ । पि० वळी । जा० जाणे । सो० सांभळया पछी । जं० जेणे करी आत्माने । छे० श्रेय होय एटले मोक्ष पामे । तं० ते । स० आदरे ॥ ११ ॥

मूलः—सोच्चा जाणइ कल्लाणं सोच्चा जाणइ पावगं ।
उभयं पि जाणाई सोच्चा जं छेयं तं समायरे ॥ ११ ॥

---

१ B नाही, s नाहीइ.

गा. ११ भावार्थ--हवे गुरु--ज्ञान पामवानो उपाय कहे छे, सुगुरु पासे जइ उपदेश सांभळीने पुण्णना फलने जाणे, सांभळीने पापना फळने जाणे, ते बहु प्रकारे पाप पुण्यना फळ सांभळीने जाणे, [पछी] जे हीतकारी जाणे ते अंगीकार करे ॥ ११ ॥

अर्थः--जो० जे कोइ । जी० पृथ्वीयादिक जीवना भेद । वि० वळी । न० न । या० जाणे । अ० अजीव । वि० वळी । न० न । या० जाणे । जी० जीव । अ० अजीवना भेद । अ० न जाणतो । क० क्यांथी । सो० ते । ना० जाणे । उ० वळी । सं० संजमनुं स्वरुप ॥१२॥

मूलः—जो जीवे वि न याणाइ अजीवे वि न याणई ।
जीवाजीवे अयाणन्तो कह सो नाही उ संजमं ? ॥१२॥

गा. १२ भावार्थः--गुरु०—हे शिष्य ! जे कोइ जीव पदार्थने न जाणे, अजीव पदार्थने पण न जाणे, [एवो] जीव अजीवनो अजाण ते संयमना गुणने क्यांथी जाणे ! ॥ १२ ॥

अर्थ--जो० जे । जी० जीवना भेद । वि० वळी । वि० जाणे । अ० अजीव । वि० वळी । वि० जाणे । जी० जीव । अ० अजीवनुं स्वरुप । वि० जाणतो हुतो । सो० ते । हु० निश्चे । ना० जाणे । उ० वळी । सं० संजमनुं स्वरुप ॥ १३ ॥

मूलः—जो जीवे वि वियाणाइ अजीवे वि वियाणई ।

---

१ s ॰णइ.   २ Bs य for उ.

जीवाजीवे वियाणन्तो सो हु नाही उ संजमं ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—जे कोइ जीव पदार्थने जाणे, अजीव पदार्थने पण जाणे, [एवो] जीव, अजीवनो जाण ते निश्चे संयमना गुणने जाणे ॥ १३ ॥

अर्थः—ज० जेणे काळे । जी० जीव । अ० अजीवनुं स्वरुप । य० वळी । दो० बे प्रकारे । वि० वळी । ए० ए पूर्वे कह्यां ते । वि० जाणे । त० तेणे काले । ग० [नरकादिक] गति । ब० घणे । वि० प्रकारे । स० सघळाए । जी० जीवनी । जा० जाणे ॥ १४ ॥

मूलः—जया जीवमजीवे य दो वि एए वियाणई ।

तया गई बहुविहं सव्व-जीवाण जाणई ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थ—जेवारे जीव अजीव बेहुने जाणे, तेवारे चौविस दंडकना सर्व जीवनी घणा प्रकारनी नरकादीक गति जाणे ॥ १४ ॥

अर्थ—ज० जेवारे । ग० गति [नरकादिक] । ब० घणे । वि० पकारे । स० सर्व । जी० जीवनी । जा० जाणे । त० तेवारे । पु० पुण्य । च० वळी । पा० पाप । च० वळी । बं० बंध । मो० मोक्ष । च० वळी । जा० जाणे ॥ १५ ॥

मूलः—जया गई बहुविहं सव्व-जीवाण जाणई ।

तया पुण्णं च पावं च बन्धं मोक्खं च जाणई ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः—जेवारे सर्व जीवनी घणा प्रकारे गति जाणे, तेवारे पुण्यना भेद, पापना भेद, बंधना भेद [अने] मोक्षना भेदने जाणे ॥ १५ ॥

अर्थः—ज० जेवारे । पु० पुन्य । च० वळी । पा० पाप । च० वळी । बं० बन्धने । मो० मोक्षने । च० वळी । जा० जाणे । त० तेवारे । नि० निवर्ते । भो० कामभोगथी । जे० जे । दि० भुवनपतियादिक देव संबंधीया । जे० जे । य० वळी । मा० मनुष्य संबंधीया ॥ १६ ॥

मूलः—जया पुण्णं च पावं च बन्धं मोक्खं च जाणई ।
तया निव्विन्दए भोए जे दिव्वे जे य माणुसे ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थः—जेवारे पुण्य, पाप, बंध ने मोक्षने जाणे, तेवारे देवता संबंधी, मनुष्य संबंधी भोगने अनित्य जाणीने ते थकी निवर्ते ॥ १६ ॥

अर्थः—ज० जेवारे । नि० निवर्ते । भो० कामभोगथी । जे० जे । दि० भवनपतियादिक देवताना । जे० जे । य० वळी । मा० मनुष्यपणाना । त० तेवारे । च० छांडे । सं० संभोग । स० अभ्यंतर क्रोधादिक । बा० बाह्य पुत्र सुवर्णादिक ॥ १७ ॥

मूलः—जया निव्विन्दए भोए जे दिव्वे जे य माणुसे ।
तया चयइ सञ्जोगं सब्भिन्तर-बाहिरं ॥ १७ ॥

गा. १७ भावार्थः—जेवारे देवता संबंधी, मनुष्य संबंधी भोगने छांडे, तेवारे बाह्य ने अभ्यंतरना संभोगने छाडे ॥ १७ ॥

अर्थः—ज० जेवारे । च० छांडे । सं० संभोगने । स० अभ्यंतर क्रोधाधिक । बा० बाह्य पुत्र सुवर्णादिक । त० तेवारे । मुं० मुंड (लोचादिकने करवे करी, द्रव्यथी भावथी कषायादिकने छांडवे करी) । भ० होइने । प० लीए । अ० साधुपणुं ॥ १८ ॥

मूलः—जया चयइ सम्जोगं सब्भिन्तर-बाहिरं ।
तया मुण्डे नविताणं पवइए अणगारियं ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः—जेवारे बाह्यने अभ्यंतरनो संयोग छांडे, तेवारे द्रव्यथी केसनो लोच ने भावथी क्रोधादिकनो त्याग ते रुप मुंड थइने, चारित्र लइ, घर छांडीने अणगार थाय ॥ १८ ॥

अर्थः—ज० जेवारे । मु० (द्रव्य भावे) मुंड । भ० थइने । प० ले । अ० साधुपणुं । त० तेवारे । सं० संवर । उ० उत्कृष्टो होय । ध० धर्म श्रुत चारित्ररुप । फा० फरसे सेवे ते धर्म कहेवो छे । अ० प्रधान ॥ १९ ॥

मूलः—जया मुण्डे नविताणं पवइए अणगारियं ।
तया संवरमुक्कट्ठं धम्मं फासे अणुत्तरं ॥ १९ ॥

गा. १९ भावार्थः--जेवारे मुंड थइ, चारित्र लइ, अणगार थाय तेवारे प्रधान संवर रुप उत्कृष्टो धर्म फरसे ॥ १९ ॥

अर्थः--ज० जेवारे । सं० संवर । उ० उत्कृष्टो । ध० धर्म । फा० फरसे (सेव्ये थके) । अ० प्रधान । त० तेवारे । धु० अलगा करे । क० कर्मरुप । र० रज । अ० (जे कर्म) मिथ्याते करी । क० मेलां । क० कीधां होय ते ॥ २० ॥

मूलः---जया संवरमुक्कठं धम्मं फासे अणुत्तरं ।

तया धुणइ कम्म-रयं अबोहि-कलुसं कडं ॥ २० ॥

गा० २० भावार्थः--जेवारे प्रधान संवर रुप उत्कृष्टो धर्म फरसे, तेवारे कर्म रुप रजने टाळे अने मिथ्यात्व मोहनी रुप जे कर्म आत्माने मेलो करे तेवां कर्मने खपावे ॥ २० ॥

अर्थः--ज० जेवारे । धु० टाळे । क० कर्म रुप । र० रज । अ० मिथ्याते । क० मेला । क० कीधो होय ते । त० तेवारे । स० समस्त वस्तु जाणवा समर्थ । ना० एहवुं केवळ ज्ञान । दं० केवळ दर्शन । च० वळी ! अ० पामे (आवरण रहित) ॥ २१ ॥

मूलः---जया धुणइ कम्म-रयं अबोहि-कलुसं कडं ।

तया सव्वत्त-गं नाणं दंसणं चाभिगच्छई ॥ २१ ॥

गा. २१ भावार्थः--जेवारे कर्मरुप रजने टाळे अने मिथ्यात्व मोहनी रुप आत्माने मेलो करे तेवां कर्मने खपावे, तेवारे सर्व लोक व्यापक केवळ ज्ञान ने केवळ दर्शन पामे ॥ २१ ॥

अर्थः--ज० जेवारे । स० समस्त वस्तु जाणवा रुप । ना० केवळ ज्ञान । दं० केवळ दर्शन । च० वळी । अ० (आवरण रहित) पामे । त० तेवारे । लो० चौद राज लोकने । अ० अनंता अलोकने । च० वळी । जि० (राग द्वेष रहित) जिन । जा० जाणे । के० केवळी ॥ २२ ॥

मूल--जया सव्वत्त·गं नाणं दंसणं चाभिगच्छई ।
तया लोगमलोगं च जिणो जाणइ केवली ॥ २२ ॥

गा. २२ भावार्थः--जेवारे सर्व व्यापक केवळ ज्ञानने केवळ दर्शन पामे, तेवारे राग द्वेषना जीतणहार एवा केवळी लोकालोकना स्वरुपने जाणे ॥ २२ ॥

अर्थः--ज० जेवारे । लो० लोक । अ० अलोकने । च० वळी । जि० राग द्वेष रहित जिन । जा० जाणे । के० केवळी । त० तेवारे । जो० (मन वचन कायाना) व्यापार । नि० रुंधाने । से० सेल पर्वतनी परे निश्चलपणे । प० आदरे (शैलीसी करण करे) ॥ २३ ॥

" लोक अने अलोक एटले शुं तेनो विस्तार कहे छे. लोक ते स्वर्ग १, मृत्यु २, अने पाताळ ३, ए त्रण प्रकारे छे, ते चौद राज लोक कहेवाय छे. हवे चौद राजलोकनुं वर्णन करे छे.

१ प्रथम एक (राज) रज्जुनी संख्या कहे छे. त्रण क्रोड एकासी लाख सोलहजार नवसें सीतेर मणनो एक भार थाय, तेवा एक हजार भारनो लोहमय गोलो करीने कोइ एक देवता सौधर्म ईशान देवलोक थकी नींचे पडतो पृथ्वी उपर नाखे ते गोळाने आवता छमास, छ दिन, छ पोहोर, छ घडी, छ पळ एटले काळे ते गोळो घनवाये तनवाये भेदातो थको आमळा तथा सोपारी प्रमाणे इहां आवी पडे एटले एक रज्जुनी संख्या कहीए.

२ रज्जुना त्रण प्रकार छे उर्द्ध रज्जु १, अधो रज्जु २, तिछो रज्जु ३.

१ उर्द्ध रज्जु नीचे मुजबः—१ एक रज्जु धरती थकी सौधर्म देवलोक लगे, २ बीजो रज्जु पेहला सौधर्म देवलोकथी माहेंद्र चोथा देवलोक लगे, ३ त्रीजो रज्जु चोथा माहेंद्र देवलोकथी छठा लांतक देवलोक लगे, ४ चोथो रज्जु छठा लांतक देवलोकथी आठमा सहसार देवलोक लगे, ५ पांचमो रज्जु आठमा सहसार देवलोकथी बारमा अच्युत देवलोक लगे, ६ छठो रज्जु बारमा अच्युत देवलोकथी छेहला ग्रैवयक लगे, ७ सातमो रज्जु छेहलां ग्रैवयकथी मुक्ति शिळा लगे ए उर्द्ध रज्जु कहीए.

२ अधो रज्जुः—ते एकेक रज्जु प्रमाणे एकेक नरक पृथ्वी छे, एम सात नरक पृथ्वीना सात रज्जु ए अधो रज्जु कहीए.

३ त्रीछो रज्जुः—खयंभूरमण समुद्र थकी मांडीने पूर्व अने पश्चिम लगी दोरो भरतां जेटलुं छेटुं होय तेटलो त्रीछो रज्जु.

अलोकना त्रण प्रकार, १ उर्द्ध अलोक ते १२ देवलोक उपरांत, २ अधो अलोक ते सातमी नरक पृथ्वी तळे, ३ त्रीछो अलोक ते खयंभुरमण समुद्र बाहेर. ए चौद राज (रज्जु) लोक तथा अलोक, केवळी ज्ञान उपराजे त्यारे हथेळी उपर

आपलानी माफक प्रगटपणे जाणे देखे.

मूलः——जया लोगमलोगं च जिणो जाणइ केवली ।

तया जोगे निरुम्भित्ता सेलेसिं पडिवज्जई ॥ २३ ॥

गा. २३ भावार्थः—जेवारे वीतराग केवळ ज्ञानी, लोकालोकना स्वरुपने जाणे, तेवारे मन वचनना कायाना योग रुंधीने, मेरु पर्वतनी पेरे अडोल चऊदमुं गुण स्थानक अंगीकार करे ॥ २३ ॥

अर्थः—ज० जेवारे । जो० जोग एटले मन वचन कायाना व्यापार । नि० रुंधीने । से० सेल पर्वतनी पेरे कंपे नहि तथा सर्व संवर रुप एहवो । प० अंगीकार करे । त० तेवारे । क० कर्म । ख० (आठ प्रकारे) खपावीने । सि० मोक्ष । ग० जाय । नी० रहित । र० कर्मरुप रज ॥ २४ ॥

मूलः—जया जोगे निरुम्भित्ता सेलेसिं पडिवज्जई ।

तया कम्मं खवित्ताणं सिद्धिं गच्छइ नीरओ ॥ २४ ॥

गा. २४ भावार्थः—जेवारे मन वचन कायाना योग रुंधीने शैलेशी करणे मेरु सरीखो निश्चळ थाय तेवारे आठ कर्म खपावीने मोक्ष जाय ने कर्म रुप रज रहित थाय ॥ २४ ॥

अर्थः—ज० जेवारे । क० कर्म । ख० (आठ प्रकारे) खपावीने । सि० मोक्ष । ग० जाय । नी० कर्म रुप रज रहित । त० तेवारे । लो० सर्व लोकने । म० माथे । अ० रहि । सि० सिद्ध । भ० होय । सा० सास्वतो एटले कर्म बीज रहित थको सदाय शास्वता सुख भोगवतो रहे ॥ २५ ॥

मूलः——जया कम्मं खवित्ताणं सिद्धिं गच्छइ नीरओ ।
तया लोग-मत्थय-त्थो सिद्धो हवइ सासओ ॥ २५ ॥

गा. २५ भावार्थः—जेवारे कर्म रुप रज खपावीने मोक्ष जाय तेवारे आदी सहित अने अंतरहित लोकना मस्तक उपरे सिध क्षेत्रने विषे सास्वतो सिद्ध थाय ॥ २५ ॥

अर्थः—सु० पाम्या सुखना । सा० भोगवनारने १ । स० द्रव्य साधुने २ । सा० आगमीया काळनां सुख वांछकने ३ । नि० (सूत्र अर्थ भणवानी तथा क्रिया अनुष्टांननी वेळा) उलंघीने । सा० सुइ रहे तेहने ४ । उ० मळ दुर करवा निमित्ते (सणगार निमित्ते) घणुं पाणी वापरी मुख, नेत्र, हाथ, पगादिक । प० धोवणहारने ५ ए पांच जणने । दु० दोहिली । सो० शुभ । ग० गति (मनुष्यगति, देवगति तथा मोक्षगति) । ता० जे एहवो भगवंतनी आज्ञानो लोपक (साधु होय तेहने) ज्ञाता अध्ययन ९ मां कुंडरीकनी पेरे ॥ २६ ॥

मूलः——सुह-सायगस्स समणस्स सायाउलगस्स निगामसाइस्स ।
उच्छोलणा-पहोइस्स दुलहा सोग्गइ तारिसगस्स ॥ २६ ॥

गा. २६ भावार्थः—शिष्य—केवाने सुगती पामवी दोहिली होय ! गुरु०—जे साधु सुखसातानो अर्थी, आहार, वस्त्र, पात्र, स्थानक प्रमुख सदोष भोगवे त्यां वळी दिवसने विषे सुइ रहे, ओढवा पाथरवानुं अधीक राखे, हाथ पगादीक पाणीए करीने धोवे तथा नेत्रना विषयनो अभीलाष घणो करे, वीतरागनी आज्ञाना विराधीक पूर्वे कह्या एवा साधुने सदगती, मुक्ति-

नी गती तथा आराधीक वैमानीक देवतानी गती पामवी दोहिली ॥ २६ ॥

अर्थः—त० तप । (बेला तेलादिक) रुप । गु० गुण । प० प्रधान छे (जेहने विषे तेहने) । उ० रुडी । म० बुद्धि (शुद्ध मार्गे चालवानी जेहने छे तेहने) । खं० क्षमा (ए करी प्रधान छे तेहने विषे) । सं० (सतर भेदे) संजम छे तेहने विषे । र० रक्त छे तेहने । प० (क्षुधादिक बावीस) परीसहने । जि० जीतनार । त० तेहने । (ए पांच जणने) । सु० सुलभ होय । सो० (देव मनुष्य मोक्षादिक) सद्गति । ता० जे एहवो साधु भगवंतनी आज्ञानो कारक होय तेहने मृगापूत्रनी पेरे ॥ २७ ॥

मूलः—तवो[1]-गुण-पहाणस्स उज्जुमइ खन्ति-संजम-रयस्स ।
परीसहे जिणन्तस्स सुलहा सोग्गइ तारिसगस्स ॥ २७ ॥

गा. २७ भावार्थः—केवा गुणनो धरणहार होय तेहने सुगती पामवी सोहिली होय ! गुरु०—तपस्याने गुणे करीने प्रधान, माया कपट छल भेद रहित, क्षमावंत, संयमने विषे रक्त, बावीस परीसहना जीतणहार ए पूर्वे कह्या तेहवा गुणवंतने सद्गती पामवी सोहिली ॥ २७ ॥

अर्थः—प० बुद्धिपणे खंडीत चारित्रना धणी । वि० वळी । ते० ते । प० प्रकर्षे फरीने चारित्र साधवा थकी । आ० जैन मार्ग पडिवर्जा (पाम्या) (जेम पाछली वयने विषे उदाइ राजा उठया, मध्यम वयने विषे जेम मेघकुमार उठया, प्रथम वयने

---

१ B तव.

विषे जेम गजसुकुमाळ उठया ने जेम उतावळे संसारनो पार पाम्या) । खि० उतावळा । ग० जाय । अ० देव । भ० लोके (कोण जाय) । जे० जेहने । पी० प्रियकारी छे । त० तप १ । सं० संजम २ । य० वळी । ख० क्षमा ३ । य० वळी । बं० ब्रह्मचर्य ४ । च० वळी ॥ २८ ॥

मूलः—[1](पच्छा वि ते पयाया खिप्पं गच्छन्ति अमर-भवणाइं ।
जोसिं पी उ तवो संजमो य खन्ती य बम्भचेरं च ॥) ॥ २७ ॥

गा. २८ भावार्थः—शिष्य०—हे स्वामी ! थोडो काळ धर्म करे तेहनो अर्थ सरे ? गुरु०—पाछली वय (वृद्धावस्था) ने विषे ऊदाइ राजाए चारित्र ग्रहण कर्युं; मध्यम वय (जुवान अवस्था) ने विषे मेघकुमारे चारित्र लीधुं, पेहेली वय (बाळावस्था) ने विषे राज सुकुमाळे संजम लीधो तथा संजमथी पडीने चडे अने पछे ते मोक्ष जवाने सावधान थाय ते आर्द्र कुमार प्रमुख–एवा जे जीव संजम लइने क्षमा अने ब्रह्मचर्य तप अने संजम जेहने प्रिय छे ते वैमानिक देवताना वैमानने विषे उतावळो जाय ॥ २८ ॥

अर्थः—इ० ए पूर्वोक्त । छ० छकाय । जी० जीवने विषे । स० समकित । दि० द्रष्टि । स० सदाकाळ । ज० जत्ना करे । दु० दुर्लभ । ल० पामीने । सा० चारित्र संजम । क० मन वचन कायाए करी । न० न । वि० खंडना करवी ॥२९॥ त्ति० एम । बे० हुं कहुं छुं.

मूलः—इच्चेयं छज्जीवणियं सम्मद्दिट्ठी सया जए ।

---

1 This sloka appears only in B and in the Avachuri.

दुलहं लभित्तु सामण्णं कम्मुणा न विराहेज्जासि ॥२९॥ त्ति बेमि ॥

गा. २९ भावार्थः--दोहिलुं चारित्र पामीने सम्यक्त्व द्रष्टी पुर्वोक्त छकायना जीवनी निरंतर जत्ना करे, पण मन वचन कायाये करीने हींस्सादीक कर्म करवे करीने तेनी विराधना न करे ॥ २९ ॥

॥ इति छज्जीवणिया नाम चतुर्थमध्ययनम् समत्तं ॥ ४ ॥

ए प्रमाणे सुधर्मा स्वामीये पोताना जंबू स्वामी नामना शिष्यने चोथा अध्ययननुं उदाहरण कह्युं. ॥ ४ ॥

ए चोथुं अध्ययन संपूर्ण.

ए चोथा अध्ययनने विषे साधुना आचार अने छकायनुं जाणपणुं कह्युं एवो धर्म तो कायाथी थाय अने काया ते आहार विना टकी शके नहि माटे आ पांचमा अध्ययनने विषे निर्वद्य आहार लेवानुं कहे छे.

(पिण्डेसणा)

॥ पञ्चममध्ययनम् ॥ प्रथम उद्देशकः ॥

अर्थः--सं० सम्यक प्रकारे सझायादिक करवे करी । प० पाम्या । भि० भिक्षानो (गोचरीनो) । का० काळ ते अवसरने विषे । अ० नहि । सं० आकुळव्याकुळ (धीर्य थको) । अ० (आहारने विषे) मुर्छा रहित । इ० एणे प्रकारे । क० अनुक्रमे । जो० (मन वचन कायाने) शुभ जोगे करी । भ० भात । पा० पाणी । ग० गवेखे (जाचे) ॥ १ ॥

मूलः—सम्पत्ते भिक्ख-कालम्मि असम्भन्तो अमुच्छिओ ।
इमेण कम-जोगेण भत्त-पाणं गवेसए ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—सम्यक् प्रकारे गामने विषे भिक्षानो काळ गोचरीनी वेळा थाय तेवारे भ्रांतिए करी रहित एटले धैर्यवंत थको सरस आहारनी वांछाने गृध (लुब्ध) पणाये करी रहित एवा शुभ जोगे करीने सहित साधु आहार पाणीनी गवेषणा (शोध) करे ॥ १ ॥

अर्थः—से० ते साधु । गा० गामने विषे । वा० अथवा । न० नगरने विषे । वा० अथवा । गो० गोचरीए । ग० गयो । मु० साधु । च० चाले । म० हळवे हळवे । अ० उद्वेग रहित । अ० विग्रह पणा रहित (शब्दादिक विषय उपर नहि गएल) । चे० चित्तना ॥ २ ॥

मूलः—से गामे वा नगरे वा गोयरग्ग-गओ मुणी ।
चरे मन्दमणुव्विग्गो अव्वक्खित्तेण चेयसा ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—ते साधु गामने विषे अथवा ते नगरने विषे गाय चरे तेम आहार लीये, ने गौचरिये गयो थको शब्दादीक विषयने विषे आकुळ व्याकुळ चित्ते करी रहित तथा खेद कायरपणा रहित हळवे हळवे चाले अने उपयोग सहित सावधानपणे गवेखणा करे ॥ २ ॥

अर्थः—पु० आगळ । जु० शरीर प्रमाण (गाडानी उंधने) संस्थाने तथा साडात्रण हाथ । मा० प्रमाणे । पे० देखतो

थको । म० प्रथ्वीने विषे । च० चाले । व० वर्जतो । बीं० बीज (शाळी प्रमुख २४ जातना) । ह० हरिकाय ते द्रो प्रमुख तेहने । पा० त्रस जीव प्राणी ते बेन्द्रियादिक । य० वळी (तेउकाय, वायुकाय) । द० पाणीने । म० माटीने ॥ ३ ॥

मूलः——पुरओ जुग-मायाए पेहमाणो महिं चरे ।

वज्जन्तो वीय-हरियाइं पाणे य दग-मट्टियं ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः——हवे पंथने विषे (रस्ताने) जोइने चालवानी विधि कहे छे, सचेत माटीने, सचेत पाणीने [तथा तेऊ वाऊने], वनस्पतिने, वड प्रमुखना बीजने कुंथुवादीक प्राणी जीवने अण चांपतो थको द्रव्य थकी द्रष्टीये करी चार हाथ धूंसरा प्रमाणे धरती उपरे आगळ जातो थको [साधु] चाले ॥ ३ ॥

अर्थः——हवे आत्म अने संजम विराधनानो परिहार कहे छे । ओ० खाड । वि० नीची उची भूमिका । खा० खीला (वृक्ष प्रमुखना) । वि० कादव । प० वर्जे । सं० पाणी तथा खाडा परिहरवाने काजे पाखाणादिक मांड्या होय तेहनेविषे । न० न । ग० जाय । वि० बीजो मार्ग होय तो । प० ते रस्ते थइ जाय ॥ ४ ॥

मूल——ओवायं विसमं खाणुं विज्जलं परिवज्जए, ।

संकमेण न गछेज्जा विज्जमाणे परक्कमे ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः——हवे आत्म विराधना न थाय ते कहे छे, कोइ सारो मार्ग होय तेने तजीने खाडने विषे, उंची नीची जमीनने विषे, विषम जग्योए वृक्ष प्रमुखना खीला (खांपा) ने विषे, कादव सहित जळने विषे, पाणी तथा खाडाने ओलं-

घबाने काष्ट पाषाणादीक गोठवेलां छे तेवे रस्ते साधुने संजमनी विराधना थाय ते माटे बीजो मार्ग होय तो ते मार्गे जाय नहि अने विशेषे करीने ते रस्तो वर्जे ॥ ४ ॥

अर्थः—प० पडे । व० वळी । से० ते साधु । त० तिहां (खाडादिकने विषे) । प० खळाय (लपशी पडे) । व० वळी । सं० साधु । हिं० हणे । पा० प्राणी (बेइन्द्रियादिक) । भू० (एकन्द्रियादि) जीव । त० त्रस । अ० अथवा । था० स्थावर ॥ ५ ॥

मूलः—पवडन्ते व से तत्थ पक्खलन्ते व संजए ।
हिंसेज्ज पाण-भूयाइं तसे अदुव थावरे ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—उपर कहेला विषम मार्गे जतां थकां शुं थाय, जो साधु एवा विषम मार्गे जाय तो तिहां लपसी पडे तेवारे त्रस स्थावर प्राणी जीवनी घात थाय ॥ ५ ॥

अर्थः—त० तेह भणी । ते० ते (खाडादिकने मार्गे) । न० न । ग० जावुं । सं० साधु । सु० भलो । स० समाधिवंत (भगवंतनी आज्ञानो पाळक होय तेणे) । स० छते । अ० अनेरे (बीजे) । म० मार्गे । ज० जत्नावत थको । प० जाय ॥६॥

मूलः—तम्हा तेण न गच्छेज्जा संजए सु-समाहिए ।
सइ अन्नेण मग्गेण जयमेव परक्कमे ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—बीजो सारो मार्ग होय तो सर्व जीवनी दया जाणी भलो समाधिवंत साधु उपर कहेला विषम मार्गने

विषे न जाय ॥ ६ ॥

अर्थः—हवे मार्गे जातां पृथ्वीकायनी जत्ना कहे छे—इं० कोयलानो । छा० राखनो । रा० ढगलो । तु० फोतरानो । रा० ढगलो । च० वळी । गो० छांणनो ढगलो । स० सचेत पृथ्वी खरडी । पा० पगे करी । सं० साधु । तं० ते ढगलाने विषे । न० न । अ० अतिक्रमे चांपे नहि ॥ ७ ॥

मूलः—इङ्गालं छारियं रासिं तुस-रासिं च गोमयं ।
ससरक्खेहिं पाएहिं संजओ तं नइक्कमे ॥ ७ ॥

गा० ७ भावार्थः—मार्गे जतां पृथ्वीकायनी जत्ना कहे छे–कोयलानो ढगलो, राखनो ढगलो, व्रीही (डांगर) प्रमुखना फोतरानो ढगलो, छाणानो ढगलो, ए ढगलानां मांही सचेत रजे खरडेला पग पुंज्या विना साधु चाले नहि तथा तेहने ओ-लंघे पण नहि ॥ ७ ॥

अर्थः—हवे पाणीनी जत्ना कहे छे । न० न । च० चाले । वा० वरसाद । वा० वर्सते (भिक्षाए गयो साधु कदाचित वरसाद आवे तो ढांकया स्थानके रहे) । म० धुवर । व० वळी । प० पडती होय (तो बहार न जाय) । म० मोटो । वा० वायरो । व० वळी । वा० वातां । ति० त्रिछा । सं० (प्राणी पतंगोयादिक) पडतां । वा० वळी न जाय एटले घणो वायरो वाता थका पतंगीयादिक जीव आकुळ व्याकुळ थइ पडतां होय तेवारे चालतां ते जीवनो घात थाय ते माटे मोटो वायरो वातां थकां साधु चाले नहि, ए पेहेला महाव्रतनी जत्ना कही ॥ ८ ॥

मूलः—न चरेज्ज वासे वासन्ते महियाए व पडन्तिए ।
महा-वाए व वायन्ते तिरिच्छ-सम्पाइमेसु वा ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः—वरसाद वरसतो होय, धुंवर पडती होय, घणो वायरे घणी रज उडती होय, उडकणा जीव मसी, मछर, तीड, पतंगीया प्रमुख उडता होय तेवारे साधु गोचरी चाले नहि ॥ ८ ॥

अर्थः—हवे चोथा महाव्रतनी जत्ना कहे छे । न० न । च० चालवुं । वे० वेश्याना । सा० पाडाने । अं० समीपे । ब० ब्रह्मचर्यने । व० वश । आ० करे । ब० ब्रह्मचारीने । दं० इन्द्रीने दमणहारने । हो० होय । त० त्यां एटले वेश्याना पाडानी समीपे जातां । वि० विसोचिका एटले वेश्याने देखवाथी चित्तनो विकल्प होय ॥ ९ ॥

मूलः—न चरेज्ज वेस-सामन्ते बम्भचेर-वसाणुए, ।
बम्भयारिस्स दन्तस्स होज्जा तत्थ विसोत्तिया ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः—एक ब्रह्मचर्य व्रतनो भंग थतां सर्वे व्रतनो नाश थाय, तेने माटे ब्रह्मचर्यनुं यत्नपणुं कहे छे, ब्रह्मचारी इंद्रीनो दमणहार एवो साधु वेश्याना घर तर्फ तथा तेना मोहोल्ला तर्फ जाय नहि तेनुं कारण के जो जाय तो वेश्या संबंधी रुप चेष्टा देखीने स्मरण करवाथी चित्तने विषे विषय विकारनो उन्माद थाय तेवारे ब्रह्मचर्य पाळवाथी मन चळ विचळ थाय ॥ ९ ॥

---

१ H and the Avachuri वशानयन (for वशानुगः).

अर्थः—एक वार तथा घणीवार वेश्याने पाडे जतां जे दोष उपजे ते देखाडे छे। अ० वेश्याना पाडाने विषे। च० चालतां। सं० संसर्ग संबंध करतां। अ० वारंवार। हो० थाय। व० व्रत प्राणानिपातादिक वेरमणनी। पी० पीडा। सा० चारित्रीआने। मि० ए स्थानके। य० वळी। सं० संशय थाय जे ब्रह्मचर्य पाळवानुं फळ हशे के नहि होय ॥ १० ॥

मूलः—अणायणे चरन्तस्स संसग्गीए अभिक्खणं।
होज्ज वयाणं पीला सामण्णम्मि य संसओ ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—वळी ते वेश्याना घर तर्फ जातां थकां वेश्याने अणाचार एटले पांच इंद्रीना विषय सुख भोगवती देखीने साधुने विषय भोगनी इच्छा थाय, तेवारे विचारे के ब्रह्मचर्य पाळ्यानुं फळ-हशे के नहि एम संशय थयाथी ते वेश्यानो संसर्ग (सामुं जोवुं तथा बोलाववा रुप परिचय) करे तेथी ते वेश्या साधुने बोलावे पछी वारंवार तिहां जवाथी स्नेह बंधाय ने ब्रह्मचर्य व्रतनो नाश थाय तेवारे ज्ञान दर्शन चारित्र रुप धर्मथी पडीने ते जीव नर्कादीक दुर्गतिने विषे जाय ॥१०॥

अर्थः—त० तेह भणी। ए० ए पुर्वोक्त। वि० जाणीने। दो० दोष। दु० नरकादिक दुर्गतिनुं। व० वधारणहार। व० छांडे। वे० वेश्याना पाडा। सा० समीपे जावुं कोण वर्जे। मु० मुनिश्वर एटले साधु। ए० एकांते। अ० मोक्षने आश्री चाले ॥ ११ ॥

मूलः—तम्हा एयं वियाणित्ता दोसं दुग्गइ वड्ढणं।
वज्जए वेस-सामन्तं मुणी एगन्तमस्सिए ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—ते माटे संयमनो नाश करनार तथा नरक तिर्यंचनी दुर्गतिने वधारनार तेवो दोष जाणीने जे साधु चारित्रिये एकांत मुक्तिनी गतिये जवानो उद्यम कर्यो छे ते वेश्याना घर तर्फ जवानुं तथा तेनो संसर्ग छांडे ॥ ११ ॥

अर्थः—सा० कुतरी १ । सू० सुआवडी एटले वीयाणी । गा० गाय २ । दि० मद सहित मातो । गो० बळद ३ । ह० घोडो ४ । ग० गज हाथी ५ । सं० बाळकनी क्रीडानुं स्थानक एटले वेळु प्रमुखना घर करीने रमता होय ६ । क० कलह मांहोमांही लोको वढता होय ७ । जु० संग्राम युद्ध थतुं होय ८ । दू० (ए आठ स्थानकथी) दूर वेगळा रहे । प० (ए आठ स्थानकने) वर्जे ॥ १२ ॥

मूलः—साणं सूयं गाविं दित्तं गोणं हयं गयं ।
संडिब्भं कलहं जुद्धं दूरउ परिवज्जए ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—कुतरा, सुवावडी गाय, बळद, घोडाने, मदोन्मत हाथी तथा बाळक रेती प्रमुखनां घर करी रमतां होय तथा कोइ माणसो मांहोमांही वढता होय तथा राजा प्रमुखनुं युद्ध थतुं होय तो साधु तेवा रस्ताने विशेषे करीने वेगळेथी वर्जे एटले तेवे रस्ते जाय नहि ॥ १२ ॥

अर्थः—अ० उंचुं न जुए (द्रव्यथी) भावथी जात्यादिकनो मदन करे । ना० अति नीचुं न जुए (द्रव्यथी) भावथी दिनपणे नीचुं न जुए । अ० (स्त्री जातीने देखीने) हर्ष न धरे । अ० (लाभादिक देखी) आकळो न थाय (तथा क्रोधादिक रहित) । इं० पांचे इन्द्रिना । ज० जे (त्रेवीस) । भा० विषय तेने त्रिषे । द० राग द्वेष रहित थको । मु० साधु । च० चाले ॥ १३ ॥

मूलः—अणुन्नए नावणए अप्पहिठे अणाउले ।
इन्दियाइं जहा भागं दमइत्ता मुणी चरे ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—चारित्रीयो द्रव्यथी उंचु मुख या नजर करीने भावथी अभिमान रहित, द्रव्यथी घणुंज नीचुं जोइने भावथी दीनपणे करीने, स्त्री जाती देखीने तथा सरस आहार पामीने हर्ष न धरे, कदाचित् आहार न मळे तो क्रोध अण-करवे करी पांच इन्द्रीना विषय विकारने जीतीने मार्गने विषे चाले ॥ १३ ॥

अर्थः—द० उतावळो । द० उतावळो । न० न । ग० चाले । भा० बोलतो थको । य० वळी । गो० गौचरीने विषे । ह० हसतो थको । न० न । अ० चाले । कु० कुळ । उ० उंचा । व० नीचाने विषे । स० सदा (निरंतर) ॥ १४ ॥

मूलः—दवदवस्स न गछेज्जा भासमाणो य गोयरे, ।
हसन्तो नाभिगछेज्जा कुलं उच्चावयं सया ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः—साधु उंच ते (क्षत्री) नीच ने मध्यम ते (वणीक सोनी गाथापती प्रमुख) ना कुळने विषे गौचरी जाय तेवारे मार्गे घणो उतावळो उतावळो तथा मार्गे कोइनी साथे वात करतो थको तथा हसतो थको न चाले ।।१४॥

---

१ H व.

अर्थः--आ॰ गोख १ । थि॰ चोरे खात्र दीधुं होय ने पछी चण्युं होय २ । दा॰ बारणुं ३ । सं॰ बे घर वच्चेनी नवेळी ४ । द॰ पाणीना । भ॰ पाणीयारादिक ५ । य॰ वळी । च॰ चालतां । न॰ न । वि॰ जुए नहि । (निरखे नहि) शा माटे । सं॰ शंकाना । ठा॰ स्थानक माटे एटले के उपरनी वस्तुओ जुए तो तेना धणीनी जोनार उपर शंका उपजे ते माटे उपली चीजो जोवानुं । वि॰ विशेषे । व॰ वर्जे ॥ १५ ॥

मूलः--आलोयं थिग्गलं दारं सन्धि दग-भवणाणि य ।
चरन्तो न विनिज्झाए सङ्क-ट्ठाणं विवज्जए ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः--हवे नगर मांही जतां आटला वाना जोवा नहि ते कहे छे, बारी तथा गोख प्रमुख तथा चोरे खात्र दीधुं होय ते जग्या जोवे नहि कारण के जो जुवे तो लोकने शंका उपजे जे आ साधु चोर हशे तथा बे घरनी सांधी (बे घरनी वचे नवेळी जेवुं होय ते) तथा पाणीना स्थानक पण जोवां नहि कारण के जो जुवे तो लोकने शंका उपजे जे आ साधु पाणी पीवाने इच्छे छे, ए सिवाय बीजा पण शंकाना स्थानक होय तो ते साधु मार्गे चालतां विशेषे करी वर्जे पण तेना सामुं जुवे नहि ॥ १५ ॥

अर्थः--र॰ राजा चक्रवर्त्यादिकना घर । ग॰ नगरना शेठादिकना घर । च॰ वळी । र॰ संताइ रहेवाना थानक ओरडादिक । आ॰ बंधीखाना । य॰ वळी । सं॰ कलेशना । क॰ करणहार । ठा॰ थानक (चोरना वध करवाना थानक) । दू॰ दूरथी । प॰ अतिशे (खास) । व॰ वर्जे ॥ १६ ॥

मूलः—रन्नो गहवईणं च रहसारक्खियाणिं य।
संकिलेस-करं ठाणं दूरउ परिवज्जए ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थः—राजाना घरने, प्रधानना घरने जीहां बेसीने छानी वार्ता करे तेवां रहस्य घरने तथा कोटवाळना घर बंधीखानां (केदखानां प्रमुखने) तथा चोरादीकने फांसीप्रमुख देवाना स्थानकने ए सर्वे क्लेश (दुःख) उपजवाना स्थानक जाणीने साधु वेगळेथी विशेषे करी वर्जे ॥ १६ ॥

अर्थः—वळी साधुने जे घरे न जावुं ते कहे छे । प० (सिधांतमां) निषेध्यां । कु० कुळ छे (धोबी विगेरेना) ते घरने विशे । न० न । प० पेसे । मा० जे घरनो धणी वारे (रोके) के मारा घरमां आवशो नहि ते घर । प० अतिशे करी (घणुं करी) । व० वर्जे (त्यजे) । अ० (ज्यां जवाथी साधुनी) अप्रतीत (अणविश्वास) होय तेवां । कु० कुळने विषे । न० न । प० पेसे । चि० (ज्यां जवाथी लोकने) प्रतीत (विश्वास) होय । प० पेसे ते । कु० कुळमां ॥ १७ ॥

मूलः—पडिकुट्ठ-कुलं न पविसे, मामगं परिवज्जए, ।
अचियत्त-कुलं न पविसे, चियत्तं पविसे कुलं ॥ १७ ॥

गा. १७ भावार्थः—जे वाघरी, चमार प्रमुखना निंदनीक कुळ होय तेहना घरने विषे, गोचरी करवा पेसे नहि. वळी

१ H °रिकयाण.

दातारे वार्यो होय जे माहरे घेर आवसो मां, तेहना घरने विषे तथा चोर, जुगारी, वेश्या प्रमुखना अप्रतीत कारीयां घरने विषे साधु गौचरी करवाने पेसे नहि अने प्रतीत कारियां अने प्रसंसनीक कुळने विषे गौचरी करवाने पेसे ॥ १७ ॥

अर्थः—सा० वांसनी सळीना त्रापडे करी । पा० कांबळा के वस्त्रना पडदे करी । पि० (घर) ढांक्युं होय ते । अ० पोताने हाथे । न० न । अ० उघाडे नहि (केमके घरमां भोजन (जमवानुं) करता होय तेने द्वेष उपजे ते भणी) । क० कमाड । नो० न । प० उघाडे (उपला दोषने माटे) । ओ० आज्ञा (ते ग्रहस्थनी) । अ० अणमाग्ये (एटले ग्रहस्थनी आज्ञा मागीने त्रापडादिक (पडदो) उघाडे) ॥ १८ ॥

मूलः—साणी-पावर-पिहियं अप्पणा नावपङ्गुरे, ।
कवाडं नो पणोल्लेज्जा उग्गहंसि अजाइया ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः—वांसनी सळीना त्रापडे करी तथा वस्त्रना पडदे करी बारणुं ढांक्युं होय ते साधु चारित्रीयो ग्रहस्थनी रजा सिवाय उघाडीने मांही पेसे नहि, तेनुं कारण के एक तो अदत्ता दान लागे, वळी ग्रहस्थ पुर्वोक्त प्रकारे बारणुं ढांकीने भोजनादीक कार्य करतो होय तेने द्वेष उपजे तेथी पेसे नहि अने अंदर गया पछी जो ते बारणुं बंध थइ गयुं होय तो धणीनी आज्ञा मागी कमाड उघाडी बाहीर नीकळे ॥ १८ ॥

अर्थः—गो० (थानक थकी) गोचरीए । प० जातां थकां (साधु) । उ० वळी । व० वडीनीति (दीसाए जवुं) । मु० लघुनीति (मूत्र पेशाब) । न० न । धा० (बाधा) पीडा थवा दीए (रोके नहि) । ओ० उघाडी भूमिका । फा०

जीवरहित । न० जाणीने । अ० भणीने के शकेन्द्रनी आज्ञा मागीने । वो० वोसरावे ॥ १९ ॥

मूलः—गोयरग्ग-पविठ्ठो उ वच्च-मुत्तं न धारए, ।
उंगासं फासुयं नच्चा अणुन्नविय वोसिरे ॥ १ए ॥

गा. १९ भावार्थः—साधु गौचरीये गयो होय त्यां लघुनीती (पेशाब), वडी नीती (दीसा) नी बाधा पीडा थाय तो जीव रहित उघाडी भुमिका जाणीने ते जमीनना धणीनी आज्ञा मागीने अने जो जमीनना धणी न होय तो शक्रेंद्रनी आज्ञा मागीने त्यां नीवारण करीने वोसरावे, पण दीसा मात्रु रोके नहि ॥ १९ ॥

अर्थः—नी० नीचुं । दु० बारणुं । त० अंधकार सहित । को० ओरडो (भोयरुं प्रमुख) । प० वर्जे । अ० न होय । च० आंखे । वि० देखवुं । ज० ज्यां । पा० बेन्द्रियादिक जीव । दु० दोहिला । प० प्रतिलेख्या (जोया) जाय एटले देखाय नहि तेथी दोष लागे माटे तेवा ओरडा प्रमुखमां जाय नहि ॥ २० ॥

मूलः—नीय-डुवारं तमसं कोठगं परिवज्जए, ।
अचरकु-विसउ जत्थ पाणा डुप्पमिलेहगा ॥ २० ॥

गा. २० भावार्थः—कोठो, उंडी भूमी, भोंयरां, गुफानी पेरे नीचुं बारणुं तेवी जग्याए अंधारुं होय तेथी तिहां बेंद्रीयादीक प्राणी जीव नजरे देखाय नहि तेथी ते जीवोनी विराधना थाय माटे साधु तिहां गौचरी जाय नहि ॥ २० ॥

अर्थः—ज० ज्यां (घरने विषे) । पु० फुल । बी० बीज २४ जातना डांगर (साली) प्रमुख । वि० विखर्या होय । को० घरने बारणे । अ० ततकाळनुं । लि० लिप्युं होय । ओ० लीलुं । द० (एटला प्रकार) देखीने । प० वर्जे त्यां भिक्षाए न जाय ॥ २१ ॥

मूलः—जत्थ पुप्फाइ बीयाइं विप्पइग्णाइ कोट्ठए ।
अहुणोवलित्तं उल्लं दट्ठूणं परिवज्जए ॥ २१ ॥

गा. २१ भावार्थः—जे घरने बारणे पुष्प, बीजा प्रमुख सचेत पदार्थ विखर्या होय तथा ततकाळनुं लींप्युं लीलु घर होय तेवुं देखीने ते घरनी अंदर जाय नहि ॥ २१ ॥

अर्थः—ए० बकरो । दा० बाळक । सा० कुतरो । व० वाछडो । चा० विगेरे । को० घरने बारणे बेठा होय । उ० उ-ठाडीने । न० न । प० पेसे । वि० अरहा परहा (आघा पाछा) हठेलीने । व० वळी । सं० साधु ॥ २२ ॥

मूलः—एलगं दारगं साणं वच्छगं चावि कोट्ठए ।
उल्लंघिया न पविसे विऊहित्ताण व संजए ॥ २२ ॥

गा. २२ भावार्थः—ग्रहस्थना घरने बारणे बकरो, बाळक, कुतरो (अथवा) वाछडो (गाडर) होय तेहने ओळंघीने तथा बेगळा करीने साधु घरने विषे जाय नहि, तेनुं कारण के तेने ओळंघतां पडी जवाय तो ते जीवोने किलामना थाय तथा

कुतरो प्रमुख करडे तथा वाछडो प्रमुख मारे तो साधुने पीडा थाय तेथी तिहां जवुं नहि ॥ २२ ॥

अर्थः—वळी गोचरी जता मार्गे चालवाना संबंधमां विशेष कहे छे । अ० आसक्तपणे स्त्रीनी द्रष्टी आपणी द्रष्टी मांडीने । प० जोतां (ग्रहस्थने शंका उपजे अने विषयनी वृद्धी थाय) । न० न । अ० घणी । दू० दूर (वेगळी) (वस्तु घरमां पडी छे ते) । अ० ताकीने जुवे नहि केमके चोर तरीखे शंका थाय । उ० (ग्रहस्थना) उपगरण (आंख फाडीने) । न० न । वि० जुवे । नि० नीकळे (आहारादिक अणदीधे) । अ० दीनवचन अणबोलतो (ग्रहस्थना अवगुण अणबोलतो) ॥ २३ ॥

मूलः—असंसत्तं पलोएज्जा, नाइदूरावलोयए, ।
उप्फुल्लं न विनिज्झाए नियट्टेज्ज अयम्पिरो ॥ २३ ॥

गा. २३ भावार्थः—साधु ग्रहस्थने घरे गौचरी गयो थको आसक्तपणे (प्रीतिवडे करी) पोतानी द्रष्टी स्त्रीनी द्रष्टी सामी मांडीने जुवे नहि, तेनुं कारण के विषयनी वृद्धि थाय तथा गृहस्थने शंका ऊपजे तथा लांबी नजरे ओरडा प्रमुखने विषे आघुं पाछुं जोवे नहि केमके गृहस्थने चोरनी शंका उपजे. वळी आहार विना उपगरणादिक बीजुं कांइ पण अती विकासी जोवे नहि अने कदाचित् आहारादीक न मळे तो अण बोल्यो ग्रहस्थना अवगुण अण बोलतो थको पाछो वळे ॥ २३ ॥

अर्थः—अ० (अती) घणी आघी । भू० भूमिनी मर्यादा (अति क्रमीने) । न० न । ग० जाय (घरमांहि) । गो० गोचरीए । ग० गयो थको । मु० साधु । कु० कुळवंत ग्रहस्थना घरनी । भू० भूमिनी मर्यादा । जा० जाणीने । मि० मर्यादा

लगे । भू० भूमिमां । प० जाय (जेम ग्रहस्थने अप्रतीति न होय तेम जाय) ॥ २४ ॥

मूलः—अइभूमिं न गच्छेज्जा गोयरग्ग-गओ मुणी, ।
कुलस्स भूमिं जाणित्ता मियं भूमिं परक्कमे ॥ २४ ॥

गा. २४ भावार्थः—साधु गौचरी गयो थको कुळनी मर्यादानी भूमीकाने (जे कुळने विषे जेहवी मर्यादाने कुळाचार छे ते) ओळंघीने घर मांही आघो न जाय, (तेनुं कारण के रसोडादिक आभडछेटनी शंकाथी दातारने खेद उपजे) तेथी कुळ मर्यादानी भुमिकाने जाणीने तिहां जइ ऊभो रहे ॥ २४ ॥

अर्थः—त० त्यां जग्या । प० दृष्टिए जोइने । भू० योग्य भूमिकाना । भा० प्रदेशने । वि० विचक्षण साधु । सि० स्नान करवाना स्थानकनुं । य० वळी । व० वडीनीति तथा लघुनीतिना स्थानकनुं । सं० जोवुं । प० वर्जे (केमके प्रवचननी हीण-ना थाय तथा नग्न स्त्री देखी रागनी उत्पति थाय ते भणी) ॥ २५ ॥

मूलः—तत्थेव पडिलेहेज्जा भूमि-भागं वियक्खणो, ।
सिणाणस्स य वच्चस्स संलोगं परिवज्जए ॥ २५ ॥

गा. २५ भावार्थः—विचक्षण साधु ग्रहस्थने घरे ग्रहस्थने स्नान करवानी जग्या तथा लघुनीति (पेशाब) वडीनीति

(दीसा) नी जग्याने विषे द्रष्टी पडती होय ते जग्याए साधु उभो रहे नहि, केमके तिहां नग्न स्त्री पुरुषनी एब जोवामां आववाथी विषयनी वृद्धी थाय तथा ते माणस शरमाय तेथी तेवी जग्या वर्जिने बीजी अनेरी जग्याए जइने ऊभो रहे ॥ २५ ॥

अर्थः—द० पाणी । म० माटी । आ० आणवानो मार्ग । बी० बीज सालयादिक । ह० हरी ध्रो आदिक । य० वळी । बीजी सचित चीजने । प० वरर्जीने । चि० (बीजे ठामे) उभो रहे । स० सर्व । इ० पांच इन्द्रीना विकार जीतीने । स० समाधिवंत साधु ॥ २६ ॥

मूल——दग-मट्टी-आयाणे बीयाणि हरियाणि य ।

परिवज्जन्तो चिठ्ठेज्जा सव्विन्दिय-समाहिए ॥ २६ ॥

गा. २६ भावार्थः—हवे ग्रहस्थने घरे ऊभा रहेवानी विधि कहे छे. पांच इन्द्रीना विषयने जीतीने समाधिवंत साधु, जीहां पाणी भरवानो ने माटी लाववानो मार्ग होय, साळी प्रमुख बीज ने ध्रो प्रमुख लीली वनस्पती होय ते स्थानक वर्जिने जीहां तेनो संघटो न थाय तिहां ऊभो रहे ॥ २६ ॥

अर्थः—त० त्यां (मर्यादाए) । से० ते (साधु) । चि० रह्यो थको । आ० आणे । पा० पाणी । भो० भोजन । अ० न । क० कल्पे (अजोग होय ते) । न० न । गे० लीए । प० लीए । क० निर्दोष ॥ २७ ॥

मूलः——तत्थ से चिठ्ठमाणस्स आहरे पाण-भोयणं, ।

अकप्पियं न गेण्हेज्जा, पडिगाहेज्ज कप्पियं ॥ २७ ॥

गा. २७ भावार्थः—ते ऊभा रहेला साधुने तिहां कोइ दातार, आहार पाणी आणी आपे ते जो दोष सहित जाणे तो लीये नहि अने निरदोष जाणे तो लीये ॥ २७ ॥

अर्थः—आ० आणतां । सि० कदाचित । त० त्यां वाटे । प० आघुं पाछुं नाखे । भो० अन्नादिक (तो शुं करवुं) । दे० देनार प्रत्ये । प० कहेवुं के । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवुं अन्नादिक ॥ २८ ॥

मूलः—आहरन्ती सिया तत्थ परिसाडेज्ज भोयणं, ।
देन्तियं[1] पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ २८ ॥

गा. २८ भावार्थः—एवी रीते आहार आणी आपतां कदाचित् ग्रहस्थनी स्त्री अन्नादीक वचमां नाखती थकी लावीने आपती होय, तेवारे साधु कहे ए दोषवाळो आहार मुजने कल्पे नहि [तेनुं कारण के जमीन उपर कोइ जीव होय तेनी विराधना थाय माटे न कल्पे] शिष्य०—इहां ग्रहस्थनी स्त्री कीधी तेनुं कारण शुं ? गुरु०—इहां स्त्रीनुं विशेषपणुं कह्युं छे केमके स्त्री जातिने रसोइ करवानो प्रसंग घणो होय छे तेथी दान देवानो प्रसंग तेने घणो बनी आवे छे, जेमके सीहा अणगारने रेवती गाथापतिणीये पाक वहोराव्यो अने देवकी राणीये अनीकयश प्रमुख छ अणगारने लाडु वोहोराव्या छे तेथी इहां ग्रहस्थनी स्त्री कही छे ॥ २८ ॥

अर्थः—स० पगे करी मर्दती (कचरती) आवे । पा० प्राणी बेन्द्रीयादिक जीवने । बी० बीज । ह० ध्रो आदिक ।

---

१ Bs दन्तियं.

य० वळी । अ० (साधुने अर्थे) असंजम । क० करतां । न० जाणीने । ता० तेहवो आहार । प० न लीए ॥ २९ ॥

मूलः—सम्मद्दमाणी पाणाणि बीयाणि हरियाणि य, ।
असंजम-करिं नच्चा तारिसं परिवज्जए ॥ २९ ॥

गा. २९ भावार्थः—बे इन्द्रीयादिक प्राणी जीवने, साळी प्रमुख बीजने, ध्रो प्रमुख लीलोत्रीने, पगे चांपती थकी आहार लावीने आपे तेवारे साधु पोताने निमिते जीवनी हिंसा करती जाणीने तेहवो सदोष आहार न लीये ॥ २९ ॥

अर्थः—सा० सचित्तादिक वस्तु (एक भाजन मांहिथी) । नि० बीजा भाजन मांहि घाली दीए १ । स० सचित पृथ्वी फुलादिने । घ० संघटीने दीए । य० वळी । त० तेमज । स० साधुने । अ० अर्थे २ । उ० पाणीनुं भाजन । सं० हलावीने दीए ३ ॥ ३० ॥

मूलः—साहट्टु निक्खिवित्ताणं सचित्तं घट्टियाणि[1] य, ।
तहेव समणट्ठाए उदगं सम्पणोल्लिया ॥ ३० ॥

गा. ३० भावार्थः—साधुने आहार आपवाने अर्थे एक वासण मांहीथी बीजुं वासण सचेत पाणीयादीके खरडेलुं होय

---

१ H °ट्टियाण.

तेने विषे घालीने दीये [एक हाथमां आहार अने बीजा हाथमां सचेत पाणीनो कळसीयो लइने आपे (तेनुं कारण के साधुने आहार आपीने हाथ धोइ नाखीस, एम जाणीने सचेत पाणीनो कळसीयो हाथमां लइने आहार आपे), सचेत वस्तु उपर मुकीने आपे [जेमके] केळ प्रमुखना लीला पांदडां उपर मुकीने आपे] तथा सचेत वस्तुनो संघटो करती थकी, सचेत पाणीना कळसीया प्रमुखने आघो पाछो करीने आहार आपे ते न कल्पे ॥ ३० ॥

अर्थः—आ० (घरने आंगणे रह्युं पाणी) अवगाहीने । च० पाणी काढीने के पाणीमां चालीने । आ० आणी दीए । पा० पाणी । भो० भोजन । दे० देतां प्रते । प० एम कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो सदोष अन्नादिक॥३१॥

मूलः—आगाहइत्ता चलइत्ता आहरे पाण-भोयणं ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ३१ ॥

गा. ३१ भावार्थः—घर वच्चे पाणी भराणुं होय ते मांही थइने सचेत अनाज तथा लीलोत्री प्रमुखने आघी पाछी मुकीने साधुने आहार पाणी आपती होय ते दातार दीये त्यारे साधु कहे ए सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ३१ ॥

अर्थः—पु० पहेलां सचित पाणीए । क० धोइने । ह० हाथ । द० चाटवो (कडछी) । भा० माटकादिक भाजन धोइने । वा० वळी । ते भाजने दइने । दे० ते देतां प्रत्ये । प० एम कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो सदोष अन्नादिक ॥ ३२ ॥

मूलः—पुरेकम्मेण हत्थेण दव्वीए भायणेण वा ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ३२ ॥

गा. ३२ भावार्थः—सचेत पाणीये करी पेहेला हाथ धोइने तेणेज हाथे तथा चाटुवो, कडछी, थाली प्रमुख वासणने सचेत पाणीये धोइने तेज वासणे आपतां होय ते दातार दीये, तेवारे साधु कहे ए सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ३२ ॥

अर्थः—ए० एम । उ० गळते पाणीए तथा । स० भीने हाथे । स० पृथ्वीयादिक सचित रजे खरडयां । म० माटीए । ऊ० खारे । ह० हरियाळे । हिं० हिंगळो । म० मणसिले । अ० सचित सुरमे । लो० लुणे ॥ ३३ ॥

मूलः—एवं उदउल्ले ससिणिद्धे ससरक्खे मट्टिया ऊसे ।
हरियाले हिङ्गुलुए मणोसिला अञ्जणे लोणे ॥ ३३ ॥

गा. ३३ भावार्थः—आ ३३ मी गाथानो संबंध ३४ मी गाथाये पुर्ण थाय छे—सचेत पाणीये करी हाथ तथा हाथनी रेखा भीनी होय, सचेत रजे करी तथा माटीये करी, खारे करी, हरियाले करी, हिंगलोए करी, मणसिले करी, सचेत सुरमाये करी तथा सचेत लुणे करी ॥ ३३ ॥

अर्थः—गे० गेरु । व० पीळी माटी । से० खडीए करी । सो० फटकडीए करी । पि० चोखानुं पीठुं एटले धावडा चोखा

१ ॥ दव्विए.

तेणे करी । कु० तरतना खांडया कुसका तेणे करी । य० वळी । उ० कालिंगडा तुंबडादिक फळना नाना कटका । अ० खरडया नथी । सं० खरडया छे हाथ । चे० वळी । बो० जाणीने ॥ ३४ ॥

मूलः——गेरुय वण्णिय सेढिय सोरठ्ठिय पिठ्ठ कुक्कुस-कए य ।
उक्किठ्ठमसंसठ्ठे संसठ्ठे चेव बोधव्वे [२] ॥ ३४ ॥

गा. ३४ भावार्थः—गेरुए करी, पीळी मार्टीये करी तथा धोळी खडीए करी तथा फटकडीए करी, लीला चोखानुं पीठुं तथा तुरतना खांडेला कुसका तेणे, कालींगडादीकना मोटा फळना रसे करी, वळी अनेरी लीलवणी भोळतां थका हाथ खरडया न होय एटली वस्तुये करी तथा हाथ खरडया होय एम जाणीने ॥ ३४ ॥

अर्थः—अ० अणखरडये । ह० हाथे । द० चाटवे कडछीए । भा० वाटकादीके । वा० वळी । दि० देतां थकां । न० न । इ० लिए ते श्याभणी । प० पछी चाटुवादिक । क० धोइ । ज० जेम । भ० होय ते भणी ॥ ३५ ॥

मूलः——असंसठ्ठेण हत्थेण दव्वीए [३] भायणेण वा ।
दिज्जमाणं न इच्छेज्जा पच्छाकम्मं जहिं भवे ॥ ३५ ॥

---

१ s उकुठ B उक्किठ. २ B ञ्वा. ३ s दव्विए.

गा. ३५ भावार्थः—पेहेला हाथ, चाटुवो, थाळी प्रमुख खरडेला नथी, पछी साधुने अर्थे खरडीने आहार आपे ते देतां थकां साधु लिए नहि (तेनुं कारण के) जो लिए तो सचेत पाणीये करी पुर्वोक्त कहेला पदार्थने धुवे तेथी पश्चात् (पाछळ दोष लगाडे ते) दोष लागे माटे न लिए. [आ ३५ मी ने ३६मी गाथानो संबंध अणसमजु अन्यतीर्थी आश्री जाणवो.]॥३५॥

अर्थः—सं० पूर्वे अन्नादिके खरडये । ह० हाथे । द० चाटुवे । भा० थाळीयादिके । वा० वळी । दि० देतां थकां । प० लिए । जं० जे । त० त्यां । ए० निर्दोष । भ० होय ॥ ३६ ॥

मूलः—संसठ्ठेण हत्थेण दव्वीए[1] भायणेण वा ।
दिज्जमाणं पडिच्छेज्जा जं तत्थेसणियं भवे ॥ ३६ ॥

गा. ३६ भावार्थः—पुर्वे आहारादीके करीने हाथ, चाटुवो, थाळी प्रमुख वासण खरडेला होय ने तेणे करी निर्दोष आहार देतां थकां लिये ॥ ३६ ॥

अर्थः—दो० बे जण । तु० वळी । भुं० जमतां होय ते बे मांहेलो । ए० एक । त० त्यां । नि० तेडे । (साधुने) देवा भणी । दि० (अन्नादिक देतां थकां) । न० न । इ० लिए । छं० छांदो (अभिप्राय) । से० ते बीजानो । प० जोइने एटले के नेत्र मुखविकारादिके करी जोइ जे ए दीए छे ते आगलाने गमे छे किंवा नथी गमतुं इत्यादिक ॥ ३७ ॥

---

१ ड दव्विए.

मूलः—दोण्हं तु भुञ्जमाणाणं एगो तत्थ निमन्तए, ।
दिज्जमाणं न इच्छेज्जा, छन्दं से पडिलेहए ॥ ३७ ॥

गा. ३७ भावार्थः—साधु गोचरी गयो छे तिहां एक भाणाने विषे बे जण एकठा जमता होय ते मांहीथी एक जण साधुने आहारनी निमंत्रणा करे तेवारे साधु जे निमंत्रणा नथी करतो तेहना मुख नेत्र जुवे जे पेलो सखस दीये छे ते आ धणीने गमे छे के नहि अने वोहोरी गया पछी आ सखस पेलानी साथे झगडो करशे के नहि, जो तेने गमतु न होय ने पछीथी झगडो करे तेम होय तो ते देतां प्रत्ये वांछे नहि ॥ ३७ ॥

अर्थः—दो० बे जण । तु० वळी । भु० जमता थका । दो० बे । वि० वळी । त० त्यां । नि० देवा भणी तेडे साधुने । दि० अन्नादिक देतां प्रत्ये । प० लिए । जं० जे । त० त्यां । ए० निर्दोष । भ० होय ते ॥ ३८ ॥

मूलः—दोण्हं तु भुञ्जमाणाणं दो वि तत्थ निमन्तए ।
दिज्जमाणं पडिच्छेज्जा जं तत्थेसणियं भवे ॥ ३८ ॥

गा. ३८ भावार्थः—बे जण एक भाणामां जमतां थकां बेहु जण साधुने आहार निमंत्रे, जे हे स्वामी आहार वोहोरो तेवारे जो निर्दोष आहार होय तो ते देतां थकां लिए ॥ ३८ ॥

---

१ पडिसे°

अर्थः—गु० गर्भवंती स्त्रीने अर्थे । उ० नीपजाव्युं । वि० घणे प्रकारे । पा० पाणी । भो० भोजन । भुं० जमतां हुतां । वि० न लेवुं (रखेने अधुरे आहारे इच्छा निवृते नहि ने गर्भपातादिक दोष उपजे तेह भणी तो शुं करे)। भु० भोगव्या पछी । से० शेष जे उगर्युं होय । प० ते लिए ॥ ३९ ॥

मूलः—गुव्विणीए उवन्नत्थं विविहं पाण-भोयणं ।
भुञ्जमाणं विवज्जेज्जा, भुत्त-सेसं पडिच्छए ॥ ३९ ॥

गा. ३९ भावार्थः--गर्भवंती स्त्रीने माटे घणा प्रकारनुं द्राक्ष प्रमुखनुं पाणीने अन्नादीक बनावेला होय, ते बाइ जमती थकी साधुने आपे तो लिए नहि [तेनुं कारण के जो तेने अधुरु रहे तो गर्भपातादीक दोष उपजे तेथी] जो ते भोजन करी रहेली होय ने पछीथी उगरेल होय ते निमंत्रे तो लिए ॥ ३९ ॥

अर्थः--सि० कदाचित । य० वळी । स० साधुने । ठा० अर्थे । गु० गर्भवंती स्त्री । का० नव मास पुरा थएल । उ० उभी थाय । वा० अथवा । नि० बेसे देवाने अर्थे । नि० बेठी होय । वा० वळी । पु० फरीने । उ० उठे ॥ ४० ॥

मूलः----सिया य समणट्ठाए गुव्विणी कालमासिणी ।
उट्ठिया वा निसीएज्जा निसन्ना वा पुणुट्ठए ॥ ४० ॥

---

१ Bs मुञ्ज°

गा. ४० भावार्थः—नव मास पुरा थाय छे तेहवी गर्भवंती स्त्री साधुने आहार देवाने अर्थे उठ बेस करे [तेवारे गर्भना जीवने घणुंज कष्ट पडे तेथी] ॥ ४० ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अजोग (न कल्पे) । दे० देता प्रत्ये । प० एम कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेवो (सदोष आहार) ॥ ४१ ॥

मूलः—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ४१ ॥

गा. ४१ भावार्थः—ते आहार पाणी देती होय तेवारे साधु कहे ए दोषवाळो आहार मुजने न कल्पे ॥ ४१ ॥

अर्थः—थ० स्तन थकी दुध । प० पाती थकी । दा० बेटाने । वा० अथवा । कु० बेटीने । तं० तेने । नि० भूमी उपर मूकीने । रो० रोतां । आ० आणे । पा० पाणी । भो० भोजन ॥ ४२ ॥

मूलः—थणगं पज्जेमाणी दारगं वा कुमारियं ।
तं निक्खिवित्तु रोयन्तं आहरे पाण-भोयणं ॥ ४२ ॥

गा. ४२ भावार्थः—दीकरो अथवा दीकरी धावती होय तेने धावणथी वछोडीने रोतां थकां मुकीने आहार पाणी आपे ॥ ४२ ॥

अर्थः--तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० लेवा अजोग (बाळकने अंतराय पडे तथा बाळकने लेतां मुकतां दुःख उपजे ते भणी) । दे० देतां प्रत्ये । प० एम कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो अन्नादिक ॥ ४३ ॥

मूलः—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ४३ ॥

गा. ४३ भावार्थः—ते आहार पाणी तेहवो अकल्पनीक देती होय ते देता प्रत्ये साधु कहे के ए सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ४३ ॥

अर्थः--जं० जे । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । क० कल्पनीक अथवा । अ० अकल्पनीक एहवो । सं० शंकासहित । दे० देतां प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ ४४ ॥

मूलः--जं भवे भत्तपाणं तु कप्पाकप्पम्मि सङ्कियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ४४ ॥

गा. ४४ भावार्थः—जे आहार पाणी होय तेहने विषे आ कल्पनीक हशे के अकल्पनीक एहवी शंका उपजे तो ए शंका सहित आहार मुजने न कल्पे एम कहे ॥ ४४ ॥

अर्थः--अन्नादिक देवानी वस्तु । द० पाणीने । वा० घडे करी । पि० ढांकी छे । नी० नीसाए । पी० बाजोठे करी । वा० वळी । लो० लोढे करी । वा० वि० वळी । ले० लेपे करी । सि० लाखे । से० मीणें करी । व० वळी । के० (एटला लेपमांहि) कोइपण लेपे ढांक्युं होय तथा लीप्युं होय ॥ ४५ ॥

मूलः—दग-वारएण पिहियं नीसाए पीढएण वा ।
लोढेण वा वि लेवेण सिलेसेण व केणई ॥ ४५ ॥

गा. ४५ भावार्थः—अन्नादीक वस्तु सचेत पाणीना घडाये करी ढांकी छे. नीसाये करी, बाजोठे करी, लोढे करी, माटीये करी, लाखे करी, मींणे करी ए पुर्वोक्त प्रकारे मुखें मुंद्रा कीधी (डाटो दीधो) होय ॥ ४५ ॥

अर्थः—तं० तेने । च० वळी । उ० उघाडीने । दे० दीए । स० साधुने । अ० अर्थे । व० वळी । दा० देवरावे । दे० देतां प्रत्ये । प० एम कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ ४६ ॥

मूलः—तं च उब्भिन्दिउं देज्जा समणट्ठाए व दावए ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ४६ ॥

गा. ४६ भावार्थः—ते साधुने अर्थे उघाडीने दातार दीये, तेवारे साधु कहे तेहवो डाटाना दोषवाळो आहार मुजने न कल्पे ॥ ४६ ॥

अर्थः—अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वि० वळी । खा० सुखडी । सा० लविंगादिक मुखवास । त० तेमज । जं०

जे । जा० जाणे । (आमंत्रणादिके करी) । सु० (अनेरा पासे) सांभळीने । वा० वळी । दा० दानने । अ० अर्थे (जसने अर्थे) । प० कीधुं छे । इ० ए (प्रत्यक्ष) ॥ ४७ ॥

मूलः—असणं पाणगं वा वि खाइमं साइमं तहा ।
जं जाणेज्ज सुणेज्जा वा "दाणट्ठा पगडं इमं" ॥ ४७ ॥

गा. ४७ भावार्थः—आहार, पाणी, मेवा तेमज मुखवास ए चार प्रकारनो आहार दानने अर्थ कीधो छे एम पोताना ज्ञाने करी तथा परना कहेवाथी जाणे ॥ ४७ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अकल्पनीक (लेवो खपे नहि) । दे० अन्नादिक देतां प्रत्ये । प० (निषेधे) एम कहे । न० न । मे० मने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार लेवो ॥ ४८ ॥

मूलः—तं[२] भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे "न मे कप्पइ तारिसं" ॥ ४८ ॥

गा. ४८ भावार्थः—ते अकल्पनीक, आहार, पाणी साधुने ते दातार दीये तेवारे साधु कहे दानने अर्थे कीधो तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ४८ ॥

---

२ ॥ तारिसं भत्त°

अर्थः—अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वि० वळी । खा० मुखडी । सा० मुखवास । त० तेमज । जं० जे । जा० जाणे (आमंत्रणादीके करी) । सु० सांभळीने । वा० वळी । पु० पुन्य (परभव शुभ प्रकृतिना बंधने अर्थे तथा मुवाने केडे खरचवाने) । अ० अर्थे । प० कीधुं छे । इ० ए (प्रत्यक्ष) ॥ ४९ ॥

मूलः—असणं पाणगं वा वि खाइमं साइमं तहा ।
जं जाणेज्ज सुणेज्जा वा "पुण्णट्ठा पगडं इमं" ॥ ४९ ॥

गा. ४९ भावार्थः—अन्न, पाणी, मेवा, मुखवास ए चार प्रकारनो आहार पुण्यने अर्थे तथा कोइ मरी गयेल होय तेहने केडे खरचवाने कीधो छे एम पोताना ज्ञाने करी तथा परना कहेवाथी जाणे ॥ ४९ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० नहि । क० कल्पे (खपे तेवा) । दे० अन्नादिक देतां प्रत्ये । प० एम कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ ५० ॥

मूलः—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे "न मे कप्पइ तारिसं" ॥ ५० ॥

गा. ५० भावार्थः—ते आहार पाणी साधुने अकल्पनीक, ते दातार दीये तेवारे साधु कहे जे पुण्यने अर्थे कीधो तेवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ५० ॥

अर्थः—अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वि० वळी । खा० सुखडी । सा० मुखवास । त० तेमज । जं० जे । जा० जाणे । सु० सांभळीने । वा० वळी । व० भिक्षाचरने । अ० अर्थे । प० कीधु छे । इ० ए । (प्रत्यक्ष) ॥ ५१ ॥

मूलः—असणं पाणगं वा वि खाइमं साइमं तहा ।
जं जाणेज्ज सुणेज्जा वा " वणिमट्ठा पगडं इमं " ॥ ५१ ॥

गा. ५१ भावार्थः—अन्न पाणी मेवा मुखवास प्रमुख ए चार प्रकारनो आहार भीखारीने आपवाने अर्थे कीधो छे एम पोताना ज्ञाने करी तथा परना कहेवाथी जाणे ॥ ५१ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० न । क० कल्पे । दे० देतां प्रत्ये । प० (एम) कहे । न० न । मे० मने । क० कल्पे (खपे) । ता० तेहवो आहार ॥ ५२ ॥

मूल—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ५२ ॥

गा. ५२ भावार्थः—ते आहार पाणी साधुने अकल्पनीक ते दातार दीसे तेवारे साधु कहेजे भीखारीने आपवाने अर्थे कीधो तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ५२ ॥

अर्थः—अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वि० वळी । खा० सुखडी । सा० मुखवास । त० तेमज । जं० जे । जा० जाणे ।

सु० सांभळीने । वा० वळी । स० शाक्यादिक साधुने । अ० अर्थे । प० कीधुं छे । इ० ए (प्रत्यक्ष) ॥ ५२ ॥

मूलः—असणं पाणगं वा वि खाइमं साइमं तहा ।

जं जाणेज्ज सुणेज्जा वा " समणट्ठा पगडं इमं " ॥ ५३ ॥

गा. ५३ भावार्थः—अन्न, पाणी, मेवा, मुखवास ए चार प्रकारनो आहार साधु (ते शाक्य, तापस, संन्यासी विगेरे साधु) ने अर्थे कीधो छे एम पोताना ज्ञाने करी तथा परना कहेवाथी जाणे ॥ ५३ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० नहि । क० कल्पनीक । दे० देता प्रत्ये । प० (साधु एम) कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ ५४ ॥

मूलः—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।

देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ५४ ॥

गा. ५४ भावार्थः—ते आहार, पाणी साधुने अकल्पनीक, ते दातार दीये तेवारे साधु कहे जे साधुने आपवाने अर्थे कीधो तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ५४ ॥

अर्थः—उ० साधुने अर्थे । की० वेचातुं आणे । पू० आधा । क० कर्मिनुं सीथ मात्र बीजामां भळ्युं ते । च० वळी ।

आ० (ग्रामादिकथी) साहमो आण्यो । अ० (मूळगा आंधणमांहि) अधिक उमेरे । पा० उधार आणी आपे । मी० मिश्र (साधुने देशुं अने आपणे जमशुं ए भावे जे आहार) । जा० नीपनो । च० ते । व० छांडवो ॥ ५५ ॥

मूलः—उद्देसियं कीयगडं पूई कम्मं च आहडं ।
अज्झोयर पामिच्चं मीस-जायं च वज्जए ॥ ५५ ॥

गा. ५५ भावार्थः—साधुने निमिते चीतवीने करे ते, साधुने अर्थे वेचातुं आणे, ते आधाकर्मीनुं सीथ मात्र भळ्युं होय ते, साहमो आणे ते, आंधणमांही उमेरे ते, उछीतुं लइने आपे ते, ग्रहस्थ अने साधु ए बेहुने अर्थे भेळुं निपजाव्युं ते, पुर्वोक्त प्रकारना दोषवाळो आहार साधु वर्जे ॥ ५५ ॥

अर्थः—हवे संशय टाळवा कहे छे । उ० आहारनी उत्पत्ति विषे । सं० तेने । पु० पुछवुं । क० केहने । अ० अर्थे । के० कोणे ए आहारादिक । वा० अथवा । क० कीधुं निपजाव्युं । सो० सांभळीने । नि० शंका रहित । सु० निर्दोष । प० वोहरे । सं० साधु ॥ ५६ ॥

मूलः—उग्गमं से पुच्छेज्जा कस्सट्ठा केण वा कडं ? ।
सोच्चा निस्संकियं सुद्धं पडिगाहेज्ज संजए ॥ ५६ ॥

गा. ५६ भावार्थः—साधुने आहार वोहोरता शंका उपजे तो ते आहारनी उत्पत्ति पुछे जे आ आहार केने अर्थे अथवा

कोणे निपजाव्यो छे, एम पुछीने सांभळीने मननो संशय निवारी निर्दोष जाणीने ते आहार लिये ॥ ५६ ॥

अर्थः—अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वि० वळी । खा० मुखडी । सा० मुखवास । त० तेमज । पु० फुले करी । हो० होय । उ० मिश्रित एटले फुले करी सहित आहार । बी० बीज । ह० हरिकाय मिश्रित । वा० वळी ॥ ५७ ॥

मूलः—असणं पाणगं वा वि खाइमं साइमं तहा ।
पुप्फेसु होज्ज उम्मीसं बीएसु हरिएसु वा ॥ ५७ ॥

गा. ५७ भावार्थः—अन्न, पाणी, मेवा, मुखवास ए चार प्रकारनो आहार पुष्पने विषे, बीजने विषे, वनस्पतिने विषे भेळो थयेल होय ॥ ५७ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अकल्पनीक । दे० देतां प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ ५८ ॥

मूलः—[1]तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे "न मे कप्पइ तारिसं" ॥ ५८ ॥

---

1 H, s and Avach. तारिसं भत्त

गा. ५८ भावार्थः—ते आहार पाणी साधुने अकल्पनीक ते, दातार दीये तेवारे साधु कहे, तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ५८ ॥

अर्थः—अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वि० वळी । खा० सुखडी । सा० मुखवास । त० तेमज । उ० पाणी उपर । हो० होय । नि० मुकेल । उ० कीडी भूयादिकना घरने विषे । प० पांच वर्णनी लील फुलने विषे । वा० वळी ॥ ५९ ॥

मूलः—असणं पाणगं वा वि खाइमं साइमं तहा ।
उदगम्मि होज्ज निक्खित्तं उत्तिङ्ग-पणगेसु वा ॥ ५९ ॥

गा. ५९ भावार्थः—अन्न, पाणी, मेवा, मुखवास ए चार प्रकारनो आहार सचेत पाणी उपरे कीडी प्रमुखना घर उपरे अथवा लीलफुल उपरे मुक्यो होय ॥ ५९ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० अन्न । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अकल्पनीक । दे० देतां प्रत्ये । प० एम कहे । न० न । मे० मारे । क० कल्पे । ता० तेहवो सदोष आहार ॥ ६० ॥

मूलः—तं[1] भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे "न मे कप्पइ तारिसं" ६० ॥

---

१ a तारिसं भत्त° and तं भवे.

गा. ६० भावार्थः--ते आहार, पाणी, साधुने अकल्पनीक ते दातार दीये तेवारे, साधु कहे तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ६० ॥

अर्थः--अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वि० वळी । खा० सुखडी । सा० मुखवास । त० तेमज । अ० अग्नि उपरे । हो० होय । नि० मुकेल । तं० ते अग्निने । च० वळी । सं० संघटी अडीने । द० आपे ॥ ६१ ॥

मूलः—असणं पाणगं वा वि खाइमं साइमं तहा ।
अगणिम्मि होज्ज निक्खित्तं तं च संघट्टिया दए ॥ ६१ ॥

गा. ६१ भावार्थः--अन्न, पाणी, मेवा, मुखवास, ए चार प्रकारनो आहार अग्निने संघटे छे तथा अग्नि ऊपरे मुक्यो होय ने आपे ॥ ६१ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अकल्पनीक । दे० देतां प्रत्ये । प० एम कहे । न० न । मे० मने । क० कल्पे । ता० तेहवो सदोष आहार लेवो ॥ ६२ ॥

मूलः----तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ६२ ॥

गा. ६२ भावार्थः—ते आहार, पाणी, साधुने अकल्पनीक, ते दातार दीये, तेवारे साधु कहे, तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ६२ ॥

अर्थः—ए० एम । उ० (जाणे भिक्षा देश्युं तेटला वखतमां अग्नि ओलाशे तेह भणी चुलामांहि इंधण) आघुं घालीने १ । ओ० (चुला थकी इंधण) पाछुं काढीने २ । उ० एकवार इंधण घाले ३ । प० वारंवार इंधण घाले ४ । नि० अन्नादिक दाझवाना भय थकी अग्नि ओलवीने ५ । उ० उभरावाना भय थकी कांइक अन्न काढीने ६ । नि० उभराणुं जाणीने ते मांहि पाणी सिंचीने ७ । उ० अग्नि उपरनुं अन्न अनेरे भाजने घालीने ८ । ओ० अग्नि उपरथीज भाजनथी अथवा भाजन हेठुं उतारीने ९ । द० वोहरावे ॥ ६३ ॥

मूलः—एवं उस्सक्किया उसक्किया उज्जालिया पज्जालिया निव्वाविया ।
उस्सिञ्चिया निस्सिञ्चिया उव्वत्तिया[1] उयारिया दए ॥ ६३ ॥

गा. ६३ भावार्थः—ग्रहस्थ एम जाणे जे साधुने भिक्षा आपतां वार थशे तेथी अग्नि ओलवाइ जशे एम जाणीने चुला मांही इंधण आघु घालीने, चुलामांथी इंधण पाछुं काढीने, अग्नि वधारवा एक वार इंधण घालीने, वारंवार इंधण घालीने, अन्नादिक दाझवाना भयथी अग्नि ओलवीने, ऊभरावाना भयथी कांइक अन्न काढीने, उभराणुं जाणो ते मांही पाणी नाखीने, अग्नि उपरनुं अन्न बीजा वासणमां घालीने अग्नि उपरथीज वांकु वाळीने अथवा अग्नि उपरथी तेज वखते हेठुं उतारीने आपे ॥ ६३ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अकल्पनीक । दे० देतां प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ ६४ ॥ ए गोचरीनो अधिकार कह्यो ॥ ६४ ॥

---

१ H ओयत्तिया (s j ओवत्तिया) Avach· also अपवर्त्य.

मूलः—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।

देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ६४ ॥

गा. ६४ भावार्थः—ते अन्न पाणी साधुने अकल्पनीक ते दातार दीये, तेवारे साधु कहे तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ६४ ॥

अर्थः—हवे गोचरी गयो होय जे साधु तेनुं शुं होय ते कहे छे । हो० होय । क० काष्ट । सि० सिला (पाखण) । वा० वि० अथवा । इ० ईट तथा तेहना कटका । वा० वि० वळी । ए० एक १ काळे वरसादादिके । ठ० थाप्या मांडी मुक्या होय । सं० उपर थइ जावाने । अ० अर्थे । तं० ते काष्ट । च० प्रमुख । हो० होय । च० डगडगता हालता चालता ॥ ६५ ॥

मूलः—होज्ज कट्ठं सिले[१] वा वि इट्टालं वा वि एगया ।

ठवियं संकमट्ठाए तं च होज्ज चलाचलं ॥ ६५ ॥

गा. ६५ भावार्थः—साधु गोचरी गयो होय त्यां रस्तामां वरसादना दिवसने विषे तथा कादवने विषे, काष्ट, शीला, पथ्थर, ईंटाळादीक आववा जवाने अर्थे मांडेला छे ते जो हालता होय तो ॥ ६५ ॥

अर्थः—न० न । ते० ते काष्ट प्रमुख उपरे थइ । भि० साधु । ग० जाय । दि० (गणधरादिके) देख्यो । त० त्यां ।

१ s सिलं, H and Avach. शिला.

अ० असंजम प्राणघात अजयणानुं कारण । ग० अनेगे गभीर मार्ग त्यां जीव न देखाय । झु० पोली भूमिकानो मार्ग । चे० वळी । स० सर्व इन्द्री । स० समाधिवंत साधु ॥ ६६ ॥

मूलः—न तेण भिक्खु गच्छेज्जा, दिट्ठो तत्थ असंजमो, ।
गम्भीरं झुसिरं चेव सव्विन्दिय-समाहिए ॥ ६६ ॥

गा. ६६ भावार्थः--तेवे मार्गे पांच इन्द्रीनो जीतणहार, भलो समाधिवंत साधु न जाय, [तेनुं कारण के] पुर्वोक्त पथ्थर प्रमुखनो कचकचाट थाय अथवा ते जग्या ऊंडी छे के पोहोळी छे तेनी खबर न पडे, [तेथी पग मुकतानी साथे पत्थरादीक नीचे नीकळी जाय तो साधु पडी जाय, तेथी जीवनी हिंसा थाय ने साधुने पीडा उपजे] एम केवली महाराजे दीठुं तेथी तेवे रस्ते जवुं नहि ॥ ६६ ॥

अर्थः--हवे घर माहिला दोष टाळवा ते कहे छे । नि० निसरणी । फ० पाटीउं । पी० बाजोठ । उ० उभा करीने । वि० मेडी प्रमुख उपर । आ० चडे । मं० खाटलो । की० खीलो उभो करी । च० वळी । पा० घर उपर चडे । स० साधुने । अ० अर्थे । व० वळी (उंचेथी उतारीने) । दा० (अन्नादिक) आपे ॥ ६७ ॥

मूलः—निस्सेणिं फलगं पीढं उस्सवित्ताणमारुहे ।
मञ्चं कीलं च[2] पासायं समणट्ठाए व[2] दावए ॥ ६७ ॥

---

१ s उस° B. ऊम्म° (!)   २ B वा.

गा. ६७ भावार्थः--हवे साधु गौचरी गयो छे, ते घर मध्ये दोष टाळवानी विधि कहे छे, साधुने अर्थे ग्रहस्थ निसरणी, पाटीयुं, बाजोठ ऊंचा मांडीने, खाटलो तथा खीलो उभो मांडीने, मेडा प्रमुखनी भूमिका उपर चढीने, ऊंचेथी वस्तु लइने दीये, [ते वारे तेने शुं थाय ते कहे छे] ॥ ६७ ॥

अर्थः--हवे तेनो दोष कहे छे । दु० दुःखे चडतां । प० पडे । ह० हाथ । पा० पग । व० वळी । लू० भांगे । पु० पृथ्वीना । जी० जीवने । वि० वळी । हिं० हणे । जे० जे । य० वळी । तं० तेहने । नि० निश्राए होय । ज० बेन्द्रीयादिक जीव ॥ ६८ ॥

मूलः—दुरुहमाणी पवडेज्जा हत्थं पायं व लूसए, ।
पुढवि-जीवे वि हिंसेज्जा जे य तं-निस्सिया जगा ॥ ६८ ॥

गा. ६८ भावार्थः—ते मेडा प्रमुख उपर चडतां थकां पडे तो दातारना हाथ पग तथा अनेरां अंगोपांग भांगे, वळी पडतां पृथ्वीकायना जीवने निश्राए रहेला बीजा जीवने पण हणे ॥ ६८ ॥

अर्थः—ए० एहवा । म० मोटा । दो० दोषने । जा० जाणीने । म० मोटा ऋषीश्वर । त० ते माटे । मा० उंचाथी उतारीने । भि० आहार दीए । न० न । प० लिए । सं० साधु ॥ ६९ ॥

मूलः—एयारिसे महा-दोसे जाणिऊण महेसिणो ।
तम्हा मालोहडं भिक्खं न पडिगेण्हन्ति संजया ॥ ६९ ॥

---

१ s च.   २ H हन्दि.   ३ s पडिगाहेज्ज संजए.

गा. ६९ भावार्थः—ए पुर्वोक्त प्रकारादीक महा दोष जाणी, मोक्षाभिलाषी मोटा ऋषीश्वर साधु मेडा प्रमुखथी ऊतारीने आहार आपे ते न लिए ॥ ६९ ॥

अर्थः—कं० सूरणादिक कंद । मू० पिंडालुयादिक मूळ । प० ताडनुं फळ । वा० वळी । आ० काचुं । छि० छेद्युं । व० वळी । स० भांगेल । तु० तुंबडुं । सिं० आदु । च० वळी । आ० काचा (सचित) । प० वरजे (साधु) ॥ ७० ॥

मूलः—कन्दं मूलं पलम्बं वा आमं छिन्नं व सन्निरं ।
तुम्बागं सिङ्गबेरं च आमगं परिवज्जए ॥ ७० ॥

गा. ७० भावार्थः—सूरण प्रमुख कंद, पिंडालु प्रमुखनां मुळ, वृक्षनां फळ पत्र, साकादीक तुंबडां आदु प्रमुख काचां छेदेला (कापेलां) होय, पण अग्नि प्रमुखना शस्त्रे करी पाकेलां न होय तो ते साधु लिए नहि ॥ ७० ॥

अर्थः—त० तेमज । स० सतुनो (साथुवानो) । चु० आटो । को० बोरकुटनो । चु० आटो । आ० हाटने विषे (राखेल होय ते) । स० तलसांकळी । फा० गोळ । पू० पुडलो (पुरी) । अ० अनेरी (बीजी) वस्तु । वा० वि० वळी । त० तेहवीज (मोदकादिक) ॥ ७१ ॥

मूलः—तहेव सत्तु-चुण्णाइं कोल-चुण्णाइं आवणे ।
सक्कुलिं फाणियं पूयं अन्नं वा वि तहाविहं ॥ ७१ ॥

गा. ७१ भावार्थः--हाट, (दुकान) ने विषे साथुवानो आटो, बोरकुटनो आटो, तलसांकळी, गोळ, पुरी, लाडु जलेबी प्रमुख, घणा प्रकारनी मीठाइ राखी होय ॥ ७१ ॥

अर्थः--वि० वेंचवाने । मा० काजे । प० प्रगट (घणा दिवसर्थी) । र० पृथ्वीयादिक रजे करी । प० खरडी एहवी । दे० ते देतां प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ ७२ ॥

मूलः----विक्कायमाणं पसढं[1] रएण परिफासियं ।

देन्तियं पडियाइक्खे "न मे कप्पइ तारिसं" ॥ ७२ ॥

गा. ७२ भावार्थः--ते घणां दीवसनी वेचवाने वास्ते मार्गमां मांडी होय ने तेने सचेत रज लागी होय ते दातार दीये, ते वारे साधु कहे तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ७२ ॥

अर्थः--जे फळ मांहि । ब० बहु । अ० ठळीया होय । पो० पोगळ वृक्षनुं फळ (सीताफळ प्रमुख)। अ० अणिमिस वृक्षनुं फळ । वा० वळी । ब० घणा । कं० कांटा छे जिहां । अ० अगथियाना फळ । ति० ठिंबरुना फळ । बि० बिलीना फळ । उ० सेलडीना । ख० कटका । च० वळी । सं० सम्बलि वेलाना फळ । (तुरानी पापडी) ॥ ७३ ॥

मूलः----बहु-अट्ठियं पोग्गलं अणिमिसं[2] वा बहु-कण्टयं ।

अत्थियं तिन्दुयं बिल्लं उच्छु-खण्डं च सम्बलिं[3] ॥ ७३ ॥

---

१ H and Avach. प्रसह्यं. २ B अणामि Jacobi's Mss. अणमि ३ s सिम्बलिं

गा. ७३ भावार्थः--जे फळने विषे घणा ठळीया होय ते सीताफळ प्रमुख तथा पोगळ वृक्षना फळ, अणमिसनामां वृक्षनुं फळ, जेहने घणा कांटा होय ते, अगथियाना फळ, टींबरुना फळ, बीलीना फळ, सेलडीना कटका, सामलीवेळाना फळ ने तुरानी पापडी ॥ ७३ ॥

अर्थः—एहवा फळ मांहे । अ० थोडा । सि० होय । भो० भोजन । ज्जा० जाति एटले खावानी वस्तु । थोडी होय । ब० घणुं । उ० नाखी देवानुं । ध० धर्म (स्वभाव छे जेहनो । दे० ते देतां प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो सदोष फलादिक ॥ ७४ ॥

मूलः—अप्पे सिया भोयण-ज्जाए बहु-उज्झिय-धम्मिए ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ ७४ ॥

गा. ७४ भावार्थः--ए पुर्वोक्त फळ मांही खवाय तेवो भाग थोडो होय अने नाखी देवा जेवो भाग घणो होय, तेथी ते दातार दीये ते वारे साधु कहे तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ ७४ ॥

अर्थः--जेम अन्ननी विधि कही तेम हवे पाणीनी विधि कहे छे । त० तेमज । उ० द्राक्षनुं । पा० पाणी । अ० अथवा । वा० सेलडीने रसे खरड्या घडा अथवा गोळना घडानुं । धो० धोवण । सं० कथरोट आटानुं धोवण । चा० चोखानुं । उ० पाणी । अ० ततकाळनुं । धो० धोवण । वि० विशेषे । व० वर्जे ॥ ७५ ॥

मूलः—तहेवुच्चावयं पाणं अदुवा वार-धोयणं ।

संसेइमं चाउलोगदं अहुणा-धोयं विवज्जए ॥ ७५ ॥

गा. ७५ भावार्थः—हवे पाणी लेवानी विधि कहे छे, द्राख प्रमुखनुं पाणी, सेलडीना रसे खरडेला घडानुं धोवण, कथरोटनुं धोवण, चोखानुं धोवण इत्यादीक चोवीस जातना धाननुं धोवण ए पुर्वोक्त तरतनुं (बे घडी थइ न होय तेवुं) धोवण जेहने शस्त्र प्रणम्युं नथी, [जेमके पाणी घणुं होय ने द्राख थोडी होय ते तेमां धुवे तो पाणीनो रंग बराबर बदलाय नहि मतलब के द्राख धोवाथी पाणीनो रंग रतास उपर थवो जोइए ते थयो न होय] तेमज चोखा प्रमुखना धोवणनुं समजवुं, तेवुं धोवण साधु विशेषे करी वर्जे !! ७५ ॥

अर्थः—जं० जे पाणीने । जा० जाणे । चि० घणा काळनुं । धो० धोयुं । म० पोतानी मति बुद्धिए करी । दं० देखवे करी जाणे । वा० वळी । प० ग्रहस्थने । पु० पुच्छीने । सो० एहवो उत्तर सांभळीने । वा० वळी । जं० जे पाणी । च० वळी । नि० शंका रहित । भ० होय ॥ ७६ ॥

मूलः—जं जाणेज्ज चिराधोयं मईए दंसणेण[1] वा ।
पडिपुच्छिऊण सोच्चा वा जं च निस्सङ्कियं भवे ॥ ७६ ॥

गा. ७६ भावार्थः—आ ७६मी गाथानो समास ७७मी गाथाना शरुआतना बीजा पदे पुर्ण थाय छे. पुर्वोक्त धोवणने घणी वखत (बे घडी ऊपरांत) थयां छे एम पोतानी बुद्धिये करी नजरे देखवे करी (ते धोवणनो रंग बदलायो जोइने) अथवा ग्रहस्थने पुछवे करी साधु संका रहित थइने. ॥ ७६ ॥

---

१ B दरिस°

अर्थः--अ० निर्जीव । प० शस्त्रपरिणत । न० जाणीने । प० वोहोरे । सं० साधु । अ० अथवा । सं० शंका । भ० आवे तो । आ० (हाथे लइ) जीभे चाखी जोइ । रो० निश्चय करे ॥ ७७ ॥

मूलः—अजीवं परिणयं नच्चा पडिगाहेज्ज संजए, ।

अह संकियं भवेज्जा आसाइत्ताण रोयए ॥ ७७ ॥

गा ७७ भावार्थः--शस्त्र प्रणमवाथी जीव रहित थयुं जाणीने ते साधु लिए अथवा जो पोताने शंका उपजे जे आ धोवण मुजने रुचसे के नहि, तेमज पथ्य (फायदा कारक) पडशे के नहि ? एम जाणीने जीभे चाखवा माटे हाथमां लिये ॥ ७७ ॥

अर्थः--साधु ग्रहस्थने कहे । थो० थाडुं । आ० जीभे चाखवाने । अ० अर्थे । ह० हाथने विषे । द० द्यो । मे० माहरो । मा० नहि । मे० माहारे अर्थे । अ० (ए पाणी) घणुं । वि० खाटुं । पू० कोह्युं । न० नहि । अ० समर्थ । त० तृषा । वि० निवारवा भणी ॥ ७८ ॥

मूलः--" थोवमासायणट्ठाए हत्थगम्मि दलाहि मे ।

मा मे अच्चम्बिलंपूइं, नालं तण्हं विणित्तए " ॥ ८७ ॥

गा. ७८ भावार्थः--दातारनी पासे थोडुंक पाणी मागे जे मुजने दीओ, ते लइने चाखतां एम मालम पडे के ए पाणी

---

१ B तिण्हं . तण्ह.

मुजने रुचे तेम नथी, वळी ए पाणी कोही (बगडी) गयेलुं ने दुर्गंधी छे तेथी ए पाणी पीवाथी तृषा निवारण थशे नहि एम जाणीने ॥ ७८ ॥

अर्थः—तं॰ ते धोवण। च॰ वळी। अ॰ घणुं। बि॰ खाटुं। पू॰ पीवा योग्य नहि। न॰ नहि। अ॰ समर्थ। तं॰ तृषा। बि॰ निवारवा भणी। दे॰ देतां प्रत्ये। प॰ कहे। न॰ नहि। मे॰ मुजने। क॰ कल्पे। ता॰ तेहवुं खाटुं धोवण ॥७९॥

मूलः—तं च अच्चम्बिलं पूइं नालं तण्हं विणेत्तए।
देन्तियं पडियाइक्खे "न मे कप्पइतारिसं" ७९ ॥

गा. ७९ भावार्थः—ते घणुं खाटुं, कोही गयेलुं दुर्गंधवालुं, तृषा निवारवाने समर्थ नहि, एवुं पाणी दातार दीये ते वारे साधु कहे, ए पाणी मने न कल्पे ॥ ७९ ॥

अर्थः—तं॰ ते पाणी। च॰ वळी। हो॰ लीधुं होय। अका॰ भाव विना। वि॰ म॰ मन विना। प॰ लीधुं। तं॰ ते पाणी। अं॰ पोते। न॰ न। पि॰ पिए नो॰ नहि। वि॰ वळी। अ॰ अनेरा साधुने। दा॰ दीए ॥ ८० ॥

मूलः—तं च होज्ज अकामेणं विमणेण पडिच्छियं,।

१ B तिण्हं s तण्ह.

तं अप्पणा न पिबे, नो वि अन्नस्स दावए ॥ ८० ॥

गा. ८० भावार्थः--ते पाणी [कदाचीत] मन विना मुन्य उपयोगथी अजाणपणे लीधुं तो ते पोते पीये नहि अने बीजा साधुने पण पीवा माटे आपे नहि ॥ ८० ॥

अर्थः--ए० एकांत । अ० जइने । अ० निर्जीव भूमिका । प० पडिलेहीने आंखे जोइने । ज० जतनाए (पुंजीने) । प० परठवे । प० परठवीने । प० इर्यावहिया पडिक्कमे ॥ ८१ ॥

मूलः--एगन्तमवक्कमित्ता अचित्तं पडिलेहिया, ।
जयं परिठवेज्जा, परिठप्प पडिक्कमे ॥ ८१ ॥

गा. ८१ भावार्थः--ते पाणीने शुं करवुं ? ते पाणीने एकांते जइने जीव रहित जग्या जोइने, जतनाये परठवे (नाखे), परठवीने, पछी इर्यावहि पडीकमे ॥ ८१ ॥

अर्थः--ए अन्नपाणी लेवानी विधि कही, हवे जमवानी विधि कहे छे । सि० कदाचित एकदा । य० वळी । गो० गोचरी । ग० गयो । इ० वांछे । प० आहार भोगववाने । (उपाश्रयने अभावे शुं करे ते कहे छे) । को० सूनां घर मठादिक । भि० भीतने । मू० आश्रे एक खुणे । वा० वळी । प० आंखे जोइ (पुंजीने) । फा० बीजादिक रहित ॥ ८२ ॥

---

१ ४ अचि.

मूलः—सिया य गोयरग्ग-गउ इच्छेज्जा परिभोत्तुयं ।
कोठगं भित्ति-मूलं वा पडिलेहित्ताण फासुयं ॥ ८२ ॥

गा. ८२ भावार्थ:—कदाचित साधु गौचरीए गयो छे त्यां आहार करवानी इच्छा थाय तो सूनुं घर अथवा भींतनो खुणो जीव रहित एवी जग्या जोइने ॥ ८२ ॥

अर्थ:—अ० तेहना धर्णानी आज्ञा । वे० मार्गीने । मे० पंडित साधु । प० उपर तथा चारे पासे । सं० ढांकेल एहवा ठामने विषे । ह० हाथ, पग अने शरीर । सं० पुंजीने । त० त्यां बेसीने । भु० आहार करे । सं० साधु ॥ ८३ ॥

मूलः—अणुन्नवेत्तु मेहावी पडिछन्नम्मि संवुडे ।
हत्थगं सम्पमज्जित्ता तत्थ भुंजेज्ज संजए ॥ ८३ ॥

गा. ८३ भावार्थ:—वळी ते जग्या केवी छे ? माथा ऊपरे चोफेर फरतां ढांकेल छे, ते जग्या धणीनी आज्ञा मागीने पंडीत साधु हाथ प्रमुख पुंजीने त्यां आहार करे ॥ ८३ ॥

अर्थ:—त० त्यां । से० ते साधु । भु० भोजन करतो थको ते आहार मांहि । अ० ठळीयो । क० कांटो । सि० होय । त० ते तृणा । क० काष्ट । स० कांकरो । वा० वि० वळी । अ० अनेरा । वा० वि० वळी । त० तथाविध तेवाज जेवाके केश विगेरे ॥ ८४ ॥

मूलः—तत्थ से भुञ्जमाणस्स अट्ठियं कण्टउं सिया ।
तण-कठ-सक्करं वा वि अन्नं वा वि तहाविहं ॥ ८४ ॥

गा. ८४ भावार्थः—त्यां ते साधुने आहार करतां थकां ते आहार मांही ठळीया, कांटो, तरणुं, काष्टनो कटको अथवा कांकरो, वाळ, रु अने मांख प्रमुखनुं कलेवर निकले तो । ८४ ॥

अर्थः—तं० ते (कांळियादिके जमतां थका) । उ० हाथे उपाडीने । न० न । नि० नाखे नहि । आ० मुखे करी । न० न । छ० थुकी नाखे तो शुं करे । ह० हाथे करी । तं० ते कांळियाने । ग० लइने । ए० एकांत जग्याए । अ० जाय ॥ ८५ ॥

मूलः—तं उक्खिवित्तु न निक्खिवे, आसएण न छड्डुए, ।
हत्थेण तं गहेऊणं एगन्तमवक्कमे ॥ ८५ ॥

गा. ८५ भावार्थः—ते जीभना टेरवा ऊपर लइने हाथेकरी उछाळीने नाखे नहि, मुखे करीने थुंकी नाखे नहि (तो शुं करे) ते पुर्वोक्त हाथे ग्रहीने एकांते जाय ॥ ८५ ॥

अर्थः—ए० एकांत जग्याए । अ० जइने । अ० निर्जीव थानक । प० जोइने । ज० जत्नाए पुंजीने । प० परठवे । प० परठवीने । प० इरियावहि पडिकमे ॥ ८६ ॥

मूलः—एगन्तमवक्कमित्ता अचित्तं पडिलेहिया, ।

जयं परिठवेज्जा, परिठप्प पडिक्कमे ॥ ८६ ॥

गा. ८६ भावार्थः—एकांते जइने जीव रहित भूमिका जोइने त्यां जत्नाये पुंजीने परठवे, परठवीने पछी इरियावहि पडिकमे [कायोत्सर्ग करे] ॥ ८६ ॥

अर्थः—हवे भोजन लइ उपाश्रये आववानी विधि कहे छे । सि० कदाचित एकदा प्रस्तावे । य० वळी । भि० साधु । इ० वांछे । से० उपाश्रये । आ० आवीने । भो० जमवुं । स० सहित । पिं० आहार । पा० पात्र हाथमां छतां । आ० थानके आवी बहार उभो रहे । उ० वडीनीति लघुनीतिनी जग्या थानकद्वार थकी बाहिर । प० दृष्टि जोइने ॥ ८७ ॥

मूलः—सिया य भिक्खु इच्छेज्जा सेज्जमागम्म भोत्तुयं, ।
स-पिंडपायमागम्म उडुयं पडिलेहिया ॥ ८७ ॥

गा. ८७ भावार्थः—हवे स्थानकने विषे आहार करवानी विधि कहे छे, कदाचित् साधु एम इच्छे जे थानकने विषे आवीने आहार पाणी करसुं, ते वारे ते साधु गोचरी करी आवता थको पोतानी पासे आहार सहित पात्रा लइ स्थानके आवीने बाहीर उभो रही लघुनीति वडीनीतिनी जग्या जोइ ॥ ८७ ॥

अर्थः—वि० विनय सहित । प० थानकमांहे पेसतो । स० समीपे । गु० गुरुने । मु० साधु । इ० इरियावहियाए । आ. (ए सूत्र) आदि जेहने एटले इरियावहि । आ० आवीने । य० वळी । प० कहे (काउसग्ग करे) ॥ ८८ ॥

मूलः—विणएण पविसित्ता सगासे गुरुणो मुणी ।
इरियावहियमायाय आगउ य पडिक्कमे ॥ ८८ ॥

गा. ८८ भावार्थः—पछी ते साधु विनय सहित निसही मथएण वंदामि एम कहेतो थको स्थानक मांही पेसे, पछी गुरुनी समीपे आवीने साधु इरियावहि सुत्र आदी छे जेहने एवी इरियावहि पडिकमे ॥ ८८ ॥

अर्थः—आ० काउस्सगमाहे जाणीने । नी० नाना मोटा बधा संभारे । अ० अतिचार । ज० जेम । क० अनुक्रमे लाग्या होय तेम । ग० गोचरी जाता । आ० आवतां । चे० वळी । भ० भात । पा० पाणी वहोरतां । व० वळी । सं० साधु ॥८९॥

मूलः—आजोएत्ताण नीसेसं अइयारं जहक्कमं ।
गमणागमणे चेव भत्तपाणे व संजए ॥ ८९ ॥

गा ८९ भावार्थः—कायोत्सर्गने विषे सर्व नाना मोटा जीवने संभारे, आहारना दोष जतां आवतांना अतिचार, आहार पाणी लेतां अतिचार जेम लाग्या होय तेम अनुक्रमे साधु आलोवे (संभारे) ॥ ८९ ॥

अर्थः—विधिए करी काउस्सग पाळीने । उ० सरल । प० प्रज्ञाए । अ० उद्वेगपणा रहित । अ० बीजे ठामे अणकरता । चे० मन । आ० आलोए । गु० गुरुनी । स० आगळ । जं० जे आहारादिक । ज० जेम । ग० वहोर्यो । भ० होय तेम ॥९०॥

मूलः--उज्जु-प्पन्नो अणुव्विग्गो अव्वक्खित्तेण चेयसा ।
आलोए गुरु-सगासे जं जहा गहियं भवे ॥ ९० ॥

गा. ९० भावार्थः—पछी कायोत्सर्ग पाळीने जेम गोचरी करेल होय तेम [कपट] रहित व्यग्र चित्त (उद्वेगपणाये करी रहित, स्थिर चित्ते करि, शुद्ध मने करी, सर्व अतिचार गुरुनी समीपे आलोवे (कही बतावे) ॥ ९० ॥

अर्थः—न० न । स० सम्यक प्रकारे । आ० आलोव्युं । हो० होय । पु० पूर्वे । प० पश्चात कर्म । व० वळी । जं० जे । क० कीधुं (दातारे लगाडयुं होय ते भणी) । पु० फरी । प० पडिकम्मे । त० ते । वो० काउस्सग करीने काया वोसरावीने । चिं० चिंतवे । इ० एहवुं ॥ ९१ ॥

मूलः—न सम्ममालोइयं होज्जा पुव्विं पच्छा व जं कडं ।
पुणो पडिक्कमे तस्स वोसिट्ठो चिन्तए इमं ॥ ९१ ॥

गा. ९१ भावार्थः—(अहो ! ! जिन तीर्थंकर—भगवंते साधुने असावद्य निर्दोष अहार पाप रहित वृत्ति (आजीविका) केवी दखाडी छे ? पूर्वपश्चात कर्म जे लाग्युं होय ते सम्यक प्रकारे आलोव्युं न होय ते भणी वळी इरियावहियाएनो पाठ भणी काउस्सग करी काया वोसरावीने एहवुं चिंतवे ॥ ९१ ॥

अर्थः—अ० अहो इति आश्चर्य । जि० रुषभादिक तीर्थंकरे । अ० १८ पाप रहित । वि० वृत्तिकायनो निर्वाह । मा०

साधुने । दे० देखाडी । शामाटे । मो० मोक्ष । सा० साधवाने । हे० हेतुए । सा० साधुनुं । दे० शरीरना । धा० आधार भणी एटले संजम निर्वाह भणी ए भिक्षावृत्ति कही ॥ ९२ ॥

मूलः—अहो ! जिणेहिं असावज्जा वित्ती साहूण देसिया ।

मोक्ख-साहणहेउस्स साहु-देहस्स धारणा ॥ ९२ ॥

गाथा. ९२ भावार्थः—अहो जिनतीर्थंकर भगवंते साधुने असावद्य निर्दोष अहार पाप रहित वृत्ति (आजीविका) केवी देखाडी छे ! अने ते वृत्ति मुक्तिना मारगने साधवानुं कारण छे, साधुना शरीरने आभर्नी वेळाए आधारभुत छे, संजमना निर्वाहने अर्थे छे ॥ ९२ ॥

अर्थः—न० नमोकारुना पद कहीने । पा० काउस्सग पाळीने । क० करीने । जि० तीर्थंकर । सं० स्तुति एटले लोगस्सनी । स० सज्झाय । प० करीने । वी० वीसामो लइने । ख० क्षणमात्र । मु० साधु ॥ ९३ ॥

मूलः—नमोक्कारेण पारेत्ता करेत्ता जिण-संथवं ।

सज्झायं पट्ठवेत्ताणं वीसमेज्ज खणं मुणी ॥ ९३ ॥

गा. ९३ भावार्थः—पूर्वोक्त प्रकारे कायोत्सर्गने विषे चिंतवीने पछी ते कायोत्सर्ग नमो अरिहंताणं एम कहीने पाळे, पछी तीर्थंकरनी स्तुति रुप लोगस्स संपूर्ण कहे, सिद्धांतनी पांच गाथानी सज्झाय करीने क्षण मात्र साधु विसामो ले ॥९३॥

---

१ ऽ हिं ऽसा

अर्थः—वी० विसामो लेतो । इ० एहवुं । चिं० चिंतवे । हि० कल्याण जे मोक्ष । अ० तेहनो अर्थि । ला० (कर्म निर्जरारूप) लाभनो । अ० अर्थि । ते शुं करे । ज० जो । मे० माहरो आणेल आहार । अ० प्रसाद । कु० करे । सा० बीजा साधु । हो० होय । मि० मुजने । ता० संसारसमुद्रनो तारणहार ॥ ९४ ॥

मूलः—वीसमन्तो इमं चिन्ते हियमट्ठं लाभमट्ठिउ ।
जइ मे अणुग्गहं कुज्जा साहू, होज्जा मि तारिउ ॥९४॥

गा. ९४ भावार्थः—ते साधु विसामो लेतो थको एम चिंतवे जे हितने अर्थे, ज्ञान दर्शन चारित्रना लाभना अर्थे, बीजा साधुने आहार करवा आमंत्रु, जो बीजा साधु मुज उपरे कृपा करी माहरो लावेल ए आहार लिए तो बहु सारुं एम चिंतविने, हे साधुजी मुजने संसार समुद्रथी तारणहार थाओ, जो मारो लावेल आहार तमो लिओ तो हुं तरुं ॥ ९४ ॥

अर्थः—सा० साधु । तो० वळी । चि० मननी प्रीतिए करी । नि० आमंत्रे । ज० जेम । क० अनुक्रमे एटले प्रथम गुरुने पछी लघु साधुने कहे जे माहरो आणेल आहार लिओ ने मुजने तारो । लाभ दीओ । ज० (आमंत्रण दीधा पछी) जो । त० त्यां । के० कोइ साधु । इ० वांछे तो । ते० तेहनी । स० संघाते । तु० वळी । भुं० (संविभाग दइने) भोगवे जो ॥ ९५ ॥

१ B °हा, ४ °इ.

मूलः—साहवो तो चियत्तेणं निमन्तेज्ज जहक्कमं, ।
जइ तत्थ केइ इच्छेज्जा तेहिं सद्धिं तु भुञ्जए ॥ ९५ ॥

गा. ९५ भावार्थः—ते वारे मन शुद्धिए करी, पेहेला मोटो मोटा साधुने पछी अनुक्रमे नाना साधुने आमंत्रण करे जे आ आहार लिओ ने जो एम कहेतां ते कोइ साधु लेवानी हा भणे तो तेहने आहार आपीने ते साधु संघाते पोते आहार करे ॥ ९५ ॥

अर्थः—अ० अथवा । को० कोइ साधु । न० न । इ० वांछे । त० तेवारपछी । भुं० भोगवे । ए० एकलो । आ० प्रकाश सहित पोहोळां । भा० पात्रने विषे । सा० साधु । ज० जत्ना सहित । अ० (हाथ मोढामांथी एक पण दाणो) बहार अणनाखतो छतो ॥ ९६ ॥

मूलः—अह कोई न इच्छेज्जा तओ भुञ्जेज्ज एगओ ।
आलोए भायणे साहू जयं अपरिसाडियं ॥ ९६ ॥

गा. ९६ भावार्थः—एम आमंत्रण करतां कोइ साधु आहार लेवाने इच्छे नहि तो एकलो (राग द्वेष रहित) साधु पोहोळा प्रकाश सहित पात्राने विषे जत्नाए सीथ बिंदु (चोखा प्रमुखनो दाणो) बहार अण नाखतो थको आहार भोगवे ॥ ९६ ॥

---

१ B अप्परि॰ H and Avacb. ॰डयं.

अर्थः--हवे भोजननी विधि कहे छे। ति० तीखुं। व० वळी। क० कडवुं। व० वळी। क० कसाएलुं। अ० खाटुं। व० वळी। म० मीठुं। ल० खारुं। वा० वळी। ए० एहवुं। ल० लाध्युं (पाम्युं)। अ० अनेराने। अ० अर्थे। प० निपज्युं होय। म० खांड। घ० घीनी माफक लेखवीने। व० वळी। भु० भोजन करे। सं. साधु ॥ ९७ ॥

मूलः--तित्तगं व कडुयं व कसायं अम्बिलं व महुरं लवणं वा।
एयं लद्धमन्नट्ठ-पउत्तं महु-घयं व भुञ्जेज्ज संजए ॥ ९७ ॥

गा. ९७ भवार्थः--जो ते आहार मरचां तथा मरी घणा होवाथी तीखो होय, कडवो ते तुंबडादीकनु साक होय, कसाइलो ते खाखटी प्रमुख होय, खाटो ते आंबली प्रमुख घणी होय, मीठो ते गोळ घणा होय, खारो ते लुण घणुं होय, एहवो अनेराने अर्थे निपजेलो आहार सिद्धांतनी रीति प्रमाणे लाधेलो तेने खांड घीनी पेरे लेखवीने साधु पूर्वोक्त आहार करे ॥ ९७ ॥

अर्थः—अ० (हिंग तेलादिक वघार रहित) नहि। र० रस जेमां। वि० (जूना धानतुं नीपनुं) विना। र० रसनुं। वा० वि० वळी। सू० साक सहित। वा० अथवा। अ० साक रहित। ओ० रसाळुं एटले सेलडां प्रमुखनुं राइतावाळुं। वा० अथवा। ज० अथवा। वा० अथवा। सु० सुकुं खाखरादिक। म० बोरकुट। कु० अडदनुं। भो० भोजन ॥ ९८ ॥

मूलः—अरसं विरसं वा वि सूइयं वा असूइयं ।

उल्लं वा जइ वा सुक्कं मन्थु-कुम्मास-भोयणं ॥ ९८ ॥

गा. ९८ भावार्थः—रस रहित, वघार रहित जुना धानना निपजेला, साक सहित अथवा साक रहित, मारो रस अथवा नीरस एटले सांघरी सेऊडा प्रमुखनुं दहीं सहित राइतुं अथवा सुकुं खाखरादीक, बोरकुट, अडदना बाकळा इत्यादी आहारनी गौचरी करतां ॥ ९८ ॥

अर्थः—उ० सिद्धांतनो विधि पूर्वक जे आहार तेनी । ना० हीलणा करे नहि । अ० थोडुं । वा० अथवा । ब० घणुं । फा० निर्दोष । मु० सेहेजे मंत्रतंत्रादिक उपकार कर्या विना तथा माया आलाप विना । ल० लाध्यो (मळयो) । मु० जात्यादिक देखाड्या विना मळेल निर्दोष आहारे । जी० जीवे साधु । भुं० भोजन करे । दो० (संजोयणादिक पांच मांडलाना) दोष । व० रहित ॥ ९९ ॥

मूलः—उप्पन्नं नाइहीलेज्जा अप्पं वा बहु फासुयं, ।

मुहा-लद्धं मुहा-जीवी भुंजेज्जा दोस-वज्जियं ॥ ९९ ॥

गा. ९९ भावार्थः—एहवो पूर्वोक्त आहार मळवाथी ते आहारनी तथा दातारनी निंद्या न करे, थोडो अथवा घणो निर्दोष आहार मळेलो जाणी एम चितवे जे [ग्रहस्थनो] आलाप संलाप तथा तेहना काम कर्या विना तथा जात्यादीक देखाड्या विना सेहेजे निर्दोश आहार लाध्यो छे ते माटे ए आहार करुं एम जाणी पांच मांडलीयाना दोष रहित ते आहार पाणी करे ॥ ९९ ॥

अर्थः—दु० दोहिला । उ० वळी । मु० स्वार्थविना सेहेजे साधुना गुण जाणी अन्नादिक । दा० दीए । मु० निर्दोष आहार लइ । जी० जीवे तेवा । वि० वळी । दु० दोहिला एटले थोडा साधु । मु० निर्दोष अन्नना । दा० दातार । मु० निर्दोष आहारना उपर । जी० जीवनार । दो० बन्ने । वि० वळी । ग० जाय । सो० मोक्ष प्रत्ये ॥ १०० ॥ त्ति० एम बे० हुं कहुं छुं ॥

मूलः—दुल्लहा उ मुहा-दाई, मुहा-जीवी वि दुल्लहा, ॥
मुहा-दाई मुहा-जीवी दो वि गच्छन्ति सोग्गइं ॥१००॥ त्ति बेमि ॥

गा. १०० भावार्थः—हवे तीर्थंकर उपदेश कहे छे. संसार मांही स्वार्थ विना आपे तेवा दातार थोडा अने निस्पृही भावे आहारना लेवावाळा एवा साधु पण थोडा. एवा दातार ने एवा साधु बेहु जण मोक्ष जाय, (कदाचित् सेष कर्म रहेतो सद्गति वैमानीक देवता मांही जाय) ॥ १०० ॥

॥ इति श्री पञ्चममध्ययने प्रथमोद्देशकः समत्तो ॥

एम सुधर्मा स्वामीए जंबू स्वामीने पांचमा अध्ययनना पहेला उद्देशानुं ए प्रमाणे उदारण कह्युं—ए आहारनी विधिनो पेहेलो उद्देसो पुर्ण थयो. ए जे पेहेला उद्देसाने विषे आहारनी विधि कही अने जे एहने विषे नथी कही ते बीजे उद्देसे कहीए छीए ॥

॥ पञ्चममध्ययनम् ॥ द्वितीय उद्देशकः ॥

अर्थः—आहार कर्याने पछी । प० पात्रु । सं० लुहीने मुके । ले० लेप । मा० मात्र खरडयुं न राखे (रात्रिवासी दोष माटे) । सं० साधु । दु० जुना धान्यनुं खोरुं स्वाद रहित । वा० अथवा । सु० स्वाद सहित मोदकादिक । वा० वळी । स० सर्व । भुं० जमे । न० न । छ० छांडे नहि ॥ १ ॥

मूलः—पडिग्गहं संलिहित्ताणं लेव-मायाए[1] संजए ।

दुगन्धं वा सुगन्धं वा सव्वं भुञ्जे, न छड्डुए ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—साधु आहार करीने पात्रुं लुहीने मुके, (तेनुं कारण) रात्रिए वासी दोष टाळवाने माटे लेश मात्र पात्रु खरडयुं न राखे. जुना धानतो बनावेलो आहार, तेमांथी दुर्गंधि नीकळे तेवो आहार तथा लाडु प्रमुख सुगंधि आहार ते सर्वे आहार करे पण छांडे नहि ॥ १ ॥

अर्थः—से० उपाश्रयने विषे । नि० सज्झाय करवाने स्थानके रह्या थकां । स० संप्राप्त थयो (पहोच्यो थको) । य० वळी । गो० गोचरीनो काळ (गोचरीने विषे थोडो आहार लाध्यो (मळ्यो) ते लइ थानके आवी) । आ० संजमजात्रा निर्वाहने । अ० अर्थे । भो० भोजन करीने । ज० जो । ते० ते आहारे । न० न । सं० सरे क्षुद्धा न मटे ॥ २ ॥

मूलः—सेज्जा निसीहियाए समावन्नो य[2] गोयरे ।

---

१ s मायाय.   २ H and Avach. व.

आयात्रयठ्ठा ञोच्चाणं जइ तेण न संथरे ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—स्थानकने विषे सज्जाय करवानी जग्याए रहेतां थकां गौचरीनो वखत थयो जाणीने गौचरी करवा जाय, त्यां मर्यादाए आहार लइ स्थानके आवी, संजम यात्रा निर्वाह करवाने अर्थे भोजन करे, कदाचित् जो तेटला आहारथी क्षुधा न मटे तो ॥ २ ॥

अर्थः—त० तेवार पछी । का० वैयाव्रचादिक कारण । उ० उपजे तो । भ० भात । पा० पाणी । ग० गवेखे (शोधे) । वि० विधि जे । पु० पेहेले उद्देसे । वु० कही । इ० आ उद्देसे । उ० आगळ कहेशे तेवी विधिए । य० वळी ॥ ३ ॥

मूलः—तर्उ कारणमुप्पन्ने ञत्तपाणं गवेसए ।

विहिणा पुव्व[1]-वुत्तेण इमेणं उत्तरेण य ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—ते वार पछी क्षुधाने कारणे आहारनो अर्थ उपने छते, वळी बीजी वार पुर्वे, पेहेले उद्देसे कह्युं तेम तथा आ बीजे उद्देसे विधि कही छे ते प्रमाणे आहार पाणी लेवानी गवेषणा (शोध) करे ॥ ३ ॥

अर्थः—का० (जे गामादिकने विषे जेवारे आहारनी वेळा होय) ते अवसरे । नि० निकळे । भि० साधु । का० (सज्झायने) काळे । य० वळी । प० पाछो वळे (थानके) पाछो आवे । अ० अकाळ । च० वळी । वि० वर्जीने । का० भिक्षानो अवसर जाणी । का० ते काळे । स० जाय ॥ ४ ॥

1 B पुव्व-उ

मूल—कालेण निक्खमे भिक्खू, कालेण य पडिक्कमे, ।
अकालं च विवज्जेत्ता काले कालं समायरे ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—साधु गुरुनी आज्ञा लेइने जे गामने विषे जे वारे आहारनी वेळा होय ते काळने विषे गोचरी नीकळे अने गोचरीनी वेळा टळी गयेली जाणी ते समयने ते काळे पाछो वळी स्थानके आवे. गोचरीनी वेळा थइ नथी तथा आहारनी वेळा वही गइ ते अकाळने वरजीने गोचरीनी वेळाए गोचरी जाय (एम समताए आहार करी सज्झाय ध्यान करे) ॥४॥

अर्थः—अ० (जो) अकाळे । च० जाइस । भि० हे साधु । का० भिक्षानी वेळा । (काळ) (सज्झायना रसे करी) । न० नहि । प० जोयतो । अ० आत्माने (घणुं भमवाथी) । च० वळी । कि० किलामना थाशे (एटले भुखे पीडयो थको)। स० गाम तथा ग्रहस्थनी । च० वळी । ग० निंदा करीश (एटले ए गामने विषे कोइ दातार नथी, साधुने वहोरावे नहि ने पोतानुं पेट भरी जाणे छे एम कहीश) ॥ ५ ॥

मूलः—“ अकाले चरसि भिक्खू, कालं न पडिलेहसि, ।
अप्पाणं च किलामेसि, सन्निवेसं च गरिहसि ” ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—हे साधु ! वळी अकाळे जो गोचरी जइश अने अवसर नहि जुवे तो आहार नहि मळवाथी दुःख ने क्षुधाए पीडायो थको दुःख पामशे, पछी गाम लोकनी नींद्या करीश जे ए गामना लोक दातार नथी ने पोतानुं पेट भरे छे एम कहीश ॥ ५ ॥

अर्थः—स० (गौचरीनी) होय । का० वेळा त्यारे । च० (भिक्षा लेवा) जाजे । भि० साधु । कु० करे । पु० उद्यम । अ० (एम करतां) भिक्षा अणलाधे । त्ति० वळी । न० न । सो० सोच करे । त० तप । त्ति० वळी । अ० खमे (एटले अंतरायकर्मने उदये आहार न लाध्यो (मळयो) तो तपनी वृद्धि थइ एम जाणी क्षुद्धापरिसह खमजे) ॥ ६ ॥

मूलः—सइ काले चरे भिक्खू, कुज्जा पुरिसकारियं, ।
"अलाभो" त्ति न सोएज्जा, "तवो" त्ति अहियासए ॥६॥

गा. ६ भावार्थः—ते माटे हे साधु ! छते अवसरे आहारनी वेळा होय, ते वेळाए लेवा जवानो उद्यम करजे, तेम छतां, जो गौचरी करवाने गयो ने आहार न मळे तो पछी सोचना करीश नहि ने एम जाणजे जे मारे लाभांतराय छे तेथी तपनी वृद्धी थइ, एम जाणीने क्षुधा, परिसह खमजे ॥ ६ ॥

अर्थः—त० तेमज (गोचरी जातां मार्ग मांही) । उ० हंसादिक । व० कागडादिक । पा० जीव । भ० भात्तपाणी चूणवाने । अ० अर्थे । स० आव्या होय । त० तेहनी । उ० सामे । न० न । ग० जाय (ते जीव त्रास पामीने उडी जाय ने तेहने अंतराय पडे ते भणी) । ज० जत्नाए (एटले ते प्राणीने भय न उपजे) । ए० तेम । प० जाय ॥ ७ ॥

मूलः—तहेवुच्चावया पाणा भत्तट्ठाए[1] समागया, ।

---

१ B °ट्ठाय.

तं उजुयं न गच्छेज्जा, जयमेव परक्कमे ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—तेमज गौचरी जतां थकां मोटा हंसादिक काग प्रमुख पंखी, नाना चरकली प्रमुख पंखीनी जाति दाणा चरवाने माटे आवेलां छे तेना सामो चाल्यो न जाय तेथी ते पंखी त्रास पामीने उडी जाय ते माटे (जत्ना सहीत पाछो वळे) जेम ते जीवने अंतराय न पडे तेम जाय ॥ ७ ॥

अर्थः—गो० गोचरी । प० गयो थको । उ० वळी । न० न । नि० बेसे । क० क्यांइ (ग्रहस्थना घरने विषे) । क० क्यांइ (धर्मकथा) । च० पण । न० न । प० कहे । चि० उभो रह्यो । व० वळी । सं० साधु ॥ ८ ॥

मूलः—गोयरग्ग-पविट्ठो उ न निसीएज्ज कत्थई ।

कहं च न पबन्धेज्जा चिट्ठित्ताण व संजए ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः—साधु गौचरीए गयो थको ग्रहस्थने घरे बेसे नहि ने उभो रहीने धर्म कथा पण न कहे ॥ ८ ॥

अर्थः—अ० भुंगळने । फ० झांपाने । दा० बारणानी बारसाख । क० कमाडने । वा० वि० वळी । सं० साधु । अ० वळगी (ओठींगण दइने) । न० न । चि० उभो रहे । गो० गोचरी । ग० गयो थको । मु० साधु ॥ ९ ॥

मूलः—अग्गलं फलिहं दारं कवाडं वा वि संजए ।

अवलम्बिया न चिट्ठेज्जा गोयरग्ग-गओ मुणी ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः—साधु गोचरीए गयो थको कोइ ठेकाणे भुंगळने, झांपाने, बारणानी बारसाखने, कमाडने ओठींगण दइने उभो रहे नहि ॥ ९. ॥

अर्थः—स० शाक्यादिक । मा० ब्राह्मण । वा० वि० वळी । कि० कृपण (पोतानुं छतु धन संचीने भिख मागे निमिती-यादिक) । वा० वळी । व० रांक । दरिद्री । उ० समीपे (ढुकडा) । सं० आवतो थको । भ० भातने । अ० अर्थे । पा० पाणीने । अ० अर्थे । व० वळी । सं० साधु ॥ १० ॥

मूलः—समणं माहणं वा वि किविणं वा वणीमगं ।
उवसंकमन्तं भत्तट्ठा पाणट्ठाए व संजए ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—साक्यादीक मतना साधु तथा ब्राह्मण अथवा कृपण पोतानुं धन संचीने भिख मागे, ते निमितीया प्रमुख, रांक दरिद्री भिक्षाचर इत्यादि भिक्षा लेवाने अर्थे ग्रहस्थने घरे पेहेलां आव्या होय, तेने उभा देखीने साधु आहार पाणीने अर्थे ॥ १० ॥

अर्थः—तं० तेहने । अ० ओळंगीने । न० न । प० पेसे (ग्रहस्थना घरमां) । न० न । चि० उभो रहे । च० (तेनी) द्रष्टि । गो० पडे त्यां । ए० एकांते ते न देखे त्यां । अ० जइने । त० त्यां । चि० उभो रहे । सं० साधु ॥ ११ ॥

मूलः—तं अइक्कमित्तु न पविसे, न चिट्ठे चक्खु-गोयरे, ।
एगन्तमवक्कमित्ता तत्थ चिट्ठेज्ज संजए ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—तेहने ओळंगीने ते घरमां न पेसे, तेमज दातार तथा भिक्षाचर देखे तेम उभो पण रहे नहि ने एकांत जगा जोइने त्यां साधु उभो रहे ॥ ११ ॥

अर्थः—त्यां उभो रहे तो दोष कहे छे। व० भिक्षाचरने। वा० वळी। त० तेहना। दा० दातारनी। उ० ए वेहुनी। वा० वळी। अ० अप्रतीति। सि० कदाचित। हो० होय (एटले मनमां खेद पामे, भिखारी जाणे जे अन्नमां भाग पडशे अने दातार जाणे जे बेहुने वेहेंची आपुं ते माटे त्यां उभो न रहे) अथवा। ल० लघुतापणुं होय। प० सिद्धांतनुं (जे साधु अने भिखारी बन्ने एकठा आहार ले छे)। वा० वळी ॥ १२ ॥

मूलः—वणीमगस्स वा तस्स दायगस्सुभयस्स वा।
अप्पत्तियं सिया होज्जा लहुत्तं[1] पवयणस्स वा ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—ते भिखारी अने दातार ए बेउने अप्रतीत उपजे, भिखारी जाणे जे भिखमां भाग पडशे अने दातार जाणे जे बन्नेने वेहेंची आपुं तथा प्रवचन लघुतापणुं पामे जे साधु अने भिक्षाचर बेहु एकठा आहार ले छे तेथी साधु भिक्षाचरनी पासे उभो रहे नहि ॥ १२ ॥

अर्थः—प० (ग्रहस्थ ते भिक्षाचरने) ना कही पाछो वाळे। व० अथवा। दि० दइने पाछो वाळे। वा० अथवा। त० तेवार पछी। त० ते भिखारी। नि० गये थके। उ० (ग्रहस्थने घेर) जाय। भ० भातने। अ० अर्थे। पा० पाणीने। अ० अर्थे। व० वळी। सं० साधु ॥ १३ ॥

---

१ B लहुयत्तं.

मूलः---पडिसेहिए व दिन्ने वा तओ तम्मि नियत्तिए ।
उवसंकमेज्ज भत्तट्ठा पाणट्ठाए व संजए ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः--ते भिक्षाचरने दातारे आप्या विना पाछो वळ्यो अथवा आपीने पाछो वाळ्यो, ते वार पछी ते भिक्षाचरने पाछो वळयो जाणीने, ते ग्रहस्थना घर मांही साधु आहार पाणीने अर्थे पेसे ॥ १३ ॥

अर्थः--उ० लीलुं कमळ । प० रातुं कमळ । वा० वि० वळी । कु० धोळुं कमळ । वा० वळी । म० मेंदीना पानडा तथा मालतीना मोगरादिकना फुल । अ० बीजुं कोइ । वा० वळी । पु० फुल । स० सजीव । तं० ते फुलने । च० वळी । सं० छेदीने । द० आपे (दातार) ॥ १४ ॥

मूलः---उप्पलं पउमं वा वि कुमुयं वा मगदन्तियं ।
अन्नं वा पुप्फ सच्चित्तं[1] तं च संलुञ्चिया दए ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः--लीलां कमळ, रातां कमळ, धोळां कमळ, मालतीनुं फुल बीजां पण सचेत फुल, ते फुलने छेदीने आपे ॥ १४ ॥

अर्थः--तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अकल्पनीक । दे० देतां प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो अन्नादिक ॥ १५ ॥

---

१ s सचिं B संत्तिं

मूलः—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।
देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः—तेहवो अकल्पनीक आहार दातार दिये, तेवारे साधु कहे, तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥१५॥

अर्थः—उ० लीलुं कमळ । प० रातुं कमळ । वा० वि० वळी । कु० धोळुं कमळ । वा० वळी । म० मेंदीना पांनडां तथा मालतीना मोगरादिकना फुल । अ० अनेरा कोइ जातीना । वा० वळी । पु० फुल । स० सजीव । ते फुलने । च० वळी । स० पगे मरदी चांपीने । द० दीए (आपे) ॥ १६ ॥

मूलः—उप्पलं पउमं वा वि कुमुयं वा मगदन्तियं ।
अन्नं वा पुप्फ सच्चित्तं च सम्मद्दिया दए ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थः—लीलां कमळ, रातां कमळ, धोळा कमळ, मालतीनुं फुल, बीजां पण सचेत फुल, ते पगे तथा हाथे करीने कचरीने आहार आपे ॥ १६ ॥

अर्थः—तं० ते । भ० होय । भ० भात । पा० पाणी । तु० वळी । सं० साधुने । अ० अजोग । दे० ते देता प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मुजने । क० कल्पे । ता० तेहवो आहार ॥ १७ ॥

मूलः—तं भवे भत्तपाणं तु संजयाण अकप्पियं ।

देन्तियं पडियाइक्खे " न मे कप्पइ तारिसं " ॥ १७ ॥

गा. १७ भावार्थः—तेहवो अकल्पनीक आहार दातार दीए, ते वारे साधु कहे, तेवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥१७॥

अर्थः—सा० लीला कमळनो कंद । वा० वळी । बि० पलासनो कंद । कु० धोळा कमळनी । उ० लीला कमळनी । ना० डांडी । मु० राता कमळना तंतु । सा० सरसवनी । ना० डांडली । उ० सेलडीना । खं० कटका । अ० सचित ॥ १८ ॥

मूलः—सालुयं वा बिरालियं कुमुयं उप्पल-नालियं ।
मुणालियं सासव-नालियं उच्छु-खण्डं अनिव्वुडं ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः—लीलां कमळनो कंद, पलासनो कंद, धोळा कमळनी नाळ, लीला कमळनी नाळ, राता कमळना तुंतुवा, सरसवनी डांडली, सेलडीना कटका, ए सर्वे सचेत वर्जे ॥ १८ ॥

अर्थः—त० कुणुं । वा० वळी । प० पल्लव । रु० वृक्षनुं । त० तृण । वा० वळी । अ० अनेरी कोइ । वा० वि० वळी । ह० लीलवणनुं पल्लव । आ० काचुं । प० वर्जे ॥ १९ ॥

मूलः—तरुणगं वा पवालं रुक्खस्स तणगस्स वा ।
अन्नस्स वा वि हरियस्स आमगं परिवज्जए ॥ १९ ॥

गा. १९ भावार्थः—नवी कुंपळी, वृक्षनी, तृणांनी, तथा बीजी पण वनस्पतीनी कुंपळीओ ते सर्वे काचां वर्जे ॥ १९ ॥

अर्थः—त० कुंपळी (जेहमां दाणो बंधाणो नथी एहवी) । वा० वळी । छे० मगादिकनी फळी । आ० काची । भ० सेकी । स० एक वारनी । दे० देतां प्रत्ये । प० कहे । न० न । मे० मने । क० कल्पे । ता० एह लेवी ॥ २० ॥

मूलः—तरुणियं वा छेवाडिं आमियं भज्जियं सइं ।
देन्तियं पडियाइक्खे "न मे कप्पइ तारिसं" ॥ २० ॥

गा. २० भावार्थः—जेहनुं बीज बंधाणुं नथी, एहवी चोळाफळी प्रमुख ते एकवार छमकारी (वघारेली) होय तथा काची होय, ते दातार दीये ते वारे साधु कहे, तेहवो सदोष आहार मुजने न कल्पे ॥ २० ॥

अर्थः—त० तेम । को० बोरनुं फळ पाकुं । अ० अग्निमां नहि पाकेलुं । वे० वंश करेला । का० श्रीफळना । ना० डोडा । ति० तलनी । प० पापडी काची । नी० कदंब वृक्षना फळ । आ० काचां । प० वर्जे ॥ २१ ॥

मूलः—तहा कोलमणुस्सिन्नं वेलुयं कासव-नालियं ।
तिल-पप्पडगं नीमं आमगं परिवज्जए ॥ २१ ॥

---

१ B छिवा° २ B अणुग्गि°

गा. २१ भावार्थः—तेमज बोरकुट ठळीआ सहित अण रांधेलुं, वंश करेलुं नाळीएरीनुं फळ (श्रीफळ काचुं) तल पापडी, कदंब वृक्षनां फळ ए सर्वे काचां फळ वर्जे ॥ २१ ॥

अर्थः—त० तेमज । चा० वाटया चोखानुं । पि० पीठुं । वि० नदीनुं काचुं पाणी । वा० वळी । त० त्रण । नि० उकाळा रहित पाणी । ति० तल । पि० खांडेल । पू० कोहेल । पि० सरसवनो खोळ । आ० काचा । प० वर्जे ॥ २२ ॥

मूलः—तहेव चाउलं पिट्ठं वियडं वा तत्त-निव्वुडं ।

तिल-पिट्ठ पूइ-पिन्नागं आमगं परिवज्जए ॥ २२ ॥

गा. २२ भावार्थः-तेमज तरतनुं खांडेलुं चोखानुं पीठुं, (बे घडी थयां पहेलांनुं) धोवण अथवा काचुं पाणी, बराबर ऊनुं थयुं नथी एवुं मिश्र पाणी, तलने खांडी तथा सरसवनो खोळ कर्यो होय ते सर्वे काचुं वर्जे ॥ २२ ॥

अर्थः—क० कोठ । मा० बीजोरुं । च० वळी । मू० मूळो पांनडा सहित । मू० मूळानी । ग० डांडली । आ० काचुं अ० नथी । स० शस्त्र । प० परिणम्युं । म० मने करी । वि० वळी । न० न । प० वांछे साधु ॥ २३ ॥

मूलः—कविट्ठं माउलङ्गं[1] च मूलगं मूलगत्तियं ।

आमं अ-सत्थ-परिणयं मणसा वि न पत्थए ॥ २३ ॥

---

१ B and Avach. माउलिङ्ग°

गा. २३ भावार्थः—कोठ, बीजोरुं, पांदडां सहीत मूळो, मूळानी डांडली, ए सर्वे काचां तेहने अग्नि लुण प्रमुखनुं शस्त्र प्रणम्युं नथी तेवुं मने करीने पण वांछे नहि ॥ २३ ॥

अर्थः—त० तेमज । फ० बोरना फळ । म० चूर्ण । बी० जवनुं । म० चूर्ण । जा० जाणीने । बि० बेडाना फळ । पि० रायणनुं फळ । च० वळी । आ० काचुं । प० वर्जे ॥ २४ ॥

मूलः—तहेव फल-मन्थूणि बीय-मन्थूणि जाणिया ।
बिहेलगं पियालं च आमगं परिवज्जए ॥ २४ ॥

गा. २४ भावार्थः—तेमज फळनुं चुर्ण, जव प्रमुखनुं चुर्ण तथा बेहेडां, रायणनां फळ, ए सर्वे काचां सचेत जाणीने वर्जे ॥ २४ ॥

अर्थः—स० घणा घरनी भिक्षाने विषे । च० चाले । भि० साधु । कु० कुल । उ० उंचा । अव० नीचा होय त्यां । स० सदा प्रवर्त्ते । नीं० नीचा । कु० घर । अ० ओलंघीने । ऊ० उंचे घरे । न० न । अ० जाय ॥ २५ ॥

मूलः—समुयाणं चरे भिक्खू कुलं उच्चावयं सया ।
नीयं कुलमइक्कम्म ऊसढं नाभिधारए ॥ २५ ॥

गा. २५ भावार्थः—धनवंतना मोटा कुळने विषे, निर्धनना नाना कुळने विषे, सदाय साधु सामुदाणी गोचरी करवाने जाय, पण निःरस आहार जाणी निर्धननुं घर ओलंघी सरस आहारनी लालचे धनवंतने घर न जाय ॥ २५ ॥

अर्थः—अ० दीनपणा रहित । वि० आहार । ए० गवेखे । न० न । वि० विषवाद करे (आहार न मळे तो) । प० साधु । अ० न । मु० मुर्छा करे । भो० भोजनने विषे । मा० मर्जादा । अ० आहारनीनो जाण । ए० ४२ दोष रहित आहार लेवाने । र० रातो ॥ २६ ॥

मूलः—अदीणो वित्तिमेसेज्जा न विसीएज्ज पण्डिए, ।
अमुच्छिओ भोयणम्मि माय-न्ने एसणा-रए ॥ २६ ॥

गा. २६ भावार्थः—निर्दोष आहार लेवाने विषे रक्त अने आहारनी मर्यादानो जाण एहवो, पंडित साधु दीन (कंगाळ) पणा रहित आहारनी गवेषणा करे ने सरस आहारने विषे मुर्छा लालच न करे ने (कदाचित) जो आहार न मळे तो सिदाय (दिलगीर) पण नहि ॥ २६ ॥

अर्थः—ब० घणा । प० ग्रहस्थने । घ० घरे । अ० छे । वि० नाना प्रकारना । खा० फळादिक । सा० मुखवास लंविगादिक । न० न । त० ते (अणदीधे ग्रहस्थ उपर) । पं० साधु । कु० कोपे । इ० इच्छा आवे तो । दे० दीए । प० ग्रहस्थ । न० न । वा० अथवा (न दीए) ॥ २७ ॥

मूलः—“ बहुं पर-घरे अत्थि विविहं खाइम-साइमं ” ।
न तत्थ पण्डिओ कुप्पे, इच्छा देज्ज परो न वा ॥ २७ ॥

---

१ B, H, and Avach. खाइमं.

गा. २७ भावार्थः—साधु गौचरी करवाने गयो छे, तिहां ग्रहस्थने घरे घणा प्रकारनुं अन्न, पाणी, मेवा, मुखवास छे, ते साधुने आपे नहि तो ग्रहस्थना ऊपरे पंडित साधुए क्रोध करवो नहि ने एम पण चिंतवे जे ग्रहस्थने दानांतरायनो क्षयोपसम थाय तो देवानी इच्छा ऊपजे तो आपे ने इच्छा न उपजे ते न आपे ॥ २७ ॥

अर्थः—स० पाट । आ० बाजोठादिक । व० वस्त्र । वा० वळी । भ० भात । पा० पाणी । व० वळी । सं० साधु । अ० न । दे० दीधे । न० न । कु० कोप न करे (ग्रहस्थ प्रति) । प० प्रत्यक्ष । वि० वळी । य० निश्चे । दी० दीसे छे तोपण ॥२८॥

मूलः—सयणासण-वत्थं वा भत्तपाणं व संजए ।
अदेन्तस्स न कुप्पेज्जा पच्चक्खे वि य दीसउ ॥ २८ ॥

गा. २८ भावार्थः—पाट, बाजोठ, वस्त्र अथवा आहार पाणी प्रमुखनी ग्रहस्थनी पासे साधु याचना करे ने घणी वस्तु निर्दोष प्रत्यक्ष देखे ने जो ग्रहस्थी आपे नहि तो तेना उपरे क्रोध न करे तथा तेना अवगुण पण न बोले ॥ २८ ॥

अर्थः—इ० स्त्री । पु० पुरुष । वा० वि० वळी । ड० बाळक । वा० अथवा । म० गरढो । वं० वांदताहुता । न० न । जा० (अन्नादिक जाचे नहि) । तथा अन्नादिक अणदीधे तेहने । नो० न (बोले) । य० णं० वळी । फ० कठण । व० वचन (एटले थिक ताहरुं वांदवुं एहवुं न बोले) ॥ २९ ॥

मूलः—इत्थियं पुरिसं वा वि डहरं वा महल्लगं ।
वन्दमाणं न जाएज्जा, नो य णं फरुसं वए ॥ २९ ॥

गा. २९ भावार्थः—स्त्री, पुरुष, बाळक, वृद्ध, साधुने नमस्कार करे ते वखते (तेने हाव भाव न करे ने) कोइ पण वस्तु तेनी पासे जाचे नहि ने कदाचित् जाची अने ते आपे नहि तो तेहने धिक्क तारुं वांदवुं इत्यादि कठोर वचन न बोले ॥२९॥

अर्थः—जे० जे ग्रहस्थ । न० न । वं० वांदे । न० न । से० तेना उपर । कु० कोप करे । व० वांद्या तो । न० न । स० अहंकार करे । ए० एम । अ० बेहुने । स० सरखा माने (एटले जे वांदे ते उपर राग नहि न वांदे ते उपर द्वेष नहि ए जिनाज्ञा पालता साधुने) । सा० चारित्र । अ० स्थिर रहे ॥ ३० ॥

मूलः—जे न वन्दे न से कुप्पे, वन्दिउ न समुक्कसे, ।
एवमन्नेसमाणस्स सामण्णमणुचिट्ठई ॥ ३० ॥

गा. ३० भावार्थः—जो कोइ साधुने नमस्कार न करे तो तेहना उपरे क्रोध न करे अने जो कोइ राजा प्रमुख नमस्कार करे तो अभिमान आणे नहि, एम नमस्कार करे तथा न करे ए बेहुने सरखा जाणीने समभावे चारित्र पाळे ॥ ३० ॥

अर्थः—हवे स्वपक्षनुं अदत्त कहे छे । सि० कदाचित । ए० एकदा प्रस्तावे । ल० लाध्युं (सरस भोजन) । लो० लोभे

करी । वि० गोपवे (सरस आहार उपर निरस आहार ढांके) । मा० रखे । मे० माहरुं ए भोजनादिक । दा० देखाडयुं । सं० थकुं । द० देखीने । स० आचार्यादिक पोते । आ० लेशे ॥ ३१ ॥

मूलः—सिया एगईउ लद्धुं लोभेण विणिगूहई ।

" मा मेयं दाइयं सन्तं दठूणं सयमायए " ॥ ३१ ॥

गा. ३१ भावार्थः—कदाचित् कोइ एक वखते साधुने गोचरी करता सरस आहार मल्यो तो ते वारे आहारनो लोभ करी पोताना मनमां चींतवे जे ए आहार गुरुने देखाडवाथी रखे ते आहार गुरु लीये ! ! ! माटे ते सरस आहार उपर निरस आहार ढांके जेथी गुरुना देखवामां आवशे नहि तेथी ते आहार हुं लइश ॥ ३१ ॥

अर्थः—एहने दोष कहे छे । अ० आत्मानोज । अ० अर्थ । गु० प्रधान छे जेहने । लु० सरस भोजननो लोभीओ । ब० घणुं । पा० पाप । प० करे । (तेने आ लोके दोष देखाडे छे) दु० दोहिलो । स० संतोष । य० वळी । से० तेहने । हो० होय एटले पोतानो आत्मा सदाय असंतोषी होय इहलोक परलोके । नि० निर्वाण । च० वळी । न० न । ग० पामे ॥ ३२ ॥

मूलः—अत्तट्ठा-गुरुउ लुद्धो बहुं पावं पकुव्वई, ।

दुत्तोसउ य से होइ, निव्वाणं च न गच्छई ॥ ३२ ॥

गा. ३२ भावार्थः—आहारनो घणोज लालचुं ते पुर्वोक्त साधु के जेने पोतानुं पेट भरवानो ज अर्थ छे तेने पोतानो आत्मा ज

संतोषता दोहीलो थाय एम पुर्वोक्त रीते करता ते साधु घणुं पाप कर्म उपार्जवाथी मुक्ति न जाय ने पुर्वोक्त कमर्थीन मुकाय ॥३२॥

अर्थः—सि० कदाचित साधु । ए० एकलो गोचरीए गयो । ल० लाध्युं । वि० विविध प्रकारे घणुं । पा० पाणी । भो० भोजन । भ० सारो । भ० सारो । भो० भोगवी करीने । वि० माठो । वि० रस रहित असार निरस आहार उपाश्रए । आ० लइ आवे ने जमे (गुरुना देखतां) ॥ ३३ ॥

मूलः—सिया एगईओ लद्धुं विविहं पाण-भोयणं ।

भद्दगं भद्दगं भोच्चा विवन्नं विरसमाहरे ॥ ३३ ॥

गा. ३३ भावार्थः--कदाचित एकदा प्रस्तावे गोचरी करतां, घणा प्रकारनो आहार पामीने, तेमांथी सारो सारो आहार करीने, टाढो बळेलो निरस आहार स्थानके लइ आवे ने ते गुरुना देखतां भोगवे ॥ ३३ ॥

अर्थः—शामाटे ते एम करे ते कहे छे । जा० मुजने जाण । ता० वळी । इ० आ । स० बीजो साधु । आ० आत्मानो । अ० अर्थी । अ० ए । मु० मुनी दीसे छे जेह भणी । सं० संतोष थको । से० सेवे छे । पं० निरस आहारादिक । लू० लूखा । वि० प्रणामनो धणी । सु० संतोषी ॥ ३४ ॥

मूलः—जाणन्तु ता इमे समणा "आययट्ठी अयं मुणी ।

संतुट्ठो सेवई पन्तं लूह-वित्ती सु-तोसओ" ॥ ३४ ॥

१ B सुतोसुओ.

गा. ३४ भावार्थः—पूर्वे कह्युं तेम ते शामाटे करे ते कहे छे, बीजा साधु मुजने एम जाणे जे ए साधु निरस लुखा आ-आहारनो करणहार होवाथी आत्मार्थी संतोषी ने लुखा प्रणामनो धणी देखाय छे ने एनो आत्मा संतोषता सोहीलो छे ॥३४॥

अर्थः—पू० (स्वपक्ष परपक्ष मांहि) पुजा होशे । अ० तेहनो अर्थी । ज० जशनो । का० अभिलाषी । मा० मानते वांदवुं । स० सन्मान ते वस्त्रादिकनुं देवुं तेनो । का० कामी । ब० घणा । प० उपराजे । पा० पापकर्म । मा० मायारुप । स० सल्य । च० वळी । कु० करे उपराजे ॥ ३५ ॥

मूलः—पूयणट्ठा जसो-कामी माण-सम्माण-कामए ।
बहुं पसवई पावं, मायो-सल्लं च कुवई ॥ ३५ ॥

गा. ३५ भावार्थः—हवे तीर्थंकर कहे छे, पुजा पामवानो अर्थी, जश महीमानो अर्थी, मान सन्मान पामवानो अर्थी ते साधु कपटनो करणहार, माया (कपट) रुप सल्य करवाथी घणु पापकर्म उपार्जे ॥ ३५ ॥

अर्थः—सु० द्राक्षनो दारु । वा० अथवा । मे० महुडानो दारु । वा० त्रि० वळी । अ० अनेरो । वा० वळी । म० मदनो करणहार । र० ताडी (खजुरी) नो रस । स० केवळीनी साखे (प्रगट अथवा छांनां) । न० न । पि० पीए । भि० साधु । ज० चारित्र । सा० राखतो । अ० आपणुं ॥ ३६ ॥

---

१ B माय-

मूलः—सुरं वा मेरगं वा वि अन्नं वा मज्जगं रसं ।
स-सक्खं न पिबे भिक्खू जसं सारक्खमप्पणो ॥ ३६ ॥

गा. ३६ भावार्थः—पोतानो आत्मा वस करीने जे संजमना राखणहार ने वीतरागनी शिखामणना मानवा वाळा साधु, द्राक्षनो दारु, आटानो दारु, महुडानो दारु, ते सिवाय खजुरीनो रस ताड वृक्षनो मदनो करणहार रस (ताडी), केवळीनी साक्षीए करी छानो तथा प्रगट पणे एवो दारु पीए नहि ॥ ३६ ॥

अर्थः—पि० पीए । ए० एकलो । ते० ते (चोर कहीए भगवंतना अदत्तनो लेणदार) । न० न । मे० मुजने । को० कोई । वि० जाणतो । त० ते मदिराना पीनारने । प० देखो (जुओ) । दो० दोष । (आ लोक संबधी) । नि० निवड मायानो (केवळी कोइ पूछे जे तें मदिरा पीधुं छे तेवारे जुठुं बोले) । च० वळी । सु० सांभळो । मे० मुजने केहतां प्रत्ये । (तेना अवगुण सांभळो) ॥ ३७ ॥

मूलः—पिया एगईओ तेणो 'न मे कोइ वियाणई,' ।
तस्स पस्सह दोसाइं, नियडिं च सुणेह मे ॥ ३७ ॥

गा. ३७ भावार्थः—बीजा कोइ साधु मुजने जाणता नथी एम जाणीने पुर्वोक्त दारु पीए तो तेने चोर कहीए [केमके मदिरा पीवानी तीर्थंकरनी आज्ञा नथी], ते मदिरा पीनारने केटला प्रकारना दोष उत्पन्न थाय ते देखो ! ! ! ने हुं कहुं छुं ते सांभळो ! ! ! प्रथम तो निवड माया (जाणी न शकाय तेवुं कपट) करे ॥ ३७ ॥

अर्थः—व० वधे । सो० जीभनुं ललुतापणुं । त० ते (मदिराना पीनार साधुने) । मा० कपटनुं करवुं । मो० जुठुं बोलवुं । च० वळी । भि० साधुने । अ० अपयश होय । य० वळी । अ० न पामे । नि० मोक्ष । स० निरंतर सदा । च० वळी । अ० नथी । सा० साधुपणुं जेमां (एटले व्यवहारे लोक साधु जाणे पण परमार्थे असाधु जाणवो) ॥ ३८ ॥

मूलः—वड्ढई सोण्डिया तस्स माया-मोसं च भिक्खुणो ।

अयसो य अनिव्वाणं सययं च असाहुया ॥ ३८ ॥

गा. ३८ भावार्थः—वळी ललुता तृष्णा तेनी वृद्धी थाय, कपट सहित जुठुं बोले मदिरा पीये तेने हमेशां कु साधु कहीये ते द्रव्ये वेषधारी साधुनी दुनिआमां अपकीर्ती थाय ने तेने मुक्तिनी गति पण न होय ॥ ३८ ॥

अर्थः—नि० नित्य (सदाय) । उ० उद्वेगचित्त थको । ज० जेम । ते० चोर (जेम पारकुं धन ताके तेम ते मद्यने वांछे) । अ० पोताना (आत्माने) । क० कर्मे करी । दु० दुर्गति । ता० तेहवो दुष्ट चित्तनो धणी । म० मरणने अवसरे । वि० वळी । न० न । आ० आराधे । सं० चारित्रने ॥ ३९ ॥

मूलः—निच्चुव्विग्गो जहा तेणो अत्त-कम्मेहि दुम्मई ।

तारिसो मरणन्ते वि नाराहेइ संवरं ॥ ३९ ॥

गा. ३९ भावार्थः—ते पूर्वोक्त साधु संवरने आराधे नहि, साधुनो आचार पाळे नहि, वळी मरणांत सुधी विभ्रम चित्त वडे करी जेम चोर पारका धनने ताके तेम मदिराने इच्छतो थको नित्य प्रत्ये उद्वेग चित्तमां भमे, ते दुर्बुद्धिनो धणी पोताना

कर्मे करी घणीज दुःखनी अवस्था पामे ॥ ३९ ॥

अर्थः—आ० ते आचार्यने । न० न । आ० आराधे । स० बीजा साधुने पण न आराधे । या० वळी । ता० तेहवो मद्यनो पीनार तेनी । गि० ग्रहस्थ । वि० णं० पण । ग० निंदा करे ! जे० जे । जा० जाणे । ता० तेहवा दुष्ट आचारीने ॥४०॥

मूलः—आयरिए नाराहेइ समणे यावि तारिसो, ।
गिहत्था वि णं गरहन्ति जेण जाणन्ति तारिसं ॥ ४० ॥

गा. ४० भावार्थः—ते द्रव्य वेश धारी, आचार्य उपाध्यायने तथा बीजा साधुने आराधे नहि, (तेहनी शिखामण पण माने नहि) तेहवो मदिरानो पीनार दुष्ट आचारनो धणी जाणीने गृहस्थ पण तेहनी निंद्या करे ॥ ४० ॥

अर्थः—ए० एणे प्रकारे । तु० वळी । अ० अवगुण । प्पे० सेवणहार । गु० गुण जे अप्रमादरुप तेने । च० वळी । वि० वर्जे न सेवे । ता० तेहवो साधु । म० मरणने अंते । वि० वळी । न० न । आ० आराधे । सं० चारित्रने (एटले तेने व्रत पचखाण अंतसमे पण उदय न आवे) ॥ ४१ ॥

मूलः—एवं तु अगुण-प्पेही गुणाणं च विवज्जउ ।
तारिसो मरणन्ते वि नाराहेइ संवरं ॥ ४१ ॥

गा. ४१ भावार्थः—ए पुर्वोक्त प्रमादादिक अवगुणना स्थानकनो सेवणहार, (अनेराना छिद्र रुप अवगुणनो देखणहार) विषयादिक गुणनो वर्जणहार तेहवो वेष धारी साधु मरणांतर लगेपण साधुपणाने आराधे नहि (ए पुर्वोक्त मदिराना अवगुण

जाणीने साधु पीए नहि) ॥ ४१ ॥

अर्थः—हवे जे मरणने अंते चारित्रने आराधे ते कहे छे । त० तप १२ भेदे । कु० करे । मे० बुद्धिवंत साधु । प० सरस आहार । व० वर्जे । र० रस घृतादिक । म० जात्यादिक ८ मद । प्प० निद्रादिक प्रमाद तथा मद्य पीवारुप प्रमाद । वि० तेहथी रहित । त० तपस्वी । अ० अतिशे । उ० अहंकार रहित (एटले हुं तपस्वी एहवो उत्तकर्ष न करे) ॥ ४२ ॥

मूलः—तवं कुव्वइ मेहावी, पणीयं वज्जए रसं ।
मज्ज-प्पमाय-विरओ तवस्सी अइउक्कसो ॥ ४२ ॥

गा. ४२ भावार्थः—हवे मदिरा तजवाथी जे गुण थाय ते कहे छे. बुद्धिवंत साधु तपश्या करे. सरस आहार रसघृतादिक तथा मदिरा पानने वर्जे, जात्यादीक आठ मद, निद्रादिक प्रमाद तथा मदिरा पीवा रुप जे प्रमाद तेह थकी निवर्ते. ते मदिरानो त्यागी होवाथी उत्कृष्टो अहंकार रहित मोटो तपस्वी कहीए ॥ ४२ ॥

अर्थः—त० तेहवा साधुनो । प० देखीने । क० गुणनी संपदा रुप संजम । अ० घणा । सा० साधुए । पू० पूज्य सेवीतो (मदिरा पानना त्याग कीधा माटे) । वि० विस्तीर्ण । अ० अर्थ । सं० सहित (एहवो सिद्धांत भणवा पामे जेथी कर्मनी निर्जरा होय ने मोक्ष पामे) । कि० तेहनो गुण कहेशुं ते । सु० सांभळ हे शिष्य । मे० मुजने कहेता थके ॥ ४३ ॥

मूलः—तस्स पस्सह कल्लाणं अणेग-साहु-पूइयं ।
विउलं अत्थ-संजुत्तं कित्तइस्सं, सुणेह मे ॥ ४३ ॥

गा. ४३ भावार्थः—ते साधुने कल्याणनो रस्तो देखाडे छे ? के जेणे अकल्पनीक आहार मदिरा पान छांडवाथी घणा साधुनो पुजनीक होय ने घणां सिध्धांतनुं अर्थ सहित भणवुं पामे के जेहथी कर्मनी निर्जरा होय ने मुक्तिनां सुख पामे. हवे गुरु कहे छे, हे शिष्य ! तेहना गुण हुं कहीश ते तुं सांभळ ॥ ४३ ॥

अर्थः—ए० एम । तु० वळी । गु० गुण (अप्रमादिक रुप) । प्पे० तेहनो सेवणहार । अ० अवगुण (प्रमादादिक रुप) । च० वळी । वि० तेहनो टाळणहार । ता० तेहवो साधु । म० मरणने । अ० अंते (लगे) । वि० वळी । आ० आराधे । सं० संजम चारित्रने ॥ ४४ ॥

मूलः—एवं तु गुण-प्पेही अगुणाणं च विवज्जउ ।
तारिसो मरणन्ते वि आराहेइ संवरं ॥ ४४ ॥

गा. ४४ भावार्थः—एम गुणनो अर्थी, क्षमा, दयादि गुण आदरे, अविनय, क्रोध, हिंसादिक अवगुणने वर्जणहार तेहवो गुणवंत साधु मरणांत लगे पंच महाव्रत रुप चारित्रने आराधे ॥ ४४ ॥

अर्थः—आ० आचार्यने । आ० आराधे । स० बीजा साधुने पण आराधे । या० वि० वळी । ता० तेहवो गुणवंत ।

1 B पास°

गि० ग्रहस्थ । वि० णं० पण । पू० तेने पूजे । जे० जेणे करी । जा० जाणे । ता० तेहवा आचारी गुणवंतने ॥ ४५ ॥

मूलः—आयरिए आराहेइ समणे यावि तारिसो ।
गिहत्था वि णं पूयन्ति जेण जाणन्ति तारिसं ॥ ४५ ॥

गा. ४५ भावार्थः—एहवो जे साधु होय ते आचार्यादिक तथा बीजा साधुनी आज्ञा पाळे, एहवा गुणवंत साधुने आचारी जाणीने गृहस्थी पण पुजे, सेवा भक्ति नमस्कार करे ॥ ४५ ॥

अर्थः—त० तपनो । ते० चोर । व० वचन कळानो । ते० ते चोर । रु० रूपनो । ते० ते चोर । य० वळी । जे० जे । न० साधु । आ० आचारनो चोर । भा० सूत्रार्थनो । ते० चोर । य० वळी । कु० ते पामे । दे० देवतामांही । कि० किलषिखिया पणुं (सेवक देवता थाय) ॥ ४६ ॥

तेज गाथानो अर्थ विस्तारीने कहे छे । त० कोइक स्वभावेज तप कर्या विना शरीरे दुर्बल होय तेहने देखीने गृहस्थ पूछे जे तमे मास मास खमण करो छो ? तेवारे पोतानो महिमा वधारवानो अर्थीगृहस्थने कहे जे साधु सदाय तप करे अथवा सांभळीने मौन करीने रहे तेवारे गृहस्थ जाणे जे ए मोटा तपस्वी पोताने मुखे पोताना वखाण केम करे ! ! ते माटे उत्तर देता नथी, पण तप न करे अने नाम तपस्वी धरावे ते तपनो चोर कहीए १ । व० ते धर्मकथक तुम्हे ? ते कहे हा, एटले शास्त्रनी वार्ता न जाणे पण वचन कलाए करी सभाने रीझवे तेवारे लोक पूछे जे तुम्हे आचारंगादिक ११ अंग, बार उपांग सर्व

भण्या छो तेवारे कहे साधु भण्याज होय एमांहि शुं पूछवुं ? तेवारे लोक जाणे जे महा मोटा पंडित छे ए वचननो चोर २ । रू० साधुनें राजकुमार सरीखो, रूपवंत देखीने कोइ पूछे जे तुम्हे राजकुमार छो ? तेवारे कहे हा ते रूपनो चोर ३ ॥ आ० कोइ वैराग विना बाह्य क्रिया करतां देखीने पूछे हे स्वामिन् ? अमुक आचार्यना शिष्य महा आचारवंत सांभल्या ते तुम्हे ? तेवारे कहे हा, ते आचारनो चोर ४ । भा० कोइक सुत्रार्थना संदेह सहित होय ते कोइक गीतार्थने पूछे, ते गीतार्थना मुखथी सांभलीने कहे जे हुं पण एम जाणुं छुं पण तमारुं पारखुं जोवा पूछयुं एम कहे पण पाधरो न बोले ते भावनो चोर ॥ ५ ॥

मूल:—तव-तेणे वइ-तेणे रूव-तेणे य जे नरे ।
आयार-भाव-तेणे य कुव्वइ देव-किब्बिसं ॥ ४६ ॥

गा. ४६ भावार्थ:—तपनो चोर, वचनकळ नो चोर, रूपनो चोर वळी जे कोइ आचारनो चोर, तेमज सूत्रार्थनो चोर, ते साधु काळ करी देवता मांही किलमिखियापणुं पामे ॥ ४६ ॥

अर्थ:—ल० पामीने । वि० वळी । दे० देवतापणुं । उ० उपज्यो । दे० देवतामांही । कि० किलमिखिया पणुं (सेवक देवता) । त० त्यां । अ० रह्यो थको । से० ते देवता (निर्मळ ज्ञानविना) । न० न । या० जाणे । किं० शुं । मे० मे । कि० कीधुं (पूर्वभवे पापकर्म जे मने) । इ० ए । (प्रत्यक्ष) । फ० फळ थयुं ॥ ४७ ॥

मूल:—लद्धूण वि देवत्तं उववन्नो देव-किब्बिसे ।
तत्थावि से न याणाइ 'किं मे किच्चा इमं फलं ?' ॥ ४७ ॥

गा. ४७ भावार्थः—ते पुर्वोक्त देवलोकथी बहार किल्विषी देवतापणे उत्पन्न थको में, पूर्वे भवे शुं पाप कर्म कर्या के जेथी हुं, आ देवतामां दुर्गति रुप फळ पाम्यो, एम ते किल्वषी देवता न जाणे ॥ ४७ ॥

अर्थः—त० त्यां थकी । वि० वळी । से० ते देव । च० चवीने (मरीने) । ल० पामे । ए० बोकडानो पेठे । मू० मूंगापणुं । न० नरकनी । ति० तिर्यंचनी । जो० योनीने विषे जाय । वा० वळी । बो० जिनधर्मनी प्राप्ति । ज० ज्यां गया थको । सु० अतिशे । दु० दोहिली होय ॥ ४८ ॥

मूलः—तत्तो वि से चइत्ताणं लब्भिही[1] एल-मूयगं[2] ।
नरयं तिरिक्ख-जोणिं वा बोही जत्थ सु-दुल्लहा ॥ ४८ ॥

गा. ४८ भावार्थः—त्यांथी ते किल्वषी देवता मरीने बोकडापणुं पामे तथा मुंगापणुं अने पछी त्यांथी मरीने नरक तिर्यंचनी जीवा जोनी मांही परिभ्रमण करे पछी तेहने जैनधर्मनी प्राप्तिने समकित रुप बोध बीज पामवुं घणुंज दोहिलुं होय ॥४८॥

अर्थः—ए० एहवो । च० जे पूर्वे कह्यो । दो० दोष ते । द० देखीने । ना० श्री महावीरे । भा० कह्युं । अ० थोडो पण । पि० वळी । मे० साधु । मा० माया । मो० कपट । वि० वर्जे ॥ ४९ ॥

मूलः—एयं च दोसं दट्ठूणं नायपुत्तेण भासियं ।
अणु-मायं पि मेहावी माया-मोसं विवज्जए ॥ ४९ ॥

---

१ B लब्भइ २ H-मूकतां and Avach. (found-मृगयं ?)

गा. ४९ भावार्थः—ए पुर्वोक्त, कपटने जूठुं बोलवाना दोष देखीने ज्ञात पुत्र सर्वज्ञ श्री महावीर देवे भांख्युं ते जाणीने पंडित साधु थोडुंए कपट अने जूठुं बोलवानुं विशेषे वर्जे ॥ ४९ ॥

अर्थः—सि० शिखीने । भि० गोचरीनी । ए० एखणा सुमति । सो० शुद्ध (निर्दोषपणे) । सं० साधु । बु० बुद्ध तत्वना जाण बहुश्रुत पंडित आचार्यनी । स० पासे (विनय सहित) । त० त्यां एखणा सुमतिने विषे । भि० साधु । सु० निश्चळ चित्ते (समत्ता भावे) । इं० इंद्रियनो धणी । ति० उत्तम संजमनी । ल० लाजनो धणी । गु० मुळ गुण उत्तर गुण दोषरहित । वि० विचरे संजम मार्गे ॥ ५० ॥ त्ति० एम । बे० हुं कहुं छुं ॥

मूलः—सिक्खिऊण भिक्खेसण-सोहिं संजयाण बुद्धाण सगासे ।

तत्थ भिक्खू सुप्पणिहिइन्दिए तिव्व-लज्ज गुणवं विहरेज्जासि ॥ ५० ॥ त्ति बेमि ॥

गा. ५० भावार्थः—गुर्वादिक बहु श्रुत, पंडित, साधुनी पासे विनय सहित गौचरीनी एषणा सुमतिने शिखीने, ते एषणा सुमतिने निधाननी पेरे रक्षा करतो थको, पांच इंद्रियना विषय विकारने जीतीने संयमनी घणीज लज्जाने निर्वाह करतो थको ज्ञान, दर्शन, चारित्रने विषे मुळ गुण, उत्तर गुण दोष रहित थको गुणवंत साधु विचरे ॥ ५० ॥

॥ इतिश्री पञ्चममध्ययने द्वितीय उद्देशकः समत्तो ॥

पूर्वे पांचमे अध्ययने साधुने निर्दोष आहार लेवो कह्यो ते तो संजमवंत साधु होय ते ले ते भणी छट्ठे अध्ययने १८ स्थानकरूप संजमनो आचार कहे छे ॥

(धम्मट्ठकहा.)

धर्मार्थकाम

॥ षष्ठममध्ययनम् ॥

अर्थः--नाο ज्ञान (मतिश्रुत्तादिक)। दंο दर्शन (क्षयोपसमादिक)। संο (ए वेहु करी) सहित। संο १७ प्रकारे संजम। यο वळी। तο १२ भेदे तपने विषे। रο राता (आसक्त)। गο एहवा आचार्य। आο आचारंगादिक बार अंगना। संο भणनार (गामानुं गाम विहार करता थका)। उο वनने विषे। सο आवी उत्तर्या ॥ १ ॥

मूलः---नाण·दंसण·सम्पन्नं संजमे य तवे रयं।

गणिमागम·सम्पन्नं उज्जाणम्मि समोसढं ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—ज्ञान सम्यक्त (सदहणा) रुप तेणे करी तथा संयमने गुणे करी तथा दर्शन सहित तपने विषे रक्त एहवा आचार्य, आगमनी पेटी समान एटले आचारंगादिक बार अंग तेणे करीने सहित ग्रामानुंग्राम विहार करता थका वनने विषे समोसर्या (वनपाळकनी आज्ञा लइ निर्दोष जग्याए उपदेश देवा लाग्या) ॥ १ ॥

अर्थः—राο राजा। राο राजानो। अο प्रधान। यο वळी। माο ब्राह्मग। अο अथवा। खο जातिवंत सूर्यवंशी क्षत्रिय। पुο पुछे। निο निश्चल चित थका (बे हाथ जोडीने)। अο आपणपे (पोतानी मेळे)। कο केहवो। भेο हे

मुनी । आ० आचार (ज्ञानादिक) । मो० क्रियानुं करवुं ते ॥ २ ॥

मूलः—रायाणो रायमच्चा य माहणा अदुव खत्तिया ।

पुच्छन्ति निहुयप्पाणो कहं जे आयार-गोयरो ? ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—तेवारे राजा तथा राजानो प्रधान, ब्राह्मण, अथवा क्षत्री, (अनेरा वणीक, गाथा पति प्रमुख) निश्चळ आत्माना धणी बे हाथ जोडीने पूछे के हे स्वामी ! तमारो पंच महाव्रत रुप आचार तथा पांच सुमति रुप गोचर अथवा (तमारो आचार केवो छे) ते कृपा करीने अमने कहो ? ॥ २ ॥

अर्थः—ते० ते राजादिक प्रत्ये । सो० ते आचार्य केहेवा छे । नि० निश्चळ चित्त । दं० दम्या छे ५ इंद्रिय जेणे । स० सर्वे । भू० जीवने । सु० सुखना । व० दातार (साताना उपजावणहार दयावंत) । सि० शिक्षा ते बे जातनी, १ पाडीहारुं निर्दोष लेवुं तथा ज्ञाननुं शिखवुं ते ग्रहणशिक्षा, २ निरतिचार व्रतनुं पाळवुं ते आसेवनशिक्षा । सु० भली रीते । स० ए बे शिक्षाए करी सहित थका तथा ३६ गुणे करी सहित । आ० कहे । वि० पंडित साधु ॥ ३ ॥

मूलः—तेसिं सो निहुओ दन्तो सव्व-भूयसुहावहो ।

सिक्खाए सु-समाउत्तो आइक्खइ वियक्खणो ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—ते वारे आचार्य निश्चळ आत्माना धणी, पांच इंद्रियोने दमणहार, सर्वे जीवना सुखदाता, साताना उपजावणहार, दयावंत, ज्ञानाभ्यास ते ग्रहण शिक्षा, पंच महाव्रतनुं पाळवुं ते आसेवणशिक्षा ए बे प्रकारनी शिक्षाए करीने

सहित एवा, विचिक्षण आचार्य आ प्रमाणे पूछेला प्रश्नो उत्तर ते राजादिक प्रत्ये देता हवा ॥ ३ ॥

अर्थः—हं० हे श्रोताओ तमे । ध० श्रुतचारित्र रूप धर्म । अ० तेहनो अर्थ (ते मोक्षने पामवानो) । का० अभिलाश छे जेहने । नि० साधुनो । सु० सांभळो । मे० मुज केहेतां प्रत्ये । आ० ज्ञानादिक आचार । गो० क्रिया (ते केहेवी छे) । भी० (ते कर्म्मशत्रु जीतवाने) रौद्र भयंकर । स० सघळा । दु० (अल्पसत्वना धणीने) दोहिली । अ० आचरतां ॥ ४ ॥

मूलः—हन्दि धम्मत्थ-कामाणं निग्गन्थाणं सुणेह मे ।
आयार-गोयरं भीमं सयलं दुरहिट्ठियं ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—हे श्रोताओ ! तमे एक चित्ते करीने सांभळो, मोक्षना अभिलाषी एवा साधुनो श्रुत धर्मने चारित्र धर्मना अर्थ प्रयोजन ते सघळा कायर जीवने पाळनां दोहिलो ने कर्म शत्रू जीतवाने माटे रौद्र (बिहामणो) एहवो जे आचार साधुनो कहुं छुं ॥ ४ ॥

अर्थः—न० नथी । ए० एहवो आचार गोचर (अनेरा कपिलादिक ३६३ पाखंडीना मतने विषे) । वु० कह्यो । जं० जे । लो० लोकने विषे । प० अतिशे (कायरने) । दु० दोहिलो छे । वि० मोटा (विस्तीर्ण) । ठा० स्थानक (मोक्ष) । भा० संजमनुं भाजन । (संजमना सेवणहारने) (जिन मत कहेतां श्री वीतरागना धर्म्म विना बीजा ३६३ मतने विषे) । न० न । भू० हुओ अतित काळे । न० न । भ० आगमियकाळे थशे ॥ ५ ॥

मूलः—नन्नत्थ एरिसं वुत्तं जं लोए परम-दुच्चरं ।
विउल-ट्ठाण-भाइस्स न भूयं न भविस्सई ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—जे आचार लोकने आचरतां घणोज दोहिलो छे, ते एहवो आचार अनेरा त्रणसेंने त्रेसठ पाखंडी मिथ्यातमतने विषे कह्यो नथी, वळी मोटुं मोक्षनुं स्थानक, तेहनुं भाजन ते संयमरुं सेववुं, ते संयम श्री जीनेंद्रना धर्म विना, बीजा त्रणसेंने त्रेसठ पाखंडीना मतने विषे थयो नथी ने थशे पण नहि ! ! ! ॥ ५ ॥

अर्थः—स० ते । खु० बालकद्रव्य तथा भावे करी । वि० योवनवंतने । वा० घरडाने तथा (व्याधि वाळाने) । च० वळी (व्याधि विनानाने) । जे० जे । गु० गुण (एटले १८ स्थानक रुप आचार ते) । अ० देश विराधना रहित । अफु० सर्व विराधना रहित । का० करवा । तं० ते । सु० सांभळो । ज० जेम (रुषभादिक) तीर्थंकरे कह्यो छे । त० तेम (हुं कहीश) ॥ ६ ॥

मूलः—स-खुड्डुग-वियत्ताणं वाहियाणं च जे गुणा ।
अखण्डफुडिया कायव्वा तं सुणेह जहा तहा ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—जे आगळ कहीशुं ते आचार नानाने, मोटाने, रोगीयाने, वृद्धने जुवानने थोडी विराधना रहित तथा सर्व थकी विराधना रहित संपूर्ण पाळवो, ते आचार जेम तीथकरे कह्यो छे, तेम हुं कहुं छुं ॥ ६ ॥

अर्थः--द० दस अने । अ० आठ । य० एटले । ठा० १८ स्थानक । जा० जे स्थानक । बा० बाळ तत्वना अजाण । अ० सेवे । त० ते (अढार माहेलुं) । अ० अनेरुं । ठा० एके स्थानक (विराधे तो) । नि० साधुपणा थकी । भ० (व्रत भांगे) भ्रष्ट थाय ॥ ७ ॥

मूलः--दस अठ य ठाणाइं जाइं बालो ऽवरज्झई, ।
तत्थ अन्नयरे ठाणे निग्गन्थत्ताउ भस्सई ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—अढार स्थानक रुप आचार, जे कोइ अज्ञानी अढार मांहेलुं एक पण स्थानक विराधे तो ते निग्रंथ साधुपणा थकी भ्रष्ट थाय ॥ ७ ॥

अर्थः—ते स्थानक क्यां ते कहे छे । व० (अहिंसादिक) व्रत । छ० छ । का० (पृथ्वी) कायादिक । छ० छकाय (एम बार) । अ० अकल्पनीक आहारादिकनो लेवो (१३) । गि० ग्रहस्थना । भा० भाजनने विषे जमवुं (१४) । प० ढोलीए सुवुं (अथवा बेसवुं) (१५) । नि० (ग्रहस्थने घेर जइ) बेसवुं (१६) । य० वळी । सि० स्नाननुं करवुं (१७) । सो० शोभानुं (एटले रोमादिक) वाळ अथवा केसनुं समारवुं तथा विभुशानुं करवुं ए १८ । व० वर्जवा ॥ ८ ॥

मूलः—वय-छक्क काय-छक्कं अकप्पो गिहि-भायणं ।
पलियङ्क निसेज्जा य सिणाणं सोभ-वज्जणं ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः--हवे ते अढार स्थानक कहे छे, पंच महाव्रत अने छठुं रात्री भोजन ६, पृथ्वी प्रमुख छकाय जीवनी

दया ए १२, आहारादिक कल्पनीक लेवो १३, गृहस्थना कांसादिकना वासण मांही जमवुं नहि १४, पलंगादिक आसने बेसवुं नहि १५, गृहस्थने घेर बेसवुं नहि १६, स्नान न करवुं १७, शरीरनी शोभा न करवी १८, ए अढार बोल रुप आचार पाळवो ॥ ८ ॥

अर्थः—त० ते (१८ स्थानक मांहेलुं) । इ० ए । प० पेहेलुं । ठा० स्थानक । म० महावीर देवे । दे० कहुं । अ० जीवदया ते । नि० निपुण (आधा कर्मादिक दोष टाळवाथी निपुण भली मोक्षना सुखनी आपनारी) । दि० दीठी । स० सर्व । भू० जीवने विषे । सं० संजमनी करणहार ॥ ९ ॥

मूलः—तत्थिमं पढमं ठाणं महावीरेण देसियं ।
अहिंसा निउणा दिठ्ठा सव्वभूएसु संजमो ॥ ९ ॥

गा. ९ **भावार्थः**—ते अढार मांहेलुं पहेलुं स्थानक श्री महावीर देवे विस्तारीने कहेलुं छे ते आ प्रमाणे कहे छे, प्रथम जीवदया पाळवी ते, सर्व जीवने विषे यत्न करवुं, ते जीवदया सुखनी दातार दीठी ॥ ९ ॥

अर्थः—जा० जेटला । लो० लोकने विषे । पा० प्राणी जीव छे । त० त्रस (बे इन्द्रियादिक) । अ० अथवा । था० थावर पृथ्वीयादिक । ते० तेहने । जा० जाणतां । अ० अजाणने । वा० वळी । न० न (पोते) । ह० हणे । नो० नहि (अनेरा पासे) । व० वळी । घा० हणावे ॥ १० ॥

मूलः—जावन्ति लोए पाणा तसा अदुव थावरा ।

ते जाणमजाणं वा न हणे नो[1] व घायए ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—उर्द्ध (उंचो) लोक, अधो (नीचो) लोक ने त्रीछा लोकमां जेटला त्रस ने स्थावर जीव छे ते जीवने जाणतां अगर अजाणतां पोते हणे नहि, अनेरा पासे हणावे नहि, (हणतांने भलो पण न जाणे) ॥ १० ॥

अर्थः—स० सघळा । जी० जीव । वि० वळी । इ० इच्छे छे । जी० जीववुं । न० न । म० मरवुं । त० तेह भणी । पा० जीवनी । व० हिंसा । घो० रौद्र (नरकादिक दुःखनो हेतु) ते माटे । नि० साधु । व० वर्जे छांडे (जीवने वध हणवानुं, करवानुं) । णं० वळी । ए प्रथम स्थानक कह्युं ॥ ११ ॥

मूलः—सव्व-जीवा वि इच्छन्ति जीविउं न मरिज्जिउं, ।
तम्हा पाण-वहं घोरं निग्गन्था वज्जयन्ति णं ॥११॥

गा. ११ भावार्थः—जेभणी संसार मांही सर्व जीव जीववानुं इच्छे छे, पण कोइ मरवानुं इच्छता नथी तेथी जीव हिंसानुं पाप नरकनुं कारण जाणीने धर्मवंत साधु ते हिंसाने छांडे ए प्रथम व्रत ॥ ११ ॥

अर्थः—हवे बीजु स्थानक कहे छे । अ० पोताने । अ० अर्थे । प० पारकाने । अ० अर्थे । वा० वळी । को० क्रोधे करी । वा० वळी । ज० अथवा (एम मान माया लोभे करी जाणवुं) । वा० वळी । भ० भयथी (एटले कांइ दोष लागे तेना प्रायश्चितना भयथी) । हिं० हिंसाकारी । न० न । मु० जुठुं । बू० बोले (नहि) । नो० न । वि० वळी । अ० अनेरा

---

१ H, and Avach. नो वि घा° (ना पि घा°).

पासे । व० बोलावे (नहि) ॥ १२ ॥

मूलः—अप्पणट्ठा परट्ठा वा कोहा वा जइ वा भया ।

हिंसगं न मुसं बूया नो वि अन्नं वयावए ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—हवे बीजुं व्रत कहे छे, पोताने अर्थे अथवा परने अर्थे क्रोधे करी, माने करी, मायाए करी, लोभे करीने, भये करीने, हिंसाकारी मृषा (जुठुं) वचन बोले नहि, अनेराने बोलावे नहि (कोइ अनेरो बोलतो होय तेने भलुं पण न जाणे) ॥ १२ ॥

अर्थः—शुं जाणीने जुठुं न बोले । मु० जुठुं । वा० बोलवुं । य० वळी । लो० लोक मांहे । स० सर्व । सा० साधु पुरुषे । ग० निंद्युं (माठुं जाणीने तज्युं) शामाटे । अ० (जे जुठा थकी) अविश्वास उपजे । य० वळी । भू० भूत प्राणीने । त० ते भणी । मो० जुठुं । वि० वज । ए बीजुं स्थानक कह्युं ॥ १३ ॥

मूलः—मुसा-वाओ य लोगम्मि सव्व-साहूहिं गरहिओ ।

अविस्सासो य भूयाणं, तम्हा मोसं विवज्जए ॥१३॥

गा. १३ भावार्थः—जुठुं वचन बोलवा वाळानो लोकने विषे कोइ विश्वास करे नहि अने ते जुठुं वचनने माठुं जाणीने सर्व साधुए निंदीने पचखाण कर्युं छे, ते माटे जुठुं बोलवानुं विशेषे वर्जवुं, ए बीजुं व्रत ॥ १३ ॥

१ H हिं.

अर्थः—हवे त्रीजुं स्थानक कहे छे । चि० सचित्त (द्विपदादिक) । अ० अचित (हिरण्यादिक) । वा० वळी । अ० थोडुं । वा० वळी । ज० अथवा । वा० वळी । ब० घणुं । दं० दांत । सो० साफ करवानी सळी । मे० मात्र । पि० पण । ओ० जेनी जग्या मांही होय ते ग्रहस्थनी आज्ञा । अ० अण जाचे अण माग्ये ॥ १४ ॥

मूलः—चित्तमन्तमचित्तं वा अप्पं वा जइ वा बहुं ।
दन्त-सोहण- मेत्तं पि उग्गहंसि अजाइया ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः---हवे त्रीजुं महाव्रत्त कहे छे; सचेत अने अचेत थोडा मूलनी अथवा घणा मूलनी वस्तु दांत खोतरवानी सळी पण जेहनी जग्या मांही होय तेह गृहस्थनी वगर आज्ञाए न लीए ॥ १४ ॥

अर्थः—तं० ते (सचितादिक वस्तु) । अ० पोते । न० न । गे० लीए (नहि) । नो० न । वि० वळी । गे० (अनेरा पासे अदत्त) लेवरावे । प० वळी । अ० अनेरा कोइ । वा० वळी । गे० (अदत्त) लेता प्रत्ये । पि० वळी । न० न । अ० अनुमोदे नहि । सं० साधु । ए त्रीजा स्थानकनी विधि कही ॥ १५ ॥

मूलः—तं अप्पणा न गेण्हन्ति नो वि गेण्हावए परं ।
अन्नं वा गेण्हमाणं पि नाणुजाणन्ति संजया ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः—साधुने अदत्त (अण दीधेली) वस्तु पोते लीए नहि, अनेरा पासे लेवरावे नहि, अनेरो कोइ अदत्तादान लेतो होय तेहने भलुं पण न जाणे, ए त्रीजुं व्रत ॥ १५ ॥

अर्थः—हवे चोथा स्थानकनी विधि कहे छे। अ० अब्रह्मचर्य मैथुननुं। च० सेववुं। घो० रौद्र। प० प्रमाद। दु० (अनंता भवना हेतुथी) दुर्गतिनुं। अ० कारण। न० न। आ० आचरे। मु० साधु। लो० लोकने विषे। भे० चारित्रना भेद थाय ते माटे भेदनुं। आ० स्थानक। व० वर्जे ॥ १६ ॥

मूलः—अबम्भचरियं घोरं पमायं दुरहिट्ठियं।
नायरन्ति मुणी लोए भेयाययण-वज्जिणो ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थः—हवे चोथुं व्रत कहे छे, लोकने विषे अब्रह्मचर्य (मैथुन) नुं सेववुं, ते नर्कादिक दुर्गतिनुं कारण छे अने विषय ते प्रमाद छे, ते प्रमादने विषे रहेवाथी ते दुःखदायक छे, वळी संयमनी विराधनानुं स्थानक छे तेथी साधु अब्रह्मचर्य सेवे नहि ने ते अब्रह्मचर्यने विशेषे वर्जे ॥ १६ ॥

अर्थः—मू० मूळ। ए० ए मैथुन। अ० अधर्मनुं (मूळ) छे। म० मोटा। दो० दोषनुं। स० समुह (जथो) छे। त० ते कारणथी। मे० मैथुननुं। सं० सेववुं। नि० साधु। व० वर्जे। णं० वळी। ए चोथा स्थानकनी विधि कही ॥ १७ ॥

१ ह ट्ठियं.   २ B भेयायण-विव°.

मूलः—मूलमेयमहम्मस्स महादोससमुस्सयं, ।

तम्हा मेहुण-संसग्गं निग्गन्था वज्जयन्ति णं ॥१७॥

गा. १७ भावार्थः—अधर्मनुं मूळ अब्रह्मचर्य छे. चोरी, जुगारीपणुं, जुठुं बोलवुं, ए विगेरे मोटा दोषनो समुह छे ते माटे मैथुननो संसर्ग (संयोग) मन वचन कायाए करी साधु वर्जे, ए चोथुं व्रत ॥ १७ ॥

अर्थः—हवे पांचमा स्थानकनी विधि कहे छे। वि० गोमुत्रादिके पाक्युं लवण। उ० समुद्रादिकनुं लवण फासु अफासु। इ० ए प्रत्यक्ष। लो० लवण। ते० तेल। स० घी। च० वळी। फा० ढीलो गोळ। न० न। ते० ते साधु। स० रात्री वासी राखवुं। इ० वांछे। ना० श्री महावीरना। व० वचनने विषे। र० रातो होय ते ॥ १८ ॥

मूलः--विडमुब्भेइमं लोणं तेल्लं सप्पिं च फाणियं।

न ते सन्निहिमिच्छन्ति नायपुत्त-वओ-रया ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः—हवे पांचमुं महाव्रत कहे छे, श्री महावीर देवनां वचननां जे साधु रक्त छे, ते बळवण (बळेलुं मीठुं) तथा अथाणां प्रमुखनुं लुण, तेल, घी, गोळ ते वस्तुने रात्रीए वासी राखवी इच्छे नहि ॥ १८ ॥

अर्थः—हवे ते बीजो वासी राखवाना दोष कहे छे। लो० वासी राखवाना लोभने। ए० ए प्रत्यक्ष। अ० अनुभव

---

१ B°सग्गि. २. B s H and Avach. वि°.

जाणवो । म० रुषभादिक तीर्थंकर कहे । अ० अनेरु । वि० पण । जे० जे कोइ । सि० होय । स० वासी राखवानो । का० अभिलाखी तेने । गि० ग्रहस्थ पण । प० कहीए । न० नहि । से० तेने ॥ १९ ॥

मूलः—लोभस्सेसमणुफासे मन्ने अन्नयरामवि,[1] ।

जे सिया सन्निही-कामे गिही पव्वइए न से ॥ १९ ॥

गा. १९ भावार्थः—जे लोभे करी थोडी पण वस्तु वासी राखवी इच्छे तेने साधु थकी अनेरो जाणवो, एटले ते साधु न कहीए अने वासी राखवानो अर्थि तेहने गृहस्थी न कहीए कारणके गृहस्थीने तो माथे पाघडी प्रमुख वेष होय तेओने नथी, वळी साधु पण न कहीए कारणके साधुपणाना गुण नथी तेथी तेहने साधु थकी एटले अनेरो दर्शनी कहीए ॥ १९ ॥

अर्थः—जं० जे कोइ । पि० वळी । व० वस्त्र । व० वळी । पा० पात्र । वा० वळी । क० कांबळो । पा० पाथरीने बेसवानु लुगडु तथा रजोहरण । तं० ते । पि० वळी । सं० संजम पाळवाने । ल० लज्याने । अ० अर्थे । धा० राखे । प० भोगवे । य० वळी ॥ २० ॥

मूलः—जं पि वत्थं व पायं वा कम्बलं पायपुञ्छणं ।

तं पि संजम-लज्जट्ठा धारेन्ति परिहरन्ति य ॥ २० ॥

---

१ B °फासो.

गा. २० भावार्थः—शिष्य—जो पूर्वोक्त प्रकारे एम कहोछो तो शुं ? वस्त्रादिक वासी न कहीए ?

गुरुः—जे कल्पनीक मानो पेत वस्त्र तथा पात्र, कांबळी पाय पुछणुं रजोहरण तेपण संयमनी लाजने अर्थे तथा शरीरनी लज्या राखवाने अर्थे (मूर्छा परिहरतो थको) साधु राखेने भोगवे ॥ २० ॥

अर्थः—न० न । सो० ते (ममता रहित वस्त्रादिक राखतां) । प० परिग्रह । वु० कह्यो (कोणे) । ना० वर्द्धमान स्वामीए । ता० छकायनेरखवाळे । मु० मूर्छा (ममता ते वस्त्रादिक उपर होय तो) । प० परिग्रह । वु० । कह्यो । इ० एहवुं । वु० कह्युं । म० महारुषिए ॥ २१ ॥

मूलः—न सो परिग्गहो वुत्तो नायुपुत्तेण ताइणा, ।
"मुच्छा परिग्गहो वुत्तो" इइ वुत्तं महेसिणा ॥ २१ ॥

गा. २१ भावार्थः—छकाय जीवना रक्षणना करणहार श्री महावीर देवे पूर्वोक्त वस्त्र पात्र प्रमुखने परिग्रह न कह्यो (ने तेतो धर्मोपगरण कह्यो छे) पण जो ते वस्त्रादिक उपर ममता भाव राखे तो मोटा रुषिश्वरोए परिग्रह कह्यो छे ॥ २१ ॥

अर्थः—स० सघळा वस्त्रादिक उचित्त क्षेत्रकाळने विषे छते । उ० आगमोक्त विधि सहित उपधि । बु० तत्वना जाण । सं० (छकायना जीवने) जीवता । र० राखवाने काजे । प० वस्त्रादिक उपधि) राखे । अ० निश्चे । अ० आपणा । वि० वळी । दे० देहने विषे । न० न । आ० करे । म० ममताभाव तेम वस्त्रादिक उपर ममता न करे । ए पांचमुं स्थान कह्युं ॥२२॥

मूलः--सव्वत्थुवहिणा बुद्धा संरक्खण-परिग्गहे ।
अवि अप्पणो वि देहम्मि नायरन्ति ममाइयं ॥ २२ ॥

गा. २२ भावार्थः—सर्व वस्त्र, पात्र प्रमुख उपधी छकायजीवनी रक्षाने काजे राखे, तेनुं ममत्वभावे मूर्छाए करीं रक्षण करे तो केवळज्ञानीए परिग्रह कहेल छे. पोताना शरीरनी पण जो मूर्छा राखेतो तेहने पण परिग्रह कहीए, एम जाणीने कोइ वस्तु उपर ममता भाव करे नहि ॥ २२ ॥

अर्थः--हवे छठ्ठा स्थानकनी विधि कहे छे । अ० अहो एटले ए आश्चर्यनी वात । नि० नित्य सदाय । त० तप । क० करवो । स० रुषभादिक सघळा । बु० तीर्थंकरे । व० कह्युं । जा० जे । य० वळी । ल० संजम लज्या । स० तेह सरखी । वि० वृत्ति (एटले संजमने अविराधी (राखी) देहने पाळवा रुप वृत्ति) । ए० भ० एकासणुं करे । च० वळी । भो० भोजन एटले एकवार जमे ने रात्री भोजन न करे ॥ २३ ॥

मूलः—अहो निच्चं तवो-कम्मं सव्व-बुद्धेहि वण्णियं ।
जा य लज्जा-समा वित्ती एग-भत्तं च भोयणं ॥ २३ ॥

गा. २३ भावार्थः--हवे छठुं रात्री व्रत कहे छे. सर्व तीर्थंकरेतपश्याना करणहार जे साधु होय तेहने आश्चर्यकारी ! सदाकाळ तपनी करणी कही ! जे संयम लज्या सरखी वृती एटले संयमनो निर्वाह करवाने अर्थे (भोजन बे प्रकारनां, एक दिवसनुं भोजन ने बीजुं रात्रीनुं भोजन, ते बे भोजनमां साधु एक फक्त दिवसनुं भोजन करे छे अने रात्रीनु भोजन तजे छे

तेथी तेने नित्य तपस्वी कहीए तथा दिवसने विषे एकासणुं करे ने रात्रीए भोजन न करे तेथी पण) एक भक्त भोजन करवाथी नित्य तपस्वी कहीए ॥ २३ ॥

अर्थः--जीवदयाने माटे रात्री भोजन न करे ते कहे छे। सं० छे। इ० ए प्रत्यक्ष। सु० सुक्ष्म (नाहाना)। पा० जीव। त० त्रस। अ० अथवा। था० थावर (पृथ्व्यादिक पांच)। जा० जे जीव। रा० रात्रे। अ० द्रष्टीए देखाय नहि। क० केम। ए० सुद्ध निर्दोष एखणाना विषे। च० चाले। (रात्रीए इर्या न पळे) ॥ २४ ॥

मूत्रः—सन्तिमे सुहुमा पाणा तसा अदुव थावरा।

जाइं राओ अपासन्तो कहमेसणियं चरे ? ॥ २४ ॥

गा. २४ भावार्थः--रात्रीए भोजन न करवुं तेनुं कारण शुं ते कहे छे. ए धरतीने विषे सुक्ष्म नाना त्रस अने स्थावर जीव छे, ते जीवनां शरीरने रात्रीए देखीए नहि, तो एषणा सुमती ते आहार लेवाने केम जवाय ॥ २४ ॥

अर्थः--हवे रात्रि भोजनना दोष ग्रहण करवाने काजे सूत्र कहे छे। उ० पाणीए। ओ० भीनुं। बी० बीज। सं० सहित। पा० प्राणीजीव पतंगीयादिक। नि० पड्या होय। म० पृथ्वीने विषे। दि० दिवसे। ता० ते जीव। वि० वर्जे। रा० रात्रे। त० तेहने विषे। क० केवी रीते। च० चाले ॥ २५ ॥

मूलः—उदउल्लं बीय-संसत्तं पाणा निव्वंडिया[1] महिं।

---

1 H and Avacb. निवडि (निपतिताः).

दिया ताइं विवज्जेज्जा राओ तत्थ कहं चरे ? ॥ २५ ॥

गा. २५ भावार्थः—पाणीए करीने धरती भीनी होय, धरतीने विषे बीज पड्यां होय, कीडी, कुंथवा, उदेही प्रमुख जीव धरती उपर पडया छे, ते जीवने विशेषे करी दिवसे उगारवा दोहिला ? (तो रात्रीए ते जीवने केम उगारी शके) अने रात्रीए तिहां इर्या सुमति ते जोइने केम चाले ! ॥ २५ ॥

अर्थः—हवे उपसंहार कहे छे । ए० ए प्राणी हिंसा रुप । च० वळी । दो० दोष । द० देखीने । ना० ज्ञात पुत्र वर्धमान स्वामीए । भा० कह्युं । स० सर्वे । आ० आहार (चार प्रकारना) । न० न । भु० भोगवे । नि० साधु । रा० रात्री । भो० भोजन । एटले ए छ व्रतना छ स्थानक कह्यां । ए छठो स्थानक पुरो थयो ॥ २६ ॥

मूलः—एयं च दोसं दट्ठूणं नायपुत्तेण भासियं ।

सव्वाहारं न भुञ्जन्ति निग्गन्था राइभोयणं[1] ॥ २६ ॥

गा. २६ भावार्थः—श्री महावीर देवे ए जीव हिंसारुप दोष देखीने कह्युं, जे साधु रात्रीए चार प्रकारना आहार न भोगवे, ए छठुं व्रत ॥ २६ ॥

अर्थः—हवे सातमुं स्थानक कहे छे । पु० पृथ्वी काय । न० न । हिं० हणे । म० मन । व० वचन । का० कायाए । ति० त्रिविधे । क० करवुं, करावुं ने अनुमोदवुं । जो० (मन, वचन, कायाना) जोगे करी । सं० साधु । सु० भलो ।

---

१ ८ रायभो°.

स० समाधिवंत ॥ २७ ॥

मूलः—पुढविकायं न हिंसन्ति मणसा वयस कायसा ।

तिविहेण करण-जोएण संजया सु-समाहिया ॥ २७ ॥

गा. २७ भावार्थः—हवे पृथ्वी कायानी दया देखाडे छे, भला समाधीवंत साधु, करवुं, कराववुं ने भलुं जाणवुं ए त्रण करणे करी, मन वचन अने काया ए त्रण जोगे करी पृथ्वीकायने न हणे ॥ २७ ॥

अर्थः—पु० पृथ्वीकाय । वि० वळी । हिं० हणतो । हिं० हणे । उ० वळी । त० ते पृथ्वीकायने । अ० आश्रित (अनेरा जीव) । त० त्रस बेन्द्रियादिक । य० वळी । वि० घणा प्रकारना (थावर पण) । पा० जीव । च० दृष्टि आवे । य० वळी । अ० द्रष्टि न आवे ॥ २८ ॥

मूलः—पुढविकायं विहिंसन्तो हिंसई उ तयस्सिए ।

तसे य विविहे पाणे चक्कुसे य अचक्कुसे ॥ २८ ॥

गा. २८ भावार्थः—पृथ्वीकायने हणतो थको ते पृथ्वीने आधारे रहेला द्रष्टीए देखाय अगर न देखाय एवा विविध प्रकारना त्रस स्थावरना जीवने पण हणे ॥ २८ ॥

अर्थः—त० ते भणी । ए० एहवो (दोष) । वि० जाणीने । दो० (पृथ्वी आश्रित जीव हिंसादिक) दोष । दु० दुष्ट । ग० गतिनो । व० वधारणहार । पु० पृथ्वीकायनी । स० विराधना ते । जा० जाव । जी० जीव लगे । व० वर्जे ॥ २९ ॥

मूलः—तम्हा एयं वियाणित्ता दोसं दुग्गइ-वड्ढणं ।
पुढविकाय-समारम्भं जावज्जीवाए वज्जए ॥ २९ ॥

गा. २९ भावार्थः—ते भणी दुर्गतिने वधारनारो एहवो पृथ्वीकायना आरंभनो दोष जाणीने जाव जीव लगे पृथ्वीकायनो आरंभ वर्जे ए सातमुं स्थानक ॥ २९ ॥

अर्थः—हवे आठमुं स्थानक कहे छे । आ० अपकाय । न० नहि । हिं० हणे । म० मन । व० वचन । का० कायाए । ति० त्रिविधे । क० करण । जो० जोगे करी । सं० साधु । सु० भलो । स० समाधिवंत ॥ ३० ॥

मूलः—आउकायं न हिंसन्ति मणसा वयस कायसा ।
तिविहेण करण-जोएण संजया सु-समाहिया ॥ ३० ॥

गा. ३० भावार्थः—हवे अपकायनी दया कहेछे, भलो समाधिवंत साधु, करवुं, कराववुं ने अनुमोदवुं ए त्रण कारणे करी मन, वचन अने काया ए त्रण जोगे करी अपकाय (पाणी जीव) ने हणे नहि ॥ ३० ॥

अर्थः—आ० अपकायने । वि० वळी । हिं० हणतो थको । हिं० हणे । उ० वळी । त० ते अपकायने । अ० आश्रित अनेरा जीव तेहने पण । त० त्रस । य० वळी । वि० घणा प्रकारना स्थावर । पा० जीव । च० दृष्टि आवे । य० वळी । अ० दृष्टि न आवे ॥ ३१ ॥

मूलः—आउकायं विहिंसन्तो हिंसई उ तयस्सिए ।

तसे य विविहे पाणे चक्खुसे य अचक्खुसे ॥ ३१ ॥

गा. ३१ भावार्थः—अपकायने हणतो थको ते अपकायने आधारे रहेला मोटा जीव दृष्टीए देखाय अगर न देखाय एवा विविध प्रकारना त्रस अने स्थावर जीवने तेपण हणे ॥ ३१ ॥

अर्थः—त० ते भणी । ए० दोष । वि० जाणीने । दो० ते दोष । दु० दुष्ट । ग० गतिनी । व० वृद्धिनो करणहार । आ० सचित पाणी । का० कायनो । सं० आरंभते । जा० जाव । जी० लगे । व० वर्जे । ए आठमुं स्थानक कह्युं ॥ ३२ ॥

मूलः—तम्हा एयं वियाणित्ता दोसं दुग्गइ-वड्ढणं ।
आउकाय- समारम्भं जावज्जीवाए वज्जए ॥ ३२ ॥

गा. ३२ भावार्थः—ते भणी दुर्गतिनो वधारनार एहवो अपकायना आरंभनो दोष जाणीने जाव जीव सुधी अपकायनो आरंभ वर्जे, ए आठमुं स्थानक ॥ ३२ ॥

अर्थः—हवे नवमुं स्थानक कहे छे । जा० अग्निने । न० न । इ० वांछे (मनादिके करी) । पा० पापनुं कारण । ज० अग्निनी वृद्धिनुं करवुं । ति० तीखुं । अ० (ए थकी) अनेरुं कोइ । स० शस्त्र (नथी) । स० सघळाए थकी । वि० वळी । दु० दोहिलुं । आ० खमतां ॥ ३३ ॥

मूलः—जायतेयं न इच्छन्ति पावगं जलइत्तए ।

---

१ प्र० ना०

तिक्खमन्नयरं सत्थं सव्वउ वि दुरासयं ॥ ३३ ॥

गा. ३३ भावार्थः—हवे तेउकाय (अग्नि) नी दया पाळवी ते कहे छे, सामान्य अग्नि उपनीछे तेहने पापनुं कारण तेथी जाज्वल्यमान करवी न इच्छे, बीजा लोढानां शस्त्र थकी अग्निरूप शस्त्र घणुं तिक्षण ते सर्व प्रकारे सहन करतां दुष्कर छे ॥३३॥

अर्थः—पा० पूर्व दिशाने । प० पश्चिम दिशाने । वा० वि० वळी । उ० उंची दिशाने । अ० विदिशि चारे खुणाने । अ० विषे । अ० नीची दिशाने दा० दक्षिण दिशाने । वा० वि० वळी । द० बाळे । उ० उत्तर दिशाने । वि० य० वळी ॥ ३४ ॥

मूलः—पाईणं पडिणं वा वि उड्ढं अणुदिसामवि ।
अहे[1] दाहिणउ वा वि[2] दहे उत्तरउ वि य ॥ ३४ ॥

गा. ३४ भावार्थः—पूर्व, पश्चिम, उत्तर ने दक्षिण ए चार दिशाने ते चार दिशाना चार खुणाए ने ऊंची दिशा ने नीची दिशा, ए दश दिशाने विषे जीव छे तेहने अग्नि बाळे छे ॥ ३४ ॥

अर्थः—भू० (ते माटे) घणा जीवनुं । ए० ए अग्नि । आ० घात करवानो हेतु । ह० अग्नि ततकाळ हणे तेमां । न० नथी। सं० संशय । तं० ते अग्निने । प० दीवाना प्रकाश मात्र माटे । प० शीत (टाढनो) नाश करवाने । अ० अर्थे । सं० साधु । किं० थोडो पण । न० न करे । आ० आरंभ ॥ ३५ ॥

१ B अहो. २ H चावि and Avach. (not वावि).

मूलः—भूयाणमेस-माघाउ हव्ववाहो, न संसउ, ।
तं पईव-पयावठ्ठा संजया किंचिं नारभे ॥ ३५ ॥

गा. ३५ भावार्थः—ते अग्नि सशय रहित शीघ्रपणे जीवोनी घात करनार छे तेथी साधु दीवाने अर्थे तथा टाढ उडाडवाने अर्थे थोडो पण अग्निनो आरंभ न करे ॥ ३५ ॥

अर्थः—त० तेथी । ए० एहवो । वि० जाणीने । दो० (अग्निना विराधना रुप) दोष । दु० दुष्ट । ग० गतिनो । व० वधारणहार । ते० अग्नि । का० कायनो । सं० आरंभ । जा० जाव । जी० जीव लगे । व० छांडे । ए नवमुं स्थानक थयुं ॥ ३६ ॥

मूलः—तम्हा एयं वियाणित्ता दोसं दुग्गइ-वड्ढणं ।
तेउकाय समारम्भं जावज्जीवाए वज्जए ॥ ३६ ॥

गा. ३६ भावार्थः—ते भणी दुर्गतिनो वधारनार अग्निकायना आरंभनो दोष जाणीने जाव जीव सुधी अग्निकायनो आरंभ वज ए नवमुं स्थानक ॥ ३६ ॥

अर्थः—हवे दसमुं स्थानक कहे छे । अ० वायु कायनो । सं० आरंभ (विझणादिके करी) । बु० तीर्थंकर । म० माने । ता० तेहवुं । सा० जीव हिंसानुं पाप । ब० घणुं । च० वळी । ए० ए वायुकायनो आरंभ । न० न । ए० ए वायुकायनो

१ B °याण. २ s किंच.

आरंभ । ता० साधुए । से० सेववो ॥ ३७ ॥

मूलः—अनिलस्स समारम्भं बुद्धा मन्नन्ति तारिसं, ।
सावज्ज-बहुलं चेयं, नेयं ताईहि सेवियं ॥ ३७ ॥

गा. ३७ भावार्थः—हवे वायुकायनी दया पाळवी ते कहे छे, अग्निना सरखो वायुकायनो आरंभ श्री तीर्थंकर देवे कह्यो छे, वळी एहने विषे जीवनी हिंसा घणी छे तेथी वायुकायनो आरंभ साधु करे नहि ॥ ३७ ॥

अर्थः—ता० विंजणे करी । प० पानडे करी । सा० वृक्षनी डाळे करी । वि० एकपडे विंझणे करी । वा० वळी । न० न । ते० ते वायुने । वी० वींझवुं । इ० वांछे (नहि) । वी० पोते वींझावधुं । वा० वळी । प० अनेरा पासे ॥ ३८ ॥

मूलः—तालियण्टेण पत्तेण साहा-विहुयणेण वा ।
न ते वीइउमिच्छन्ति वीयावेऊण वा परं ॥ ३८ ॥

गा. ३८ भावार्थः—बेपडा विंझणे करी, पानडे करी, वृक्षनी डाळ हलाववे करी, एक पडवाळा विंझणे करी, वायु नाखवानुं साधु इच्छे नहि, बीजा पासे वायु नंखावे नहि (अनेरो वायु नाखतो होय तो भलुं पण न जाणे) ॥ ३८ ॥

अर्थः—जं० जे । पि० वळी । व० वस्त्र । व० वळी । पा० पात्र । वा० वळी । क० कांबळे वरी । पा० पाय पुंछणे करी । न० न । ते० ते साधु । वा० वायरानी । उ० उदीरणा (उत्पन्न थाय तेम न करे) । ज० जतना सहित । प० (ते

उपगरण) भोगवे । य० वळी ॥ ३९ ॥

मूलः—जं पि वत्थं व पायं वा कम्बलं पायपुञ्छणं ।
न ते वायमुईरन्ति, जयं परिहरन्ति य ॥ ३९ ॥

गा. ३९ भावार्थः—जे वस्त्र, पात्र, कांबळी, पाय पुछणुं, रजोहरणादिक छे, तेणे करीने साधु वायुनी उदीरणा (वायु उत्पन्न थाय तेम) न करे जत्ना सहित ते उपगरण भोगवे ॥ ३९ ॥

अर्थः—त० ते भणी । ए० एहवुं । वि० जाणीने । दो० दोष । दु० दुर्गतिनो । व० वधारणहार । वा० वायरानो । स० आरंभ । जा० जाव । जी० जीव सुधी । व० छांडे । ए दसमुं स्थानक कह्युं ॥ ४० ॥

मूलः—तम्हा एयं वियाणित्ता दोसं दुग्गइ-वड्ढणं ।
वाउकाय-समारम्भं जावज्जीवाए वज्जए ॥ ४० ॥

गा. ४० भावार्थः—ते भणी दुर्गतिनो वधारनार वायुकायना आरंभनो दोष जाणीने जाव जीव सुधी वर्जे, ए दशमुं स्थानक ॥ ४० ॥

अर्थः—हवे अग्यारमुं स्थानक कहे छे । व० वनस्पति काय । न० न । हिं० हणे । म० मने । व० वचने । का० कायाए

---

१ B वाउमु .

करी । ति० त्रण प्रकारे । क० करण । जो० जोगे करी । सं० साधु । सु० भलो । स० समाधिवंत ॥ ४१ ॥

मूलः—वणस्सइं न हिंसन्ति मणसा वयस कायसा ।
तिविहेण करण-जोएण संजया सु-समाहिया ॥ ४१ ॥

गा० ४१ भावार्थः—हवे वनस्पतिनी दया पाळवी ते कहे छे, भलो समाधिवंत साधु करवुं, कराववुं ने अनुमोदवुं, ए त्रण करणे करी, मन वचन अने काया ए त्रण जोगे करी वनस्पति कायने हणे नहि ॥ ४१ ॥

अर्थः—व० वनस्पति काय । वि० हणतो थको । हिं० हणे । उ० वळी । त० ते वनस्पतिने । अ० आश्री रहेल जीव । त० त्रस थावर । य० वळी । वि० घणा । पा० जीव । च० द्रष्टि आवे । य० वळी । अ० द्रष्टि न आवे ते पण ॥ ४२ ॥

मूलः—वणस्सइं विहिंसन्तो हिंसई उ तयस्सिए ।
तसे य विविहे पाणे चक्खुसे य अचक्खुसे ॥ ४२ ॥

गा. ४२ भावार्थः—वनस्पतिकायने हणतो थको ते वनस्पतिकायने आधारे रहेला द्रष्टीए देखाय अथवा न देखाय एवा विविध प्रकारना त्रस अने स्थावर जीवने पण ते हणे ॥ ४२ ॥

अर्थः—त० ते माटे । ए० एहवुं । वि० जाणीने । दो० दोष । दु० दुष्ट । ग० गतिनो । व० वधारनार । व० वनस्पति कायनो । सं० आरंभ । जा० जाव । जी० जीव लगे । व० छांडे । ए अग्यारमुं स्थानक कह्युं ॥ ४३ ॥

मूलः—तम्हा एयं वियाणित्ता दोसं दुग्गइ-वड्ढणं ।
वणस्सइ-समारम्भं जावज्जीवाए वज्जए ॥ ४३ ॥

गा. ४३ भावार्थः—ते भणी दुर्गतिने वधारनार वनस्पति कायना आरंभनो दोष जाणीने जाव जीव सुधी वर्जे, ए अग्यारमु स्थानक कह्युं ॥ ४३ ॥

अर्थः—हवे बारमुं स्थानक कहे छे । त० त्रस । का० काय बे इन्द्रियादिक जीव । न० न । हिं० हणे । म० मने । व० वचने । का० कायाए करी । ति० त्रण प्रकारे । क० करण करावण अनुमोदन । जो० जोगे । सं० साधु । सु० भलो । स० समाधिवंत ॥ ४४ ॥

मूलः—तसकायं न हिंसन्ति मणसा वयस कायसा ।
तिविहेण करण-जोएण संजया सु-समाहिया ॥ ४४ ॥

गा. ४४ भावार्थः—हवे त्रसकायनी दया पाळवी ते कहे छे. भलो समाधिवंत साधु करवुं कराववुं ने अनुमोदवुं ए त्रणे करणे करी मन वचन अने काया ए त्रण जोगे करी त्रसकायने हणे नहि ॥ ४४ ॥

अर्थः—त० त्रस । का० कायने । वि० हणतो थको । हिं० हणे । उ० वळी । त० ते त्रसने । अ० आश्रीत ते पण । त० त्रस थावर । य० वळी । वि० घणा । पा० जीव । च० द्रष्टि आवे । य० वळी । अ० द्रष्टि न आवे ॥ ४५ ॥

मूलः—तसकायं विहिंसन्तो हिंसई उ तयस्सिए ।
तसे य विविहे पाणे चक्खुसे य अचक्खुसे ॥ ४५ ॥

गा. ४५ भावार्थः—त्रसकायने हणतो थको ते त्रसकायने आधारे रहेला दृष्टिए देखाय अथवा न देखाय एवा विविध प्रकारना त्रस अने स्थावर जीवने पण ते हणे ॥ ४५ ॥

अर्थः—त० ते माटे । ए० एहवुं । वि० जाणीने । दो० दोष त्रस विराधना रुप । दु० दुष्ट । ग० गतिनो । व० वधारणहार । त० त्रस । का० कायनो । सं० आरंभ । जा० जाव । जी० जीव लगे । व० छांडे । ए बारमुं स्थानक कहुं एटले व्रत छ तथा छ कायना जीव एम बार स्थानक थयां । ए मूळ गुण कह्या ॥ ४६ ॥

मूलः—तम्हा एयं वियाणित्ता दोसं दुग्गइ-वड्ढणं ।
तसकाय-समारम्भं जावज्जीवाए वज्जए ॥ ४६ ॥

गा. ४६ भावार्थः—ते भणी दुर्गतिनो वधारनार त्रसकायना आरंभनो दोष जाणीने जावजीव सुधी वर्जे, ए बारमु स्थानक वर्जुं ॥ ४६ ॥

अर्थ.—हवे अकल्पनीक चार वाना छांडवा ते कहे छे । जा० जे । च० चार वाना (कल्पे) । भो० भोगववा । इ० साधुने । आ० चार आहार १ । आ० आदि दइने सैज्जा २ वस्त्र ३ पात्र ४ । ता० (अकल्पनीक) तेहने । तु० वळी । वि० वर्जतो । सं० १७ भेदे संजम । अ० पाळे ॥ ४७ ॥

मूलः—जाइं चत्तारिऽभोज्जाइं इसिणाहार-माइणि ।
ताइं तु विवज्जन्तो संजमं अणुपालए ॥ ४७ ॥

गा. ४७ भावार्थः—हवे अकल्पनीक चार बोल छांडवा ते कहे छे; जे असनादिक चार वानां साधुने भोगववां ते अकल्पनीक तेहने विशेषे वर्जतो थको संयमने विशेषे पाळे ॥ ४७ ॥

अर्थः—ते चार बोल देखाडे छे । पिं० आहार १ । से० स्थानक उपाश्रय २ । च० वळी । व० वस्त्र ३ । च० वळी । च० चोथे बोले । पा० पात्र ४ । ए० ए मांहेलुं । य० वळी । अ० अकल्पनीक होय ते । न० न । इ० वांछे (साधु) । प० लीए । क० निर्दोष ॥ ४८ ॥

मूलः—पिण्डं सेज्जं च वत्थं च चउत्थं पायमेव य ।
अकप्पियं न इच्छेज्जा, पडिगाहेज्ज कप्पियं ॥ ४८ ॥

गा. ४८ भावार्थः—ते चार बोल कहे छे, आहार, स्थानक, वस्त्र, ने पात्र ए चार वानां सदोष लेवां इच्छे नहि ने ए चार निर्दोष जाणीने लीये ॥ ४८ ॥

अर्थः—जे० जे कोइ द्रव्य साधु । नि० (ग्रहस्थ) नित्य आमंत्री मुकेजे । म० माहारे घेर थकी एटलो पिंड । आ० लेजो । की० (साधु निमिते) वेचातो लइ दीए । उ० (साधुने) रांधीने दीए । आ० सामो आणीने दीए। व० वध (स्थावरादिक जीवनो) । ते० ते द्रव्य साधु । स० अनुमोदे । इ० एहवुं । वु० कह्युं । म० भगवाने मोटा रुषीश्वरे ॥ ४९ ॥

मूलः——जे नियागं ममायन्ति कीयमुद्देसियाहडं ।
वहं ते समणुजाणन्ति इइ वुत्तं महेसिणा ॥ ४९ ॥

गा. ४९ भावार्थः——जे साधुने गृहस्थी आमंत्री मूके जे एटलो आहार माहरा घेरथी नित्य लइ जजो तथा साधुने निमिते आहार प्रमुख वेचातुं लइने दीये तथा साधुने रांधीने दीए, साधु निमीते सामुं आणीने दीए (तथा भिक्षाचरने निमिते काढी मुकेलुं ते अग्रपिंड कहीए ए पूर्वोक्त आहारादिक लीए तो तेने द्रव्य लिंगी साधु कहीए) ते साधुने छकायना जीवनी घातने भलो जाणनार कहीए, एम महावीरादीक मोटा रुषीश्वरे कह्युं ॥ ४९ ॥

अर्थः——त० ते माटे । अ० अन्न । पा० पाणी । की० वेचातो आण्यो । उ० साधुने माटे रांध्यो । आ० साहमो आण्यो । व० वर्जे । ठि० रहि । अप्पा० (संजमने विषे) आत्मा जेहनो तेगे । नि० साधु । ध० क्षम दिक दस विधयति धर्मे । जी० जीववुं । ए १३ मु स्थानक कह्युं ॥ ५० ॥

मूलः——तम्हा असण-पाणाई कीयमुद्देसियाहडं ।
वज्जयन्ति ठियप्पाणो निग्गन्था धम्म-जीविणो ॥ ५० ॥

गा. ५० भावार्थः——जे साधु संजम जीवनरूपने धर्मे करी जीवे छे ने जेगे संयमने विषे पोतानो आत्मा स्थिर कर्यो छे,

१ B इय.

ते साधु पूर्वोक्त अन्न पाणी प्रमुख वेचातो आण्यो साधु माटे रांध्यो साहमो आण्यो सदोष जाणीने वर्जे ते न लीए, ए १३ मुं स्थानक कह्युं ॥ ५० ॥

अर्थः--हवे ग्रहस्थना भाजन आश्री कहे छे। कं० कांसाना वाटकादिकने विषे। कंस० कांसानी थाळीयादिकने विषे। कुं० तांसळा मोटा हाथीना पगने आकारे। वा० पु० वळी। भु० भोजन करतो थको। अ० अन्न। पा० पाणी प्रमुख। आ० साधुना आचारथी। प० भ्रष्ट थाय ॥ ५१ ॥

मूलः—कंसेसु कंस-पाएसु कुण्ड-मोएसु वा पुणो।
भुञ्जन्तो असण-पाणाई आयारा परिभस्सई ॥ ५१ ॥

गा. ५१ भावार्थः-- हवे गृहस्थीना भाजन आश्री कहे छे, कांसाना वाटका, कांसानी थाळी तथा मोटा वासण त्रांबा पितळ प्रमुख धातुना वासणने विषे जमतां थकां साधु आचार थकी भ्रष्ट थाय ने संयमनो विराधिक होय ॥ ५१ ॥

अर्थः-- सी० सचित। द० पाणीनो। स० आरंभ थाय। म० भाजन। धो० धोता। छ० नाखे। जा० जे। छ० हणे। भू० अपकायनो जीव ते। अ० ग्रहस्थने भाजने जमतां। दि० दीठो। त० त्यां। अ० असंजम ॥ ५२ ॥

मूलः--सीओदग-समारम्भे मत्त-धोयण[1]-छड्डणे।
जाइं छन्नन्ति भूयाइं दिट्ठो तत्थ असंजमो ॥ ५२ ॥

---

१ B धोवण.

गा. ५२ भावार्थ.—पूर्वोक्त धातुना वासणने विषे जे दोष उपजे ते कहे छे, ते वासणने काचा पाणीएथी धोवाथी काचा पाणीनो आरंभ थाय तथा ते वासणने धोइने जीहां ते पाणी नांखे त्यां जे जीव होय ते जीव घात पामे, ते जीवनी विराधनाथी केवळी महाराजे असंयम दीठो ॥ ५२ ॥

अर्थः—ग्रहस्थजे भाजने जमतां पात्र धावाथी । प० पश्चात् । क० कर्म । पु० पुर्व । क० कर्म । सि० कदाचित । त० त्यां (पात्रने अभावे) । न० न । क० कल्पे । ए० एम । अ० अर्थे । न० न । भुं० जमे । नि० साधु । गि० ग्रहस्थने । भा० भाजने । ए चौदमुं स्थानक कह्युं ॥ ५३ ॥

मूलः—पच्छाकम्मं पुरेकम्मं सिया तत्थ न कप्पई ।
एयमट्ठं न भुञ्जन्ति निग्गन्था गिहि-भायणे ॥ ५३ ॥

गा. ५३ भावार्थः—कदाचित् पात्रनो अभाव होय तोपण पूर्वोक्त गृहस्थना कांसादिक पात्रने विषे न जमे तेनुं कारण के ते जमतां थकां ते पात्र धोवाथी पूर्व तथा पश्चात् दोष लागे ते दोष निवारवाने माटे साधु गृहस्थने वासणे न जमे, ए १४ मुं स्थानक ॥ ५३ ॥

अर्थः—हवे पन्नरमुं स्थानक कहे छे । आ० भद्रासन माचीने विषे । प० ढोलीयाने विषे । मं० खाटलाने विषे । आ० ओठींगण सहित सिंघासणने विषे । वा० वळी । अ० न । आ० आचरवुं । अ० आर्य (साधुने) । आ० बेसवुं । स० सुवुं । वा० वळी ॥ ५४ ॥

मूलः—आसन्दी-पलियङ्केसु मञ्च-मासालएसु वा ।
अणायरियमज्जाणं आसइत्तु सइत्तु वा ॥ ५४ ॥

गा. ५४ भावार्थः—हवे १५ मुं स्थानक कहे छे, आर्य साधुने मांचीने विषे, पल्यंकादिकने विषे, खाटलाने विषे, ओठींगण सहित बेसवाना आसन ते खुरसी प्रमुखने विषे बेसवुं अथवा सूवुं (के भोगववुं) न कल्पे ॥ ५४ ॥

अर्थः—न० न बेसे । आ० मांचीने विषे । प० ढोलीयाने विषे । न० न बेसे । नि० रुनी गादी सहित सुखासने । न० न बेसे । पी० नेतर भर्ये आसने । नि० साधु । प० ते मांचादिकनुं पडिलेहण थाय (नहि) । बु० तीर्थंकरना कह्या । वु० वचनने विषे । अ० रह्या थका ॥ ५५ ॥

मूलः—नासन्दी-पलियङ्केसु न निसेज्जा[1] न पीढए ।
निग्गन्था ऽपडिलेहाए बुद्ध-वुत्तमहिट्ठगा ॥ ५५ ॥

गा. ५५ भावार्थः—तीर्थंकरनी आज्ञाना पालणहार एवा साधुने गादिने विषे, पलंगने विषे, रु तथा गादी सहित सुखासन होय तेहने विषे, नेतरे करी भर्युं होय ते आसनने विषे बेसवुं के भोगववुं न कल्पे तेनुं कारण के पूर्वोक्त आसनने विषे जीवनी जतना न थाय तेथी ॥ ५५ ॥

---

१ B °सेज्जाए.

अर्थः—गं० प्रकाश विनाना । वि० आश्रीं । ए० आसन । पा० (तेहने विषे) जीव । दु० दोहिला । प० प्रतिलेख्या जाय । आ० भद्रासन मांचीने विषे । प० पलंगने विषे । य० वळी । ए० ए दोष टाळवाने । अ० अर्थे । वि० वर्ज्या । ए पनरमुं स्थानक कह्युं ॥ ५६ ॥

मूलः—गम्भीर-विजया एए पाणा दुप्पडिलेहगा, ।
आसन्दी-पलियंङ्का[1] य एयमट्ठं विवज्जिया ॥ ५६ ॥

गा. ५६ भावार्थः—ते पूर्वोक्त आसन उपर न बेसे एटला माटे के ते आसनमां बराबर प्रकाश (नजर) नहि पडवाथी त्यां प्राणी जीव होय ते बराबर देखाय नहि तो ते जीवनी दया केम पळे ? ते माटे पूर्वोक्त मांची पलंकादिक आसनने विषे बेसवुं सूवुं के भोगववुं विशेषे वर्ज्युं छे, ए १५ मुं स्थानक कह्युं ॥ ५६ ॥

अर्थः—हवे सोळमुं स्थानक कहे छे । गो० गोचरीए । प० गयो थको । नि० ग्रहस्थने घेर बेसवुं । ज० जे कोइ । क० करे ते साधु । इ० ए । ए० आगळ कहेशे ते । अ० अणाचार । आ० उपजे । अ० जे मिथ्यात्व फळ पामे ॥ ५७ ॥

मूलः—गोयरग्ग-पविट्ठस्स निसेज्जा जस्स कप्पई ।

---

१ H and Avacb. °ङ्कश्र.

इमेरिसमणायारं आवज्जइ अबोहियं ॥ ५७ ॥

गा. ५७ भावार्थः—हवे १६ मुं स्थानक कहे छे, जे साधु गृहस्थीने घेर बेसवानुं करे तेहने ए आगळ कहीशुं ते अणाचार (दोष) उपजे ने जेथी मिथ्यात्वनुं फळ पामे ॥ ५७ ॥

अर्थः—वि० विनाश थाय । ब० ब्रह्मचर्यनो । पा० (स्त्रीना परिचयथी आधा कर्मादिक लेवे) प्राणीनो । च० वळी । व० वध होय तेथी । व० संजमनो वध होय । व० भिखारीने । प० अंतराय होय । प० क्रोध उपजे । य० वळी । अ० ग्रहस्थने (स्त्री तथा साधु उपरे) ॥ ५८ ॥

मूलः—विवत्ती बम्भचेरस्स पाणाणं च वहे वहो ।

वणीमग-पडिघाओ पडिकोहो य गारिणं ॥ ५८ ॥

गा. ५८ भावार्थः—ब्रह्मचयनो विनाश थाय, स्त्रीना परिचयथी आधाकर्मी आहार निपजावतां प्राणी जीवनो वध थाय, ते आहार भोगवतां संयमनो तथा ब्रह्मचर्यनो विनाश थाय तीहां बेसवाथी भिखारीने पण अंतराय पडे तथा गृहस्थने स्त्री उपर तथा साधु उपरे क्रोध उपजे ॥ ५८ ॥

अर्थः—अ० भंग थाय । ब० ब्रह्मचयनो । इ० स्त्री थकी । या० वळी । सं० शंका उपजे (शियळना फळ छे के नहि) । कु० कुशील । व० वधवानो । ठा० स्थानक । दू० वेगळेथी । प० वर्जे ॥ ५९ ॥

---

१ B पडि॰, २. पडिग्घाओ.

मूलः—अगुत्ती बम्भचेरस्स इत्थीउ यावि सङ्कणं, ।
कुसील-वड्ढणं ठाणं दूरउ परिवज्जए ॥ ५९ ॥

गा. ५९ भावार्थः—ते घरमांही स्त्री पासे बेसतां ब्रह्मचर्यनी वाड भांगे ने ब्रह्मचर्य पाळवानुं फळ छे के नहि एवी शंका उपजे तेथी कुशीलरुप अणाचार वधवानुं स्थाक जाणीने वेगळेथी गृहस्थीने घेर बेसवानुं वर्जे ॥ ५९ ॥

अर्थः—ति० त्रण कारण मांही । अ० अनेरे । रा० कारणे । नि० ग्रहस्थने घेर बेसवुं । ज० जेहने । क० कल्पे ते कहे छे । ज० जराए करी । अ० व्यापेल होय । वा० रोगियो होय । त० तपस्वीने । ए सोळमुं स्थानक कह्युं ॥ ६० ॥

मूलः—तिण्हमन्नयरागस्स निसेज्जा जस्स कप्पई ।
जराए अभिभूयस्य वाहियस्स तवस्सिणो ॥ ६० ॥

गा. ६० भावार्थः—हवे गृहस्थने घेर बेसतां दोष नहि ते कहे छे, वृद्धावस्थावाळा १, रोगियाने २, घणा तपस्वी, ए त्रण साधुने शरीरने विषे अशक्तिथी, तथा फेर, चक्री, प्रमुख आवे तो गृहस्थीने घेर बेसवुं कल्पे, ए १६ मुं स्थानक कह्युं ॥६०॥

अर्थः—हवे सतरमुं स्थानक कहे छे । वा० रोगियो । वा० वळी । अ० रोग रहित । वा० वळी । सि० स्नान करवुं । जो० जे कोइ । उ० वळी । प० वांछे । वो० भ्रष्ट । हो० होय । आ० साधुना आचारथी । ज० ठालो । ह० होय । सं० संजमथी ॥ ६१ ॥

१ s. संकुलं.

मूलः—वाहिओ वा अरोगी वा सिणाणं जो उ पत्थए ।
वोक्कन्तो होइ आयारो, जढो हवइ संजमो ॥ ६१ ॥

गा, ६१ भावार्थः—हवे १७ मुं स्थानक कहे छे, रोगी होय अथवा रोग रहित एवो जे कोइ साधु स्नान करवानुं इच्छे ते संयमे करीजे ठालो ने साधुना आचारथी भ्रष्ट होय ॥ ६१ ॥

अर्थः—प्राशुक (उना) पाणीए स्नान करतां संयमनो त्याग केम होय ते कहे छे । सं० छे । इ० ए प्रत्यक्ष । सु० सुक्ष्म । पा० जीव । घ० क्षारनी पोली भूमिने विषे । भि० भुमिनी सांध रायत्रडने विषे । य० वळी । जे० जे । उ० वळी । भि० साधु । सि० स्नान करे । वि० अचित पाणीए । उ० तणाय जीव (संजम भांगे) ॥ ६२ ॥

मूल—सन्तिमे सुहुमा पाणा घसासु भिलगासु य ।
जे उ भिक्खू सिणायन्तो वियडेणुप्पलावए[१] ॥ ६२ ॥

गा. ६२ भावार्थः—उष्ण पाणीथी स्नान करवा वडे संयमथी भ्रष्ट केम थाय ? गुरु कहे छे धरतीने विषे तथा खारवाळी पोली भूमिने विषे तथा फाटी भूमिकाने विषे प्रत्यक्ष सूक्ष्म बेंद्रियादिक घणा छे तेथी ते स्नाननुं पाणी ते भूमिकामां जवाथी ते जीवोनी विराधना थाय तथा (नकोर भूमि होय तो) ते स्नानना पाणीना खळकामांही ते जीव तणाइ जाय ॥ ६२ ॥

---

१ H in S and Avach. भिलु° २. B उप्पि°

अर्थ—त॰ ते माटे । ते॰ ते साधु । न॰ न । सि॰ स्नान (न) करे । सी॰ टाढे । उ॰ उन्हे पाणीए । वा॰ वळी । जा॰ ज्यां लगे । जी॰ जीवे । व॰ ए व्रत । घो॰ आचारतां दोहिलो । अ॰ स्नान रहित व्रत विषे । अ॰ रहेवुं । ए सत्तरमुं स्थानक कह्युं ॥ ६३ ॥

मूलः—तम्हा ते न सिणायन्ति सीएण उसिणेण वा ।
जावज्जीवं वयं घोरं असिणाणमहिट्ठगा ॥ ६३ ॥

गा. ६३ भावार्थः—तेथी शीतल पाणीये तथा उष्ण पाणीये साधु स्नान न करे, ए व्रत जावजीव सुधी पाळतां दुष्कर छे तथा अस्नानव्रत साधु पाळे, ए १७ मुं स्थानक कह्युं ॥ ६३ ॥

अर्थः—हवे अढारमुं स्थानक कहे छे । सि॰ स्नान । अ॰ अथवा । क॰ चंदनादिक । लो॰ लोद्र । पं॰ सुगंध द्रव्य तथा कुंकुम केसरादिक । य॰ वळी । गा॰ शरीरना । उ॰ उगटणाने (मर्दनने) । ठा॰ निमित्ते । न॰ न । आ॰ आदरे । क॰ क्यारे । वि॰ पण ॥ ६४ ॥

मूलः—सिणाणं अदुवा कक्कं लोद्धं पउमगाणि य ।
गायस्सुव्वट्टणट्ठाए नायरन्ति कयाइ वि ॥ ६४ ॥

गा. ६४ भावार्थः—हवे १८ मुं स्थानक विभूषा न करे ते कहे छे, स्नान अथवा सुगंध चंदन प्रमुख लोद्र, पद्म कमळ, कपुर काचलीनां चूर्णे शरीरे पीठी मर्दन करवुं ते एटलां वानां क्यारे पण न भोगवे ॥ ६४ ॥

अर्थः—न० प्रमाणोपेत वस्त्र राखे । वा० वि० वळी । मुं० लोच करावे । दी० मोटा बांह प्रमुखना । रो० रोम (केश) । न० हाथ प्रमुखना नख वध्या छे । मे० मैथुन थकी । उ० निवर्त्यो छे एहवा साधुने । किं० शामाटे । वि० विभूषा करवानुं । का० कार्य एटले विभूषा न करे ॥ ६५ ॥

मूलः—नगिणस्स वा वि मुण्डस्स दीह-रोम-नहंसिणो ।
मेहुणा उवसन्तस्स किं विभूसाए कारियं ! ॥ ६५ ॥

गा. ६५ भावार्थः—मानोपेत वस्त्र राखे, लोच करावे, बांह प्रमुखना केस लांबा छे तथा नख पण वध्या छे जे मैथुन थकी निवर्त्या छे. तेहवा साधुने विभूषा करवानुं शुं कारण छे ? ॥ ६५ ॥

अर्थः—वि० विभूषा । व० करतो । भि० साधु । क० ८ कर्म । ब० बांधे । चि० चिकणां (छुटतां दोहिलो) । सं० संसाररूपी । सा० सागर । (समुद्रने विषे) । घो० बिहामणो तेहने विषे । जे० जे कर्मे करी । प० पडे । दु० तरतां दोहिलो एहवा संसार मांहे, ए बाह्य विभूषाना दोष कह्या ॥ ६६ ॥

---

१ Bej. निग° . s. निगि°, Avach. नग°

मूलः—विभूसा-वत्तियं भिक्खू कम्मं बन्धइ चिक्कणं ।
संसार-सायरे घोरे जेणं पडइ दुरुत्तरे ॥ ६६ ॥

गा. ६६ भावार्थः—जे साधु विभूषा करे ते घणां काळ लगी पोहोचे तेहवां चिकणां (छुटतां दुकर एवां) कर्म बांधे अने जेहनो पार पामतां दोहीलो ने दुःखे करी परिपुर्ण ने बिहामणो एवा संसार रुपी समुद्रने विषे पडे ॥ ६६ ॥

अर्थः—हवे संकल्प विभूषाना दोष कहे छे । वि० विभूषाना । व० करणहार साधु । च० वळी । ए० एहवा । बु० ऋषभादिक तीर्थंकर । म० माने । ता० तेहवुं । सा० पाप । ब० घणुं । च० वळी । ए० एविभूषा । न० न । ए० ए । ता० साधुए । से० सेववुं । ए अढारमुं स्थानक कह्युं । ए उत्तरगुण कह्या ॥ ६७ ॥

मूलः—विभूसा-वत्तियं चेयं बुद्धा मन्नन्ति तारिसं, ।
सावज्जा-बहुलं चेयं, नेयं ताईहि सेवियं ॥ ६७ ॥

गा. ६७ भावार्थः—एहवी शोभाना करणहार साधुने ऋषभादिक तीर्थंकरे पूर्वे कह्युं तेहवा दोष सहित अयोग्य पापकर्मनी घणी गांठनो बांधनार जाणे, एवी विभुशा (दुखदायक) छे माटे छकायना रक्षणना करणहार एवा साधुए विभूषा करवी नहि, ए १८ मुं स्थानक कह्युं ॥ ६७ ॥

अर्थः—ए अढार स्थानकना पालणहार साधुने लाभ थाय ते उपदेश कहे छे । ख० शोधे । अ० आपणा आत्मा प्रत्ये ।

अ० मोह रहित । दं० सम्यक द्रष्टी साधु । त० तपने विषे । र० राता । सं० संजमनां अने । अ० सरळपणाना । गु० गुण छे जेहने एटले क्षमा दयाए करी सहित एहवा साधु । धु० खपावे (टाळे) । पा० पाप कर्म । पु० पुर्वे घणा भवना । क० कीधां ज्ञानावरणीयादिक । न० न । वा० वांछे (संजम लीधा पछी) । पा० अशुभ कर्म । न० न । ते० ते साधु । क० करे नहि (पचखाण करवा भणी) ॥ ६८ ॥

मूलः—खवेन्ति अप्पाणममोह-दंसिणो
तवे रया संजम अज्जवे गुणे, ।
धुणन्ति पावाइ पुरे-कडाइं,
नवाइ पावाइ न ते करेन्ति ॥ ६८ ॥

गा. ६८ भावार्थ—हवे पूर्वोक्त अढार स्थानकनां पाळणहारने लाभ थाय ते कहे छे. संयमे करी, आर्यगुणे करी, क्षमाये करी, दयाये करी सहित ने तपने विषे सावधान, वळी जेहनुं दर्शन सफळ (लाभ) कारक छे ने मोह रहित एवा सम्यक द्रष्टी साधु आपणा आत्मा थकी आठ कर्मने खपावे अने पूर्वे घणा भवनां अशुभ कर्म करेलां तेहने टाळे अने संयम लीधा पछी नवां अशुभ कर्म बांधे नहि ॥ ६८ ॥

अर्थः—ते साधु कहेवा छे । स० सदाकाळ । उ० उपशांत एटले क्रोध रहित । अ० ममता रहित (द्रव्यथी सुवर्णादिक

भावथी मिथ्यात्वरहित तथा शरीर उपर ममता नथी जेहने) । अ० परिग्रह रहित । स० आपणी । वि०पर लोकने उपगार कारीणी श्रुतज्ञान सिद्धांत रुप विद्या तेणे करी । अ० सहित । ज० जशवंत । सि० ऋषीश्वर । उ० सरद ऋतुनो । प्प० प्रशांत । वि० निमल । व० वळी । चं० चन्द्रमा एटले आसो कार्तकी पुनमनी रात्रीए सोळ कळा सहित जेम चंद्रमा शोभे तेम साधुना २७ गुण ते रुप कळा आठ कर्म रुप वादळ रहित शोभे । सि० ते साधु मोक्ष पामे (अथवा कांइक शेष कर्म रहे तो)। वि० वमानिक देवता पणे । उ० उपजे कोण । ता० जे साधु छकायनो प्रिय होय ते ॥ ६९ ॥ त्ति० एहवुं । बे० हुं कहुं छुं ॥

मूलः—सव्वसन्ताअममा अकिंचणा

स-विज्ज-विज्जाणुगया जसंसिणो ।

उउ-प्पसन्ने विमले व चन्दिमा

सिद्धिं विमाणाइ उवेन्ति ताइणो ॥ ६९ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. ६९ भावार्थः—ते साधु केहवा छे, सदाय उपशांत क्रोध रहित जेहने द्रव्यथी वस्तु उपरे ने भावथी काया उपरे ममता भाव नथी, वळी सुवर्णादीक परिग्रहे करी रहित छे अने पोतानी सिद्धांत रुप विद्या ते ज्ञान विज्ञाने करी सहित छे, एवा साधु भावथी संयम रुपने द्रव्यथी किर्ति रुप यश सहित छे, जेम शरद ऋतु ते आसो ने कार्तकी पुनमे आकाशने विषे वादळांये करी रहितने सोळ कळाये परिपुर्ण निर्मळ चंद्रमा शोभे तेम पुर्वोक्त साधुना गुण ते रुप कळाने कर्मरुप वादळांये करी रहित शोभे-ते छकायना राखणहार साधु सिद्ध गती पामे अने कदाचित् शेष कर्म रह्यां होय तो वैमानीक देवता पणे उपजे, एम

सुधर्मा स्वामीये जंबू स्वामी प्रत्ये छठा अध्ययननुं उदाहरण कह्युं ॥ ६९ ॥ ए धर्मार्थ काम नामे ६ ठुं अध्ययन संपूर्ण थयुं ॥६॥

इतिश्री धम्मट्ठकहा नाम षष्ठममध्ययनं सम्मत्तं ॥ ६ ॥

(वक्कसुद्धी.)

भाषाशुद्धि.

॥ सप्तममध्ययनम् ॥

पुर्वे छठे अध्ययने अढार बोले आचार पाळवो कह्यो तेतो भाषा सुमतीवंत पाळे ते माटे सातमुं अध्ययन भाषाना विचारनुं कहे छे.

अर्थः—च० चार प्रकारे । ख० खरेखर । भा० भाषा (साची १ जुठी २ मिश्र ३ व्यवहार ४ । प० जाणीने । प० प्रज्ञावंत (बुद्धिवंत साधु) । दो० बे भाषानो । तु० वळी । वि० विनय । सि० शिखे एटले साची १ व्यवहार २ (ए भाषा बोले) । दो० जुठी अने मिश्र २ ए भाषा । न० न । भा० बोले । स० सर्वथा प्रकारे मरणांत लगी ॥ १ ॥

मूलः—चउण्हं खलु भासाणं परिसंखाय पन्नवं ।

दोण्हं तु विणयं सिक्खे, दो न भासेज्ज सव्वसो ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—प्रज्ञावंत साधु चार प्रकारनी भाषाना भेदने जाणीने बे प्रकारनी भाषा बोले अने बे प्रकारनी भाषा सर्वथा प्रकारे न बोले, ते चार भाषाना नाम १ साची, २ जुठी, ३ मिश्र, ४ व्यवहार, ए चार भाषा मांहीथी साची अने व्यवहार ए बे भाषा पंडीत साधु बोले, जुठी अने मिश्र, (साची अने जुठी) ए बे भाषा न बोले ॥ १ ॥

अर्थः—जा० जे । य० वळी । स० साची छे (पण हिंसाकारी छे) तेपण । अ० न । व० बोलवी । (ते शामाटे—कोइ आहेडी (शीकारी) पूछे ? हे मुनि मृग जातां दीठो तथा गृहस्थ पूछे बजारमांही तरकारी वेहेचाय छे, तेवारे मृग जातो दीठो तथा तरकारी मांडी दीठी होय तो पण आरंभ जाणीने न कहे ते वारे एम कहे जे देखे छे ते बोलती नथी (आंख) अने जे बोले छे ते देखती नथी (जीभ) एम उत्तर दीए) ए साची भाषा पण जूठा जेहवी जाणवी । स० कांइ साची । मो० कांइ जुठी ते मिश्र भाषा । य० वळी । जा० जे । मु० जुठी । जा० जे भाषा । य० वळी । बु० बुद्धिवंते । ऽणा० आचरी नहि । न० न । तं० ते भाषा । भा० बोले (नहि) । प० प्रज्ञावंत साधु ॥ २ ॥

मूलः—जा य सच्चा अवत्तव्वा सच्चामोसा य जा मुसा ।
जा य बुद्धेहि ऽणाइन्ना न तं भासेज्ज पन्नवं ॥ २ ॥

१ ॥ नाइण्णा

गा. २ भावार्थः—जे भाषा साची छे पण हिंसाकारी छे तो ते भाषा बोलवी नहि ते केम, कोइ आहेडी पुछे जे हे मुनी ईहांथी मृग जातां दीठां तथा कोइ गृहस्थ पुछे जे बजारमांही लीलोतरी मांडी छे (वेचाय छे) तेवारे मृग जातां दीठां होय तथा लीलोतरी मांडेली दीठी होय तोपण ते साची भाषा छे पण साधु बोले नहि, मिश्र भाषा तथा जुठी भाषा पण बोलवी नहि, वळी जे मिश्र अने जुठी भाषा ते तीर्थंकर देव पण बोल्या नथी तेथी प्रज्ञावंत साधु ते भाषा न बोले ॥ २ ॥

अर्थः—हवे कइ भाषा बोलवी ते कहे छे । अ० नहि । स० साची । अ० नहि । मो० जुठी एटले व्यवहार भाषा १ । स० साची २ ए बे भाषा । च० वळी । अ० निर्वध्य पाप रहित । अ० सुकुमाळ कठोर वचन रहित परजीवने हितकारी । स० (ते पण) विचारीने । अ० संदेह रहित एहवी । गि० वाणी । भा० बोले । प० प्रज्ञावंत साधु ॥ ३ ॥

मूल—असच्चमोसं सच्चं च अणवज्जमकक्कसं ।

समुप्पेहमसंदिद्धं गिरं भासेज्ज पन्नवं ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—व्यवहार अने साची भाषा ए बे भाषा केहवी छे, पाप रहित, कठोर वचन रहित, संशय रहित प्रज्ञावंत साधु एहवी यथातथ्य भाषा बोले ॥ ३ ॥

अर्थः—ए० ए उपर कहेल सावध्य एटले पाप सहित कठोर भाषारुप । च० वळी । अ० अर्थ एटले बोलवाना विषयने निषेधी । अ० अनेरी । वा० वळी जाणीने । जं० जे भाषा बोलतां थकां । हु० वळी । ना० न पामे । सा० मोक्षपद

१ H and Avach. असावज्जं.

(शाश्वतुं) । स० ते । भा० भाषा । स० कांइ साची । मो० कांइ जुठी एटले मिश्रभाषा । पि० वळी । तं० ते । पि० पण । धी० बुद्धिवंत । वि० वर्जे ॥ ४ ॥

मूलः—एयं च अट्ठमन्नं वा जं तु नामेइ सासयं ।
स भासं सच्चमोसं पि तं पि धीरो विवज्जए ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—साची जुठी एटले मिश्रभाषा बोलवाथी जे शाश्वति मुक्ति ते न पामे तेथी संजमने विषे रहेला बुद्धिवंत साधुए ते भाषा वर्जवी ॥ ४ ॥

अर्थः—हवे मृखा भाषानी रक्षा कहे छे । वि० खोटी । पि० वळी । त० तथा । मो० मूर्ति (स्त्रीनी मूर्तिने देखीने ए कहे जे ए स्त्री आवे छे जोके मूळमां ते पुरुष लिंगे छे फक्त स्त्रीनो वेश बनाव्यो छे तथा स्त्रीए पुरुषनो वेश लीधो छे ते देखीने कहे जे ए नर छे एहवी भाषा बोलतो थको) । जं० जे कोइ । गि० वाणी । भा० बोले । न० जे ए नर (पुरुष) आवे छे । तं० ते माटे । सो० ते बोलणहार । पु० बंधाय । पा० पाप कर्म करी । किं० तो तेने शुं कहेवुं । पु० वळी । जो० जे । मु० मृषाभाषा । व० बोले । ते तो निश्चे पाप कर्म बांधेज ॥ ५ ॥

मूलः—वितहं पि तहामोत्तिं जं गिरं भासए नरो ।
तम्हा सो पुट्ठो पावेणं, किं पुण जो मुसं वए ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—हवे मृषा भाषानी रक्षा कहे छे, कोइ पुरुषे स्त्रीनुं रुप कर्युं छे तथा कोइ स्त्रीये पुरुषनुं रुप कर्युं छे तेहने जोइने अजाणपणाथी कहे के ए स्त्रीज छे अथवा ए पुरुषज छे एम बोलवाथी ते साधु पापे करीने लेपाय ने पाप कर्मनी गांठ बांधे (तो जाणी जोइने) मृषा बोले तेहनुं तो केहेवुंज शुं ! ते तो निश्चेज पाप कर्म बांधे ॥ ५ ॥

अर्थः—तं० तेथी निश्चय भाषा न बोळवी जेवीके। ग० अमे प्रभाते अहींथी जाइयुंज। व० तेने सर्व समाचार कहीशुंज। अ० अमुक एक उपाश्रय। वा० वळी। णे० अमारे। भ० होशे। अ० हुं काले लोचादिक। वा० णं० वळी। क० करीश। ए० ए। वा० णं० माहरुं काम। क० करशेज एहवी भाषा न बोले ॥ ६ ॥

मूलः—तम्हा 'गच्छामो, वक्खामो, अमुगं वा णे भविस्सई, ।
अहं वा णं करिस्सामि, एसो वा णं करिस्सई' ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—वळी निश्चे भाषानुं स्वरुप कहे छे, अमे प्रभाते अहियांथी जरुर जइशुं ज ने तेहने सर्व समाचार कहीशुंज, अमुक एक उपाश्रयादिक अमुक दिवसे थशेज, अमुक काम हुं करीशज, अमुक माणस ते मारुं काम करशेज ए निश्चे भाषा साधु न बोले ॥ ६ ॥

अर्थः—हवे भाषानो विचार कहे छे। ए० ए पूर्वे। आ० कही। उ० वळी। जा० जे। भा० भाषा। ए० आगमीया (भविष्यने)। का० काळने विषे। सं० संदेह सहित केमके एम मुहूर्त्तमां घणा विघ्न आवे ते भणी। सं० वर्तमान अथवा। अ० अतीत ((भूत) काळने। अ० अर्थे। वा० वळी। तं० ते भाषा। धि० निश्चे। धी० बुद्धिवंत। वि० वर्जे ॥ ७ ॥

मूलः——एवमाई उ जा भासा एस-कालम्मि सङ्किया ।
सम्पयाईय-मट्ठे वा तं पि धीरो विवज्जए ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—हवे भाषानो विचार कहे छे, पूर्वोक्त जे भाषा ते भविष्य काळने विषे संशय सहित छे ते केम एक मुहुर्त (बे घडी) मांही घणा विघ्न आवी षडे तेथी भूत भविष्य ने वर्तमानकाळने विषे निश्चयकारी भाषा बुधिवंत साधु वर्जे ॥ ७ ॥

अर्थः——अ० अतीत (भूत अथवा गया)। य० वळी। का० काळने विषे। प० वर्तमानकाळने विषे। अ० आगमिया (भविष्य) काळने विषे। ज० जेहनो। अ० अर्थ। तु० वळी। न० न। जा० जाणे। ए० एम। ए० एहवुं। ति० वळी। नो० न। व० बोले ॥ ८ ॥

मूलः——अईयम्मि य कालम्मी पच्चुप्पन्न-मणागए ।
जमट्ठं तु न जाणेज्जा 'एवमेयं' ति नो वए ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः——भूत भविष्य ने वर्तमानकाळने विषे जे कार्यना अर्थने जाणतो नथी ते एमज थयुं ने एमज थशे एम न कहे ॥ ८ ॥

अर्थः——अ० अतीत (गया)। य० वळी। का० काळने विषे। प० वर्तमानकाळने विषे। अ० आगमीया (भविष्य)

काळने विषे । ज० ज्यां (कामने विषे) । सं० संदेह । भ० होय (एटले अर्थ विचार नाम रुडी परे न जाणे) । तं० त्यां । तु० वळी । ए० एम । ए० एहवुं । ति० वळी । नो० न । व० बोले साधु ॥ ९ ॥

मूलः—अईयम्मि य कालम्मी पच्चुप्पन्न-मणागए ।
जत्थ सङ्का भवे तं तु 'एवमेयं' ति नो वए ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः--भूत भविष्यने वर्तमानकाळने विषे जे कामने विषे संशय होय एटले अर्थ, विचार, नाम रुडी पेरे जाणतो न होय तो एमज छे एम न कहे ॥ ९ ॥

अर्थ—अ० अतीत (गया) । य० वळी । का० काळने विषे । प० वर्तमानकाळने विषे । अ० अनागत (भविष्यकाळने विषे । नि० संदेह रहित । भ० होय । जं० जे अर्थ शब्दथी निर्वद्य होय । तु० तो । ए० एम । ए० एहवुं । ति० वळी । नि० कहे ॥ १० ॥

मूलः—अईयम्मि य कालम्मी पच्चुप्पन्न-मणागए ।
निस्सङ्कियं भवे जं तु 'एवमेयं' ति निद्दिसे ॥ १० ॥

गा, १० भावार्थः--भूत भविष्य ने वर्तमानकाळने विषे जे कार्य शंशय रहित तथा निर्वद्य होय तो एमज छे एम कहे ॥ १० ॥

---

१ H थोव-थोवं.

अर्थः—त० तेमज । फ० कठोर । भा० भाषा (जे हे दास हे गुलाम इत्यादिक) । गु० अतिशे । भू० जीवने । ओ० विनाशनी करणहारी । स० साची । वि० वळी । सा० ते पण भाषा (आगलाने असमाधि उपजे) । न० न । व० बोलवी । ज० जे भाषाथी । पा० (आपणने) पापनो । आ० बंध होय ॥ ११ ॥

मूलः—तहेव फरुसा भासा गुरु-भूओवघाइणी ।

सच्चा वि सा न वत्तव्वा जओ पावस्स आगमो ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—तेमज कठोर भाषा तथा पृथ्वीयादीक छकायना जीवने नासनी करणहारी एहवी भारे भाषा, वळी जे भाषा बोलवाथी बीजाने असाता (दुःख) उपजे तथा पोताना आत्माने पापकर्म बंधाय तेवी साची होय तो पण ते भाषा न बोलवी [मेतार्य मुनिने पेरे] ॥ ११ ॥

अर्थः—त० तेमज । का० कोइ एक एक आंखे कांणो होय तेने । का० हे कांणा । त्ति० एम (न कहेवुं) । पं० नपुंसकने । पं० नपुंसक । त्ति० एम (न कहेवुं) । वा० वळी । वा० तेम व्याधी । वा० वि० वळी । रो० रीगीयाने कोढीयाने हे रोगीष्ट कोढीया । त्ति० एम । ते० तेमज ते चोरने । चो० हे चोर । त्ति० एम । नो० न । व० कहे साधु एटले ए साची भाषा छे तोपण एहवी भाषा न बोलवी ॥ १२ ॥

मूलः—तहेव काणं 'काणे' त्ति पण्डगं 'पण्डगे' त्ति वा ।

वाहियं वा वि 'रोगि' त्ति तेणं 'चोरे' त्ति नो वए ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थ—पुर्वोक्त कठोरादिक भाषानुं स्वरुप कहे छे जेमके आंखे काणो होय तेहने हे कांणा ! नपुंसकने कहेजे हे नपुंसक ! रोगीयाने कहेजे हे रोगी ! चोरने कहे हे चोर एम न कहे ए पुर्वोक्त भाषा साची छे पण परने असाता (दुःख) उपजे तेथी एहवी भाषा न बोलवी ॥ १२ ॥

अर्थः—जे भाषा सांभळीने परने आशाता उपजे ते भणी । ए० ए । अ० अनेरे । अ० वचने करी । प० आगल्या । जे० जेणे करी । उ० दुःख थाय । आ० आचार ज्ञानादिक तेना । भा० भाव । दो० तेहना दोषना । न्नू० जाण साधु । न० न । तं० ते भाषा । भा० बोले । प० प्रज्ञावंत डाह्यो साधु ॥ १३ ॥

मूलः—एएणन्नेण अठेण परो जेणुवहम्मई ।

आयार-भाव-दोस-न्नू न तं भासेज्ज पन्नवं ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—पुर्वे कही ते विना आगळ कहीशुं तेणे अर्थे, आचारनो भाव रहस्यना दोषना जाण, भाषा बोलवा थकी छकाय जीव हणाय ने दुःख पामे तेहवी भाषा प्रज्ञावंत साधु न बोले ॥ १३ ॥

अर्थः—त० तेमज । हो० हे मूर्ख । गो० हे कुजात । त्ति० वळी । सा० हे कुतरा । वा० वळी । व० हे अनाचारना सेवणहार । त्ति० य० वळी । द० हे भीखारी । दू० हे भाग्यहीन । वा० वि० एहवा दुर्वचन । न० न । तं० ते । भा० बोले । प० प्रज्ञावंत साधु । ए स्त्री पुरुषने विषे सामान्य प्रकारे भाषा निषेधी ॥ १४ ॥

मूलः—तहेव 'होले' 'गोले' त्ति 'साणे' वा 'वसुले' त्ति य ।

'दमए' 'दूहए' वा वि नें तं जासेज्ज पन्नवं ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः—तेमज हे मुर्ख ! हे जार (लंपट) जात ! हे कुतरा ! हे अन्यायना करणहार ! हे रांक भाग्यहीण ! एम प्रज्ञावंत साधु न बोले ॥ १४ ॥

अर्थः--हवे स्त्रीने शी रीते न बोलाववी ते कहे छे । अ० हे आजी मानी अथवा पितानी माता । प० आजीनी माता वडी आजी तथा पितानी मातानी माता । वा० वि० वळी । अ० हे जन्म माता । मा० हे मासी मानी बेहेन । सि० होय । त्ति० तेने । य० वळी । पि० हे फोइ (पितानी) बेहेन । भा० हे भाणेजी बेहेननी दीकरी । त्ति० तेने । धू० हे बेटी । न० हे दोहित्री बेटानी बेटी । त्ति० तेने । य० वळी एहवे नामे साधु न बोलावे स्त्री जातिने ए अलाप शब्द छे ॥ १५ ॥

मूलः---अज्जिए पज्जिए वा वि अम्मो माउ सिउ त्ति य ।
पिउस्सिए[2] जाईणेज्जं[3] त्ति धूए नत्तुणिए[4] त्ति य ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः---आर्जिकाते (बापनी माता हे दादी !) पार्जिकाते (मातानी माता तेने कहे हे माता) ! हे माशी ! हे फई ! हे भाणेजी ! हे बेटी ! हे बेटानी बेटी तेने तथा बेटीनी बेटी तेने नुणी कहीए एटले हे दोहीत्री एम स्त्री जातीने न बोलावे बुद्धिवंत साधु ॥ १५ ॥

---

१ B नेयं, H नैवं. २ B पियसिए ३ Bs माय° ४ B °णिय.

अर्थः—ह० हे हले फलाणी । ह० हे हले सखी । त्ति० वळी । अ० हे अन्य अनेरी । त्ति० वळी । भ० हे भटे शेठाणी । सा० हे स्वामिनी । गो० हे गोपिणी तारे गाय घणी छे । हो० हे होले हे होलणी । गो० हे गोळण । व० हे वटलेल । त्ति० वळी । इ० स्त्री जातिने । न० न । ए० एम । आ० बोलावे साधु एहवे वचने तेहने रीस चढे ते भणी ॥ १६ ॥

मूलः—हले हले त्ति अन्ने त्ति भट्टे सामिणि गोमिणि ।
होले गोले वसुले त्ति इत्थियं नेवमालवे ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थः—हे हले अमकडी ! हे हले सखी ! हे अन्य अनेरी ! इहां आव ! एवां सामान्य वचने न बोलावे तथा हे भटे ! हे शेठाणी ! हे स्वामिनी ! हे घणी गायनी धणीयाणी ! इहां पधारो ! एवां पुज्य वचने पण न बोलावे तथा हे होले ! हे गोले ! एटले गोलण ! हे वसुल ! एटले हे वटलेला ! कांरे ! इहां आव ए गमार लोकनां तोछडां वचने पण न बोलावे, भाषा सुमतिवंत साधु स्त्री जातीने रोस चडे तेम न बोलावे ॥ १६ ॥

अर्थः—जो एम बोलाववुं नहि तो केम बोलाववुं ते कहे छे । ना० ते स्त्रीनुं नाम । धे० लइने । णं० वळी । बू० बोलावे हे देवानुं प्रिय अथवा वळी । इ० स्त्रीनुं जे । गो० गोत्र होय । वा० ते गोत्रने । पु० नामे करी बोलावे जेम हे वासिष्ट गोत्रिणि । ज० यथायोग्य । रि० वचन नाम । अ० ग्रहीने एटले देश विशेषे रुडुं वचन धारीने । आ० एक वार बोलावे । ल० वारंवार बोलावे । वा० वळी ॥ १७ ॥

मूलः—नामधेज्जेण णं बूया इत्थी-गोत्तेण वा पुणो ।
जहारिहमभिगिज्झ आलवेज्ज लवेज्ज वा ॥ १७ ॥

गा. १७ भावार्थः—जो पुर्वोक्त प्रकारे बोलाववुं नहि तो केम बोलाववुं ? ते कहे छे—नाम लइने रुडे वचने करीने तथा स्त्रीना गोत्रने नामे करी जेम के हे वासिष्ट गोत्रीणी ! वळी जे देशने विषे जेवुं रुडुं वचन होय ते धारीने एक वार अथवा बारंवार ते स्त्रीने बोलावे ॥ १७ ॥

अर्थः—हवे पुरुष आश्री नीचे मुजब आलाप वचन न कहे ते कहे छे । अ० हे अजे एटले पितानो पिता तथा मातानो बाप । प० आजो पिताना बापनो बाप तथा माताना बापनो बाप । वा० वि० वळी । व० पिता । चु० काको । पि० पितराइ बापनो मोटो भाइ । त्ति० य० वळी । मा० हे मामा । भा० भाणेज । त्ति० वळी । पु० हे पुत्र । न० त्तु० बेटीना बेटा । त्ति० य० वळी ॥ १८ ॥

मूलः—अज्जए पज्जए वा वि बप्पो चुल्ल-पिउ त्ति य
माउला भाइणेज्ज त्ति पुत्ते नत्तुणिय त्ति य ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः—हवे पुरुष जातीने एम न बोलावे ते कहे छे—बापनो बाप ते हे आर्या बापनो बाप ने तेनो बाप

१. ४ भाय°

ते हे पर्या ! हे तात ! हे काका ! बापनो मोटो भाइ ते हे पितरीया ! हे मामा ! हे भाणेज ! हे पुत्र ! हे दोहीत्रा ! ॥ १८ ॥

अर्थः—हे० हे । हो० फलाणां । ह० हे अल्या । त्ति० वळी । अ० हे अन्य । त्ति० वळी ए सामान्य वचन । भ० हे भट्ट शेठ । सा० हे स्वामि ठाकोर । गो० गायना धणी । हो० हे हाली । गो० गोला । व० वटलेल । त्ति० वळी ए वचने । पु० पुरुषने । न० न । ए० एहवी भाषाए । आ० बोलावे ॥ १९ ॥

मूलः—हे[1] हो हले त्ति अन्ने[2] त्ति भट्टा सामिय गोमिय ।
होल गोल वसुले[3] त्ति पुरिसं नेवमालवे ॥ १९ ॥

गा. १९ भावार्थः—अहे ! अहो ! हे अल्या ! हे अन्य ! ए हीण वचन, हे भट ! हे शेठ ! गोमिन गौधनना धणी ! ए पुज्य वचन, हे मूर्ख हाली ! हे दास ! वटलेल ! ए नीच वचन, एम पुरुष जाती दुःख पामे तेम न बोलावे ॥ १९ ॥

अर्थः—तो हवे केम बोलावे ते कहे छे । ना० जे पुरुषनुं नाम होय । धे० तेणे करी । णं० वळी । बू० बोलावे । पु० पुरुषनुं । गो० जे गोत्र होय । वा० ते गोत्रे । पु० बोलावे जेम हे गौतम । ज० यथा जोग । रि० वचन एटले जेहवा देश विशे रुडुं वचन होय ते नाम । अ० ग्रहीने । आ० एकवार । ल० वारंवार बोलावे । वा० वळी ॥ २० ॥

---

१ B H हे हो ऽले त्ति. २ a अन्नि, B अन्ने. ३ B3 °सुलि.

मूलः—नामधेज्जेण णं बूया पुरिस-गोत्तेण वा पुणो ।
जहारिहमभिगिज्झ आलवेज्ज लवेज्ज वा ॥ २० ॥

गा. २० भावार्थः—जो पुर्वोक्त प्रकारे बोलाववुं नहि तो केम बोलाववुं ? ते कहे छे. नाम दइने जेम के हे वदत्त ! हे यज्ञदत्त ! एवे रुडे वचने करी पुरुष जातीना गोत्रने नामे करी जेम के हे वासिष्ट ! वळी जे देशने विषे जेवुं वचन रुडुं होय ते धारीने एकवार अथवा वारंवार पुरुषने हे देवानुं प्रिय ! के महाभाग्य ? एम बोलावे ॥ २० ॥

अर्थः—प० पचेंन्द्रिय जाती । पा० प्राणी जीव नजरे देखीने गाय आदिकने । ए० ए । इ० स्त्री । अं० ए । पु० पुरुष । जा० ज्यांलगे । णं० वळी । न० न । वि० जाणे (मनथी निश्चे) । ता० त्यांलगे । जा० जातिशब्दे । त्ति० वळी । आ० बोलावे ए पंखीयादिक जाति देखाय छे अने जाण्या पछी ए स्त्री पुरुष जुदा जुदा कहे ए गाय अथवा बळद इत्यादिक ॥ २१ ॥

मूलः—पञ्चिन्दियाण पाणाणं 'एस इत्थी, अयं पुमं' ।
जाव णं न विजाणेज्जा ताव जाइ त्ति आलवे ॥ २१ ॥

गा. २१ भावार्थः—गाय प्रमुखने वेगळाथी देखीने ए स्त्री छे के पुरुष छे के एम नथी जाणतो त्यां सुधी ए पंचद्रि जातीना जीव छे एम कहे अने जाण्या पछी स्त्री पुरुष जुदाजुदा कहे. [शिष्य—एकेंद्रि विगलेंद्री नारकी ए सर्वे नपुंसकपणे

वर्ते छे त्यां माटी तथा अग्नि लागी ते स्त्री लिंग, पाषाण ते पुरुष लिंग एम लिंगभेद बोलतां मृषा केम न लागे ? गुरु—ए व्यवहार सत्ये करी सत्य छे माटे मृखा न लागे] ॥ २१ ॥

अर्थः—त० तेमज । म० मनुष्य तथा । प० चउपदने देखीने । प० पंखी हंसादिकने । वा० वि० वळी । स० अजहगरादिक सर्प्पने । थू० जाडो । प० मेद वाळो घणा मांस वाळो । व० वधवा जोग । पा० पचवा जोग एहवुं साधु । त्ति० य० वळी । नो० न । व० बोले ॥ २२ ॥

मूलः—तहेव मणुसं पसुं पक्खिं वा वि सरीसिवं ।
'थूले पमेइले वज्झे पाइमे' त्ति य नो वए ॥ २२ ॥

गा. २२ भावार्थः—तेमज मनुष्य पशु पंखी अथवा सर्पादीक ए जाडो छे, एना शरीरमां मांस घणो छे तेथी ते वध करवा योग्य छे तथा रांधवा योग्य छे एम न कहे ॥ २२ ॥

अर्थः—हवे कारणे एम बोलवुं ते कहे छे । प० वृद्ध थयो छे घणा काळनो छे । त्ति० एम । णं० वळी । बू० एम बोले ए मनुष्यादिक । बू० वळी एम बोले । उ० अतिशे मेद सहित देखाय छे गात्र (शरीर) । त्ति० एम । य० वळी । सं० थयो (ए आहारने करवे करी) । पी० पुष्ट स्निग्ध । वा० वि० वळी । म० मोटी । का० काया । त्ति० एम । आ० बोले ॥२३॥

मूलः—परिवुड्ढे त्ति णं बूया, बूया उवचिए त्ति य, ।

संजाए पीणिए वा वि महाकाए त्ति आलवे ॥ २३ ॥

गा. २३ भावार्थः—पुर्वोक्त मनुष्यादीकने वृद्ध देखीने ए घणां काळनो वृद्ध छे, मांसे करीने पुष्ट ने सतेज छे, वळी मोटी काया उलर प्रौढ छे एम कहे ॥ २३ ॥

अर्थः—त० तेमज । गा० ए गाय । दु० दोहवा योग्य । द० नाथवा खेडवा योग्य छे । गो० नाना वाछडा । त्ति० एम । य० वळी । वा० हळे जोडवा योग्य थया छे । र० रथे जोतरवाने । त्ति० एम । न० न । ए० एम । भा० बोले । प० प्रज्ञावंत साधु ॥ २४ ॥

मूलः—तहेव गाउ दुज्झाउ, दम्मा गो-रहग त्ति य, ।
वाहिमा रह-जोग्ग त्ति, नेवं भासेज्ज पन्नवं ॥ २४ ॥

गा. २४ भावार्थः—तेमज गायने देखीने ए दोहवा योग्य छे तथा नाना वाछडाने देखीने ए नाथवा योग्य छे, दमवा योग्य छे, हळे वहेवा योग्य छे. रथे जोतरवा योग्य छे, एम प्रज्ञावंत साधु न बोले ॥ २४ ॥

अर्थः—हवे साधुने जेम बोलवुं घटे तेम कहे छे । जु० जुवान तरुण छे । ग० बळद । त्ति० एम । णं० वळी । बू० बोले । धे० ए गाय । र० दूध । द० दातार एटले दुझे छे । त्ति० एम । य० वळी । र० नान्हा छे रथना बळद । म० मोटा छे । वा० वि० वळी । व० कहे । सं० धोरी रथ वहे छे । त्ति० एम । य० वळी ॥ २५ ॥

मूलः—जुवं-गवे त्ति णं बूया, धेणुं रसदयं त्ति य, ।
रहस्से महल्लए वा वि वए संवहणे त्ति य ॥ २५ ॥

गा. २५ भावार्थः—हवे केम बोलवुं ते कहे छे. ए बळद जुवान तरुण छे, ए गायरसनी दाता छे एटले दुझणी छे, ए बळद नानो छे अथवा मोटो छे, ए बळद रथे वहे छे, एम कहे ॥ २५ ॥

अर्थः—त० तेमज साधु । ग० गयो थको । उ० उद्यानने विषे । प० पर्वतने विषे । व० वनने विषे । य० वळी । रु० वृक्ष । म० महा मोटा । पे० देखीने । न० न । ए० एम । भा० बोले । प० प्रज्ञावंत साधु ॥ २६ ॥

मूलः—तहेव गन्तुमुज्जाणं पव्वयाणि वणाणि य ।
रुक्का महल्ल पेहाए नेवं भासेज्ज पन्नवं ॥ २६ ॥

गा० २६ भावार्थः—हवे केम न बोलवुं ते कहे छे, बुद्धिवंत साधु उध्यानने विषे गयो थको त्यां पर्वतने विषे वनने विषे मोटां वृक्ष देखीने एम न बोले ॥ २६ ॥

अर्थः—अ० ए वृक्ष समर्थ छे । पा० प्रासादना । ख० स्थंभादिकने । तो० नगरना तोरणने । गि० सामान्य घरने माटे मोभ करवा भणी । य० वळी । फ० नगरनी भोंगळ । अ० वाडानी अर्गला (बारणाना) काजे । ना० नावाने काजे । अ० समर्थ । उ० पाणीनी । दो० परनाळ प्रमुख करवा ॥ २७ ॥

मूल—अलं पासाय- खम्भाणं तोरणाणं गिहाणं यं ।
फलिहग्गल-नावाणं अलं उदग-दोणिणं ॥ २७ ॥

गा. २७ भावार्थः—आ गाथानो संबंध २९ मी गाथाए पूर्ण थाय छे, ए वृक्ष राजाना प्रासादना स्थंभ करवाने, तोरण करवाने, घरना मोभ प्रमुख करवाने, नगरनी भोंगळ करवाने, कमाड करवाने, नावा करवाने, पाणीनी परनाळ प्रमुख करवाने योग्य छे ॥ २७ ॥

अर्थः—पीं० बाजोठ । चं० काष्टनी पात्री (कथरोट) । बे० कंडीयादिकने काजे । य० वळी । नं० हळने काजे । म० समार करवाने काजे । सि० थाशे । जं० घाणी चरखानी कोलनी । ल० लाठी । व० वळी । ना० पैडानी नाभी । (नायडी) भणी । वा० वळी । ग० सोनीना अेरणना लाकडा भणी । व० वळी । अ० समर्थ ए वृक्ष । सि० छे ॥ २८ ॥

मूलः—पीढए चङ्गबेरे य नङ्गले मइयं सिया, ।
जन्त-लट्ठी व नाभी वा गण्डिया व अलं सिया ॥ २८ ॥

गा. २८ भावार्थः—तथा बाजोठ, कथरोट, काष्टनां भाजन, जेवा के कंडीया, हळना दांता, समार, इत्यादिक, घाणीनी, चरखानी, शेरडी प्रमुखना वाडनी लाठी, पैडानी नाभी, सोनारनी एरण एटलां वानां करवां योग्य छे ॥ २८ ॥

१ Bs °णाणि गिहाणि य.२४ दण्डि°

अर्थः—आ० माचीयादिक आसन भणी । स० पलंगादिक । जा० रथ पालखीयादिक भणी । हो० थाशे । वा० वळी । किं० कांइक । उ० उपाश्रये कमाडादिक थशे । भू० जीवने । उ० घातकारी । भा० भाषा । न० न । ए० एम । भा० बोले । प० प्रज्ञावंत साधु ॥ २९ ॥

मूलः—आसणं सयणं जाणं होज्जा वा किंचुवस्सए, ।
भूओवघाइणिं भासं नेवं भासेज्ज पन्नवं ॥ २९ ॥

गा. २९. भावार्थः—वळी सिंहासन्न प्रमुख आंसन, पलंकादिक सेज्या, रथ पालखी प्रमुख उपाश्रयने माटे कमाडादिकने वास्ते काष्टनां उपगरण करवाने योग्य छे, ए पूर्वोक्त जीवनी घातकारी एवी भाषा जाणीने बुद्धिवंत साधु पूर्वोक्त प्रकारे न बोले ॥ २९ ॥

अर्थः—त० तेमज । ग० गयो थकी । उ० उध्यानने विषे । प० पर्वतने विषे । व० वननेविषे । य० वळी । रु० वृक्ष । म० मोटा । पे० देखीने । ए० एम । भा० बोले । प० बुद्धिवंत साधु ॥ ३० ॥

मूलः—तहेव गन्तुमुज्जाणं पव्वयाणि वणाणि य ।
रुक्का महल्ल पेहाए एवं भासेज्ज पन्नवं ॥ ३० ॥

---

१ B किंतु°.

गा. ३० भावार्थः—हवे केम बोलवुं ते कहे छे. तेमज उद्याननने विषे गयो थको, पर्वतने विषे, वनखंडने विषे, मोटा वृक्ष देखीने आंगळ कहीशुं, तेम बुद्धिवंत साधु बोले ॥ ३० ॥

अर्थः—जा० उत्तम जातिवंत अशोकादिक । इ० ए । रु० वृक्ष । दी० लांबा नालीयेर प्रमुख । व० वाटला आंबादिक । म० मोटा विस्तारवंत वड वृक्षादिक । प० नीपनी छे । सा० साखा चारे दीसाए । वि० वडादिक वृक्षनी । व० कहे । द० ए वृक्ष देखवा योग्य रमणीक शोभायमान छे । त्ति० एम कहे । य० वळी ॥ ३१ ॥

मूलः—जाइमन्ता इमे रुक्खा दीह-वट्टा महालया ।
पयाय-साला विडिमा वए दरिसणि त्ति य ॥ ३१ ॥

गा. ३१ भावार्थः—ए अशोकादी वृक्ष उत्तम जातीवंत भलां छे, वळी नाळएरी प्रमुख दीर्घ छे, आंबा प्रमुख वाटला छे, वड प्रमुख घणा विस्तारवंत छे, जेहनी डाळ नीपनी छे, वचली शाखा मोटी वधती छे, ए वृक्ष जोवायोग्य रमणिक छे, एम कहे ॥ ३१ ॥

अर्थः—त० तेम । फ० फळ । आंबादिकना । प० पाकां । पा० खांड मांही घाली कोइ द्रव्यादिकमां पलाळी करी पचावीने । ख० खावा जोज छे । नो० न । व० बोले । वे० वेडवा (पाडवा) योग्य छे । टा० नथी थइ गोटली कुंणा छे । वे० (ते माटे) वे कटका फाड करवा योग्य छे खातां स्वाद पामे । ति० एम । नो० न । व० बोले ॥ ३२ ॥

मूलः—तहा फलाइ पक्काइं पाय-खज्जाइ नो वए, ।
वेलोइयाइ टालाइं वेहिमाइं[1] त्ति नो वए ॥ ३२ ॥

गा. ३२ भावार्थः—हवे फळ देखीने जेम न बोलवुं ते कहे छे, तेमज ए फळ घणां रुडां पाक्यां छे, ते माटे पकवीने खावा योग्य छे, वेडवा (पाडवा) योग्य छे, घणा दिवस रहे नहि माटे कुणां खावा योग्य छे, विदारवा तथा कातळी करवा योग्य छे, एम न कहे ॥ ३२ ॥

अर्थः—हवे एम बोले ते कहे छे । अ० उपाडी शकता नथी । इ० ए । अ० आंबा (फळना भार) । ब० घणा । नि० निपना छे । फ० फळ आंबाने बिषे । व० एम कहे । ब० अतिशे । सं० पाका । भू० कोमळ रुप फळ । भू० अद्भूत । रु० रुपाळां । त्ति० एम । वा० अथवा । पु० वळी बोले ॥ ३३ ॥

मूलः—असंघडा[2] इमे अम्बा बहु-निव्वट्टिमा[3] फला ।
वएज्ज बहु-सम्भूया भूय-रूव त्ति वा पुणो ॥ ३३ ॥

गा. ३३ भावार्थः—हवे केम बोलवुं ते कहे छे. ए आंबा घणा फळनो भार खमी शकता नथी अथवा ए आंबाने विषे घणां फळ नीपज्यां छे तथा ए फळ घणां पाकां कोमळ ने अद्भूत रुपाळां छे (घणी वनस्पति नीपजी छे, ते जीव स्वरुप छे, वळी अनंत जीवनुं स्थानक छे,) काम पडे तो एम बोले ॥ ३३ ॥

---

१ s वेहिम च त्ति. २ H in S असंख° to write असंथ° ? (असमर्थाः) ३ H निर्वतित–फ° ॥

अर्थः--त० तेमज । ओ० ओषधी । प० पाकी । नी० वाल चण्यादिकनी । छ० फळीयादिक लीली । इ० य० वळी । ला० लणवा योग्य छे । भ० सेकवा योग्य छे । त्ति० एम । पि० पोहके करीने तथा ओळा करीने । ख० खावा योग्य छे । त्ति० वळी । नो० न । व० बोले साधु ॥ ३४ ॥

मूलः--तहोसहीउ पक्काउ नीलियाउ छवी इ य ।
लाइमा भज्जिमाउ त्ति पिहु-खज्ज त्ति नो वए ॥ ३४ ॥

गा. ३४ भावार्थः--तेमज चोवीस धान्यनी जाती पाकी छे, ए चोळाफळी प्रमुखनी छाल लीली छे ए पापडी कुणी छे, तेने लणवा योग्य छे, सेकवा योग्य छे, पोंहोक करीने तथा ओळा करीने खावा योग्य छे, एम साधु न बोले ॥ ३४ ॥

अर्थः--रू० अंकुरा नीकळ्या छे । ब० घणा । सं० नीपज्या सरखाज थया छे । थि० एक ठामथी बीजे ठाम रोकी छे । ऊ० व्याधी उपघातथी नीकळी छे । वि० य० वळी । ग० गर्भ हुओ डोडे आवी छे । प० कणसलुं नीकळवुं छे । स० सार-दाणा नीपना छे तंदुलादिक । त्ति० वळी । आ० एम बोले कार्य विशेषे ॥ ३५ ॥

मूलः--रूढा बहु-सम्भूया थिरा ऊसढा वि य ।
गब्भियाउ पसूयाउ ससाराउ त्ति आलवे ॥ ३५ ॥

१ Bs and Avach. तहेवोम° २ H छवय इति वा.

गा. ३५ भावार्थः—हवे जेम बोलवुं ते कहे छे, घणा अंकुरा फूटया छे, मोर, टीसी, उपज्यां छे, उपद्रव रहित पाज्यां न पडे एवां, कोठांदिकनां द्रढ फळ नीपज्यां छे, कणसलां नीकळयां नथी, अथवा कणसलां नीकळयां छे तथा फळ मांही गोटली बंधाणी नथी, तंदुलादिक बीजे करीने सहित छे एम कार्य उपन्ये थके बोले ॥ ३५ ॥

अर्थः—त० तेमज । सं० ज्यां घणा लोक जमे ते जमणवार । न० जाणीने । कि० ए रुडुं कीधुं तमे । क० कार्य । ति० एम । नो० न । व० बोले । ते० ते चोरने । वा० वि० वळी । व० ए हणवा योग्य छे घणा लोकना द्रव्य हणे छे । त्ति० एम (न कहे) तथा नदी वहेती देखीने एम न कहे । सु० भलो । ति० नदीनो तीर कांठो छे रुडी जग्या छे ते भणी । त्ति० एम । य० वळी । आ० अवगाही नाहीए जलक्रीडा करीए ए नदी तरतां सोहिली छे तरवा योग्य छे ॥ ३६ ॥

मूलः—तहेव संखडिं नच्चा किच्चं कज्जं ति नो वए, ।
तेणगं वा वि वज्झे त्ति, सु-तित्थे[1] त्ति य आवगा ॥ ३६ ॥

गा. ३६ भावार्थः—तेमज जमणवार कीधुं जाणीने ए रुडुं कीधुं अने करोछो ते रुडुं करोछो तथा चोरने देखीने ए चोर घणानां द्रव्य हरे छे माटे मारवा योग्य छे, वळी नदीनो कांठो देखीने तीर कांठा भला छे ने जग्या पण रुडी छे. ए नदी तरतां सोहिली छे ने तरवा योग्य छे ने मांहे पेसीने जळक्रीडा करवा योग्य छे अने पंथी लोकने आववा योग्य छे, एम साधु न बोले ॥ ३६ ॥

---

१ Bs सुत्तित्थे.

अर्थः—सं० जमणवारने । सं० जमणवार । बू० कहे जे ए ग्रहस्थे घणा लोकने भोजन कराव्युं पण वखाणे नहि । प० क्रियाणानो । अ० अर्थी छे एम कहे । ति० एम । ते० चोरने । ब० घणा । स० सरखा छे । ति० तिर्थ आरा तरवाना ए नदीना । आ० वळी आवतां जतां पंथी लोक नदीने कांठे आवी उतरे छे, घणा जीव पाणी पीए छे, गामना लोक पाणी भरे छे । वि० एम । आ० कहे ॥ ३७ ॥

मूलः—संखडिं संखडिं बूया, पणियट्ठं ति तेणगं, ।
'बहु-समाणि तित्थाणि आवगाणं' वियागरे ॥ ३७ ॥

गा. ३७ भावार्थः—एपुरुषे जमणवार कीधुं छे, धनादिक पदार्थ लेवाने अर्थे ए चोरे चोरी छे, ए नदीना कांठा सरखा छे तथा आवतां जतां पंथी लोक ए नदीने कांठे उतरे छे, घणां जीव पाणी पीए छे अने गामना लोक पण पाणी भरे छे, काम पडे तो एम साधु बोले ॥ ३७ ॥

अर्थः—त० तेमज । न० नदी । पु० पुर्ण भरी देखीने । का० कायाए करी । ति० तरवा योग्य छे । त्ति० एम । नो० न । व० बोले । ना० नावाए करी । ता० तरवा योग्य छे । त्ति० एम । पा० हाथे करी कांठे बेसी पाणी । पे० पीवा योग्य । त्ति० एम । नो० न । व० बोले ॥ ३८ ॥

मूलः—तहा नईउ पुण्णाउ काय-तिज्ज त्ति नो वए ।
नावाहिं तारिमाउ त्ति पाणि-पेज्ज त्ति नो वए ॥ ३८ ॥

गा. ३८ भावार्थः—तेमज नदीने पाणीएथी पूर्ण भरेली देखीने ए नदी कायाए करी (तथा नावाये करी) तरवा योग्य छे, कांठे बेसी हाथे करी पाणी पीवा योग्य छे एम न बोळे ॥ ३८ ॥

अर्थः—ब० घणुं । वा० पाणी भर्युं छे । अ० अगाध उंडी छे पार न पामीए । ब० घणुं । स० पाणी उछळे छे । उ० उपराउपरी पाणीना कल्लोल ज्यां । ब० घणा । वि० विस्तारे पटे । उ० पाणी वहे छे आपणा कांठाथी बहार नीकळ्युं छे कायाए करी नदी उत्तरी न शकाय । या० वळी । ए० एम । भा० बोले । प० बुद्धिवंत साधु ॥ ३९ ॥

मूलः—बहु-वाहडा अगाहा बहु-सलिलुप्पिलोदगा ।
बहु-वित्थडोदगा यावि, एवं भासेज्ज पन्नवं ॥ ३९ ॥

गा, ३९ भावार्थः—हवे नदीने देखीने एम कहे ए नदीने विषे घणुं अगाध पाणी भर्युं छे अने उपरा उपरी जळना कलोले करी पाणी घणुं उछळे छे, घणा विस्तार पटे पाणी वहे छे, ए नदी उतरी शकाय नहि, एम बुद्धिवंत साधु बोले ॥३९॥

अर्थः—त० तेमज । सा० सावद्यनो । जो० व्यापार । प० अनेराने । अ० अर्थे । नि० कीधो निपजाव्यो । की० (वर्तमान काळे) करे छे । ति० एहवुं । वा० वळी (आगमिय काळे करशे एहवुं) । न० जाणीने । सा० पाप । न० न । आ० बोले । मु० साधु ॥ ४० ॥

मूलः—तहेव सावज्जं जोगं परस्सट्ठाए निट्ठियं ।

कीरमाणं ति वा नच्चा सावज्जं नालवे मुणी ॥ ४० ॥

गा. ४० भावार्थः—तेमज पारकाने अर्थे सावद्य व्यापार (पापकारी काम) वर्तमानकाळे निपजाव्यो होय अथवा भविष्यकाळे निपजाववानो जाणीने साधु पाप लागे तेवी भाषा न बोले ॥ ४० ॥

अर्थः—सु० रुडुं । क० कीधुं । (ए गृहादिक) । त्ति० वळी । सु० भलुं । प० पाक्युं ए अन्नादिक । त्ति० वळी । सु० भलुं । च्छि० छेद्युं (ए वृक्षादिक) । सु० भलु लीधुं (धन चोरे) । ह० ए कृपीनुं । म० भले मुओ (ए चाडीओ हतो) । सु० भले (एहनुं धन) । नि० क्षय थयुं (देवाळुं काढयुं) । सु० भली (ए कन्या) । ल० सुंदर आकारनी परणवा जोग । त्ति० एम । सा० सावद्य वचन । व० वर्जे । मु० साधु (केमके अनुमोदनादिक दोष उपजे ते भणी) । आज गाथाए निर्वद्य भाषा बोले ते कहे छे । सु० भलुं । क० कीधुं (एणे वैयावचादिक) । सु० भलुं । प० पाळ्युं (साधुनुं ब्रह्मचर्य) । सु० भलो । छि० छेद्यो (स्नेह बंधन) । सु० भलो । ह० हर्यो (आत्मा स्वजनादिक थकी) । म० भले मुओ पंडित मरणे । सु० भला । नि० क्षय कर्या (कर्म्म अप्रमत्त पणे) । सु० भली । ल० क्रिया एहनी एम निर्वद्य वचन बोले साधु ॥ ४१ ॥

मूलः—सुकडे त्ति सुपक्के त्ति सुछिन्ने सुहडे मडे ।
सुनिठ्ठिए सुलठ्ठे त्ति सावज्जं वज्जए मुणी ॥ ४१ ॥

१ Bs न लवे.

गा. ४१ भावार्थ--ए घरादिक तथा विवाह प्रमुखनुं काम भलुं कीधुं, ए अन्नादिक रुडुं पाक्युं छे, ए शाक पत्र रुडुं छेदयुं छे, ए कृषीनुं धन चोरे भलुं लीधुं, ए चाडीयो हतो ते मुवो ते सारुं थयुं, एनुं धन गयुं तथा देवालुं काढयुं ते भलुं थयुं, वळी ए कन्या भली रुप लावण्य सुंदराकारे करीने परणाववा योग्य छे, एहवुं सावद्य वचन साधु न बोले ॥ ४१ ॥

(वळी तेज गाथाना भावार्थने सघळी रीते आ प्रमाणे बोले, एणे वैयावच भली कीधी, रुडुं पाळ्युं ब्रह्मचर्य, भलो छेद्यो स्नेहनो पास, भलुं मोहनी कर्म क्षय कर्युं, पंडित मर्णे भलो मुओ, भला तपे करीने कर्म टाळ्यां, तपक्रिया भली करी, ए प्रमाणे साधुं निर्वद्य वचन बोले) ॥ ४१ ॥

अर्थः—प० प्रयत्नपणे । प० पाक्युं (अन्नादिक) । त्ति० तेहने । व० वळी । प० पाक्युं । आ० कहे । प० प्रयत्न पणे । छि० छेद्युं ए वृक्षादिक । त्ति० तेहने । व० वळी । छि० छेद्युं । आ० कहे । प० घणा जत्ने ए कन्या । ल० मनोहर सुंदर आकार वाळी कीधी । त्ति० एम । व० वळी । क० ए कर्म बांधवानो । हे० हेतु कारण । प० प्रहार । गा० आकरो दीधो । त्ति० एम । व० वळी । गा० गाढो प्रहार लाग्यो एम । आ० कहे साधु ॥ ४२ ॥

मूलः—पयत्त-पक्के त्ति व पक्कमालवे,
पयत्त-छिन्न त्ति व छिन्नमालवे, ।
पयत्त-लट्ठ त्ति व कम्म-हेउयं,
पहार-गाढ त्ति व गाढमालवे ॥ ४२ ॥

गा. ४२ भावार्थः—हवे जेम बोलवुं तेम कहे छे, घणे उद्यमे करी ए अन्नादिक पकव्युं छे, ए शाकपत्रादिक घणे उद्यमे करीने छेद्युं छे तथा ए सुंदराकार मनोहर रुपवंत कन्या कर्म बांधवानो हेतु छे, मारवा माटे अनुकंपा रहित गाढो (आकरो) प्रहार दीधो छे एम साधु बोले ॥ ४२ ॥

अर्थः—स० ए क्रियाणुं सर्वथी । उ० उत्कृष्टुं छे । प० महामुल्य कस्तुरीनी पेठे मोघुं छे । वा० वळी । अ० अतुल । न० नथी क्यांइ । ए० एहवी वस्तु वेचाती । अ० मळे नहि । अ० कहेवा जोग नहि । (अनंत गुण छे) । अ० प्रीति न उपजे एहवुं वचन । चे० निश्चे । नो० न । व० बोले ॥ ४३ ॥

मूलः—सव्वुक्कसं परग्घं वा अउलं नत्थि एरिसं ।

अचक्कियमवत्तव्वं अचियत्तं चेव नो वए ॥ ४३ ॥

गा. ४३ भावार्थः—कोइ गृहस्थे व्यापार संबंधी वात पुछवाथी अथवा अण पुछवाथी ए वस्तु सवथी उत्कृष्टी बहु मूल्य छे, ए सरखी बीजी कोइ मोटी वस्तु नथी, ए वस्तु कोइ पण ठेकाणे वेचाय नहि, ए वस्तुनुं मूल्य कहेवाय नहि तेवी छे, अप्रतीतकारीयां एवां बचन निश्चे साधु न बोले ॥ ४३ ॥

अर्थः—कोइक साधुए साधुने कह्युं ए माहरा संदेसा । स० सर्व । ए० ए तमे । व० कहेजो तेवारे कहे हा हुं । स० सर्वे । ए० ए संदेशा कहीश । ति० एम । नो० न । व० बोले केमके साधुथी कांइ अक्षर मात्रादिक आघुं पाछुं कहेवाय ते भणी । अ० विचारीने । स० सर्व भाषाना दोष टाळीने । स० सघळे द्रव्य क्षेत्रादिक जोइने । ए० एम । भा० बोले । प० बुद्धिवंत साधु ॥४४॥

---

१ H in S °क्कसं.

मूलः—'सव्वमेयं वइस्सामि, सव्वमेयं' ति नो वए; ।
अणुवीइ सव्वं सव्वत्थ एवं भासेज्ज पन्नवं ॥ ४४ ॥

गा. ४४ भावार्थ—कोइ साधु साधुने संदेशो कहेवरावे तेवारे जेम तमे कह्युं तेम सर्व कहीशुं तथा जेम संदेशो कह्यो हतो तेम तुजने कह्यो एम न कहे, पर्छा सर्व भापाना दोपट'ळी सर्व अर्थ प्रकारने द्रव्य क्षेत्रादिकने विचारीने जेम होय तेम बुद्धिवंत साधु कहे ॥ ४४ ॥

अर्थः—कोइक वस्तु वेचाती लीधी ने साधुने देखाडी ते वारे ए क्रियाणुं (चीज)। सु० भले। कि० लीधुं। वा० वळी ए क्रियाणुं। सु० भलुं। वि० वेच्युं ए कार्य। अ० न। कि० करवुं ए कार्य। कि० करवुं। ए० एम। वा० वळी। इ० ए क्रियाणुं। गे० ले (ए लीधे लाभ थाशे)। इ० ए क्रियाणुं। मु० न लेइश (मुक) ए लीधे लाभ नथी। प० ए क्रियाणां आश्री। नो० न। वि० एम। आ० बोले ॥ ४५ ॥

मूलः—सुं-क्कियं वा सु-विक्कीयं अकिज्जं किज्जमेव वा ।
'इमं गेण्हं, इमं मुञ्च पणियं' नो वियागरे ॥ ४५ ॥

गा. ४५ भावार्थः—॥ क्रियाणुं वसाणुं आदिक भलुं वेचातुं लीधुं, ए वेची नांख्युं ते भलुं कर्युं, ए लेवा योग्य नथी, ए वस्तु लेवा योग्य छे, ए लेवाथी लाभ थशे अथवा ए लेवाथी लाभ नहि थाय माटे लइश नहि एम सावध्य वचन

१B बीय २ H in S सु-कीयं. ३ ड़. सु-विक्कियं. ४ H गृह्णीयात् Avach. गृहाण.

न बोले ॥ ४५ ॥

अर्थः—अ० अल्प । अ० (थोडे) मूल्ये क्रियाणुं । वा० अथवा । म० घणे मूल्ये क्रियाणुं । वा० वळी । क० वेचातुं लीओ । व० अथवा । वि० वेचो खपाडो । वि० वा० अथवा । प० क्रियाणानो । अ० अर्थ । स० उपने छते । अ० निर्वद्य । वि० एम । आ० बोले साधु ॥ ४६ ॥

मूलः—अप्पग्घे वा महग्घे वा कए वं विक्कए वि वा ।
पणियट्ठे समुप्पन्ने अणवज्जं वियागरे ॥ ४६ ॥

गा. ४६ भावार्थः—थोडा मुलनी वस्तुने विषे अथवा घणा मुलनी वस्तुने विषे मोंघां तथा सोंघांने विषे वेचातुं लेवाने विषे अथवा वेची नांखवाने विषे एम क्रियाणांनो अर्थ उपजे तेवारे पाप रहित नर्वद्य वचन बोले [तथा ए वात संबंधी अमने कांइ कहेवुं नहि एम कहे.] ॥ ४६ ॥

अर्थः—त० तेमज । अ० गृहस्थने । धी० साधु । आ० तुं वेस । ए० इहां आव । क० अमुक कार्य कर । वा० वळी । स० पोढ सेज्याए । चि० उभो रहे । व० जा । त्ति० एम । न० न । ए० एम । भा० बोले । प० बुद्धिवंत साधु ॥ ४७ ॥

मूलः—तहेवासंजयं धीरो 'आस, एहि, करेहि वा,
सय, चिठ, वयाहि' त्ति नेवं भासेज्ज पन्नवं ॥ ४७ ॥

---

१ B वा. २ Bs. मयं.

गा. ४७ भावार्थः—कोइ असंयति गृहस्थने इहां बेस, इहां आव, अमुक काम कर, इहां सूइ जा, इहां उभो रहे, अमुक गामे जा जेम सावद्य क्रिया लागे तेम प्रज्ञावंत साधु न बोले ॥ ४७ ॥

अर्थः—ब० घणा । इ० ए प्रत्यक्ष संसारने विषे आजीविकाना करणहार पासत्थादिक । अ० असाधु गुणरहित चारित्रनो गुण नथी जे मांहि एहवाने । लो० लोक । वु० कहे जे एह । सा० साधु भलो चारीत्रिओ छे । न० न । ल० कहे । अ० असाधु असंयतिने । सा० साधु । त्ति० एम । सा० साधुने २७ गुणे बिराजमान शुद्ध चारित्र पाळे छे तेहने । सा० साधु । त्ति० वळी । आ० कहे पण असाधुने साधु न कहे ॥ ४८ ॥

मूलः—बहवे इमे असाहू लोए वुच्चन्ति साहुणो, ।
ने लवे असाहुं साहु त्ति, साहुं साहु त्ति आलवे ॥ ४८ ॥

गा. ४८ भावार्थः—ए संसारने विषे असाधु घणा छे अने जे लोक तेहने माने छे, ते तेहने साधु कहे छे पण जे वीतरागनी आज्ञाने पाळवावाळा साधु ते, ते उपर कहेला असाधुने हे साधु! एम कहीने न बोलावे अने साधु होय तेहने हे साधु! एम कहीने बोलावे ॥ ४८ ॥

अर्थः—ना० श्रुतादिक ज्ञाने करी । दं० समकिते करी । सं० सहित । सं० १७ भेदे संजम । य० वळी । त० १२ भेदे तपने विषे । र० रातो । ए० ए । गु० गुणे करी । स० सहित । सं० संजती निग्रंथने । सा० साधु कही । आ० बोलावे ॥४९॥

---

१ H and Avach. नालवे.

मूलः——नाण-दंसण-सम्पन्नं संजमे य तवे रयं ।
एवं-गुण-समाउत्तं संजयं साहुमालवे ॥ ४९ ॥

गा. ४९ भावार्थः—ज्ञान दर्शने करी, संयमने गुणे करी, तपने विषे रक्त एहवा गुणे करीने सहित होय तेहवाने साधु कहीने बोलावे ॥ ४९ ॥

अर्थः—दे० देवोनो । म० मनुष्य राजादिकनो । च० वळी । ति० तिर्यंचनो । च० वळी । वु० संग्राम थतां । अ० अमुक एकनोज । ज० जय । हो० होजो अमुक एकनुं जीतवुं । मा० न । वा० वळी । हो० होश्यो । त्ति० एहवुं । नो० न । व० बोलवुं केमके अधिकरण दोष उपजे अथवा तेहना स्वामीने द्वेष उपजे ते माटे न बोलवुं ॥ ५० ॥

मूलः——देवाणं मणुयाणं च तिरियाणं च वुग्गहे ।
अमुयाणं जओ होउ मा वा होउ त्ति नो वए ॥ ५० ॥

गा. ५० भावार्थः——देवताने मनुष्यनो तिर्यंचनो झघडो थती देखीने अमुकनो जय थज्यो ने अमुकनो जय न थस्यो एम साधु न कहे ॥ ५० ॥

१ H and Avach. विग्रहे.

अर्थः—वा० वायरो । वु० वरसाद । व० वळी । सी० टाढ । उ० ताप । खे० स्वचक्र परचक्र भय रहित । धा० सुगाळ । सि० रोगादिक उपद्रव्य रहित तथा देवादिकना उपसर्ग रहित । ति० एम । वा० वळी । क० क्यारे । णु० वळी । हो० थशे । ए० ए बोलनुं सुख । मा० न । वा० वळी । हो० होजो । त्ति० एम । नो० न । व० कहे साधु ॥ ५१ ॥

मूलः—वाउ वुठं व सीउण्हं खेमं धायं सिवं ति वा ।
कया णु होज्ज एयाणि मा वा होउ त्ति नो वए ॥ ५१ ॥

गा. ५१ भावार्थः—वायु, वरसाद, टाढ, ताप, स्वचक्र, परचक्रना भय रहित तथा रोगादिक उपद्रव रहित क्षेमपणुं तथा सुगाळने देवतादिकना उपसर्ग रहितपणुं क्यारे थशे के जे थकी सुख पामीए अथवा ए लोक दुःख पामे माटे एटला वानां थस्यो नहि एम साधु न कहे ॥ ५१ ॥

अर्थः—त० तेमज । मे० मेघने । व० वळी । न० आकाशने । व० वळी । मा० मनुष्यना राजादिकने । न० न । दे० हे देव । दे० तुं देव । त्ति० एहवी । गि० वाणी । व० बोले । स० समुर्छिम । उ० उपनो छे । या० वळी । प० मेघ । व० बोले । वा० वळी । वु० वरस्यो । ब० मेघ । त्ति० एम ॥ ५२ ॥

मूलः—तहेव मेहं व नहं व माणवं
न देव देव त्ति गिरं वएज्जा, ।

'संमुच्छिए उन्नए या पउंए'

वएज्ज वा 'वुठे बलाहए' त्ति ॥ ५२ ॥

गा. ५२ भावार्थः—मेघने, आकाशने, राजादिकने देखीने हे देव ! तुं देव छे, एम न कहे तो तेहने शुं कहेवुं ? तो के ए मेघ वरस्यो ते समुर्छिम उपनो छे, ते पाणीनो दातार छे, एम कहे ॥ ५२ ॥

अर्थः—अं० निराधार रह्यो छे । त्ति० एहवुं । णं० वळी । बू० कहे । गु० (गुप्त) प्रछन्न देवताने वसवानुं । च० तथा गमनागमन करवानुं ए आकाश स्थानक छे । त्ति० य० वळी । रि० रिद्धिवंत । न० राजा (अथवा मनुष्य) ने । दि० देखीने । रि० रिद्धिवंत राजा । ति० एम । आ० बोले कहे ॥ ५३ ॥

मूलः—अन्तलिक्ख त्ति णं बूया गुज्झाणुचरिय त्ति य ।

रिद्धिमन्तं नरं दिस्स 'रिद्धिमन्तं' ति आलवे ॥ ५३ ॥

गा. ५३ भावार्थः—वळी ए आकाश निराधार रह्यो छे ने देवताने वसवानुं तथा जवा आववानुं ए गुप्त स्थानक छे तथा रुधीवंत राजादिकने देखीने, ए राजा रुधीवंत छे एम कहे ॥ ५३ ॥

अर्थः—त० तेमज । सा० सावद्य हिंसाकारीणी । अ० अनुमोदे नहि । गि० वाणी । ओ० (ते एमज) निश्चयकारीणी । जा० जे वाणी बोल्या थका । य० वळी । प० अनेरा घणा जीवनी । उ० उपघातनी करणहारी एहवी जेम मांस खावे

१ Bs समु°　　२ B वुड्ड.

दोष नहि इत्यादिक भाषा । से० ते साधु । को० क्रोध थकी । लो० लोभ थकी । भ० भये करी । व० वळी । मा० माने करी । न० न । हा० हास्ये करी । वि० वळी । गि० वाणी । व० बोले । ॥ ५४ ॥

मूलः—तहेव सावज्जणुमोयणी गिरा
ओहारिणी जा य परोवघाइणी ।
से कोह लोह भयसा व माणवो
न हासमाणो वि गिरं वएज्जा ॥ ५४ ॥

गा. ५४ भावार्थः—तेमज निश्चयकारी सावद्य भाषा के जे बोल्या थकी अनेरा धणा जीवनी घात थाय तेहवी भाषा, क्रोधे करी, अभिमाने करी, मायाए करी, लोभे करी, भये करी, अनेरो हसतो होय तथा पोने पण साधु हसतो थको हींसाकारी भाषा न बोले तथा तेहने वखाणे पण नहि ॥ ५४ ॥

अर्थः—स० वळी । व० वचननी । सु० सुद्धि ते सत्य वचन तथा भाषा सुमति । स० आलोचीने तथा सम्यग प्रकारे । पे० देखीने । सु० साधु । गि० जे वाणी । व० वळी । दु० दुष्ट सावद्य हिंसाकारिणी । प० वर्जे । स० सदाय जावजीव लगे । मि० थोडी मर्यादाए गण्यां वचन । अ० अदुष्ट सकोमल पर जीवने हितकारी एहवी वाणी । अ० विमासीने । भा० बोले । स० उत्तम साधु । म० मांहि । ल० पामे । प० प्रसंसा, कीर्ति, श्लाघा, शोभा, महिमा ॥ ५५ ॥

मूलः——सेव्वक-सुद्धिं समुपेहियाो मुणी,
गिरं च दुट्ठं परिवज्जए सया, ।
मियं अदुट्ठं अणुवीइ[3] भासए
सयाण मज्झे लहई पसंसणं ॥ ५५ ॥

गा. ५५ भावार्थः—हवे केहेवी भाषा बोले ते कहे छे, सदाकाळ भाषा सुमति आलोचीने सत्यवचन तथा जे दुष्ट वचन होय तेहने विशेषे वर्जिने, दुष्टपणा रहित, कोमळ ने गण्यां वचन विचारीने बोले के जेणे करी सत्पुरुषो मांही प्रसंशा ने शोभा पामे ॥ ५५ ॥

अर्थः——भा० भाषाना । दो० दोष । य० वळी । गु० भाषाना गुण । य० वळी । जा० जाणीने । ती० तेमांही । य० वळी । दु० दुष्ट भाषा । प० अतिशे । व० वर्जे । स० सदाय । छ० छकायने विषे । सं० साधु । सा० चारित्रने विषे । स० सदा । ज० जत्नावंत उद्यवंत । व० बोले । बु० तत्वनो जाण साधु । हि० हितकारीणी । अ० प्रियकारी मीठी सत्य निवद्य वाणी बोले ॥ ५६ ॥

१ H and Avach. सवक- and सव्वक-. २ H and Avach. संप्रेक्ष्य instead of Optative. ३ B °वीय.

मूलः—भासाए दोसे य गुणे य जाणिया ।
तीसे य दुट्ठे परिवज्जए सया, ।
छसु संजए सामणिए सया जए
वएज्ज बुद्धे हियमाणुलोमियं ॥ ५६ ॥

गा. ५६ भावार्थ—भाषाना दोष अने भाषाना गुण जाणीने तथा जे भाषा दुष्ट होय तेहने विशेषे वर्जिने सदाय छकाय जीवनुं अने संयमनुं रक्षण थाय तेवी रीते तत्वनो जाण बुद्धिवंत साधु, मधुर अने प्रियकारी वचन सदाकाळ बोले ॥ ५६ ॥

अर्थः—हवे उपसंहार कहे छे । प० विचारीने । भा० भाषा बोले । सु० भला । स० समाधिवंत । ई० निश्चल जेहनी इन्द्री छे वळी साधु केहेवा छे । च० चार । क० कषाय थकी । व० वेगळा । अ० कुळादिकनी नेश्रारहित एहवा साधु । स० ते साधु । नि० टाळे । धु० म० आठ कर्म रुपी तथा अढार पाप रुपी मेल । पु० पूर्व जन्मांतरना । क० कीधेल । आ० आराधे । लो० इह लोकने विषे साधु साधुवीनो वंदनीक होय । त० तेम । प० परभवे वैमानीक देव तथा सिद्ध थाय ॥ ५७ ॥ त्ति० एम बे० हुं कहुं छुं ॥

मूलः—परिक्खभासी सुसमाहिइन्दिए

---

१ s भासाय.

चउक्कसायावगए अणिस्सिए ।
स निद्धुणे धुत्त-मलं पुरे-कम्मं,
आराहए लोगमिणं तहा परं ॥ ५७ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. ५७ भावार्थः--हवे भाषा सुमति बोल्यानुं फळ कहे छे, इंन्द्रियोना विषय विकार जेणे जीत्या छे, एहवो भलो समाधिवंत साधु भाषा सुमति विचारी बोले. वळी ते साधु कहेवो छे, चार कषाए करी रहित द्रव्यथी तथा भावथी नेश्रा रहित अने पक्षपात रहित वचन बोले ते साधु पूर्व भवनां कीधां कर्मरुप मेलने टाळीने अतिचार आलोइ आराधिक थाय अने आ लोकने विषे साधु साध्वीनो वंदनीक थाय ने परलोके वैमानीक देव तथा सिद्ध थाय, ए प्रमाणे सुधर्मास्वामिए पोताना जंबूस्वामि नामना शिष्यने सातमा अध्ययननुं उदाहरण कह्युं ॥ ५७ ॥

॥ इति श्री वक्कसुद्धी नाम सत्तममध्ययनं सम्मत्तं ॥

(आयारपणिही·)

आचार प्रणिधि

॥ अष्टममध्ययनम् ॥

अर्थः—पूर्वे सातमे अध्ययने भाषा सुमतिए बोलवुं कह्युं ते भाषा सुमतिए बोलता आचार रुप निधान पामे तेभणी आठमे अध्ययने पांच आचार रुप निधान कहे छे। आ० (ज्ञानादिक पांच प्रकारे) आचारने विषे। प० निधान। एकाग्र-चित्तरुप विधि। ल० पामीने। ज० जेम। का० करवुं अनुष्टान। भि० साधुने। तं० ते। मे० तमने हे शिष्य। उ० कहीश। आ० अनुक्रमे। सु० सांभळो। मे० मुजने कहेतां प्रत्ये ॥ १ ॥

मूलः—आयार-पणिहिं लद्धुं जहा कायव्व भिक्खुणा।
तं भे उदाहरिस्सामि आणुपुव्विं, सुणेह मे ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—संजम लइने साधुने आचार पाळवो ते आचार रुप निधान पामीने जेम साधुने करवुं तेम हे शिष्य हुं तुजने कहीश, ते तमे मुजने अनुक्रमे कहेतां प्रत्ये सांभळो॥ १ ॥

अर्थः—पु० पृथ्वी ४३ जातनी १। द० पाणी ७ जातना २। अ० अग्नि ८ प्रकारनी ३। मा० वायरो पांच प्रकारनो

४। त० घास। रु० वृक्ष। स० बी० बीज वाळा ए वनस्पतिनी जाति प्रत्येक साधारण रुप ५ एटले पांच स्थावर कह्यां। त० त्रस। य० वळी। पा० प्राणी बेन्द्रियादिक। जी० जीव ६ ए छ प्रकारना जीवने। त्ति० वळी। इ० एम। वु० कह्युं। म० रुषभादिक तीर्थंकरे जे ए छकायजीवनी दया पाळजो जतना करजो ॥ २ ॥

मूलः—पुढवि दग अगणि मारुय तण रुक्ख स-बीयगा।
तसा य पाणा जीव त्ति इइ वुत्तं महेसिणा ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—पृथ्वीकाय, अपकाय, तेउकाय, वायुकाय ने घास वृक्ष, साळी प्रमुख बीज ते वनस्पतिकाय तथा बेइन्द्रिय, तेइन्द्रिय, चौइन्द्रिय, पंचेन्द्रिय, ए त्रस प्राणी, ए छकायना जीवनी दया पाळजो एम रुषभादिक तीर्थंकरे कह्युं छे ॥२॥

अर्थः—ते० ते छकायना। अ० दयारुप। जो० व्यापारे करी। नि० नित्य सदा। हो० होवुं प्रवर्तवुं। य० महाव्रत सहित। सि० सर्वदा जावजीव। म० मने करी। का० कायाए करी। व० वचने करी। ए० एम आचार पाळता। भ० होय। सं० साधु ॥ ३ ॥

मूलः—तेसिं अच्छण-जोएण निच्चं होयव्वयं सिया।
मणसा काय वक्केण, एवं भवइ संजए ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—नित्य प्रत्ये छकायनी दयारुप व्यापारे करीने तथा पंचमहाव्रते करीने सहित अने मन वचन ने कायाए करी आचार पाळतां साधुए प्रवर्तवुं ॥ ३ ॥

अर्थः--पु० पृथ्वी सचित माटी। भि० नदीनी भेखड। सि० मोटी शिला पाखाण। ले० नानो पाखाण ए सर्व पृथ्वीकाय सजीव माटे। ने० न। भि० एहना बे कटका करे। न० न। सं० ए उपर लीटी काढे। ति० त्रिविध। क० करण करावण अनुमोदन। जो० मन वचन कायाने जोगे करी। सं० साधु। सु० भलो। स० समाधिवंत ॥ ४ ॥

मूलः—पुढवि भित्तिं सिलं लेलुं नेव भिन्दे न संलिहे।
तिविहेण करण-जोएण संजए सु-समाहिए ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः--पाषाण, नदीनी भेखड, (पाषाणना मोटा नाना कटका) ए पृथ्वीकाय जीव सहित छे माटे त्रण करणे ने त्रण जोगे करी भलो समाधिवंत साधु तेहना खंड करे नहि तथा तेहना उपर लीटी पण काढे नहि ॥ ४ ॥

अर्थ—सु० सचित। पु० माटी उपर। न० न। नि० बेसे। स० सचित रजे खरडयु होय। य० वळी। आ० आसन बाजोठादिकने विषे न बेसे। प० रजोहरणादिके पुंजीने (अचेत ठामे)। नि० बेसे। जा० जाचीने। ज० जेहनी तेहनी। ओ० अवग्रह जग्या ॥ ५ ॥

मूलः—सुद्ध-पुढवीए न निसिए ससरक्खम्मि य आसणे,।
पमज्जित्तु निसीएज्जा जाइत्ता जस्स उग्गहं ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः--सचेत पृथ्वी उपरे तथा सचेत रजे करी आसन खरडेल होय, तेना उपर बेसे नहि अने अचेत

जग्मा जोइ ते जग्या ए धणीनी आज्ञा मागीने पुंजीने वेसे (अने जो जग्यानो धणी न होय तो जसओगहंअणुजाणह एम कहीने वेसे) ॥ ५ ॥

अर्थः--सी० काचुं । उ० पाणी । न० न । से० पीए । सि० वरसादना करा । वु० पडथा होय । हि० हिम जाम्युं होय तेने वापरे नहि । य० वळी । उ० उनुं । उ० पाणी । त० उकळ्युं होय । फा० अचेत । प० लीए । सं० साधु (२१ जातना धोवण लीए) ॥ ६ ॥

मूलः—सीउदगं न सेवेज्जा सिला-वुठं हिमाणि य ।
उसिणोदगं तत्त-फासुयं पडिगाहेज्ज संजए ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—वरसादनुं पाणी, करा, बरफ, हीम, इत्यादिक काचुं पाणी पीए नहि तथा वापरे पण नहि, तो केवुं पाणी पीवुं, ते कहे छे, अग्निनुं तपावेलुं उनुं पाणी तथा एकवीस जातना धोवणनुं अचेत पाणी साधु लीए ॥ ६ ॥

अर्थः--नदी उतरतां तथा भिक्षाए गयो ने वाटे वरसादे भिजायो तो शुं करवुं ते विधि कहे छे । उ० पाणीए । ओ० भिजाणुं । अ० आपणुं । का० शरीर । ने० न । पु० पुंछे । न० न । सं० लुहे नहि । स० सम्यगप्रकारे । प्पे० देखीने । त० पाणीए भीनी कायाने । नो० नकरे । णं० वळी । सं० संघटो स्पर्श । मु० साधु ॥ ७ ॥

मूलः—उदउल्लं अप्पणो कायं नेव पुञ्छे न संलिहे, ।

समुप्पेह तहा-भूयं नो णं संघट्टए मुणी ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः--काचा पाणीए करी पोतानी काया भिजाणी होय तेने वस्त्रे करी लुसे नहि, हाथे करी मसळे नहि अने ते जीवनी अनुकंपा जाणीने साधु तेहनो संघटो पण न करे ॥ ७ ॥

अर्थः--इं० अंगारा १ । अ० लोढाना गोळा मांहि अग्नि २ । अ० ज्वाळानी तुटती अग्नि ३ । अ० उंबाडानी अग्नि ४ । वा० वळी । स० जो० अग्नि सहित भाजन ते प्रत्ये । न० न । उ० फुंक दीए नहि (इंधणां घाले नहि) । न० न । घ० घर्षणकरे (एक स्थानकथी बीजे स्थानक मुके) । नो० न । णं० वळी । नि० ओलवे ए अग्नि । मु० साधु ॥ ८ ॥

मूलः—इङ्गालं अगणिं अच्चिं अलायं वा स-जोइयं ।
न उञ्जेज्जा न घट्टेज्जा नो णं निव्वावए मुणी ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः--अंगारानी अग्नि, लोहना गोळानी अग्नि, झाळनी अग्नि, उंबाडानी अग्नि अथवा दीवा प्रमुखनी अग्निने साधु वस्त्रादिके झापट न नांखे तथा हस्तादीके स्पर्श न करे, ओलवे नहि तथा प्रदीप्त पण न करे ॥ ८ ॥

अर्थः--ए अग्निकायनी विधि कही । हवे वायुकायनी विधि कहे छे । ता० वेपडे वींजणे करी । प० पानडे करी । सा० वृक्षनी डाळे करी । वि० एकपडे वींजणे करी । वा० वळी । न० न । वी० वींजे नहि वायरो नांखे नहि । अ० आपणी । का० काया शरीरने विषे । बा० बाह्य अनेरा । वा० वि० वळी । पो० पुदगळ अन्न पाणी प्रमुखे वायरो न नाखे टाढुं करवाने अर्थे ॥ ९ ॥

मूलः—तालियण्टेण पत्तेण साहा-विहुयणेण वा ।
न वीएज्जा अप्पणो कायं बाहिरं वा वि पोग्गलं ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः—बेपडे वींजणे करी, पानडे करी, एकपडे वींजणे करी, साधु पोतानी कायाने वायु न नांखे तथा आहार पाणी प्रमुख बीजा पण पुदगळ टाढां करवाने वायु न नांखे ॥ ९ ॥

अर्थः—ए वायरानी जतना कही हवे वनस्पतिकायनी विधि कहे छे । त० डाभादिक तृणा । रु० कदम्बादिक वृक्ष । न० न । छि० छेदे नहि (साधु) । फ० केरी आदिक फळ । मू० मूळ । व० वळी । कोइ वृक्षादिकना । क० (किनारे पण) विदारे नहि । आ० काचा सचेत । वि० नानाप्रकारना । बी० बीज तल आदिक । म० मने करीने । वि० वळी । न० न । प० वांछे नहि ॥ १० ॥

मूलः—तण-रुक्खं न छिन्देज्जा फलं मूलं व कस्सई ।
आमगं विविहं बीयं मणसा वि न पत्थए ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—साधु तृणां, ध्रो प्रमुख तथा वृक्षने छेदे नहि, वळी फळने, मूळने अने कोइपण काची वनस्पतिने अथवा घणी जातनां काचां बीजने मने करीने खावां इच्छे नहि ॥ १० ॥

अर्थः—ग० गहन वनने विषे सचेत फळ फुल पांदडां पडयां होय ते उपर । न० न । चि० उभो रहे । बी० बीज दाणा । ह० ध्रो प्रमुख वनस्पति उपर । वा० वळी । उ० सचेत पाणीने विषे । त० तेमज सजीव जाणीने । नि० सदा सर्वदा ।

उ० भोंयफोडा छत्राकारे वनस्पति । प० पंचवर्णी लील फुल उपर उभा न रहे । वा० वळी । ए वनस्पतिनी विधि कही ॥११॥

मूलः—गहणेसु न चिट्ठेज्जा बीएसु हरिएसु वा ।
उदगम्मि तहा निच्चं उत्तिङ्ग-पणगेसु वा ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—वनने विषे पुष्प, फळ, पत्रादिक सचेत पड्यां होय, बीज पडयां होय, लीलोत्री उगी होय, सचेत पाणी होय, सदाकाळ कीडी प्रमुखनां नगरां होय, भोंयफोडा जीव होय, छत्रने आकारे वनस्पति होय, पंचवर्णी लीलफुल होय तेहने जीव सहित जाणीने तेहना उपरे साधु न उभो रहे ॥ ११ ॥

अर्थः—हवे त्रसनी विधि कहे छे । त० त्रस बेन्द्रियादिक । पा० प्राणीने । न० नहि । हिं० हणे । वा० वचने करी । अ० अथवा । क० कायाए करी (मन पण तेमां आव्वुं) ते कोण न हणे तो के जे । उ० (हिंसाथी) निवर्त्यो छे । स० सर्व । भू० भूत (जीव) ने विषे । पा० देखीने । वि० विविध घणा प्रकारना । ज० जीवने ॥ १२ ॥

मूलः—तसे पाणे न हिंसेज्जा वाया अदुव कम्मुणा, ।
उवरओ सव्वभूएसु पासेज्ज विविहं जगं ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—साधु घणा प्रकारना सर्व त्रस जीवनी हिंसा करवाथी मन, वचन, कायाए करी निवर्तिने ते जीवने न हणे ॥ १२ ॥

अर्थः--अ० आठ प्रकारना । सु० सूक्ष्म जीव । पे० देखीने । जा० जे आठ प्रकारना सूक्ष्म ते । जा० जाणीने । सं० साधु । द० दयानो । अ० अधिकारी । भू० भूत ते जीवने विषे । आ० बेसतां । चि० उभा रहेतां । स० सुतां । वा० वळी ॥ १३ ॥

मूलः--अट्ठ सुहुमाइ पेहाए जाइं जाणितु संजए ।
दयाहिगारी भूएसु आस चिठ्ठ सएहि वा ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—बेसतां, उभा रहेतां, सूतां आठ प्रकारना सूक्ष्म जीवने देखीने अथवा आठ प्रकारना सूक्ष्म जीवने जाणीने ते जीवनी दया पाळनारो साधु होय ॥ १३ ॥

अर्थः—हवे शिष्य पुछे छे हे स्वामि ! । क० कोण ते । अ० आठ । सु० सूक्ष्म । जा० जे सूक्ष्म आठ प्रकारना । पु० पुछे छे । सं० साधु । (हवे गुरु कहे छे) । इ० ए प्रत्यक्ष । ता० ते आठ सूक्ष्म । मे० पंडित साधु । आ० कहेता हुआ । वि० विचिक्षण बुद्धिवंत ॥ १४ ॥

मूलः--कयराइ अट्ठ सुहुमाइं जाइं पुछेज्ज संजए ? ।
इमाइ ताइ मेहावी आइक्खेज्ज वियक्खणे ॥ १४ ॥

१ s पेहाई. H and Avach. प्रेक्ष्य.

गा. १४ भावार्थः--कोण ते आठ प्रकारना सूक्ष्म जीव एम शिष्ये पूछयां थकां, गुरु कहे छे, ए प्रत्यक्ष आठ सूक्ष्म जीवना प्रकार विचिक्षण बुद्धिवंत पंडित साधु कहेता हवा ॥ १४ ॥

अर्थः—सि० सूक्ष्म पाणी ते उस, ठार, धुमस, हरतणुं, हिम, करा प्रमुख ए सर्व पाणी सूक्ष्म १ । पु० फुल । सु० सूक्ष्म ते उंबड प्रमुखना २ । च० वळी । पा० पाणी सूक्ष्म ते कंथुयादिक ३ । उ० ते कीडीना नगरादिक ४ । त० तेमज । य० वळी । प० पणंग सूक्ष्म ते पंचवर्णी लील फुल ५ । बी० बीज सूक्ष्म नहीयादिक ६ । ह० हरि सूक्ष्म ते अंकुरादिक ७ । च० वळी । अ० इंडा । सु० सूक्ष्म ते माखी कीडा प्रमुखना ८ । च० वळी । अ० ए आठमो सूक्ष्म ॥ १५ ॥

मूलः—सिणेहं पुप्फ-सुहुमं च पाणुत्तिङ्गं तहेव य ।
पणगं बीय हरियं च अण्ड-सुहुमं च अठमं ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः—उस धुंवरनुं पाणी सूक्ष्म १, वड प्रमुखना फुल सूक्ष्म २, कुंथुवादिक प्राणी सूक्ष्म ३, कीडीनां नगरां सूक्ष्म ४, पंचवर्णी लील फुल सूक्ष्म ५, वड, पींपर प्रमुखनां बीज सूक्ष्म ६, ध्रोवर्णादीकनां नवा अंकुरा सूक्ष्म ७, घरोळीनां तथा कीडी, मांख प्रमुखनां इंडां सूक्ष्म ८ ए आठ प्रकारनां सूक्ष्म कह्यां ॥ १५ ॥

अर्थः—ए० एम । ए० ए आठने । जा० जाणीने । स० सर्व पोतानी । भा० शक्तिए करीने । सं० साधु । अ० निद्रादिक पांच प्रमाद रहित । ज० जीव रक्षा करे । नि० सदाकाळ । स० पांच । इ० इन्द्रि जीतीने । स० समाधिवंत सूक्ष्मनी दया पाळे ॥ १६ ॥

मूलः—एवमेयाणि जाणित्ता सव्वभावेण संजए ।
अप्पमत्ते जए निच्चं सव्विन्दिय-समाहिए ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थः—एम ए आठने जाणीने पोतानी सर्व शक्तिए करी अप्रमत्त थको साधु सदाकाळ जीव रक्षा करे तथा पांच इन्द्रिओने जीतीने शांत, दांत, समाधीवंत थको ते जीवनी दया पाळे ॥ १६ ॥

अर्थः—धु० सदाकाळ । च० वळी । प० प्रति लेखे द्रष्टिए करी जीवने जुए । जो० छती समर्थाए । पा० पात्राने (पात्राना सर्व उपगरणने) । कं० कांबळीने (सर्व उपगरणने) । से० थानकने । उ० वडी नीति लघु नीतिनी । भू० भूमिने । च० वळी । सं० संथारो त्रणादिकनो तेहने । अ० अथवा । आ० आसन काष्टादिकनुं पाय पुछणुं पडिलेहे ॥ १७ ॥

मूलः—धुवं च पडिलेहेज्जा जोगसा पाय-कम्बलं ।
सेज्जमुच्चारभूमिं च संथारं अदुवासणं ॥ १७ ॥

गा. १७ भावार्थः— साधु छती समर्थाइए करी, पात्राने, कांबळीने, स्थानकने, लघुनीति तथा वडीनीति भूमिकाने, संथाराने आसन प्रमुख सर्व उपगरणने विषे जीवादिकने द्रष्टिए जोइने सदाकाळ प्रतिलेखन करे ॥ १७ ॥

अर्थः—उ० वडीनीति । पा० लघुनीतिने । खे० बळखो । सिं० नाकनो मेल । ज० शरीरनो मेल परसेवो । फा०

---

१ ४ °मत्तो.

निर्जिव अचेत जग्या ए । प० जोइ पुंजीने । प० नाखे । सं० साधु । ए उपाश्रयमांहीली विधि कही ॥ १८ ॥

मूलः——उच्चारं पासवणं खेलं सिङ्गाण जल्लियं ।

फासुयं पमिलेहित्ता परिठावेज्ज संजए ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः——लघुनीति, वडीनीति, बळखाने, नासिकाना मेलने, शरीरना मेलने ए वस्तुने साधु जीव रहित अचेत जग्याए जोइने त्यां परठवीने वोसिरावे (परठवे) ॥ १८ ॥

अर्थः—हवे गोचरी जावानी विधि कहे छे । प० जइने । प० ग्रहस्थने घेर । पा० पाणीने । अ० अर्थे । भो० भोजनने अर्थे । वा० वळी मांदाना ओषधने अर्थे । ज० जत्नाए । चि० उभा रहे । मि० मर्यादाए । भा० बोले । न० न । य० वळी । रु० स्त्रीयादिकना रुपने विषे । म० मन । क० करे ॥ १९ ॥

मूलः——पविसित्तु परागारं पाणठा भोयणस्स वा ।

जयं चिठे, मियं भासे, न ये रूवेसु मणं करे ॥ १९ ॥

गा. १९ भावार्थः—गृहस्थना घरने विषे साधु आहार पाणीने अर्थे गयो थको त्यां जत्नाए उभो रहे अने थोडुं बोले, स्त्रीयादिकना रुपने विषे मन अणकरतो आहार पाणी गवेषे ॥ १९ ॥

---

१ य not in H.

अर्थः—ब० घणी रुडी के भुंडी वात । सु० सांभळे । क० काने करी साधु । ब० घणी वस्तु रुडी भुंडी तथा रुप । अ० आंखे करीने । पे० देखे तोपण । न० न । य० वळी । दि० दीठुं । सु० सांभळ्युं । स० सघळुं । भि० साधुने । अ० कहेवुं । अ० योग्य नहि एटले कोइनी गुप्त वात न करे ॥ २० ॥

मूलः—बहुं सुणेइ कण्णेहिं, बहुं अच्छीहिं पेच्छई, ।

न य दिठ्ठं सुयं सव्वं भिक्खू अक्खाउमरिहई ॥ २० ॥

गा. २० भावार्थः—सारी अथवा नठारी घणी वात काने करीने सांभळे अथवा आंखे करीने देखे अथवा नजरे दीठुं नथी ने काने सांभळ्युं होय ते सघळी वात साधु कहे नहि, कारणके तेमां केटलीक गुह्य वात होय तथा मर्मनी वात होय ते साधुए कहेवी योग्य नहि ॥ २० ॥

अर्थः—सु० सांभळ्युं अनेरा पासेथी । वा० वळी । ज० अथवा । वा० अथवा । दि० देख्युं स्वयमेव । न० न । ल० बोले जेथी परजीवने । उ० घात थाय एहवुं तुं चोर इत्यादिक । न० नहि । य० वळी । के० कोइ । उ० उपाये करी कारण उपने थके । गि० ग्रहस्थनो । जो० जोग व्यापारने । स० अंगीकार करे ॥ २१ ॥

मूलः—सुयं वा जइ वा दिठ्ठं न लवेज्जोवघाइयं, ।

न य केणइ उवाएणं गिहि-जोगं समायरे ॥ २१ ॥

---

१ H in S and Avach. नालवे°.

गा० २१ भावार्थः--जो कांई सांभळ्युं अथवा दीठुं होय तोपण कारण उपने थके कोइ उपाये करी जीवघात थाय तेहवुं वचन न बोले तथा बाळक रमाडवा रुप ग्रहस्थनी करणी अंगीकार न करे ॥ २१ ॥

अर्थः—नि० सरस आहार । र० नि० निरस आहार । भ० रुडो । पा० पांडुओ आहार मळ्यो छे । ति० ते । वा० वारे । पु० कोइ अनेरे ग्रहस्थे पुछ्युं । वा० वि० अथवा । अ० अणपुछयो । वा० वळी । ला० दातारे दीधुं । अ० दातारे न दीधुं । न० न । नि० एम न कहे ॥ २२ ॥

मूलः--निठ्ठाणं रस-निज्जूढं भद्दगं पावगं ति वा ।

पुठ्ठो वा वि अपुठ्ठो वा लाभालाभं न निद्दिसे ॥ २२ ॥

गा. २२ भावार्थः—साधुने कोइए निरस आहार वहोराव्यो होय अथवा सरस आहार वहोराव्यो होय तथा दातारे दीधुं होय अथवा नहि दीधुं होय ते वात कोइ पूछे अथवा अणपूछे कोइनी आगळ कहे नहि ॥ २२ ॥

अर्थः—न० न । य० वळी । भो० सरस आहारनो । गि० गुद्ध लोलपी लालचु । च० चरे (जाय) । उ० थोडो थोडो निर्दोष आहार लेनो । अ० ग्रहस्थना गुण दोष अणकहेतो । अ० सदोष आहार लेवायो तो । न० न । भुं० जमे । की० साधुने अर्थे वेचातो आण्यो । उ० साधु निमित्ते । आ० साहमो आण्यो ॥ २३ ॥

मूलः--न य भोयणम्मि गिद्धो चरे उञ्छं अयम्पिरो, ।

अफासुयं न भुञ्जेज्जा कीयमुद्देसियाहडं ॥ २३ ॥

गा. २३ भावार्थः—सरस आहारने विषे गृद्ध न थाय, साधुने निमित्ते देवातो आण्यो अथवा रांधीने आपे ते साहमो आण्यो ते सदोष आहारने न ज अने ग्रहस्थना अवगुण अणबोलतो थको थोडो थोडो निर्दोष आहार लेतो थको विचरे ॥ २३ ॥

अर्थः—स० घी दही गोळ रात्रे राखी भोगववुं । च० वळी । न० न । कु० करे । अ० थोडुं । पि० पण । सं० साधु । मु० सावद्य व्यापार रहित । जी० आजीविकानो करणहार । अ० ग्रहस्थ साथे प्रतिबंध रहित । ह० होय । ज० त्रस स्थावर जीवने । नि० रक्षानो करणहार ॥ २४ ॥

मूलः—सन्निहिं च न कुव्वेज्जा अणु-मायं पि संजए, ।
मुहा-जीवी असम्बुद्धे हवेज्जा जग-निस्सिए ॥ २४ ॥

गा. २४ भावार्थः—चार प्रकारना आहार बीऊकुल रात्रीए वासी न राखे, सावद्य व्यापार रहित आजीवीकानो करणहार गृहस्थनी साथे प्रतिबंध रहित त्रस अने स्थावर जीवनी रक्षा करतो थको विचरे ॥ २४ ॥

अर्थः—लू० लुखा चोळा चणादिके करी । वि० आजीविका जेहने । सु० जेणे तेणे आहारे संतोष । अ० उणोदरी करवे करी आहारनी अल्प (थोडी) इच्छा । सु० थोडे आहारे । सि० मर्यादा थाय । आ० शीघ्र क्रोध आवे । न० न । ग० पोशेचे (कोइ उपर क्रोध न करे) । सो० सांभळीने क्रोध विराकना फळ । णं० वळी । जि० रुषभादिक तीर्थंकरनी । सा० शीखामण ॥ २५ ॥

मूलः—लूह-वित्ती सु-संतुठे अप्पिहे सुहरे सिया, ।
आसुरत्तं न गछेज्जा सोच्चाणं जिण-सासणं ॥ २५ ॥

गा. २५ भावार्थः—लूखो आहार मळे अथवा उणोदरी करवे करी अल्प इच्छावंत मर्यादाए थोडे आहारे करी साधु संतोषी होय, पण ऋषभादिक तीर्थंकरनी शीखामण सांभळीने कोइना उपर क्रोध न करे ॥ २५ ॥

अर्थः—क० कानने । सो० सुखकारी । स० शब्द वीणादिकना तेहने विषे । पे० राग । न० न । अ० मनमांहि धरे । दा० अनिष्ट । क० कठोर । फा० फरस अणगमता दुःखकारी तेहने । का० कायाए करी । अ० खमे ॥ २६ ॥

मूलः—कण्ण-सोक्खेहिं सद्देहिं पेमं नाभिनिवेसए ।
दारुणं कक्कसं फासं काएण अहियासए ॥ २६ ॥

गा. २६ भावार्थः—कानने सुख उपजे एहवा वीणादिकना शब्दादिके करी, मन मांहे राग धरे नहि अने अणगमता कठोर स्पर्श तेहने कायाए करी समे परणामे खमे ॥ २६ ॥

अर्थः—खु० भूखनो परीसह १ । पि० तृषानो परीसह २ । दु० स्थानकनो परीसह ३ । सी० टाढनो परीसह ४ । उ० तापनो ५ । अ० अरतिनो ६ । भ० भयनो परीसह चोर वाघ सिंहादिकनो भय ७ । अ० खमे । अ० दिनपणा रहित । दे०

१ B सुभरे.

आपणी कायाने । दु० दुःख ते । म० मोटुं । फ० फळ छे मोक्ष रुप एहवुं जाणीने ॥ २७ ॥

मूलः—खुहं पिवास दुस्सेज्जं सीउण्हं अरई भयं ।

अहियासे अव्वहिओ, देहे दुक्खं महाफलं ॥ २७ ॥

गा. ३७ भावार्थः—भूखनो परीसह, तृषानो परीसह, टाढनो परीसह, तापनो परीसह, विषम सज्यानो परीसह, अरतीनो परीसह, सिंह व्याघ्रादिकना भयनो परीसह, इत्यादिक परीसहने विषे आपणी कायाने दुःख देवुं ते महा फळ छे, एम जाणी ते परीसहने दीनपणा रहित शूरवीर थको सहन करे ॥ २७ ॥

अर्थः—अ० आथम्यो । आ० सूर्य (ते वेळाथी मांडी) । पु० प्रभात समे पूर्वदिसे । य० वळी । अ० उग्यो नथी त्यां-लगे । आ० आहारादि । स० सर्वे । म० मने करी । वि० वळी । न० न । प० वांछे लेवुं ॥ २८ ॥

मूलः—अत्थंगयम्मि आइच्चे पुरत्था य अणुग्गए ।

आहारमइयं सव्वं मणसा वि न पत्थए ॥ २८ ॥

गा. २८ भावार्थः—सूर्य अस्त पाम्या पछी, पूर्व दिशाए सूर्य उग्यो नथी त्यांसुधी चार प्रकारना आहार मने करीने पण करवा इच्छे नहि ॥ २८ ॥

अर्थः—अ० तणतणाट न करे । अ० चपलपणा रहित । अ० थोडुं । भा० बोले । मि० मर्यादाए जमे । ह० होय । उ०

भूखने । दं० मारे थोडे संतोष करे । थो० थोडुं अन्नादिक मळे । ल० पामीने । न० न । खिं० दातारनी हिलना करे ॥२९॥

मूलः--अतिन्तिणे अचवले अप्पभासी मियासणे ।
हवेज्ज उयरे दन्ते, थोवं लद्धुं न खिंसए ॥ २९ ॥

गा. २९ भावार्थः--लोभी थको तणतणाट न करे, चपळपणा रहित थोडुं बोले, प्रयोग विना न बोले, (गुरु थकी मर्यादाए आसने बेसे,) आहार मर्यादाए करे, भुखनो मारनार थोडुं मळे तोपण संतोष करे तथा थोडो आहार मळवार्थी दातारनी हेलणा नींदा न करे ॥ २९ ॥

अर्थः--न० न । बा० अनेराने । प० पराभवे नहि । अ० पोते । न० न । स० अहंकार करे । सु० आचारंगादिक सूत्र सिद्धांत । ला० भणीने । न० न । म० मद करे १ । ज० जातनो २ । त० तपनो ३ । बु० बुद्धिनो ४,। मद न करे उपलक्षणथी कुळनो ५ । बळनो ६ । रुपनो ७ । ठकुराइनो ८ । मद न करे ॥ ३० ॥

मूलः--न बाहिरं परिभवे, अत्ताणं न समुक्कसे, ।
सुय-लाभे न मज्जेज्जा जच्चा तवसि बुद्धिए ॥ ३० ॥

गा. ३० भावार्थः--अनेराने परभव न करे, पोताना वखाण पोते न करे, सूत्र ज्ञाननो लाभ पामीने अभिमान न करे, वळी जातीनो, तपनो विगेरे अष्ट प्रकारनो मद बुद्धिवंत साधु न करे ॥ ३० ॥

अर्थः—से० ते साधुए । जा० जाणीने । अ० अजाणपणे । वा० वळी । क० करीने । आ० अधर्मीक । प० पद राग द्वेषे करी मूळ गुण उत्तर गुणनी विराधना रुप । सं० छांडे । खि० शीघ्र उतावळो । अ० आत्मा थकी ते करणीने पछी आलोइ प्रायछित्त तप लइने । बी० बीजीवार । तं० ते अधर्मनुं पद स्थानक । न० न । स० सेवे ॥ ३१ ॥

मूलः—से जाणं अजाणं वा कट्टु आहम्मियं पयं ।
संवरे खिप्पमप्पाणं, बीयं तं न समायरे ॥ ३१ ॥

गा. ३१ भावार्थः—ते साधुए जाणतां अथवा अजाणतां चारित्रने विषे मूळ गुण उत्तर गुणनी विराधना रुप अधर्म करेल होय, तेहनुं प्रायश्चित लइने ते पाप करणीने उतावळो आत्मा थकी छांडे, पछी बीजीवार ते अधर्मनुं स्थानक न सेवे ॥३१॥

अर्थः—अ० कदाचित अणाचार सावध्य व्यापार रुप । प० सेवीने गुरुनी समीपे आलोवे (कही बतावे) तेवारे । ने० न । गू० गोपवे एटले कांइक कहे कांइक न कहे । न० न । नि० ते सर्वथा प्रकारे ओळवे नहि । सु० निर्मल चित्त । स० सदा थाय । वि० फट प्रगट । भ ०भावे (माया रहितपणे) । अ०ग्रहस्थना प्रतिबंध रहित । जि० पंचेंद्री जीतीने विचरे ॥३२॥

मूलः—अणायारं परक्कम्म नेव गूहे, न निण्हवे, ।
सुई सया वियरू-भावे असंसत्ते जिइन्दिए ॥ ३२ ॥

गा. ३२ भावार्थः--जे अणाचार सेवेल होय ते गुरुनी समीपे आलोवे (कही बतावे) तेवारे ते पाप गोपवे नहि तथा ओळवे नहि अने कपटाइए करी रहित जेवी रीते कर्युं होय तेवी रीते स्पष्टपणे कही बतावे ने तेथी चित्त निर्मळ थाय (पछी) आसक्तपणाए करी रहित पांच इंद्रियोने जीतीने विचरे ॥ ३२ ॥

अर्थः--अ० सफळ फळ सहित छे एहवुं । व० वचन । कु० तेहने प्रमाण करे ते कोहनुं । आ० पांच प्रकारे आचार तथा छत्रीस गुणे करी सहित छे जे आचार्य । म० गुणे करी मोटो । अ० आत्मा छे तेहनो । तं० ते आचार्यना वचनने । प० मन संघाते ग्रहीने । वा० वचने तहत करीने । क० कायाए करी गुरुनुं जे जे कार्य ते । उ० निपजावे सुविनीत साधु ॥३३॥

मूलः--अमोहं वयणं कुज्जा आयरियस्स महप्पणो, ।
तं परिगिज्झ वायाए कम्मुणा उववायए ॥ ३३ ॥

गा. ३३ भावार्थः--गुणे करीने मोटो छे आत्मा जेहनो, जेहनुं वचन सफळकारक छे, एहवा आचार्यनुं वचन प्रमाण करीने गुरुनां जे जे कार्य होय, तेहने कायाए करी सुवनीत साधु निपजावे ॥ ३३ ॥

अर्थः—अ० अशाश्वता चपळ स्वभाव। जी० मनुष्यनो आउखो । न० जाणीने । सि० मुक्तिनो । म० मार्गने ज्ञानादीके । वि० जाणीने । वि० छांडे । भो० भोगने पांच इंद्रीना विषय २३ ने । आ० आउखुं । ८० थोडा काळनुं जाणीने । अ० पोतानुं ॥ ॥

मूलः—अधुवं जीवियं नच्चा सिद्धिमग्गं वियाणिया ।
विणियट्टेज्ज भोगेसु आउं परिमियमप्पणो ॥ ३४ ॥

गा. ३४ भावार्थः—मनुष्यनुं आयुष्य थोडुं ने चपळ स्वभाववाळुं जाणीने, ज्ञान, दर्शन, चारित्र रुप मुक्तिनो मार्ग साचो जाणीने, काम भोग अने पांच इन्द्रियना विषय विकारने तजे ॥ ३४ ॥

अर्थः—हवे धर्मनो संजोग कहे छे । ब० मननुं बळ १ । था० शरीरनुं बळ २ । च० वळी । पे० देखीने । स० सम्यक्त पाळीने ३ । आ० रोग रहित शरीर ४ । अ० पोतानुं जाणीने । खे० आर्यक्षेत्र पामीने ५ । का० अवसर तथा योवनादिक वय । च० वळी द्रव्य थकी मनुष्यभव भावथी सुगुरु संजोग । वि० जाणीने । त० तेणे अवसरे । अ० आत्माने । न० न । जु० धर्मथी जुदो पाडे ॥

मूलः—(¹बलं थामं च पेहाए सद्धामारोगमप्पणो ।
खेत्तं कालं च विन्नाय तहप्पाणं² न जुञ्जए ॥)

गा. भावार्थः—मननुं बळ. शरीरनुं बळ देखीने, सम्यक्त पामीने, पोतानुं शरीर रोग रहित जाणीने, आर्य क्षेत्र पामीने,

¹ Thes sloka appears only in B and the Avacb. (and interpolated in s j). ² j. तहत्ताणं न जोजए.

द्रव्य थकी मनुष्य भव अने भावथी सुगुरुनो संयोग जाणीने, यौवनादीक वयनो अवसर होय तेवे अवसरे पोताना आत्माने धर्मने विषे जोडे ॥

अर्थः—-ज० घरडापणे । जा० ज्यां लगे । न० नथी । पी० पीडा थइ एटले जरा आवी नथी । वा० रोग । जा० ज्यां लगे । न० नथी । व० रोगनी पीडा व्याधी नथी । जा० ज्यां लगे । इ० पांचे इन्द्रीना बळ । न० न । हा० हीन्न थया नथी । ता० त्यां लगे पहेलुं । ध० धर्मनी करणीनुं । स० आचरण करजे ॥ ३५ ॥

मूलः—जरा जाव न पीलेइ वाही जाव न वड्ढई ।
जाविन्दिया न हायन्ति ताव धम्मं समायरे ॥ ३५ ॥

गा. ३५ भावार्थः—ज्जां सूधी वृद्धावस्थानी पीडा थइ नथी (एटले ज्यां सुधी वृद्धावस्था आवी नथी) ज्यां सुधी शरीरने विषे रोगनी वृद्धि थइ नथी; ज्यां सुधी पांच इंद्रियोनुं बळ हीणुं थयुं नथी, त्यां सुधी धर्म करणी आचरजे ॥ ३५ ॥

अर्थः—-हवे धर्मनो उपाय कहे छे । को० क्रोध । मा० मान । च० वळी । मा० माया । च० वळी । लो० लोभतृष्णा रुप ए चारे । च० वळी । पा० ते दुःखना । व० वधारणहार एम जाणी शुं करे । व० छांडे । च० चारे । दो० नरकादिक पामवा रुप दोष । उ० वळी । इ० वांछतो । हि० हित । अ० पोताना आत्माने स्वर्गादिक रुप पामवुं ॥ ३६ ॥

---

१ S जाव इ॰.

मूलः—कोहं माणं च मायं च लोजं च पाववढ्ढणं ।
वमे चत्तारि दोसे ज इच्छन्तो हियमप्पणो ॥ ३६ ॥

गा. ३६ भावार्थः—पोताना आत्मानुं हित वांछतो थको, क्रोध, मान, मायाने लोभ ए चारे दोषने पापकर्मने वधारनार जाणीने छांडे ॥ ३६ ॥

अर्थः—हवे ए क्रोधादिकना इह लोके फळ देखाडे छे । को० क्रोध कीधा थकी । पी० प्री नो वाहली वस्तुनो । प० नाश करे । मा० मान अहंकार । वि० ५६ प्रकारना विनयनो । ना० विनाश करे । मा० माया कीधा थकी । मि० मित्राइ प्रीतिनो । ना० विनाश करे । लो० लोभथी । स० सर्व गुणनो । वि० विनाश करे ॥ ३७ ॥

मूलः—कोहो पीइं पणासेइ, माणो विणय-नासणो, ।
माया मित्ताणि नासेइ, लोज्नो सव्व-विणासणो ॥ ३७ ॥

गा. ३७ भावार्थः—क्रोध, प्रीतिनो तथा प्रियकारी वस्तुनो नाश करे, मान विनयनो नाश करे, माया (कपटाइ) मित्राइनो नाश करे अने लोभ सर्व गुणनो नाश करे ॥ ३७ ॥

अर्थः—उ० उपशम क्षमा करवे करी । ह० टाळे जीते । को० क्रोध । मा० मान अहंकारने । म० नरम भावे । जि०

१ H in S कोहे.

जीते । मा० मायाने । च० वळी । अ० सरल । भा० भावे जीते । लो० लोभने । सं० संतोष करीने । जि० जीते ॥ ३८ ॥

मूलः—उवसमेण हणे कोहं, माणं मद्दवया जिणे, ।
मायं चज्जव-त्रावेण, लोन्नं संतोसर्ज जिणे ॥ ३८ ॥

गा. ३८ भावार्थः—क्रोधने क्षमा करवे करीने जीते, मानने नम्रताए जीते, मायाने सरळ स्वभावे जीते, अने लोभने संतोषे करी जीते ॥ ३८ ॥

अर्थः—को० क्रोध । य० वळी । मा० मान । य० वळी । अ० जीत्या नथी । मा० माया । य० अने । लो० लोभ । य० वळी । प० वधता थका । च० चारे । ए० क्रोधादिक । क० संपूर्ण । क० कषाय । सि० अशुभ भाव रुप पाणीए करी सिंचे । मू० आठ कर्म रुपीया मूळ कहेना मूळने । पु० जन्म मरण रुपीया वृक्षना ॥ ३९ ॥

मूलः—कोहो य माणो य अणिग्गहीया
माया य लोज्जो य पवड्ढमाणा ।
चत्तारि एए कसिणा कसाया
सिञ्चन्ति मूलाइ पुणब्जवस्स ॥ ३ए ॥

---

१ H in S कोहे.

गा, ३९. भावार्थः—क्रोध मानने अणजीतवे करी अने माया ने लोभने वधारवे करी ए संपूर्ण क्रोधादिक चार कषाय भव रुपी वृक्षनां आठ कर्म रुपी मूळने अशुभ भाव रुपी पाणीए करी सिंचे, वारंवार संसार मांहे परिभ्रमण करावे एम जाणीने कषायने जीतो ॥ ३९ ॥

अर्थः—चार कषाय जीतीने जे करवुं ते कहे छे। रा० ते घणा काळनो दिक्षित तेहनो। वि० उठी उभा थवादिक विनय। प० करवो। धु० निश्चे। सी० शियळादिक आचारने। स० सदाय। न० न। हा० छांडे। कु० काचबानी। व० पेरे। अ० थोडुं शुं अंग उपांग। प० प्रकर्षे सर्वथा। गु० गोपवीने। प० उद्यम करे। त० तप। स० संजमने विषे ॥ ४० ॥

मूलः—राइणिएसु विणयं पउञ्जे
धुव-सीलयं सययं न हावएज्जा।
कुम्मो व्व अल्लीण-पलीण-गुत्तो
परक्कमेज्जा तव-संजमम्मि ॥ ४० ॥

गा. ४० भावार्थः—कषायने जीतीने जे करवुं ते कहे छे, रत्न सरखा घणा काळनी दीक्षावाळा एवा जे गुरु तथा पोताना थकी दीक्षाए वडेरा साधु, तेमनो विनय करवो, शियळादिक आचारने विषे सदा निश्चल थवुं अने परीसह उपने थके

१ Ba राय°.

शियळादिक आचार हीणो न करवो तथा काचवानी पेरे अंगोपांग थोडां गोपवीने तथा सर्वथा प्रकारे गोपवीने तप संयमने विषे उद्यम करवो ॥ ४० ॥

अर्थः—नि० निन्द्राने । च० वळी । न० न । ब० घणुं । म० मान दीए (पग पसारीने न सुवे) । स० अतिशे । हा० हसवुं । वि० वर्जे । (छांडे) । मि० मैथुननी शृंगारनी हास्यनी । क० कथाने । विषे । न० न । र० रति पामे । स० सज्झायने विषे । र० रातो । स० सदा साधु ॥ ४१ ॥

मूलः—निद्दं च न बहु-मन्नेज्जा, स-प्पहासं विवज्जए, ।
मिहो-कहाहिं न रमे सज्झायम्मि रउं सया ॥ ४१ ॥

गा. ४१ भावार्थः--निन्द्राने घणुं मान न दीए, अतिशे हसवुं वर्जे, मैथुननी, शृंगारनी, हास्यनी कथाने विषे रति वर्जिने सदाकाळ वांचनादीक पांच प्रकारनी सज्झाय करे ॥ ४१ ॥

अर्थः—जो० जोग मन वचन कायानो व्यापार । च० वळी । स० साधुनो । ध० क्षमादिक दश प्रकारे धर्मने विषे । जु० थापे । अ० उत्साह सहित । धु० नित्य सदाय । जु० सहित । य० वळी । स० साधुने । ध० धर्म करी । अ० अर्थ । ल० पामे । अ० प्रधान केवळज्ञान रुप ॥ ४२ ॥

मूलः--जोगं च समण-धम्मम्मि जुञ्जे अणलसो धुवं, ।
जुत्तो य समण-धम्मम्मि अट्ठं लहइ अणुत्तरं ॥ ४२ ॥

गा. ४२ भावार्थः--उत्साह सहित साधुना आचारने विषे मन, वचन, कायाना जोगने निश्चळपणे स्थापे, नित्य साधुना दश प्रकारना धर्मकरी सहित ते ज्ञान दर्शन चारित्ररुप उत्कृष्टो अर्थ पामे ॥ ४२ ॥

अर्थः--इ० इह । लो० लोके । पा० परलोके । हि० हितने । जे० जे आराधवे करी । ग० जाय । सो० देवलोके तथा मोक्ष । ब० बहु । सु० श्रुत साधुनी । प० सेवा करीने । पु० पुछे । अ० अर्थनो । वि० निश्चय पामे ॥ ४३ ॥

मूलः--इहलोग-पारत्त-हियं जेणं गच्छइ सोग्गइं ।
बेहुसुयं पज्जुवासेज्जा, पुच्छेज्जत्थ-विणिच्छयं ॥ ४३ ॥

गा. ४३ भावार्थः--ए ज्ञानादीक कहेवा छे, ते कहे छे. मनुष्य भवने विषे तथा देवताना भवने विषे हितकारी छे अने तेहने आराधवाथी देवलोक तथा मोक्षनी भली गतिए जाय, तेमाटे बहुश्रुत साधुनी सेवा भक्ति, विनय करीने मोक्ष पामवानो मार्ग ने अर्थनो निश्चय पूछीने धारे ॥ ४३ ॥

अर्थः--ह० हाथने । पा० पगने । च० वळी । का० कायाने एटले शरीरना सर्व अवयवने । च० वळी । प० संवरीने । जि० इन्द्रि पांचना विकार जीतीने । अ० थोडोए विकार । गु० इन्द्रिनो अणकरतो थको । नि० बेसे । स० पासे । गु० गुरुने । मु० साधु ॥ ४४ ॥

---

१ B बहुस्सु°,

मूलः—हत्थं पायं च कायं च पणिहाय जिइन्दिए।
अल्लीण-गुत्तो[1] निसिए सगासे गुरुणो मुणी ॥ ४४ ॥

गा. ४४ भावार्थ—हाथ, पग, काया प्रमुखने भली पेरे स्थापीने, पांच इन्द्रियना विकारने जीतीने, इन्द्रियोनो थोडोए पण विकार होय तेहने छांडीने, गुप्त थको गुरुनी पासे साधु बेसे ॥ ४४ ॥

अथः—न० न। प० गुरुनी पासे बराबर अडीने बेसे केमके अविनय लागे तेभणी। न० न। पु० गुरुने आगळ अडीने बेसे केमके वांदवा आवनारने अंतराय पडे तेभणी। ने० न। कि० आचार्यने। पि० पुंठे अडीने बेसवुं (नहि) केमके गुरुने व्याख्यान करतां हाथ अडे तेमाटे। न० न। य० वळी। ऊ० गुरुनो साथळ आपणा साथळे। स० लगाडे नहि केमके आशातना दोष लागे तेमाटे। चि० बेसे। गु० गुरुनी। अं० पासे ए कायानो संजम कह्यो ॥ ४५ ॥

मूलः—न पक्खओ न पुरओ नेव किच्चाण पिट्ठओ।
न य ऊरुं समासेज्जा[2] चिट्ठेज्जा गुरुणन्तिए ॥ ४५ ॥

गा. ४५ भावार्थः—गुरुनी पासे बराबर अडीने बेसवुं नहि (ते स्याथी ? गुरुनो अविनय थाय तेथी), गुरुनी आगळ बेसवुं नहि (ते स्याथी ? वंदन करनारने अंतराय थाय तेथी), गुरुनी पुंठे अडीने बेसवुं नहि (ते स्याथी ? गुरुने व्याख्यान

---

१ B °त्तो वि निं°   २ H and Avach. समाश्रित्य (instead of °श्रयेत्).

करतां हाथ अडे तेथी), गुरुनी साथळे पोतानी साथळ लगाडे नहि (ते स्याथी ? गुरुनो अशातनानो दोष लागे तेथी), वळी पलांठी वाळीने विनय सहित गुरुनी पासे बेसे, ए कायानो विनय कह्यो ॥ ४५ ॥

अर्थः—हवे वचननो संजम कहे छे । अ० अणपुछ्युं कारण विना । न० न । भा० बोले । भा० गुरुने बोलतां छतां । अ० वचमां न बोलवुं । पि० पुंठ पाछळ । मं० गुरु तथा बीजाना दोष अवगुण । न० न । खा० बोले । मा० मायाए करी । मो० जुठुं बोलवुं । वि० छांडे ॥ ४६ ॥

मूलः—अपुच्छिओ न भासेज्जा भासमाणस्स[1] अन्तरा, ।
[2]पिट्ठि-मंसं न खाएज्जा, माया-मोसं विवज्जए ॥ ४६ ॥

गा. ४६ भावार्थः—हवे वचननो विनय कहे छे, कारण विना अणपुछे न बोले, गुरु बोलता होय तो वचमां न बोले, गुरुना तथा बीजाना पुंठ पाछळ अवगुण न बोले तथा कपटाइ करी जुठुं बोलवानुं वर्जे ॥ ४६ ॥

अर्थः—अ० अप्रतित ते अविश्वास । जे० जेणे वचने बोलतां । सि० होय सांभळीने दुःख पामे । आ० शीघ्र उतावळो । कु० क्रोध करे जे भाषाए । वा० वळी । प० अनेरो । स० सर्व अवस्थाने विषे । तं० ते एहवी भाषा । न० न । भा० बोले । भा० वळी जे भाषा बोल्याथी । अ० (छकायना जीवने) अहित थाय हिंसा थाय तथा नरकादिक दुर्गति । गा० लइ जाय

१ H °माणस्स य° २ B पिट्ठ.

एहवी भाषा न बोले ॥ ४७ ॥

मूलः——अप्पत्तियं जेण सिया आसु कुप्पेज्ज वा परो ।
सव्वसो तं न भासेज्जा भासं अहिय-गामिणिं ॥ ४७ ॥

गा. ४७ भावार्थः—जे भाषा बोलतां अप्रतित ने अविश्वास होय अने जे अनेरो सांभळीने तत्काळ कोप करे ने दुःख पामे तेवी भाषा, सर्वथा प्रकारे मरणांत सुधी पण न बोले तथा जे भाषा बोल्या थकी छकायना जीवने अहित थाय तथा नर्कादि दुर्गति लइ जाय तेहवी भाषा न बोले ॥ ४७ ॥

अर्थः—दि० आंखे दिठुं । मि० थोडुं । अ० सं० संदेह रहित फट प्रगट । प० प्रतिपूर्ण स्वरादिके करी । वि० सुखकारी । अ० अति उंचुं अति नीचुं न बोले। अ० उद्वेग रहित । भा० एहवी भाषा । नि० बोले। अ० आत्माना स्वरुपनो जाण॥४८॥

मूलः——दिट्ठं मियं असंदिद्धं पडिपुण्णं वियजियं[1] ।
अयम्पिरमणुव्विग्गं भासं निसिर अत्तवं ॥ ४८ ॥

गा. ४८ भावार्थः—देखवाना पदार्थ देखीने प्रतिपुर्ण अक्षरे करी स्पष्ट स्वरे करी सुखकारी अने परना अवगुण अणबोलतो थको संशय तथा उद्वेगपणाए करी रहित आत्माना स्वरुपनो जाण एहवी भाषा बोले ॥ ४८ ॥

---

१ H and Avach. वियं जियं (व्यक्तां जितां).

अर्थः—आ० आचारंगनो । प० भगवतिनो । दि० द्रष्टिवाद बारमुं अंग तेहनो । अ० भणनार । व० वचन विभक्ति बोलतां । वि० चुक्यो । न० जाणीने । न० न । तं० ते आचारंगादि भणनारने । उ० हसवुं (नहि) । मु० साधुए ॥ ४९ ॥

मूलः—आयारपन्नत्ति-धरं दिट्ठिवायमहिज्जगं ।
वइ-विक्खलियं नच्चा न तं उवहसे मुणी ॥ ४९ ॥

गा. ४९ भावार्थः—आचारंग तथा भगवतीनो धरणहार तथा बारमुं द्रष्टीवाद अंग भणेल छे एहवो बहु सूत्री साधु ते कदाचित वचन विभक्ति बोलतां चुक्यो ते जाणीने बीजा आचारंगादिकना भणवावाळा साधुए तेहने हसवुं नहि ॥ ४९ ॥

अर्थः—न० नक्षत्रनो विचार १ । सु० सुपन्न शुभाशुभनुं फळ ४ । जो० जोग ते वशीकरणादिक ३ । नि० निमित्त अतीत १ । अनागत २ वर्तमान ३ काळ आदिक शुभाशुभनुं भाषवुं ४ । मं० मंत्र सर्प वींछीयादिकना ५ । भे० भेषज ते अति-सारादिक रोगना ओषध ६ । गि० ग्रहस्थने तथा असंजतीने । तं० ते छ बोलनो विचार । न० न । आ० कहेवो शामाटे । भू० एकेन्द्रियादिकने ए ग्रहस्थ असंजती । अ० हिंसानुं । प० स्थानक छे ते भणी ॥ ५० ॥

मूलः—नक्खत्तं सुमिणं जोगं निमित्तं मन्तभेसजं ।

---

१ s वय- २ B जोए.

गिहिणो तं न आइक्खे भूयाहिगरणं पयं ॥ ५० ॥

गा. ५० भावार्थः--नक्षत्रनो विचार १, स्वप्ननो विचार २, वसीकरण ३, भूत भविष्य अने वर्तमानकाळनुं निमित्त ४, सर्प वींछी प्रमुखना मंत्र ५, अतिसारादिक रोगनुं औषध ६, ए छ वानां गृहस्थ तथा असंजतीने कहेवां नहि, शाभणी ? छ-काय जीवनी हिंसानुं स्थानक थाय तेथी कहेवुं नहि ॥ ५० ॥

अर्थः—हवे उपाश्रये रहेवानी विधि कहे छे । अ० अनेराने अर्थे । प० कीधो । ल० स्थानक ते । भ० सेवे । स० पाटी-या । आ० बाजोठादिक । वळी स्थानक केहेवुं जोइए ते कहे छे । उ० वडीनीति लघुनीतिनी । भू० भूमिकाए करी । सं० स-हित । इ० स्त्रीए करी नपुंसके करी । प० पशुए करी । वि० रहित होय त्यां साधु रहे ॥ ५१ ॥

मूलः--अन्नटुं पगडं लयणं भएज्ज सयणासणं ।
उच्चार-भूमि-सम्पन्नं इत्थी-पसु-विवज्जियं ॥ ५१ ॥

गा. ५१ भावार्थः—हवे स्थानके रेहेवानी विधि कहे छे, अनेराने अर्थे कीधुं छे एम स्पष्ट निर्दोष स्थानक जाणीने सेज्या, पाट, पाटला—बाजोठ प्रमुख भोगवे. वळी स्थानक केहेवुं जोइए ज्यां लघुनीति वडीनीति परठवानी भूमिकाए करी सहित अने स्त्री पशु ने नपुंसके करी वर्जित होय तेहवा स्थानकने विषे साधु रहे ॥ ५१ ॥

---

१ H and Avach. गृहीणां

अर्थः—वि० बीजा साधु रहित (एक साधुए सहित) । य० वळी । भ० होय । से० उपाश्रय । हवे एहवा उपाश्रय सेवताने धर्म कथा कहेवानी विधि कहे छे । ना० त्यां स्त्री एकलीने । न० न । ल० कहे । क० कथा धर्मनी शा माटे ? अनेराने शंकादिक दोष उपजे ते भणी । गि० ग्रहस्थ संघाते । सं० परिचय । न० न । कु० करे शा माटे ? स्नेहादिक दोष उपजे ते भणी । कु० करे । सा० साधुनी । सं० संगति ॥ ५२ ॥

मूलः——विवित्ता य भवे सेज्जा, नारीणं न लवे कहं, ।
गिहि-संथवं न कुज्जा, कुज्जा साहूहिं संथवं ॥ ५२ ॥

गा. ५२ भावार्थ—जे उपाश्रयने विषे एकलो साधु होय अने बीजा कोइ साधु न होय तो त्यां एकली स्त्रीने धर्मकथा पण न कहे केमके अनेराने शंकादिक दोष ऊपजे तथा ग्रहस्थ संघाते परिचय न करे केमके स्नेहादिक दोष उपजे (कदाचित ग्रहस्थ संघाते परिचय करे पण स्त्री संघाते परिचय न करवो) माटे बहुश्रुत तपस्वी आचारवंत साधुनी संगत करवी ॥ ५२ ॥

अर्थः—कदाचित ग्रहस्थ संघाते परिचय करे पण स्त्री संघाते परिचय न करवो तेनुं कारण अहियां कहे छे । ज० जेम । कु० कुकडानां । पो० बाळकने । नि० नित्य प्रत्ये सदा । कु० बिलाडी थकी । भ० विनाश भय । ए० एम । खु० निश्चे । ब० ब्रह्मचारी साधुने । इ० स्त्रीना । वि० शरीरथी । भ० भय एटले शरीर ग्रहणथी स्त्रीना मृत कलेवरथी भय कह्यो ॥ ५३ ॥

मूलः—जहा कुक्कुड-पोयस्स निच्चं कुललओ भयं ।

एवं खु बम्भयारिस्स इत्थी-विग्गहउं भयं ॥ ५३ ॥

गा. ५३ भावार्थ--हवे स्त्रीनो परिचय करवाथी जेम कुकडानां बाळकने नित्य प्रत्ये बीलाडी थकी भय होय तेम ब्रह्मचारीने स्त्रीना शरीर थकी भय उपजे (इहां स्त्रीना शरीर थकी भय कीधो ते स्त्रीना मृतक कलेवरथी कह्यो छे) ॥ ५३ ॥

अर्थः--चि० चित्रामण आळख्युं होय स्त्रीनुं ते । भि० घरनी भींते । न० न । नि० जुए (नहि) । ना० स्त्री सचेतन । वा० वळी । सु० अ० अलंकार सहित तेने न जुए । हवे कदाचित द्रष्टि पडी तो केम करे ते कहे छे । भ० सूर्यने । पि० व० वळी । द० जेम देखीने । दि० द्रष्टि । प० पाछी वाळे तेम ब्रह्मचारी साधु स्त्रीने देखी द्रष्टि पाछी वाळे ॥ ५४ ॥

मूलः—चित्त-भित्तिं न निज्झाए नारिं वा सु-अलंकियं, ।
भक्खरं पिव दट्ठूणं दिट्ठिं पडिसमाहरे ॥ ५४ ॥

गा. ५४ भावार्थ—घरनी भींते स्त्रीनुं चित्रामण आलेख्युं होय ते जुवे नहि, स्त्रीए रुडां आभ्रण अलंकार पेहेर्या होय तेवी देखीने सूर्यने देखीने द्रष्टी पाछी वाळे तेम स्त्रीने देखीने द्रष्टि पाछी वाळे ॥ ५४ ॥

अर्थः—ह० हाथ । पा० पग बे । प० छेद्यां छे । क० कान बे । ना० नासिका । वि० काप्यां होय । अ० निश्चे । वा० सो

१ ॥ सुवलं

वरसनी घरडी । ना० स्त्री । बं० ब्रह्मचारी चारीत्र रुप धनने तस्कर रुप स्त्री जाणीने । वि० वर्जे ॥ ५५ ॥

मूलः—हत्थ-पाय-पडिछिन्नं कन्न-नास-विगप्पियं ।

अवि वाससइं[2] नारिं बम्भयारी विवज्जए ॥ ५५ ॥

गा. ५५ भावार्थः—जेना हाथ पग छेद्या छे अने कान, नाक काप्या छे, वळी सो वरसनी डोशी थयेली एहवी स्त्री होय तोपण ब्रह्मचारी साधु विशेषे वर्जे तेहनी संगत न करे तथा तेना घरमां रात्रि वासो न रहे, (एहवी वृद्ध स्त्रीने वर्जे तो तरुण अवस्था वाळानुं तो कहेवुंज शुं ? ए तो विशेषे वर्जवी) ॥ ५५ ॥

अर्थः—वि० विभूषा नख केशादि संस्कार करी सहित १ । इ० स्त्रीनो । सं० संबंध करवो ते परीचय २ । प० झरतारघृत विन्दु (घी) । भो० एहवो आहार ३ ए त्रण बोलने कोण छांडे । न० साधु । अ० आत्मानो । ग० गवेषी एटले आत्माना हितनो वांछणहार शुं जाणे । वि० विष । ता० तालपुट नामे । ज० खाधुं थकुं जेम थोडी वेळा मांहे प्राण हरे तेम ए अनंता जन्ममरण स्त्रीना भोग दीए ॥ ५६ ॥

मूलः—विभूसा इत्थि-संसग्गी पणीय-रस-भोयणं ।

नरस्सत्त-गवेसिस्स विसं तालउडं जहा ॥ ५६ ॥

---

१ ऽ पलि०   २ ऽ वाससयं.

गा. ५६ भावार्थः—शरिरनी शोभा करवी, स्त्रीनो संबंध करवो अने प्रणीत रसते घृतना बिन्दु झरता होय तेहवो सरस आहार ए त्रण वस्तु आत्मा अर्थी साधुने तालपुट विषना जेवा छे. जेम तालपुट विष खाधा थकी तत्काल मर्ण पामे तेम शरीरनी विभूषादि त्रण वस्तु साधुने धर्मथी पाडे ॥ ५६ ॥

अर्थः—वळी विशेषथी कहे छे । अं० ते मस्तकादिक । प० नयनादिक । सं० संस्थान ते सर्व शरीरनो आकार । चा० मनोहर वचने करी । लु० बोलवुं । पे० कटाक्ष नेत्रे जोवुं । इ० स्त्रीना अंगादिक । तं० ते साधु । न० न । नि० जुए विकार भावे शामाटे । का० काम । रा० रागनुं । वि० विशेषे । व० वधारणहार छे तेमणी ॥ ५७ ॥

मूलः—अङ्ग-पच्चङ्ग-संठाणं चारुल्लविय-पेहियं[1] ।
इत्थीणं तं न निज्झाए काम-राग-विवड्ढणं ॥ ५७ ॥

गा. ५७ भावार्थः—मस्तक आंख प्रमुख सर्व शरीरनो आकार, मनोहर वचने बोलवुं ने कटाक्ष नेत्रे (आडी नजरे) जोवुं एटलां वानां स्त्रीनां जोवां नहि केमके कामरागना वधारणहार छे ॥ ५७ ॥

अर्थः—वि० विषय शब्दादिक । म० मनोज्ञ रुपने विषे । पे० प्रेम राग । न० न । अ० करे एम अमनोज्ञने विषे द्वेष न करे । अ० अनित्यपणुं विणसवानो स्वभाव । ते० ते शब्दादिक पुद्गळनो । वि० जाणीने । प० परगमवानो (पलटवानो) स्वभाव मनोज्ञ अमनोज्ञ थाय । पो० पुद्गल स्वभाव । उ० एहवो ॥ ५८ ॥

---

१ H and Avach. चारुल्लवि°.

मूलः—विसएसु मणुन्नेसुं पेमं नाभिनिवेसए।
अणिच्चं तेसि विन्नाय परिणामं पोग्गलाणउ ॥ ५८ ॥

गा. ५८ भावार्थः—विषयना मनोज्ञ (मनगमतां) पुदगळने विषे राग धरीने चित्तने विषे स्थापे नहि ते शुं जाणीने ? ए शब्दादिक पांच विषय अनित्य अने विणसवानो स्वभाव छे अने विणसी गयेल होय तेहनो सारो थवानो स्वभाव छे (एम जाणीने तेहना उपरथी प्रेम उतारे) ॥ ५८ ॥

अर्थः—पो० पुदगळनो । प० पलटवानो स्वभाव छे । ते० तेहने । न० जाणीने । ज० जेम छे । त० तेम । वि० निर्वतावी छांडीने । त० तृष्णाने । वि० विचरे केम । सी० शीतळ । भू० भावे क्रोधने त्यजे । अ० पोते ॥ ५९ ॥

मूलः—पोग्गलाण परीणामं तेसिं नच्चा जहा तहा।
विणीय-तण्हो विहरे सीईभूएण अप्पणा ॥ ५९ ॥

गा. ५९ भावार्थः—पुदगलनो पलटवानो स्वभाव जेम छे तेम जाणीने तेनी तृष्णाने ललुप्ता छांडीने पोते क्रोधने त्यागवे करी शीतळ भावे विचरे ॥ ५९ ॥

अर्थः—जा० जेहनी । स० श्रद्धाए वैराग्य भावे करी । नि० ग्रहस्थ वासथी निकळ्या । प० संजम । ठा० स्थानक लीधुं छे । उ० प्रधान । त० तेहवे वैराग्ये । अ० पाळे । गु० मूळ उत्तर गुणने विषे । आ० आचारने विषे । सं० संजमने विषे ॥ ६० ॥

मूलः—जाए सद्धाए निक्खन्तो परियाय-ठाणमुत्तमं ।
तमेव अणुपालेज्जा गुणे आयरिय-सम्मए ॥ ६० ॥

गा. ६० भावार्थः—जेहवी श्रद्धाये ने वैराग भावे ग्रहस्थावासथी नीकळीने उत्तमव्रत पचखाणरुप संयम स्थानक लीधुं छे तेहवेज वैराग भावे मूळ गुण उत्तर गुणे करी सहित आचार्ये भलाव्रत जाणी अंगीकार कराव्या छे तेहवा विशेषे पाळे ॥ ६० ॥

अर्थः—हवे ज्ञानादिक पांच आचार पाळ्यानुं फळ कहे छे । त० तप १२ भेदे । चि० वळी । सं० संजम १७ भेदे १ । जो० व्यापाररुप २ । च० वळी । स० पांच प्रकारनी सज्ञाय विषे । जो० व्यापार ३ । च० वळी । स० सदाय । अ० करे एहवो साधु । सू० सूर सुभट । व० जेम । से० सेनाए करी । स० सहित । आ० खडगादिक हथीयारे करी । अ० समर्थ । अ० आपणा आत्माने । हो० होय वरी थकी उगारवा । अ० समर्थ । प० अनेराने । हवे भाव द्रष्टांत कहे छे । सू० सूर सुभ-ट । व० तेहनी परे साधु । से० सेना चतुरंगी कषायादिक रुप तेणे करी रुंध्यो हतो । स० संपूर्ण तपादिक रुप । आ० हथी-यार खडगादिके । अ० आपणा आत्माने कषायादिक वैरीथी राखवा । अ० समर्थ । हो० होय । अ० प० वळी अनेराने कषा-यादिकथी दूर करवा समर्थ होय । सू० साधुनो कर्म टाळवाने धैर्य रुप हाथी १, मन रुप घोडो २, शीळ रुप रथ ३, ज्ञान रुप भंडारी ४, सम्यक्त रुप प्रधान ५, जीव रुप राजा ६, संजमना भेद रुप पायदळ ७, तप रुप हथीयार ८, ध्यान रुप नेजो ९, सज्ञाय रुप वाजीत्र १०, कर्म वैरी जीतवा छकाय रुप रैयत राखवाने ए भाव संग्राम रच्युं छे एहज अही प्रगट करी देखाडे छे ॥ ६१ ॥

मूलः--तवं चिमं संजम-जोगयं च
सज्झाय-जोगं च सया अहिट्ठए।
सूरे व सेणाए समत्त-माउहे
अलमप्पणो होइ अलं परेसिं ॥ ६१ ॥

गा. ६१ भावार्थः—तपे करी, संयमना योगे करी, पृथ्वीयादी छकाय जीवनी रक्षाये करी, सझायना योगे करी सहीत एहवा साधु, जे सूर सुभट सेनाए करी, आयुधे करीने वैरीने जीतवाने समर्थ होय तेम [जीव रुपी राजा, सम्यक्त रुपी प्रधान, ज्ञान रुप भंडारी, धैय रुप हाथी, मन रुप अश्व–शीळ रुप रथ, सतरे भेदे संयम रुप पायदळ, सझाय रुप वाजींत्र, ध्यान रुप नेजो (भालो) ए प्रमाणे छकायना जीवरुप रैयतनी रक्षाने माटे अने मोक्ष रुप राजधानी लेवाने अर्थे भाव संग्राम करी] कर्मरुपी शत्रुने जीतवाने माटे साधु समर्थ होय तथा अनेरा साधुने पण कर्मथी न्यारा करावता समर्थ होय ॥ ६१ ॥

अर्थः--स० पांच प्रकारनी सझाय रुप वाजींत्रने विषे । स० शुभ ध्यान रुप नेजाने विषे । र० राता । ता० छकाय रुप प्रजानो रखवाळ साधु । अ० नथी पापने विषे । भा० प्रमाण जेहनो एहवो । त० तपने विषे । र० सावधान छे साधु । वि० निर्म करे । जं० जे । से० ते साधु । म० ८ कर्म्म रुप मेळने । पु० पूर्व जन्मना । क० उपराज्यां कोण द्रष्टांते । स० वायरे

करी उदेर्यु । रु० रुपानो । म० मेळ बाळी रुपुं निर्मळ करे । व० वळी । जो० अग्निए करी तेम जीव ते रुपुं १, कर्म ते मेल २, तप ते अग्नि ३, ध्यान ते वायु शुद्ध करे ४ । तेम साधु कर्म मेल टाळे ॥ ६२ ॥

मूलः—सज्झाय-सज्झाण-रयस्स ताइणो
अपाव-भावस्स तवे रयस्स ।
विसुज्झई जं से[१] मलं पुरे-कडं
समीरियं रुप्प-मलं व जोइणा ॥ ६२ ॥

गा. ६२ भावार्थः—सझाय करवा रुप वाजीत्रने विषे, सुभ ध्यानरुपी नेजाने विषे, सावधान छकायरुप रैयतनो रक्षपाळने पापने विषे जेहनां प्रणाम नथी अने तपने विषे रक्त छे एहवो साधु पुर्व भवना कीधां कर्मरुप मेलने टाळवे करी पोताना आत्माने निर्मळ करे, जेम सोनी रुपानो मेल वायरे करी तथा अग्निये करी बाळीने निर्मळ करे तेम जीव ते रुपु, कर्म ते मेल, तप ते अग्नि, अने ध्यान ते वायु, ए प्रमाणे पोताना आत्माने निर्मळ करे ॥ ६२ ॥

अर्थः—से० ते साधु । ता० पूर्वोक्त गुणे करी सहित । दु० बावीस परीसहनो जीतणहार । जि० ५ इंन्द्रिनो जीतणहार । सु० सुत्र सिधांतनुं श्रुतज्ञान तेणे करी । जु० सहित । अ० ममता रहित । अ० परिग्रह रहित एहवो साधु । वि० शोभे । क०

---

१ s मि (meant जंमि ?).

कर्म्मरुप । घ० मेघ ते वादळ । अ० गये हुते केवळ ज्ञान रुपीए सूर्ये करी । क० संपुर्ण सोळ कळासहित । अ० आभना । पु० पडळ ते वादळ । अ० गये छते । व० जेम । च० चंद्रमा शोभे तेम साधु शोभे सोळ वचन शुद्ध बोलवानी कळाए करी॥६३॥

मूलः—से तारिसे दुक्ख-सहे जिइन्दिए
सुएण जुत्ते अममे अकिंचणे ।
विरायई कम्म-घणम्मि अवगए
कसिणब्भ-पुडावगमे व चन्दिम ॥ ६३ ॥ त्ति बेमि

गा. ६३ भावार्थः---ते साधु पुर्वोक्त गुणे करी सहित परिसहनो जीतणहार, इन्द्रियोने दमणहार, श्रुत ज्ञाने करी सहित, ममताये करी रहित, परिग्रह रहित, एहवो साधु जेम वादळा रहित आकासने विषे संपूर्ण सोळ कळाए करी चंद्रमा शोभे, तेम कर्म रुप वादळाये करी रहित अने सोळ वचन शुद्ध बोलवानी सोळ कळाए करी सहित एहवो निर्मळो थको शोभे, एम सुधर्मा स्वामीए पोताना जंबुस्वामी नामना शिष्यने आठमा अध्ययननुं उदाहरण कह्युं ॥ ६३ ॥

॥ इति श्री आयारपणिही नाम अष्टममध्ययनम् सम्मत्तम् ॥

(विणयसमाही.)

विनय समाधि

॥ नवममध्ययनम् ॥ प्रथम उद्देशकः ॥

अर्थः—नवमे अध्ययने विनयनो संबंध कहे छे । थं । जात्यादिक अहंकारी १ । व० वळी । को० क्रोध ते क्षमा रहित तेणे करी २ । व० वळी । म० आठ मदे करी ३ । प्प० प्रमाद निन्द्रादिके करी ४ । मा० अथवा माया थकी शक्तिवंत होय अने कहे जे मुजने शक्ति नथी एहवो चार बोले सहित साधु । गु० उत्तम गुरुने । स० पासे थकी । वि० विनयमार्ग । न० न । सि० शीखे । सो० तेहज अहंकारादिक चारे । चे० निश्चे । ओ० वळी । त० ते अविनितने । अ० विनयरुप शिक्षानो विनाश होय । फ० फळ । व० जेम लाग्युं थकुं । की० वांसने । व० विनाश । हो० उपजावे तेम जडमतिने गुणलक्षण रुप प्राणनो वध होय ॥१॥

मूलः—थम्भा व कोहा व मय[1]-प्पमाया

गुरु[2]स्सगासे विणयं[3] न सिक्खे; ।

सो चेव उ तस्स अभूइ-भावो,

फलं व कीयस्स वहाय होइ ॥ १ ॥

---

१ H and Avach. माय-. २ s गुरु-स°. H and Avach. गुरोः. ३ H विणए न चिट्ठे.

पूर्वे आठमे अध्ययने आचार रुप निधान कह्युं तेतो विनित होय ते पामे ते माटे नवमे अध्ययने
विनयनो अधिकार कहीये छीये.

गा. १ भावार्थः—जात्यादिकना अहंकारे करी, क्रोधे करी, मदे करी ने प्रमादे करी एहवा अवगुणे करी सहित अविनित साधु गुरुनी पासे विनय मार्ग न शीखे (तेहवा अविनित साधुने केवी नुकसानी थाय ?) जेम बांसनुं फळ लाग्युं थकुं वांसनेज विनाश उपजावे तेम अविनितने विनय रुप शिक्षानो विनाश होय ? ॥ १ ॥

अर्थः—हवे ते विनय गुणना वधथी बोले ते कहे छे । जे० जे कोइ द्रव्य साधु । या० वळी । मं० अवनित मूर्ख शिष्य । त्ति० वळी । गु० गुरुने । वि० जाणीने कहे । ड० बाळक छे । इ० ए । अ० थोडा । सु० सूत्र भण्या छे । त्ति० एम । न० जाणीने ते अविनित शिष्य । ही० मूर्खादिक शब्दे करी हीले । मि० तिथ्यात्व खोटा मतने । प० पामीने । क० करे । आ० आशातना । ते० ते । गु० गुरुनी ॥ २ ॥

मूलः—जे यावि मन्द त्ति गुरुं विइत्ता
डहरे इमे अप्प-सुए त्ति नच्चा ।
हीलन्ति मिच्छं पडिवज्जमाणा
करेन्ति आसायण ते गुरूणं ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः--जे कोइ अविनितमूर्ख गुरुने एम कहे ए गुरु थोडुं भण्या छे तथा उमरे नाना छे, एम जाणीने ते अविनित शिष्य अविनयरुप मित्थात्व पामीने ते गुरुनी हेलणा ने आशातना करे ॥ २ ॥

अर्थ--प० स्वभावे करी सहित । मं० मंद शीतळ टाढां सांसतां सुआळां । वि० वळी । भ० होय । ए० एक कोइक । ड० वये करी नाहना । वि० य० वळी । जे० जे गुरु । सु० श्रुत ज्ञाने करी । बु० बुद्धिए करी । उ० सहित । महागीतार्थ होय । आ० ज्ञानादिक पांच प्रकारे आचारे करी । म० सहित । गु० मूळ गुण उत्तर गुणने विषे । सु० रुडी पेरे । ठि० रह्यो छे । अ० आत्मा जेहनो अथवा । गु० गुण क्षमाना दयाना विनय तेहने त्रिषे । ठि० थाप्यो छे । अ० आत्मा जेणे एहवा गुरुने हीलवा नहि । जे० जे गुरुने । ही० हीलया थकां शुं करे । सि० अग्नि । इ० तेहनी परे । भा० भस्म । कु० करे बाळे एटले जेम अग्नि इंधणाना समुहने भस्म करे तेम ज्ञानादिक गुणना समुहने गुरुनी हीलणा रुप अग्नि भस्म करे ॥ ३ ॥

मूलः—पगईए मन्दा वि जवन्ति एगे
डहरा वि य जे सुय-बुद्धोववेया ।
आयारमन्ता गुण-सुट्ठियप्पा
जे हीलिया सिहिरिव जास कुज्जा ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः--एकेक गुरु वये करीने नाना छे पण स्वभावना शीतळ ने सुआळां होय तथा श्रुत ज्ञाने करी बुद्धिये करी महा गीतार्थ, वळी पंच प्रकारना आचारना पालणहार, क्षमा, दया ने विनयना गुणने विषे जेणे पोतानो आत्मा स्थाप्यो

छे एहवा गुरुनी हेलणा करवाथी अग्निनी पेरे बाळे एटले जेम अग्नि काष्टना समुहने भस्म करे तेम ज्ञानादिक गुणना समुहने गुरुनी हेलणा रुप अग्नि भस्म करे ॥ ३ ॥

अर्थः--हवे विशेषे बाळकने हीलणा करवाना दोष कहे छे । जे० जे कोइ । या० वळी । ना० सर्पने । ड० बाळक । ति० वळी । न० जाणीने । आ० लाकडी आदिके खोजवे । से० ते पुरुषने । अ० अहितनुं कारण । य० वळी । हो० होय एटले डसीने प्राणनो त्याग करे । ए० एम । आ० आचार्यने । पि० वळी । हु० निश्चे । ही० हील्या थका ते अविनित । नि० पामे जाय । जा० जाति एकेन्द्रियादिक । प० गतिने । खु० निश्चे । म० मूर्ख एटले अज्ञानी संसार मांहे भमे ॥ ॥ ४ ॥

मूलः—जे यावि नागं डहरं ति नच्चा
आसायए से अहिया य होइ, ।
एवायरियं पि हु हीलयन्तो
नियच्छई जाइ-पहं खु मन्दे ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—हवे आशातनाना अवगुण उपमाये करी कहे छे, जे कोइ मूर्ख सर्पने नानो जाणीने तेहने खीजवे ते पुरुषने अहेतनुं कारण होय एटले ते डंसवाथी प्राणनो त्याग करे, तेम अज्ञानपणे करी गुरुनी हेलणा करवाथी एकेन्द्रियादिक जातीने विषे जवानो निश्चय करे ॥ ४ ॥

अर्थः—हवे ए थकी विशेषे द्रढ छे ते कहे छे । आ० सर्प । वि० विषवाळो । या० जेम । प० अनेरा प्रत्ये अत्तिशे । सु० बहु । रु० कोपे चढ्यो थको । किं० शुं करे । जी० आउखानो । ना० नाश । प० निश्चें । नु० वळी । कु० करे । आ० आचार्य । पा० पुज्य छते । पु० वळी आशातना करवे करी । अ० कोप पमाड्या थका । अ० मिथ्यात्वनी प्राप्ति होय । आ० जेह भणी आशातनाथी । न० न । मो० मोक्ष पामे ॥ ५ ॥

मूलः—आसीविसो यावि परं सु-रुट्ठो
किं जीव[1]-नासाउ परं नु कुज्जा ? ।
आयरिय-पाया पुण अप्पसन्ना,
अबोहि-आसायण नत्थि मोक्खो ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—जेम द्रष्टी विष सर्प कोपे चड्यो थको अनेराना जीवतव्यनो विनाश करे एथी वधारे शुं कहेवुं ? जे आचार्य पुज्य छे तेनी आशातना करवे करी कोप पमाड्या थका मिथ्यात्वनी प्राप्ति होय ने आशातनाथी मोक्ष न पामे ॥५॥

अर्थः--हवे द्रष्टांते करी कहे छे । जो० जे कोइ । पा० अग्निने । ज० जाज्वल्यमान बळतीने । अ० चांपीने चाले तेने अग्नि बाळे । आ० झेरी सर्प । वा० वि० वळी । हु० निश्चे । को० कोप्यो थको घात करे । जो० जे कोइ । वा० वळी । वि०

---

१ B जीवि-.

विष तालपुटादिक । खा० खाय । जी० जीववाने । अ० अर्थी होय ते मरे । ए० ए । उ० उपमा । आ० आशातना । गु० गुरुनी एटले ए त्रण बोलनी पेठे नरकादिक दुःखनुं कारण थाय ॥ ६ ॥

मूलः—जो पावगं जलियमवक्कमेज्जा
आसीविसं वा वि हु कोवएज्जा ।
जो वा विसं खायइ जीवियट्ठी
एसोवमासायणया गुरूणं ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—हवे द्रष्टांत कहे छे, जे कोइ जाज्वल्यमान अग्निने पगे करीने चांपे तेहने अग्नि बाळे, निश्चे द्रष्टी विष सर्प कोप्यो थको घात करे, जे कोइ विष खाइने जीववानी अभिलाषा करे (पण ते मरण पामे) ए त्रण उपमा गुरुनी आशातना करणहारने जाणवी, जेम ते त्रण जणा दुःखी थाय तेम गुरुनी आशातना करवाथी नरकादिक दुःखनुं कारण थाय ॥ ६ ॥

अर्थः—इहां विशेष कहे छे । सि० कदाचित विध्याने बळे । हु० निश्चे । से० ते । पा० अग्नि । नो० न ड० बाळे । आ० आसी (सर्प) । वि० विषवाळो । वा० वळी । कु० कोप्यो थको । न० न । भ० डंसे मंत्रादिक बळे । सि० कदाचित (चूर्णादिक) जोग तथा देवताने प्रभावे । वि० विष । हा० हलाहल खाधुं थकुं । न० न । मा० मारे । न० न पामे । या०

वळी । मो० मोक्ष । गु० गुरुने । ही० हीलवे । आशातना करवे करीने ॥ ७ ॥

मूलः—सिया हु से पावय नो डहेज्जा,
आसीविसो वा कुविओ न भक्खे, ।
सिया विसं हालहलं न मारे,
न यावि मोक्खो गुरु-हीलणाए ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—कदाचित ते अग्नि (विध्याने बळे) न बाळे, आसीविष सर्प (मंत्र बळे करीने) न मारे तथा तालपुट विष खाधुं थकुं (देव प्रभावे करी) न मारे पण आशातनानो करणहार अने गुरुनी निन्दानो करणहार निश्चे मुक्ति न पामे ॥ ७ ॥

अर्थः—जो० जे कोइ मूर्ख । प० पर्वतने । सि० मस्तके करी । भे० भागवो । इ० वांछे (तेहनुं मस्तक भांगे) । सु० सुता । व० वळी । सी० सिंहने कोइक मूर्ख । प० जगाडे ते मृत्यु पामे । जो० जे कोइ मूर्ख । वा० वळी । द० दीए । स० भालाना । अ० अणी उपरे । प० हाथना तथा पगना प्रहार तेना हाथपगना सतखंड थाय । ए० ए । उ० उपमा । आ० आशातनाने विषे । गु० गुरुनी एटले तेहनी परे दुःखनुं कारण थाय ॥ ८ ॥

मूलः—जो पव्वयं सिरसा भेत्तुमिच्छे
सुत्तं व सीहं पडिबोहएज्जा ।
जो वा दए सत्ति-अग्गे पहारं
एसोवमासायणया गुरूणं ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः--जे कोइ मूर्ख पर्वतने मस्तके करी भांगवो इच्छे (तो तेहनुं मस्तक भांगे पण पर्वतने कांइ थाय नहि), सुता सिंहने जे कोइ मूर्ख जगाडे (ते मृत्यु पामे), जे कोइ मूर्ख भालानी अणी उपरे पगनो प्रहार दीए (लात मारे) तो तेहना पगना शत खंड थाय पण भालाने कांइ थाय नहि, ए उपमा गुरुनी आशातनाना करणहारने जाणवी ॥ ८ ॥

अर्थः—सि० कदाचित मंत्र साधनाए करी तथा वासुदेवादिक । हु० निश्चे । सी० मस्तके करी । गि० पर्वतने । पि० वळी । भि० भेदे । सि० कदाचित मंत्रादिकनी समर्थाए । हु० निश्चे । सी० जगाडेल सिंह । कु० कोप्यो थको । न० न । भ० खाय । सि० कदाचित मंत्रने योगे । न० न । भि० भेदे । व० वळी । स० भालानी । अ० अणी ए त्रण बोल कदाचित होय पण । न० न पामे । या० वळी । मो० मोक्ष । गु० गुरुनी । ही० हीलणा निंदा करवे करी ॥ ९ ॥

मूलः—सिया हु सीसेण गिरिं पि भिन्दे
सिया हु सीहो कुविओ न भक्खे ।
सिया न भिन्देज्ज व सत्ति-अग्गं
न यावि मोक्खो गुरु-हीलणाए ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः—कदाचित (वासुदेव तथा लब्धीवंत साधु तथा देवता प्रमुख) पर्वतने मस्तके करी भेदे, कदाचित (शीळादिकना प्रभावे) सिंह पण भक्षण न करे तथा (मंत्रना प्रभावथी) भालानी अणी न वागे पण गुरुनी हेलणा करवाथी तो मुक्ति मळेज नहि एवा दोष जाणीने गुरुनी आशातना न करवी ॥ ९ ॥

अर्थः—आ० गुरु । पा० पूज्यनीक छे ते । पु० वळी । अ० क्रोधायमान कर्या थका । अ० मिथ्यात्वनी प्राप्ति होय । आ० आशातना करवे करी । न० न । प० पामे । मो० मोक्ष । त० ते माटे । अ० मोक्षना । सु० सुखना । अ० अभिलाखी साधु ते । गु० गुरुने । प्प० हर्षवंत करीने तेनी आज्ञाने विषे । अ० तेहनाचित्तने अभिप्राये उध्यमवंत । र० चालवुं वर्तवुं॥१०॥

मूलः—आयरिय-पाया पुण अप्पसन्ना,
अबोहि-आसासण नत्थि मोक्खो ।
तम्हा अणाबाह-सुहाभिकङ्खी

गुरु-प्पसायाभिमुहो रमेज्जा ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—जे आचार्य पूज्य छे तेनी आशातना करवे करी अप्रसन्न कोप पाम्या थका मिथ्यात्व पामीये अने आशातना करवे करी मोक्षनी गति नथी ते माटे जे निराबाध सुखनो लेनार साधु ते कोपवंत गुरुने हर्षवंत करीने तेहना चितना अभिप्राये चाले ॥ १० ॥

अर्थः—कोणे प्रकारे ते कहे छे । ज० जेम । हि० निश्च । अ० अग्निहोत्री ब्राह्मण । ज० अग्निने । न० नमस्कार करे । ना० घणा प्रकारनी । आ० आहुति मधु घृतादिकनो होम । मं० मंत्रना । प० पदे । अ० सींचे होम । ए० एम अग्निनी परे । आ० गुरुने । उ० समीपे पासे । चि० रहीने सर्वे विनय करे ज्यां विहार करे त्यां पण गुरुनी आज्ञा पाळे । अ० अनंत । ना० ज्ञान चउद पूर्व तेहने विषे । उ० पहोच्यो । वि० वळी । स० थको तथा केवळज्ञान पामीने केवळी थको पण गुरुनी सेवा भक्ति विनय करे ॥ ११ ॥

मूलः—जहाऽऽहियग्गी जलणं नमंसे
नाणाहुई-मन्त-पयाभिसित्तं ।
एवायरियं उवचिट्ठएज्जा
अणन्त-नाणोवगओ वि सन्तो ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—जेम अग्निहोत्री ब्राह्मण घणा प्रकारनी आहूति मधु घृतादिकनो होम करी वेदपदना मंत्र जाणीने

अग्निने सींची नमस्कार करीने सेवे तेम साधु पण आचार्यनी समीपे रहीने तेहने सेवे अने ज्यां विहार करे त्यां गुरुनी आज्ञा पाळे ते क्यां सुधी के ज्यां सुधी अनंत ज्ञान ते केवळ ज्ञान पामे केवळी थको पण गुरुनी सेवा भक्ति विनय करे ॥ ११ ॥

अर्थः—ज० जे गुरुने । अं० पासे । ध० धर्म । प० पदते सिद्धानना पद । सि० शीख्यो एटले सूत्र सिद्धांत भण्या व्रत पचखाण कर्या । त० तेहने । अं० पासे रही । वि० विनय वेयावच । प० करे । स० सत्कारध्ये आवो स्वामी भले पधार्या एम कहे सन्मान दीए बेसवाने आसन आपे । सि० मस्तके । प० हाथ जोडी प्रणाम करे । का० कायाए करी गुरुना कार्य करे । गि० वचने करी । तहत्त प्रमाण करे गुरुनां वचन । भो० वळी । म० मने करी भलो जाणे पण वेठ न जाणे । य० वळी । नि० नित्य प्रते सदाकाळ जावजीव लगे विनय गुरुनो करवो पण एम न करवुं जे सूत्र लेवानी वेळाए सत्कारादिक दीए पछी न दीए ॥ १२ ॥

मूलः—जस्सन्तिए धम्म·पयाइ सिक्खे

तस्सन्तिए विणइयं पउञ्जे, ।

सक्कारए सिरसा पञ्जलीउ

काय·ग्गिरा "भो" मणसा य निच्चं ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—जे गुरुनी पासे धर्म मार्ग शीख्यो, सुत्र सिद्धांत भण्यो तथा व्रत पचखाण कर्या, ते गुरुनी पासे थको विनय वैयावच करे अने तेहने आवो स्वामी भले पधार्या एम सत्कार दीये, बेसवानां आसन आपवा रुप सन्मान दीये,

मस्तके हाथ जोडीने प्रणाम करे, कायाये करी गुरुनां कार्य करे, वचने करी गुरुनां वचनने तहत प्रमाण करे अने मने करीने भलु जाणे पण वेठ न जाणे एम सदाकाळ विनय करे ॥ १२ ॥

अर्थः—हवे गुरुना गुण कहे छे गुरु केहवा छे । ल० लजावंत अपवादथी बीहे १ । द० अनुंकंपावंत २ । सं० संजमवंत ३ । बं० ब्रह्मचर्ये करी सहित ४ । क० कल्याणना जे स्थानक तेहना । भा० अर्थी कल्याणना करणहार । वि० आत्माने निर्मळ करवानुं । ठा० स्थानक जे तप तथा ध्यान तेणे करी सहित एहवुं स्थानक पाम्या छे । जे० जे गुणवंत । मे० मुजने । गु० गुरु । स० सदा । अ० भली शीखामण शीखवता । ते० तेहवा गुणवंत । गु० गुरुने हुं । स० सदाकाळ । पू० पूजुं छुं वांदुं छुं ॥ १३ ॥

मूलः—लज्जा दया संजम बम्भचेरं
कल्लाण-भागिस्स विसोहि-ठाणं ।
जे मे गुरू सयंयमणुसासयन्ति[1]
तेहं गुरू सययं पूययामि ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—हवे गुरुनां गुण कहे छे, गुरु कहेवा छे, लजावंत छे, दयावंत छे, सतरे भेदे संयम सहित छे, ब्रह्मचर्ये करी सहित छे, कल्याणना करणहार छे, आत्माने निर्मल करवानुं स्थानक जे तप तथा ध्यान तेणे करी सहित छे, एहवा

१ B सयय.

निर्मल स्थानके पामेला छे ते गुणवंत गुरु मुजने निरंतर भली शीखामण शीखवे छे तेवा गुरुने हुं सदाकाळ पूजुंछुं अने तेहवा गुणवंत गुरुने नमस्कार करुंछुं ॥ १३ ॥

अर्थः—ज० जेम । नि० रात्रिने । अं० छेडे प्रभात समये । त० तेजवंत देदीप्यमान । अ० हजार कीर्णे सहित सूर्य । प० घणो उद्योत करे । के० संपूर्ण । भा० भरतक्षेत्रने विषे । तु० अनेरे क्षेत्रे पण यथा स्थिति अनुसरे । ए० एम । आ० आचार्य गुरु रुपीयो सूर्य उद्योत करे । सु० सुत्रे करी १ । सी० ब्रह्मचर्ये करी २ । बु० चार बुद्धिए करी ते रुप किर्णे करी तथा । वि० शोभे । सु० देवता । म० मांहि । व० वळी जेम । इ० इन्द्र तेम आचार्य गुरु सामान्य साधुमांहि शोभे ॥ १४ ॥

मूलः—जहा निसन्ते तवणच्चिमाली
पभासई केवल-भारहं तु[1] ।
एवायरिउ सुय-सील-बुद्धिए
विरायई सुर-मज्झे व इन्दो ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः—जेम रात्रिने छेडे प्रभातनी वेळाये तेजवंत देदीप्यमांन कीर्णे करी सहित एवो सुर्य संपूर्ण भरतक्षेत्रने विषे उद्योत करे, एम आचार्यरुपी सूर्य, श्रुत ज्ञान रुप ब्रह्मचर्यरुप बुद्धिरुप कीर्णे करीने उद्योत करे, वळी जेम देवतामांही इंद्रशोभे तेम सामान्य साधुमांही आचार्य शोभे ॥ १४ ॥

---

१ s भारह केवलं तु.

अर्थः—ज० जेम । स० चंद्रमा । को० कार्तिकी पुनमनो । जो० सोळ कळाए करी जु० सहित ते वळी केहेवो छे । न० २८ नक्षत्र । ता० तारा । ग० समूह । प० परिवर्यो परिवारे करी । अ० सहित चंद्रमा । खे० आकाशने विषे । सो० शोभे । वि० निर्मळ । अ० वादळ । मु० रहित घणो शोभे उद्योत करे । ए० एम । ग० आचार्य रुप चंद्रमा । सो० ज्ञानरुप उद्योत करता शोभे । भि० साधु ते ग्रह गण परिवार । म० ते मांही घणो रुडो दीसे ॥ १५ ॥

मूलः—जहा ससी कोमुइ-जोग-जुत्ते
नक्खत्त-तारा-गण-परिवुरूप्पा ।
खे सोहई विमले अब्भ-मुक्के
एवं गणी सोहइ भिरकु-मज्झे ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः—जेम कार्तिकी पुनमनो चंद्रमा, अठावीस नक्षत्र, अठ्याशी ग्रह, छासठहजार नवसे पंचोतेर कोडाकोडी ताराने परिवारे परिवर्यो थको. वादळ रहित आकासने विषे निर्मळो थको सोळ कळाये करी शोभे, एम जैन मार्ग रुप आकाशने विषे साधु रुपी ग्रह गणना परिवारे परिवर्यो थको, आचार्यरुप चंद्रमा ज्ञानरुप कळाये करी उदयोत करतो थको शोभे ॥ १५ ॥

१ B जुत्तो.

अर्थः—ते आचार्य कहेवा छे । म० मोटा । आ० आगर ज्ञानादिक भावरत्नना । आ० एहवा आचार्य । म० मोटा रुषी मोक्षना अभिलाषी केणे करी । स० ध्यान विशेषे करी तथा समाधिवंत । जो० मन वचन कायाना भला जोग जेहना । सु० बार अंगने भणवे करी । सी० शीळे करी । बु० बुद्धिए करी । सं०ते गुरुए निपजाव्या छे ज्ञानादिके करी । का० ते सुख पामवाना अर्थी । अ० प्रधान मोक्षगतिना । आ० आराधे विनये करी ते आचार्यने । तो० संतोषे वारंवार विनय करवे करी । ध० धर्म निर्जरा रुप तेहनो । का० अभिलाखी साधु ॥ १६ ॥

मूलः—महागरा आयरिया महेसी
समाहि-जोगे सुय-सील-बुद्धिए, ।
सम्पाविउ-कामे अणुत्तराइं
आराहए, तोसए धम्म-कामी ॥ १६ ॥

गा० १६ भावार्थः—ज्ञान दर्शन चारित्ररुप रत्ननो आगर, छकाय जीवनी दयाना पाळनार, जेना मन वचन कायाना जोग समाधिवंत, श्रुत ज्ञाने करी सहित, बुद्धिवंत अने ज्ञान दर्शन चारित्र तपे करी प्रधान मोक्षगतिनां सुख निपजाव्यां छे तथा ते मोक्षना सुखना अर्थी छे एहवा आचार्यने धर्मनो अर्थी साधु विनये करीने वारंवार संतोषे तथा विनये करी आराधे ॥१६॥

अर्थः—सो० सांभळीने । मे० डाह्यो बुद्धिवंत विनीत साधु । सु० भणां वचन गणधरना । भा० भाख्यां । सु० सुश्रुखा

सेवा भक्ति करे । आ० गुरुनी । प० प्रमाद रहित आळस त्यजीने । आ० आराधे । गु० ज्ञानादिक । अ० अनेक गुणने । से० ते । पा० पामे । सि० मोक्ष । अ० प्रधान अनंत सुखने ॥ १७ ॥ ॥ त्ति० एम बे० हुं कहुं छुं ॥

मूलः—सोच्चाण मेहावि-सुभासियाइं
सुस्सूसए आयरियंप्पमत्तो, ।
आराहइत्ताण गुणे अणेगे
से पावई सिद्धिमणुत्तरं ॥ १७ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. १७ भावार्थः—गणधरनां भलां वचन भाखेलां ते बुद्धिवंत सांभळीने, प्रमाद तजीने, आचायनी सेवा भक्ति करे. वळी ज्ञानना, विनयना, तपना, क्षमाना, दयाना, घणा गुणने आराधीने ते साधु उपमा रहित उतम एहवी सिद्ध गतिने पामे एम सुधर्मास्वामीये पोताना जंबू स्वामी नामना शिष्यने नवमा अध्ययनना पेहेला उदेशानुं उदाहरण कह्युं ॥ १७ ॥

॥ इतिश्री नवममध्ययने प्रथमोद्देशकः सम्मत्तो ॥

१ B आयरियमप्प°.

॥ नवममध्ययनम् ॥ द्वितीय उद्देशकः ॥

अर्थः—मू० मूळ प्रथम होय। खं० थड। प० उपजे। दु० वृक्षने। ख० थड। प० पछी। स० उपजे। सा० साखा मोटा डाळा। सा० मोटा डाळा पछी। प० प्रतिसाखा नाहनी डाळी। वि० (नाहनी डाळी थकी) उपजे। प० पानडां। त० तेमांथी। से० ते वृक्षने। पु० फुल होय। च० वळी। फ० फळ। र० रस। य० वळी ॥ १ ॥

मूलः—मूलाउ खन्धप्पभवो दुमस्स,
खन्धाउ पच्छा समुवेन्ति साहा,।
साहप्पसाहा विरुहन्ति पत्ता,
तउ से पुप्फं च फलं रसो य ॥ १ ॥

पहेले उदेशे विनय करवो कह्यो ते वळी वृक्षनी उपमाये करी आ बीजा उदेशाने विषे कहे छे.

गा. १ भावार्थः—मूळथी वृक्षनुं थड थयुं, थडथी साखा थइ, शाखाथी प्रतिसाखा (नानी साखा) थइ, प्रतिसाखाथी पानडां थयां, ते वार पछी ते वृक्षने अनुक्रमे फुल फळ मीठो रस थयो ॥ १ ॥

अर्थः—ए दृष्टांत धर्मने विषे मेळवे छे। ए० ए उपमाए। ध० धर्म रुपिया कल्पवृक्षनुं। वि० पंचावन प्रकारनो विनय

रुप। मू० मूळ छे। धैर्य रुप थड। पांच महाव्रत रुप शाखा। पांच सुमति त्रण गुप्ति रुप प्रतिशाखा। १७ भेदे संजम पांच इन्द्रिना २३ विषयनुं जीतवुं ते पानडां। शीळ रुप पुष्प (फुल)। मोक्ष रुप फळ। प० प्रधान रस समान। से० ते धर्म रुपी वृक्षनुं। मो० मोक्षना सास्वता सुख अथवा खंधसरिखा वैमानिक देवताना सुख। साखा सरीखा भवनपति देवना सुख। प्रतिसाखा तुल्य मनुष्यना सुख। जे० जेह विनय थकी। कि० (पानडा तुल्य) कीर्ति महिमा। सु० फुल समान श्रुत सिद्धांत प्राप्ति। स० फळ समान श्लाघा समस्त प्रशंसानी प्राप्ति अथवा तीर्थंकर गणधरादिकनी पदवीनी प्राप्ति। नि० रस ते मोक्ष। एटलां वाना समस्त। च० वळी। अ० पामे अथवा। नि० मोक्ष। च० वळी। अ० पामे विनयवंत ॥ २ ॥

मूलः—एवं धम्मस्स विणओ मूलं, परमो से मोक्खो।
जेण किर्त्तिं सुयं सग्घं[1] निस्सेसं चाभिगच्छई[2] ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—ए उपमाएं धर्मरुपीया वृक्षने विनयरुप मुल, धैर्य रुप थड, महाव्रत रुप साखा, अणुव्रत ते प्रतिसाखा, ज्ञानरुप पत्र, शीळ रुप पुष्प, मुक्ति रुप फळ अने सिद्धनां सुखरुप मधुर रस, (जेह विनय मुळ धर्मे करी खंध सरीखा वैमानियादीक देवताना सुख, साखा सरीखा भवनपतिना सुख, प्रति साखा तुल्य मनुष्यनां सुख, पानडा तुल्य कीर्ति महिमा, पुष्प तुल्य श्रुत सिद्धांतनी प्राप्ति, फळ समान श्लाघा समस्त प्रशंसानी प्राप्ति अथवा तीर्थंकर गणधरादिकनी पदवीनी प्राप्ति, रसते मोक्ष पामे) ॥ २ ॥

---

१ B. सिग्घं. २ H and Avach. चाधिं.

अर्थः—हवे अविनीतने दोष कहे छे । जे० जो कोइ । य० वळी । चं० क्रोधी होय । मि० मूर्ख अज्ञानी । थ० अहंकारी होय । दु० माठा वचननो बोलणहार । नि० मायावीओ । स० धूर्त ए छ बोले करी सहित होय ते । वु० बुडे संसार समुद्र मांहि । से० ते । अ० अविनीत । अ० आत्मा कोनीपरे । क० लाकडुं । सो० पाणीना पुरमांही । ग० पड्युं हतुं । ज० जेम तणाय तेम तणाय ते दुःख पामे ॥ ३ ॥

मूलः—जे य चण्डे मिए थद्धे दुव्वाई नियडी सढे ।
वुज्झई से अविणीयप्पा कट्ठं सोय-गयं जहा ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—हवे अविनीतने दोष कहे छे, जे कोइ क्रोधी मुर्ख अज्ञानी होय, अहंकारी होय, दुष्ट वचननो बोलणहार होय, कपटी धूर्त होय ते जेम पाणीना प्रवाहमांही काष्ट तणाय तेम अविनीत आत्मानो धणी संसाररुपी समुद्रमांही तणायने ते अविनीत आत्मानो धणी एम घणां दुख पामे ॥ ३ ॥

अर्थः—वि० विनय मार्ग शीखववाने निमित्ते एकांते । पि० वळी । जो० जे कोइ गुरुवादिक । उ० उपाए करी । सुकोमळ वचने करी । चो० शीखवतां थकां । कु० रीस करे । न० अविनीत मनुष्य । दि० देवता संबंधी तथा मनुष्य संबंधी । सो० ते । सि० श्री लक्ष्मी । ए० आवता ते मूर्ख अजाण । दं० लाकडीए कही । प० ठेली काढे जेम श्वानने काढे तेम ज्ञान रुप लक्ष्मी क्रोध रुप दंड करी ठेली काढे तेहने मूर्ख कहीए ॥ ४ ॥

मूलः—विणयं पि जो उवाएण चोइओ कुप्पई नरो ।
दिव्वं सो सिरिमेज्जन्तिं दण्डेण पडिसेहए ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—जे कोइ गुरुआदिक कोइ उपाये करी; सुकोमळ वचने करी, विनयरुप मार्गने शीखवतां क्रोध करे, ते अविनीत नर केवुं करे छे, जेम मूर्ख अज्ञानी प्रधान लक्ष्मी देवीने घरने विषे आवतां लाकडीये करी पाछी वाळे छे ! ! ! ॥४॥

अर्थः—हवे अविनयना दोष कहे छे । त० तेमज । अ० अविनीत अकह्यागरा । अ० पशु तिर्यंच ते । उ० उपन्या छे राजादिकने वाहन योग्य । ह० घोडापणे । ग० हाथीपणे । दी० ते दीसे छे । दु० दुःख क्लेश । ए० पामता थका । आ० चाकरपणे । उ० उपन्या थका ॥ ५ ॥

मूलः—तहेव अविणीयप्पा उववज्झा हया गया ।
दीसन्ति दुहमेहन्ता आभिओगमुवट्ठिया ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—हवे अविनयना दोष कहे छे. अविनीत आत्मावाळा अकह्यागरा पशु तिर्यंच ते घोडापणे हाथीपणे चाकरपणे उपना छे ते अविनीतने भार प्रमुख वेहेवाथी दुःख पामता थका देखो ॥ ५ ॥

अर्थः—हवे ए विनयना फळ देखाडे छे । त० तेमज । सु० विनीत । अ० तिर्यंच । उ० राजवाहन योग्य उपना छे । ह० घोडापणे । ग० हाथीपणे । दी० देखाय छे । सु० सुख । ए० पामतां । इ० रुद्धि । प० प्राप्त एटले भला विभूषण

भला स्थानक भला भोजननी प्राप्ति रुप रुद्धिवंत । म० मोटा । य० यश रुप ॥ ६ ॥

मूलः—तहेव सुविणीयप्पा उववज्झा हया गया ।
दीसन्ति सुहमेहन्ता इड्ढिं पत्ता महायसा ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थ—तेमज विनीत आत्मावाळा पशु तिर्यंच घोडापणे हाथीपणे चाकरपणे उपना छे ते महा यशवंत मोटा पदने पामेला आभ्रणरुप रुद्धि पामवे करी सुख पामता थका देखो ! ! ! ॥ ६ ॥

अर्थः—हवे अविनयनां फळ मनुष्य आश्री देखाडे छे । त० तेमज । अ० अविनीत । अ० आत्मा । लो० इह लोकने विषे । न० पुरुष । ना० स्त्री । दी० देखो । दु० दुःख असाता । ए० पामतां । छा० चाबखादिकना प्रहारे करी । ते० ते । वि० कान नाक छेद्या छे तेणे करी विगलेन्द्रि एहवा थका ॥ ७ ॥

मूलः—तहेव अविणीयप्पा लोगंसि नर-नारिउ ।
दीसन्ति दुहमेहन्ता छाया ते विगलिन्दिया ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—हवे अविनयनां फळ मनुष्य आश्री देखाडे छे, तेमज अविनीत आत्मावाळा लोकने विषे जे स्त्री पुरुष छे ते केवा दुःख पामे छे ते देखो ! ! ! तेहनुं शरीर विगलेन्द्रिय सरखु छे, कान नाक छेद्यां छे, तेणे करी बोकडा सरखा॥८॥

अर्थः—दं० नेत्रादिनी लाकडीना प्रहार । स० खडगादिक शस्त्रे करी । प० दुर्बल भाव पाम्या । अ० अशुभ स्वरं कर-

कशादिक । व० वचने करी एहवा धका । य० वळी । क० दिनपणाने पाद्दोच्या । वि० रहित । छं० आपणा छांदा । खु० भुख । प्पि० तृषाए करी । प० व्याप्त ॥ ८ ॥

मूलः—दण्ड-सत्थ-परिजुण्णा असब्भ-वयणेहि य ।

कलुणा विवन्न-छन्दा खुप्पिवासाए परिगया ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः—वळी लाकडीना प्रहार पामे, शस्त्रघाते करी शरीर घणुंज जीर्ण थाय, अशुभ वचने करी दुःख पामे, तेहना कोइ अवगुण बोले ते सांभळी पछी तेहने दिन वचन बोलीने घणा लोकनां विविध प्रकारनां अभिप्राय मन साचववां पडे अने घणा लोकनो ओशीयाळो थाय ने क्षुधा तृषाये करी पीडाय एम जाणीने अविनय छांडवो ॥ ८ ॥

अर्थः—त० तेमज । सु० विनीत । अ० आत्मा । लो० इह लोकने विषे । न० पुरुष । ना० स्त्री । दी० देखो । सु० सुख । ए० पामता । जे विनीत होय तेने गुरुआदिक तथा माता पिता सासु ससरा तुष्टमान थाय । इ० रुद्धि लब्धि रूप लक्ष्मी । प० पामे । म० घणो । य० जश पामे ॥ ९ ॥

मूलः—तहेव सुविणीयप्पा लोगंसि नर-नारीओ ।

दीसन्ति सुहमेहन्ता इड्ढिं पत्ता महायसा ॥ ९ ॥

---

१ H and Avach. व्यापन्न-.

गा. ९ भावार्थः—तेमज लोकने विषे जे विनीत स्त्री पुरुषो होय तेहने गुर्वादीक तथा मातापीता तुष्टमान थाय अने घणो यश ने लक्ष्मीये करी विनीतने सुख पामतां देखो ! ! ! ॥ ९ ॥

अर्थः—हवे विनय अविनयना फळ देवता आश्री कहे छे । त० तेमज । अ० अविनीत अकह्यागरा । अ० आत्मा । दे० देव वैमानिक जोतिषी । ज० व्यंतर । य० वळी । गु० गुप्तवासी (भवनपति) । दी० सिद्धांत रुप आंखे दीसे छे । दु० दुःख । ए० पामतां अनेरा देवतानी रुद्धि देखीने । आ० चाकरपणे । उ० उपना छे ते परवशे दुःखी छे ॥ १० ॥

मूलः—तहेव अविणीयप्पा देवा जक्खा य गुज्झगा ।
दीसन्ति दुहमेहन्ता आभिओगमुवट्ठिया ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—तेमज अविनीत देवता भवनपति, वाणव्यंतर, जोतिषीने वैमानिक चाकरपणुं पाम्या छे ते परवश थका तेहने दुःख पामता देखो ! ! ! ॥ १० ॥

अर्थः—एहनेज विनयनां फळ कहे छे । त० तेमज । सु० सुविनीत । अ० आत्मा एटले जन्मातंरे कीधो गुरुवादिकनो विनय निरतिचार धर्मना आराधक । दे० वैमानिक जोतिषी । ज० व्यंतर । य० वळी । गु० भवनपति । दी० देखो । सु० सुख । ए० पामतां । इ० मोटा कलप वेमानादिकने विषे रुद्धि । प० पाम्या छे । म० मोटा । य० यशवंत छे ॥ ११ ॥

मूलः—तहेव सुविणीयप्पा देवा जक्खा य गुज्झगा ।
दीसन्ति सुहमेहन्ता इड्ढिं पत्ता महायसा ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—तेमज विनीत देवता भवनपति वाणव्यंतर जोतीषीने वैमानिक महाशयने रुद्धी पाम्या छे तेहने सुख पामता देखो ! ! ! ॥ ११ ॥

अर्थः—हवे विशेषथी लोकोत्तर विनयना फळ कहे छे । जे० जे । आ० आचार्यना गुरुना । उ० उपाध्यायना तथा आपणथी वडेरा तेहनी । सु० सेवा भक्ति आहारादिक वैयावचना करणहार । व० तेहना बचन प्रमाणना । क० करणहार । ते० ते पुण्यवंत शिष्यनी । सि० ज्ञान महाव्रत ए प्रकारनी शिक्षा । प० वधे केहेनी पेठे । ज० पाणीए करी । सि० सिच्युं । इ० जेम । पा. वृक्ष तेनी पेठे ॥ १२ ॥

मूलः—जे आयरिय-उवज्झायाणं सुस्सूसा-वयणं-करा ।
तेसिं सिक्खा पवड्ढन्ति जल-सित्ता इव पायवा ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—जे कोइ आचार्य उपाध्याय पोताथी दीक्षाये वडेरा तेहनी सेवा भक्ति वैयावच करे तथा तेहना वचन प्रमाण करे, ते शिष्यने, जेम पाणी सिचवाथी वृक्षनी वृद्धि थाय तेम बे प्रकारथी शिक्षानी वृद्धि थाय ॥ १२ ॥

अर्थः—अ० आपणा आत्माने । अ० अर्थे एटले एथी माहारी आजीवका थशे । प० पुत्रादिकने । अ० अथ निमित्ते । वा० वळी । सि० सोनारादिक १०० शिल्प विज्ञान । ने० ७२ कळादिक शीखे जेवाके सोनी लुहार—कुंभार, चितारा, तुनारा ए अनेकना वीस वीस भेद करता १०० भेद शिल्पना थाय । य० वळी । गि० ग्रहस्थ । उ० अन्नपानादिक । भो० भोगने । अ० अर्थे शिखे । इ० इह । लो० लोके संसारना सुख पामवाने । का० अर्थे ॥ १३ ॥

मूलः—अप्पणट्ठा परट्ठा वा सिप्पा नेउणियाणि य ।
गिहिणो उवभोगट्ठा इहलोगस्स कारणा[1] ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—संसारनी कळा शीखव्या आश्री कहे छे. कोइ कळाचार्य पोताना स्वार्थे अथवा परना बेटा प्रमुखना अर्थे चित्रामणादिक विज्ञान लखित गणितादिक बहोतेर कळा तथा स्त्रीओनी चोसठ कळा ते ग्रहस्थने इह लोकने निमित्ते तथा भोगने अर्थे शीखवे ॥ १३ ॥

अर्थः—जे० जे शिल्पादिक शिखवतां । ब० रासडीआदिक बंधन । व० चावखादिक वध । घो० रौद्र खमतां दोहीलां । प० परितापना । च० वळी । दा० कठण वचन । सि० गुरु समीपे शिखतां । नि० एटलां वानां पामे । जु० जे शिल्प शास्त्र लेवाने विषे योग्य छे । ते० ते । ल० राजादिकना पुत्र । इ० मनवांछित सूखना भोगवनार ॥ १४ ॥

मूलः—जेण बन्धं वहं घोरं परियावं च दारुणं ।
सिक्खमाणा नियच्छन्ति जुत्ता ते ललिइन्दिया ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः—वळी जेहनी इन्द्रियो सकोमळ छे अने क्रिडाना करणहार एवा राजकुमारादिक ते विनये करी युक्त थका, कळा शिखवाने अर्थे ते कळाचार्यनां रासडीनां बंधन खमे, लाकडीनां छडींनां मार खमे, वळी कठण वचननी पीडा पण खमे ॥ १४ ॥

---

१ B कारण H णं.

अर्थः—ते० ते । वि० पण । तं० ते । गु० गुरु वधादिकना करणहारने । पू० पूजे । त० ते । सि० शिल्प शास्त्र शिखवा । का० निमित्ते । स० सत्कार दीए वस्त्रादिके । न०नमस्कार करे । तु० हर्षवंत थका । नि०आज्ञा प्रमाणे। व०करे ॥१५॥

मूलः——ते वि तं गुरुं पूयन्ति तस्स सिप्पस्स कारणा, ।
सक्कारेन्ति नमंसन्ति तुट्ठा निद्देस-वत्तिणो ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थः--तथा कळाना विज्ञान शिखवाना कारण माटे ते राज कुमारादिक संतोषाणा थका ते गुरुने पूजीने तेनी सेवा करे, वस्त्रादिक देवाथी सत्कार करी नमस्कार करे, वळी आज्ञाकारी किंकर थका प्रवर्त्ते ॥ १५ ॥

अर्थः—किं० घणुं शुं । पु० वळी कहीए । जे० जे । सु० सिद्धांतनो । गा० भणणहार । अ० मोक्षनो । का० अभिलाषी जेहथी मोक्ष पामीए । आ० आचार्य गुरु । जं० जे । व० कहे । भि० शिष्यने । त० तेमाटे । तं० ते गुरुनुं वचन । ना० उलंघे नहि सर्व प्रमाण करे ॥ १६ ॥

मूलः—किं पुण जे सुय-ग्गाही अणन्त-हिय-कामए ! ।
आयरिया जं वए भिक्खू तम्हा तं नाइवत्तए ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थ—ए पुर्वोक्त राजकुमारादीक घणुंज कष्ट सहन करी कळाचार्यनी सेवा भक्ति करे छे तो गुरुनी

सेवा भक्तिनुं तो कहेवुंज शुं ? कारण के गुरुतो सिद्धांत मार्ग शिखवे अने जेहनाथी अनंता हितकारी सिद्ध गतिनां सुख पामीये, एम जाणीने ते आचार्यनी तो सेवा भक्ति घणीज करीये अने तेहनां वचन ओलंघीये नहि अने ते वचन तहत्त प्रमाण करीये ॥ १६ ॥

अर्थः—हवे विनयनो उपाय कहे छे ।नी० गुरुना सेज्याथी नीची । से० सेजा संथारा रुप । ग० चालवुं नीचे । ठा० नीचो उभो रहे । नी० नीचे । च० वळी । आ० बाजोठादिक आसने बेसे । य० वळी । नी० नीचा नमीने । च० वळी । पा० पगे । वं० वांदे । नी० नीचा थइने । कु० करे । य० वळी । अ० बे हाथ जोडी माथे चढावे ॥ १७ ॥

मूलः—नीयं सेज्जं गइं ठाणं, नीयं च आसणाणि य, ।
नीयं च पाए वन्देज्जा, नीयं कुज्जा य अञ्जलिं ॥ १७ ॥

गा. १७ भावार्थः—वळी गुरुना थकी शिष्य नीचे पथारी करे तथा नीची भूमिए उभो रहे, नीचे आसने बेसे, नीचो नमीने गुरुना पगे वंदणा करे, नीचो थइने बे हाथ माथे चढावी वंदणा करे ॥ १७ ॥

अर्थः—सं० संघटो कीधो होय । का० गुरुने कायाए करी । त० तेम । उ० वस्त्रादिक संघटोने थयो होय तो एम कहे खमावुं छुं हे स्वामी ! अ० वळी । ख० खमो । अ० अपराध । मे० मारो । व० कहे । न० न । पु० फरी अपराध करुं । त्ति० य० वळी ॥ १८ ॥

---

१ ४ वन्दित्ता.

मूलः——संघट्टइत्ता काएणं तहा उवहिणा-मवि ।
"खमेह अवराहं मे" वएज्ज "न पुणो" त्ति य ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः——कायाये करी गुरुने संघटो कर्यो होय तेम गुरुनां वस्त्रादिकनो संघटो थयो होय तो हे स्वामी ! खमावुं छुं, ए माहारो अपराध खमो, हवेथी एम अपराध नहि करुं एम कहे ॥ १८ ॥

अर्थः—हवे अविनीत उपर द्रष्टांत कहे छे । दु० गळीयो बळद । वा० वळी । प० परोणे करी । चो० विंध्यो थको । व० चाले । र० रथने विषे । ए० एम । दु० माठी बुद्धिनो धणी अविनीत शिष्य । कि० गुरुना कार्य आदर सहित न करे तो केम करे । वु० कह्युं । वु० कह्युं । प० काम करे वेठनी परे अणगमतुं ॥ १९ ॥

मूलः—दुग्गओ वा पओएणं चोइओ वहई रहं, ।
एवं दुबुद्धि किच्चाणं वुत्तो-वुत्तो पकुव्वई ॥ १९ ॥

गा. १९ भावार्थः——हवे अविनीत उपरे द्रष्टांत कहे छे. जेम गळीओ बळद लाकडीना मारथी रथने विषे चाले तेम माठी (भुंडी) बुद्धिनो धणी अविनीत शिष्य, गुरुनां कार्य उमंग सहित न करे अने गुरुए जे काम करवानुं कह्युं होय ते राजानी वेठनी पेठे अणगमतुं करे ॥ १९ ॥

अर्थः—आ० एकवार बोलावे गुरु । ल० घणीवार बोलावे तो । वा० वळी । न० न । नि० आसने बेठो । प० सांभळे केम सांभळे । मो० मुकीने । आ० पोतानी बेठक । धी० विनीत शिष्य धीर्यवंत । सु० गुरुनी सेवा करतो विनय सहित ।

प० सांभळे काम निपजावे ॥

मूलः—[1](आलवन्ते लवन्ते वा न निसेज्जाए पडिस्सुणे ।
मोत्तूणं आसणं धीरो सुस्सूसाए पडिस्सुणे ॥)

गा. भावार्थः—हवे विनीतना गुण कहे छे; गुरुये एकवार बोलाव्यो थको अथवा घणीवार बोलाव्यो थको सज्याये सूतो थको सांभळे नहि [मतलब के गुरु बोलावे के तरतज पोतानुं बेसणुं मुकी] धैर्यवंत थको गुरुनी पासे जइ बे हाथ जोडीने हे स्वामी ! शुं कहोछो एम गुरुनी सेवा करतो थको सांभळे अने जे गुरुनां कार्य होय ते करे ॥

अर्थः—का० काळ सरद रुतु आदिक । छं० इच्छारुप । उ० आराधन काळरुप । च० वळी । प० जाणीने । हे० यथा-योग्य कारणे करी । ते० तेणे । ते० तेणे । उ० उपाये । तं० ते । तं० ते । आहार औषधादिकनो । सं० उपाय करे एम सुविनीत गुरुनी सेवा करे ॥ २० ॥

मूलः—कालं छन्दोवयारं च पडिलेहित्ताण हेउहिं ।
ते[2]णं-तेणं उवाएहिं तं-तं सम्पडिवायए ॥ २० ॥

गा. २० भावार्थः—वरसादीक काळना अवसरने, मनना अभिप्रायने, गुरुने आराधवाना उपचारने ए सिवाय बीजा पण

---

१ This sloka after 19 only in s and without comment. २ s नेहिं.-तेहिं. H and Avach. तेन-तेनोपायेन.

विनयना कर्तव्यने जाणीने, गुरुनी आज्ञा अंगिकार करीने, ते ते उपाय करीने गुरुनां अभिप्रायनां कार्यने निपजावे ॥ २० ॥

अर्थः—वि० ज्ञानादिक गुणनो विनाश होय । अ० अविनीतने । सं० ज्ञानादिकनी संपदा पामे । वि० विनीत शिष्य होय ते । य० वळी । ज० जेहने । ए० ए ज्ञानादिक गुणनी प्राप्ति अप्राप्ति रुप । दु० बेहुं विनय अविनयथी । ना० जाणीने । सि० शिक्षा । से० ते साधु । अ० पामे ॥ २१ ॥

मूलः—विवत्ती अविणीयस्स, सम्पत्ती विणियस्स य, ।
जस्सेयं दुहओ नायं सिक्खं से अभिगच्छई ॥ २१ ॥

गा. २१ भावार्थः—अविनीतने ज्ञानादिक गुणनी हानी होय अने विनीत ज्ञानादिकनी संपदा पामे, जेणे ए ज्ञानादिक गुणनी प्राप्ति अप्राप्ति विनय अविनयथी जाणी होय ते विनयवंत आसेवणा शिक्षा ने ग्रहणा शिक्षा पामे ॥ २१ ॥

अर्थः—जे० जे दीक्षा लइने । या० वळी । चं० क्रोधी रीसाळ होय १ । म० आठमद । करे २ । इ० ऋद्धिनो त्रण । गा० गारव करे । पि० चाडीयो होय ४ । न० मनुष्य । सा० अकार्य पाप करे तो बीए नहि ५ । ही० हीणाकरे । पे० गुरुनी आज्ञा कामकाज ६ । अ० नथी लाध्यो । ध० धर्मनो भेद सिद्धांतने आचार ७ । वि० ५५ प्रकारना विनय मार्गनो । अ० अजाण मूर्ख ८ । अ० साधुने संविभाग न करे वस्त्र पात्र असनादिक न आपे ९ । न० न पामे । हु० निश्चे । त० ते नव बोलना साधुने । मो० मोक्ष (नथी) ॥ २२ ॥

१ H and Avach. अवि°.

मूलः——जे यावि चण्डे मइ-इड्ढि-गारवे
पिसुणे नरे साहस हीण-पेसणे ।
अदिट्ठ-धम्मे विणए अकोविए
असंविभागी न हु तस्स मोक्खो ॥ २२ ॥

गा. २२ भावार्थः—जे साधु क्रोधी होय, मदवंत होय, ऋद्धिनो अहंकार करणहार होय, चाडीयो होय, पाप करवाने विषे साहसिकने भूडां काम करतां बीहे नहि, गुरुनी आज्ञानो लोपणहार, धर्मनो अजाण, विनयने विषे अकुशळ, वस्त्र पात्रांदिकना संविभागना अण करणहार, तेहवा अवगुणना धणीने निश्चे मुक्ति न होय ॥ २२ ॥

अर्थः—नि० आज्ञा । व० प्रमाण करे । पु० वळी । जे० जे विनीत शिष्य । गु० गुरुनी । सु० सुत्र । अ० अर्थने । ध० दस प्रकारे यती धर्मनो जाण होय । वि० विनय मार्गनो । को० जाण होय ते । त० तरीने । ते० ते विनीत शिष्य । ओ० संसार रुपीया समुद्रनुं पुर । इ० ए प्रत्यक्ष । दु० तरता दोहिलुं ते । ख० क्षये करी । क० आठ कर्मने । ग० गति सिद्ध रुपणी । उ० उत्तम । ग० पोहोच्या ॥ २३ ॥ त्ति० एम । बे० हुं कहुं छुं ॥

मूलः——निद्देस-वत्ती पुण जे गुरूणं
सुयत्थ-धम्मा विणयम्मि कोविया ।

तरित्तु ते ओहमिणं दुरुतरं
खवित्तु कम्मं गइमुत्तमं गय ॥ २३ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. २३ भावार्थः—गुरुनी आज्ञाने प्रमाणनो करणहार, सुत्रार्थनो तथा दशप्रकारे यती धर्मनो ने विनयमार्गनो जाण होय ते विनीत शिष्य जे संसाररुपी समुद्र तरतां दुकर छे ते तरीने आठ कर्म खपावीने उत्तम सिद्ध गतिने विषे मया ने जाय, एम सुधर्मा स्वामीए पोताना जंबूस्वामी नामना शिष्यने नवमाअध्ययनना बीजा उदेशानुं उदाहरण कह्युं ॥ २३ ॥

॥ इतिश्री नवममअध्ययने द्वितीय उद्देशकः सम्मत्तः ॥

॥ नवममध्ययनम् ॥ तृतीय उद्देशकः ॥

अर्थः—बीजे उद्देशे वृक्षने द्रष्टांते करीने विनयनां फळ कह्यां तेहज वळी आचार्यनी सेवा करतां थकां पामीए ते आ त्रीजे उद्देशे कहे छे। आ० आचार्य सूत्र अर्थना दातार पोताना गुरु तेहने। अ० अग्नि। इ० तेहनी पेठे सुशिष्यआराधे। आ० जेम अग्निहोत्री ब्राह्मण। अ० अग्निने आराधे तेम आचार्य रुप अग्निने आराधे। सु० सेवा करतो थको। प० दिवस रात्रि विचरे। आ० आंखनी समस्याए। इ० अंगचेष्टा। ए० एम। न० जाणीने आचार्यनी। जो० जे शिष्य। छं० गुरुनो अभिप्राय जाणीने। आ० आराधे निपजावे। स० ते शिष्य। पु० पूर्जानक थाय ॥ १ ॥

मूलः—आयरियग्गिमिवाहियग्गी
सुस्सूसमाणो पडिजागरेज्जा ।
आलोइयं इङ्गियमेव नच्चा
जो छन्दमाराहयई स पुज्जो ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—जेम अग्निहोत्री ब्राह्मण अग्निने पूजे, तेम विनीत शिष्य आचार्यनी भक्ति करतो थको सावधान रहीने सेवा करे, जे विनीत शिष्य गुरुना नेत्रनी, शरीरनी चेष्टाने जाणीने गुरुना अभिप्रायने आराधे ते शिष्य पुजनिक थाय ॥१॥

अर्थः—आ० ज्ञानादिक ५ आचार पामवानें । अ० अर्थे । वि० विनयकार्य काम । प० करे । सु० सश्रुषा करतो विनय सहित श्री गुरु शुं क्हेशे एम गुरुनुं । प० तहत्ति कही धारीने ते शिष्य । व० वचन । ज० जेम गुरु ए । उ० कह्युं छे कार्य तेमज निपजावे । अ० माया रहित श्रद्धा सहित हर्ष धरीने वांच्छता । गु० गुरुनी । तु० वली । न० न । आ० आशातना करे । स० ते शिष्य । पु० पूजनिक थाय ॥ २ ॥

मूलः—आयार-मट्ठा विणयं पउञ्जे
सुस्सूसमाणो परिगिज्झ वक्कं ।

---

१ Bs आलोइय. २ s पडिगिं.

जहोवइठं अभिकङ्खमाणो

गुरुं तु नासायेयई, स पुज्जो ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः--गुरुना वचन सांभळवानी इच्छा करतो थको आचारने अर्थे विनय करे, गुरुना वचनने ग्रहीने जेम गुरुए कह्युं होय तेम इच्छतो थको गुरुनी आशातना न करे ते शिष्य पूजनिक होय ॥ २ ॥

अर्थः--रा० जे गुरु ज्ञाने करी रत्न सरिखा तेहनो । वि० विनय । प० करे । ड० वये करी बाळक नान्हा छे । वि० य० वळी । जे० जे गुरु । प० दीक्षाये करी । जे० वडेरा छे तेहनो विनय करवो । नि० नीचपणे नम्रता गुण धरीने । व० प्रवर्ते । स० सत्य । वा० वचन बोलतो । ओ० सदा गुरुने समीपे रहे । व० गुरुनुं वचन प्रमाण । क० करे । स० ते शिष्य । पु० पूजनिक थाय ॥ ३ ॥

मूलः—रा[2]इणिएसु विणयं पउञ्जे

डहरा वि य जे परियाय-जेठा, ।

निय[3]त्तणे वट्टइ सच्च-वाई

उववायवं वक्क-करे, स पुज्जो ॥ ३ ॥

१ Bs नासायई. २ Bs H in S and Avach रायणि°. ३ H and Avach. नी चत्वे.

गा. ३ भावार्थः—जे गुरु उमरे करी नाना होय पण दीक्षाए करी वडेरा अने ज्ञाने करी रत्न सरीखा छे तेहनो विनय करवो तथा नम्रता गुण धरीने सत्यवादी गुरुनी समीपे रह्यो थको गुरुना वचनने तहतनो करणहार ते शिष्य पूजनिक होय ॥३॥

अर्थः—अ० ओळखीता नथी एवा कुळने विषे। उ० गायनी पेठे थोडुं थोडुं। च० चालीए। वि० ४२ दोष रहित शा माटे। ज० संजम भार वहेवाने। अ० अर्थे। स० सामुदाणी गोचरी करे पण ए माहरो ने ए पारको एम फेर न करे। च० वळी। नि० सदाकाळ लगे। अ० (आहारादिक) अणलाध्ये। नो० न। प० खेद करे एटले हुं अभागीओ अथवा ए कुदेश इत्यादिक ग्रहस्थना अवगुण न बोले। ल० आहारादिक पामीने। न० न करे। वि० ग्रहस्थना गुण कीर्त्तन। स० ते शिष्य। पु० पूजनिक थाय ॥ ४ ॥

मूलः—अन्नाय उञ्छं चरई विसुद्धं

जवणट्ठया समुयाणं च निच्चं,।

अलद्धुयं नो परिदेवएज्जा,

लद्धुं न विकत्थयई, स पुज्जो ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—गृहस्थने अण जणावतो थको सामुदाणी निर्दोष आहार थोडो थोडो संजमना निर्वाहने अर्थे लीये अने आहारादिक अणलाध्ये थके गृहस्थना अवगुण न बोले अने आहारादिक लाध्ये थके गृहस्थना गुण कीर्तन न करे ते शिष्य पूजनिक होय ॥ ४ ॥

अर्थः—सं० संथारो डाभादिकनो । से० पाट तथा उपाश्रय । आ० बाजोठादिक । भ० भात । पा० पाणीने विषे । अ० थोडी । इ० इच्छा । अ० घणी ते वस्तु । ला० मळ्ये । वि० वळी । सं० थके । जो० जे साधु । ए० एम । अ० पोतानो आत्मा । अ० संतोषे । सं० संतोष । पा० प्रधानने विषे । र० रातो छे । स० ते शिष्य । पु० पूजनिक थाय ॥ ५ ॥

मूलः—संथार-सेज्जासण-भत्तपाणे
अप्पिच्छया अइलाभे वि सन्ते ।
जो एवमप्पाणभितोसएज्जा
संतोस-पाहन्न रए स पुज्जो ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—डाभादिकना संथाराने विषे, स्थानकनेविषे, पाट पाटलाने विषे, आहार पाणीने विषे, घणुं लाध्ये थके पण मुर्छा रहित जे कोइ एम आत्माने संतोषे तथा संतोषना प्रधानपणाने विषे रक्त छे ते शिष्य पूजनिक होय ॥ ५ ॥

अर्थः—स० समर्थ छे । स० सहेवाने । आ० आशा द्रव्यनी धरीने संग्राम मांहि । क० कांटा सरिखा बांण तरवार बर-छीयादिक । अ० लोढाना । उ० हर्ष । ह० धरीने । न० मनुष्य सुभट । अ० विना । आ० द्रव्नी आशा । जो० जे कोइ साधु । उ० वळी । स० खमे । क० कांटा सरिखा । व० वचनरुप । क० कानने विषे । स० ते शिष्य । पु० पूजनीक थाय ॥ ६ ॥

मूलः—सक्का सहेउं आसाए कएटया

अउमया उच्छहया नरेणं, ।

अणासए जो उ सहेज्ज कएटए

वईमए कस-सरे स पुज्जो ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—मनुष्य पोतानी आशाये संग्राम मांही कांटा सरिखा लोढानां बाण हर्ष धरीने सहेवाने समर्थ छे पण द्रव्यनी वांछा विना कानने विषे कांटा सरिखा वचनरुप बाणने सहन करे छे ते शिष्य पूजनीज होय ॥ ६ ॥

अर्थः—मु० बे घडी ते मुहुर्त्त मात्र । दु० दुःख । उ० वळी । ह० उपजे । कं० बाण रुप कांटा भाग्या थका । अ० लोढाना निपना । ते० ते । वि० पण । त० ते कायाथी । सु० सोहिला । उ० उधरतां काढतां पण । वा० वचन रुप कांटा । दु० दुष्ट वचन बोले ते । दु० दोहिला । उ० उधरतां । वे० (जे बोलावे करी) वैर । बं० बंधाय अने परभवने विषे नरकादिकनो । म० महा । भ० भय पामे ॥ ७ ॥

मूलः—मुहुत्त-दुक्खा उं हवन्ति कएटया

अउमया, ते वि तउ सु-उद्धरा ।

---

१ ड दु.

वाया-दुरुत्ताणि दुरुद्धराणि
वेराणुबन्धीणि महब्भयाणि ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—लोढानां निपजेला बांण रुप कांटा लाग्या थका बे घडी मात्र दुःख होय तथा ते काढवा सोहिला पण कुवचनरुपी कांटा काढतां दोहिला छे केमके ते वेरना उपजावणहार, अने महाभयना करणहार छे ॥ ७ ॥

अर्थः—स० समकाळे । आ० सामा आवता जे । व० दुष्ट वचन रुपीया । अ० साहमा लागतां । घा० घा जे जीवने । क० कानने विषे । ग० पोहोच्या थका । दु० द्वेष । ज० उपजावे एहवा वचन । ध० साधुनो धर्म क्षमा मूळ । त्ति० वळी । कि० जाणीने । प० मोटो । अ० प्रधान । सू० सुभट । जि० इंद्रि ५ जीत्या छे ते । जो० जे कोइ । स० सहे । स० ते । पु० पूजनीक थाय ॥ ८ ॥

मूलः—समावयन्ता वयणाभिघाया
कन्नं-गया दुम्मणियं जणन्ति, ।
धम्मो त्ति किच्चा परमग्ग-सूरे
जिइन्दिए जो सहई स पुज्जो ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः—ते बाण केवां छे, सामा आवता कुवचन रुपीया प्रहार कानने विषे पडयां थका द्वेषने उपजावे माटे

इंद्रीयोनो जीतणहार ऊत्कृष्टो सुर सुभट यती एवा वचन खमवाथी धर्म छे, एम जाणीने खमे ते शिष्य पूजनिक होय ॥ ८ ॥

अर्थः—अ० अवर्णवाद ते पराया अवगुणनुं । वा० बोलवुं । च० वळी । प० पूठ पाछे । प० प्रत्यक्ष मुख उपरे । प० प्रत्यनिकपणानुं । च० वळी । भा० बोलवुं तुं चोर इत्यादिक । ओ० निश्चेकारीयो ए एमज । अ० अप्रितिकारी एटले सांभळनारने वेदना थाय ते । च० वळी । भा० एहवुं बोलवुं । न० न ते । भा० बोले । स० सदा । स० ते । पु० पूजनीक थाय ॥ ९ ॥

मूलः—अवण्ण-वायं च परम्मुहस्स
पच्चक्खओ पडिणीयं च भासं ।
ओहारिणिं अप्पियकारिणिं च
भासं न भासेज्ज सया, स पुज्जो ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः—सदाय पाछळ कोइना अवगुण न बोले, प्रत्यक्ष मुख उपरे गुरुना वचन हणाय तेवी भाषा न बोले, निश्चयकारी भाषा न बोले, जे सांभळीने परने अप्रतीत उपजे तेहवी भाषा न बोले, ते शिष्य पूजनीक होय ॥ ९ ॥

अर्थः—अ० आहार वस्त्रादिकने विषे लोलपीपणा रहित । अ० इन्द्रजाळादिक कुतुहळ रहित । अ० माया कुटलाइ रहित । अ० चाडी न करे तथा वाद वढवाड रहित । या० वळी । अ० दिनपणा रहित । वि० आहार गवेखे । नो० अकुशळ । भा० भावनाए करी अनेराने कहे तमे अमुक आगळ माहारा गुण कहेजो एम न कहे । नो० न । वि० य० वळी ।

भा० पोते गुण । अ० आपणा कहे । अ० नाटकादिक न जुए । य० वळी । स० सदा । स० ते । पु० पूजनीक थाय ॥१०॥

मूलः—अलोलुए अक्कुहए अमाई
अपिसुणे यावि अदीण-वित्ती ।
नो भावए नो वि य भावियप्पा
अकोउहल्ले य सया स पुज्जो ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—आहारादिकने विषे लोलपी न होय, कुटिलपणा रहित, कपट रहित, चाडीयापणाये करी रहित, दिनपणा रहित आहारादिकनी गवेषणा करे, पोते पोताना गुण न बोले, अनेरा पासे, पोताना गुण न बोलावे, इन्द्राजाला-दिकना कुतुहले करी रहित नाटकादिक न जुए ते शिष्य पूजनीक होय ॥ १० ॥

अर्थः—गु० क्षमा विनयादिक गुणे करी । सा० साधु कहीए । अ० क्षमा विनयादिक गुण रहित । अ० कुसाधु कहीए । गे० अंगीकार करे । सा० साधुना । गु० गुणने । मु० मुके । अ० कुसाधुना गुणने । वि० एम जाणीने । अ० आपणा आत्माने । अ० आपणा आत्माए करी । जो० जे साधु । रा० राग । दो० द्वेषने विषे । स० समभाव करे । स० ते । पु० पूजनीक थाय ॥ ११ ॥

१ B अकु°

मूलः--गुणेहि साहू, अगुणेहि साहू,

गेण्हाहि साहू गुण, मुञ्चसाहू, ।

वियाणिया अप्पगमप्पएणं

जो राग-दोसेहि समो स पुज्जो ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः--क्षमा विनयादिक गुणे करी साधु कहीये अने संजमना गुण रहित असाधु कहीये तेमां साधुना गुणने ग्रहे अने असाधुना गुणने मुके, ज्ञान आत्माए करी आत्माने जाणे अने जे रागद्वेषने विषे समभाव राखे ते शिष्य पूजनीक होय ॥ ११ ॥

अर्थः—त० तेमज । ड० सोळ वरस मांहि ते बाळकने १ । व० वळी । म० ७० वर्ष उपरांत ते घरडाने । वा० वळी । इ० स्त्रीने । पु० पुरुषने तथा (नपुंसकने) । प० साधुने । गि० ग्रहस्थने । वा० वळी । नो० नहि । ही० हीले (नहि) । नो० न । वि० य० वळी । खि० निन्दे नहि । थ० जात्यादिक गर्व । च० वळी । को० क्रोध । च० वळी । च० छांडे । स० ते । पु० पूज्य थाय ॥ १२ ॥

मूलः--तहेव डहरं व महल्लगं वा

इत्थी पुमं पव्वइयं गिहिं वा ।

नो हीलए नो वि य खिंसएज्जा,

थम्भं च कोहं च चए, स पुज्जो ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः--तेमज नानाने, वृद्धने, स्त्रीने, पुरुषने, नपुंसकने, साधुने अथवा गृहस्थने हीले नहि; अपमान न दीये अथवा निन्दे पण नहि, वळी अहंकारने अने क्रोधने तजे ते शिष्य पूजनीक होय ॥ १२ ॥

अर्थः--जे० जे आचार्यने गुरुने । मा० विनयादिक सन्मान थका । स० निरंतर पछी जे गुरु । मा० सुविनीत शिष्यने माने श्रुत उपदेशादिके करी । ज० जत्ने करी । क० कन्या । व० तेनी पेठे एटले जेम मातापिता कन्याने वये करी गुणे करी धारीने कन्या जोग भरतारने । नि० दीए तेम गुरु आपणा शिष्यने सूत्रार्थनो जाण करी मोटा आचार्य पदे स्थापे । ते० ते एहवा गुरुने । मा० माने । मा० ते गुरु मानवा । अ० जोग छे । त० तपस्वी । जि० पांच इन्द्रिनो जीतणहार । स० साचुं बोलवाने । र० रातो । स० ते । पु० पूजनीक थाय ॥ १३ ॥

मूलः--जे माणिया सययं माणयन्ति

जत्तेण कन्नं व निवेसयन्ति ।

ते माणए माणरिहे तवस्सी

जिइन्दिए सच्चरए, स पुज्जो ॥ १३ ॥

गा० १३ भावार्थः--जे शिष्ये गुरुने मान्या होय ते शिष्यने गुरु पण माने, जेम कन्यानो पिता कन्या नानी होय तेवारे पोते उछेरे अने मोटी थया पछी घणी लक्ष्मी तथा घणा आभरण सहित रुडी जग्या होय तेहना रुडा घरने विषे स्थापे तेम गुरु पण विनीत शिष्यने ज्ञानरुप लक्ष्मी विनियादिक आभरण सहित सद्गतिरुप रुडा मंदीरने विषे स्थापे, ते माटे ते मानवा योग्य ते गुरुने माने ते शिष्य जीतेन्द्रि, तपेश्वरी, सत्यने विषे रक्त होई ते शिष्य पूजनीक होय ॥ १३ ॥

अर्थः—ते० ते । गु० गुरु केहवा छे । गु० गुणनो । सा० भंडार ते गुरुना रत्न सरिखा अमुल्य वचन । सो० सांभळीने । मे० पंडित साधु । सु० रुडा वचन परलोकने हितकारीयां । च० पाळे । मु० साधु । पं० पांच महाव्रत । र० तत्पर हुता । ति० त्रण गुप्ति सहित थको । च० चार । क० कषाय । अ० रहित । स० ते । पु० पूजनीक थाय ॥ १४ ॥

मूलः--तेसिं गुरूणं गुणसागराणं

सोच्चाण मेहावि सुभासियाइं ।

चरे मुणी पञ्चरए तिगुत्तो

चउक्कसायावगए स पुज्जो ॥ १४ ॥

गा. १४ भावार्थः—ते गुरु केहवा छे, गुणना भंडार तेहना रत्न सरिखा अमुल्य वचन सांभळीने पंचमहाव्रतने त्रण गुप्ति भलां भाख्या छे ते बुद्धिवंत आदर अने चार कषाय रहित ते शिष्य पूजनीक होय ॥ १४ ॥

अर्थः—हवे उपसंहार कहे छे । गु० गुरुने । इ० इह लोके । स० निरंतर । प० सावधान थका सेवे । मु० साधु । जि०

जिन। व० मार्गने विषे। नि० डाह्यो चतुर। अ० ज्ञान पामीने। कु० विवेकी होय। धु० टाळे। र० ८ कर्म रुप रज। म० १८ पाप रुप मेल। पु० पूर्व भवनां। क० कीधाने। भा० अतिशे देदीप्यतान। अ० अति मोटी। ग० सिद्ध गति। ग० जाय ॥ १५ ॥ त्ति० ते। बे० कहुं छुं ॥

मूलः—गुरुमिह सययं पडियरिय मुणी
जिण-वय-निउणे अभिगम-कुसले।
धुणिय रय-मलं पुरे-कडं
भासुरमउलं गइं गय ॥ १५ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. १५ भावार्थः—साधु इह लोकने विषे सावधान थको इह लोकने विषे गुरुने आराधे, जैनमार्गने विषे निपुण (डाह्यो) ज्ञान पामीने कुशळ होय ते साधु सावधान थको इहां लोकने विषे गुरुने आराधीने पूर्वभवने विषे कीधेल कर्म रुप रज तथा १८ पाप स्थानक रुप मेल टाळे ने अति मोटी सिद्धगतिमां जाय, एम सुधर्मास्वामीए पोताना जंबूस्वामी नामना शिष्यने नवमा अध्ययनना त्रीजा उदेशानुं उदाहरण कहुं ॥ १५ ॥

॥ इतिश्री नवममध्ययने तृतीय उद्देशकः सम्मतः ॥

---

१ H जिन-वचन, Avach. जिन-प्रवचन.

॥ नवममध्ययनम् ॥ चतुर्थ उद्देशकः ॥

त्रीजे उदेशे आचार्यादिकनी सेवा करवी कही ते सेवा करतां चार प्रकारनी विनयनी समाधि पामे ते आ चोथे उदेसे कहीये छीए.

अर्थः—सुधर्मास्वामी कहे छे हे जंबू । सु० सांभळ्युं । मे० में । आ० हे आउखावंत जंबू । ते० ते । भ० भगवंते । ए० एम । अ० कह्युं आगळ कहेशे तेम । इ० ए अध्ययनने विषे । ख० निश्चे । थे० स्थिवर । भ० भगवंत परमेश्वरे । च० चार । वि० विनयनी । स० समाधिना । ठा० स्थानक । प० कह्यां ।

मूलः—सुयं मे आउसं तेणं भगवया एवमक्खायं । इह
खलु थेरेहिं भगवन्तेहिं चत्तारि विणयसमाहिठाणा पन्नत्ता ॥

भावार्थः—सुधर्मास्वामी जंबूनामना शिष्यने कहे छे हे आउखावंत जंबू में भगवंतनी पासे एम केहेतां सांभळ्युं आ अध्ययनने विषे निश्चे स्थिवर भगवंते चार विनयसमाधिना स्थानक कह्यां ॥

अर्थः—ते शिष्य पुछे छे । क० कोण । ख० निश्चे । ते० ते । थे० स्थिवर । भ० भगवंते । च० चार । वि० विनय । स० समाधिना । ठा० स्थानक । प० कह्यां ?

मूलः--कयरे खलु ते थेरेहिं जगवन्तेहिं चत्तारि
विणयसमाहिठ्ठाणा पन्नत्ता ?

भावार्थः—शिष्यः-कोण ते हे स्वामी ! स्थिवर भगवंते विनयनी समाधि उपजे तेहनां चार स्थानक कह्यां ?

अर्थः—गुरु कहे छे । इ० ए । ख० निश्च । ते० ते । थे० स्थिर । भ० भगवंते । च० चार । वि० विनयनी । स० समाधिनां । ठा० थानक । प० कह्यां.

मूलः--इमे खलु ते थेरेहिं जगवन्तेहिं चत्तारिविणय-
समाहिठ्ठाणा पन्नत्ता,

भावार्थः—गुरु-ए निश्चे स्थिवर भगवंते विनयनी समाधि उपजे तेहनां चार स्थानक कह्यां तेहना नाम कहे छे ।

अर्थः--तं० ते । ज० कहे छे । वि० गुरुवादिकना विनयनुं करवुं ते समाधिस्थानक १ । सु० सूत्रसिद्धांतनुं भणवुं ते समाधिस्थानक २ । त० १२ भेदे तप करवो ते समाधिस्थानक ३ । आ० पांच आचार पाळवां ते समाधिस्थानक ४ ॥ १ ॥

मूलः--तं जहा । विणयसमाही सुयसमाही तवसमाही
आयारसमाही ॥ १ ॥

भावार्थः—शिष्यः-कोण ते चार समाधिनां स्थानक ?-गुरु-गुरुनो विनय करवो ते समाधिनुं स्थानक १, सूत्र सिद्धांतनुं

भणवुं ते समाधिनुं स्थानक २, बारे भेदे तप करवो ते समाधिनुं स्थानक ३, आचार पाळवो ते समाधिनु स्थानक ४ ॥ १ ॥

अर्थः—वि० विनयने । सु० सूत्रने । त० तपने । य० वळी । आ० आचारने विषे । नि० सदाय हो । प० पंडित । अ० तेहने विषे प्रवर्तावे । अ० आतमा । जे० जे साधु । भ० होय । जि० ५ इंद्रियना जीतणहार ॥ २ ॥

मूलः—विणए सुए तवे य आयारे निच्चं पण्डिया ।
अभिरामयन्ति अप्पाणं जे भवन्ति जिइन्दिया ॥ २ ॥

गा. भावार्थः—जे पंडीत साधु सदाय इन्द्रियोनो जीतणहार ते विनयने विषे सूत्रने विषे तपने विषे आचारने विषे पोतानो आत्मा प्रवर्तावे ॥ २ ॥

अर्थः—च० चार । वि० प्रकारे । ख० निश्चे । वि० विनय । स० समाधि । भ० पामे । तं० ते । ज० कहे छे । अ० गुरुए शीखव्यो थको । सु० रुडी सेवा करे १ । स० भक्ति करी । सं० प० अंगीकार करे गुरुनी शीष २ । वे० श्रुत ज्ञान सिद्धांतने । आ० आराधे ३ । न० न । य० वळी । भ० होय । अ० हुं विनयवंत एहवो गर्व (न करे) ४ । च० ए चोथुं । प० पद । भ० होय विनय समाधिनुं । भ० कहीए छीए । य० वळी । ए० इहां । सि० श्लोक ॥ ३ ॥

मूलः—चउव्विहा खलु विणयसमाही भवइ, तं जहा ।
अणुसासिज्जन्तो सुस्सूसइ, सम्मं सम्पडिवज्जइ,

वेयमाराहयइ, न य जवइ अत्त-सम्पग्गहिए

चउत्थं पयं जवइ, जवइ य एत्थ सिलोगो ॥ ३ ॥

भावार्थः—ते निश्चे चार प्रकारे विनयनी समाधि पामे ते कहे छे, गुरुए शीखव्यो थको विनय करे ? रुडी भक्तिये करीने विनय अंगीकार करे २, श्रुतज्ञान सिधांत युक्त (सिधांतने अनुसारे) मार्गनी आराधना करी विनय करे ३, अभिमान रहित तपणे विनय करे ४, विनय समाधिना ए प्रमाणे चार पद कह्यां, इहां ते चारे पदनो श्लोक कहे छे ॥ ३ ॥

अर्थः—पे० वांछे । हि० हितकारी । अ० गुरुनी शीखामण १ । सु० गुरुनी भक्ति करीने २ । तं० ते शिष्य । च० निश्चे । पु० वळी । अ० अंगीकार करे ३ । न० न । य० वळी । मा० मान । म० सन्मान पामीने । म० आठ मद (न करे) ४ । वि० विनय । स० समाधि अंगीकार करे । आ० मोक्षनो । अ० अर्थि ए प्रथम समाधि कही ॥ ४ ॥

मूलः—पेहेइ हियाणुसासणं, सुस्सूसई, तं च पुणो अहिठए ।

न य माण-मएण मज्जइ विणयसमाही आययठिए ॥ ४ ॥

गा. भावार्थः—गुरुनी हितकारी शीखामण ते वांछे गुरुनी भक्ति करीने ते शीखामणने अंगीकार करे, मान सन्मान पामीने जात्यादिक मदे करी अहंकार न करे, ए प्रमाणे मोक्षनो अर्थि विनय समाधी अंगीकार करे, ए पहेली विनय समाधि कही ॥ ४ ॥

अर्थः--हवे बीजी सूत्रनी समाधि कहे छे। च० चार प्रकारे। ख० निश्च। सु० सिद्धांत भणवानी। स० समाधि। भ० होय। तं० तेनुं स्वरुप। ज० कहुंछुं। सु० आचारंगादिकसूत्र। मे० मुजने हितकारी आलंबन। भ० होशे। त्ति० वळी। अ० भण्यो थको लाभकारी। भ० जाणे (होय) १। ए० एकाग्र। चि० चित्त मन थापवाने अर्थे। भ० थशे। त्ति० वळी। अ० भण्युं थकुं। भ० होय २। अ० आपणा आत्माने। ठा० श्रुत धर्मने विषे स्थापवाने। त्ति० वळी। अ० सिद्धांत भण्युं थकुं। भ० होय ३। ठि० पोताना धर्मने विषे रहीने। प० अनेराने। ठा० स्थापवाने विषे। त्ति० वळी। अ० सिद्धांत भण्युं थकुं। भ० होय ४। च० चोथुं। प० स्थानक। भ० होय। भ० कहीए छीए छे। य० वळी। ए० इहां। सि० श्लोक ॥ ५ ॥

मूलः--चउव्विहा खलु सुयसमाही भवइ, तं जहा।
सुयं मे भविस्सइ त्ति अज्झाइयव्वं भवइ, एगग्ग-
चित्तो भविस्सामि त्ति अज्झाइयव्वं भवइ, अप्पाणं
ठावइस्सामि त्ति अज्झाइयव्वं भवइ, ठिउ परं
ठावइस्सामि त्ति अज्झाइयव्वं भवइ चउत्थं पयं
भवइ, भवइ य एत्थ सिलोगो ॥ ५ ॥

भावार्थः--हवे बीजी सूत्रनी समाधि कहे छे, निश्चे सूत्र सिधांत भणवानी चार प्रकारे समाधि होय ते कहे छे, आचारं-

गादीक सूत्र भणवाथी मुजने हितकारी लाभकारीने आलंबन थशे १, सिद्धांत भणवाथी एकाग्र चिते मन स्थापवाने थशे २, सिद्धांत भणवाथी आपणा आत्माने श्रुत धर्ममां स्थापवाने अर्थे थशे, सिधांत भणवाथी पोते धर्मने विषे स्थिर रहीने परने धर्मने विषे स्थापवाने अर्थे थशे ४, [एवी बुद्धिए सूत्र भणे पण अभिमाने नहि] सूत्र समाधिना ए प्रमाणे चार पद कह्या, इहां ते चारे पदनो श्लोक कहे छे ॥ ५ ॥

अर्थः—ना० ज्ञान भणीने १ । ए० एकाग्र धर्मने विष । चि० चित्त थापे २ । य० वळी । ठि० धर्मने विषे स्थिर थईने ३ । ठा० स्थापे । प० बीजाने ४ । सु० सूत्र । य० वळी । अ० भणीने । र० रातो । सु० सिद्धांतनी । स० समाधिने विषे ॥६॥

मूलः—नाणमेगग्ग-चित्तो य ठिउ ठावयई परं
सुयाणि य अहिज्जित्ता रउ सुयसमाहिए ॥ ६ ॥

गा. भावार्थः—सूत्र सिधांत भणीने पोते धर्मने विषे स्थिर थइने बीजाने धर्मने विषे स्थापे ए प्रमाणे सूत्रनी समाधिने विषे रक्त थको विचरे ए बीजो सुत्र समाधि कही ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे तपनी समाधि । च० चार प्रकारे । ख० निश्चे । त० तप । स० समाधि । भ० होय । तं० ते । ज० कहे छे । नो० न । इ० इह । लो० लोक ने लब्धीने । अ० अर्थे । त० तप । अ० करे (नहि) १ । नो० न । प० परलोक ईंद्रादिक पद्वीने । अ० अर्थे । त० तप । अ० करे (नहि) ध्रुपदीनी पेठे २ । नो० न । कि० कीर्त्ति (सर्व दिशे व्यापी) । व० वर्ण । (जे एक दिशे विस्तरे) । स० शब्द । (जे अर्द्ध दिशे व्यापे) । सि० (ते ठामेज व्यापे) ते जश । अ० चारे बो-

लने अर्थे । त० तप । अ० करे । (नहि) ३ । न० एटलो विशेष । नि० आठ कर्म खपाववाने अर्थे । त० तप । अ० करे जेम मुक्तिनी गति पामे ४ । च० चोथुं । प० पद । भ० होय । भ० कहे । य० वळी । ए० इहां । सि० श्लोक ॥ ७ ॥

मूलः—चउव्विहा खलु तवसमाही भवइ, तं जहा । नो इहलोगट्ठयाए तवमहिट्ठेज्जा, नो परलोगट्ठयाए तवमहिट्ठेज्जा, नो कित्ति-वण्ण-सद्द-सिलोगट्ठयाए तवमहिट्ठेज्जा, नन्नत्थ निज्जरट्ठयाए तवमहिट्ठेज्जा चउत्थं पयं भवइ, भवइ य एत्थ सिलोगो ॥ ७ ॥

भावार्थः—हवे त्रीजी तप समाधि कहे छे–निश्चे चार प्रकारे तपनी समाधि होय ते कहे छे, मनुष्य लोकना सुख तथा लब्धी पामवाने अर्थे तप न करे १, देवलोकनां काम भोग पामवाने अर्थे तप न करे (२), सर्व दिशाये विस्तरे ते कीर्ति, एक दिशाये विस्तरे ते वर्ण, अर्ध दिशाये विस्तरे ते शब्द अने तेज स्थानके बोलाय ते श्लाघा एम जश कीर्तिने अर्थे तप न करे ३, तो शेने अर्थे तप करे ?

गुरु—एकांत कर्म खपावी मुक्ति जवाने अर्थे ज तप करे, ए प्रमाणे तप समाधिनां चार पद कह्यां. हवे ए चारे पदनो श्लोक कहे छे ॥ ७ ॥

अर्थः—वि० नाना प्रकारे । गु० गुणे करी सहित । त० तपने विषे । र० रातो । य० वळी । नि० सदा । भ० होय । नि० रहित । आ० आशा (वांछा) रहित । नि० निर्जराने । अ० अर्थे तप करे । त० तपे करी । धु० टाळे । पु० पुर्व भवना कीधां । पा० पाप कर्मने । जु० सहित । स० सदा । त० तप । स० समाधिए करी ए तप समाधि त्रीजी कही ॥ ८ ॥

मूलः—विविह-गुण-तवो-रए ये निच्चं
भवइ निरासए निज्जरट्ठिए, ।
तवसा धुणइ पुराण-पावगं
जुत्तो सया तव-समाहिए ॥ ८ ॥

गा. भावार्थः—घणा प्रकारना गुणे करीने सहित सदाकाळ रक्त थको, एवा तपने विषे उद्यमी थाय अने आ लोक तथा परलोकनी इच्छा रहित एकांत निर्जराने अर्थे तप करे अने पूर्व भवनां पाप कर्म करेलां, तेने तपे करीने टाळे [खपावे] ए प्रमाणे तप समाधि सहित विचरे, ए त्रीजी तप समाधि कही ॥ ८ ॥

अर्थः—हवे चोथी आचार समाधि कहे छे । च० चार प्रकारे । ख० निश्चे । आ० आचारनी । स० समाधि । भ० होय । तं० ते । ज० कहे छे । नो० न । इ० इहां । लो० मनुष्य भवना राजादिकना सुख पामवाने । अ० अर्थे । आ० साधु-

१ य not in B H हि   २ B जुत्ते य सया.

नो आचार पांच महाव्रत । अ० पाळे (नहि) १ । नो० नहि । प० देवताना भोगने । अ० अर्थे । आ० आचार । अ० पाळे (नहि) २ । नो० न । कि० कीर्त्ति १ । व० वर्ण २ । स० शब्द । सि० जशने । अ० अर्थे । आ० साधुनो आचार । अ० पाळे (नहि) ३ । न० एटलो विशेष । आ० अरिहंतपणुं पामवाने । हे० अर्थे । आ० आचार । अ० पाळे ४ । च० ए चोथुं । प० स्थानक । भ० होय । भ० छे । य० वळी । ए० इहां । सि० श्लोक ॥ ९ ॥

मूलः—चउव्विहा खलु आयारसमाही भवइ, तं जहा ।
नो इहलोगट्ठयाए आयारमहिट्ठेज्जा, नो परलोगट्ठ-
याए आयारमहिट्ठेज्जा, नो कित्ति-वण्ण-सद्द-सिलो-
गट्ठयाए आयारमहिट्ठेज्जा, नन्नत्थ आरहन्तेहिं हे-
ऊहिं आयारमहिट्ठेज्जा चउत्थं पयं भवइ, भवइ
य एत्थ सिलोगो ॥ ९ ॥

भावार्थः—हवे चोथी आचारनी समाधि कहे छे—ए निश्चार प्रकारे आचारनी समाधि होय ते कहे छे. मनुष्य भवनां सुख पामवाने अर्थे साधुनो आचार न पाळे १, देवताना काम भोग पामवाने अर्थे आचार न पाळे २, जश कीर्त्तिने अर्थे आचार न पाळे ३, शिष्य कहे छे—तो शेने अर्थे आचार पाळे ? गुरु—अरिहंतपणुं पामवाने अर्थे तथा कर्म रुप वरीने हणी के-

वळज्ञान पामवाने अर्थे साधुनो आचार पाळे ! ! ! ए प्रमाणे आचार समाधिनां चार पद कह्यां. हवे ए चारे पदनो श्लोक कहे छे ॥ ९ ॥

अर्थः—जि० ऋषभादिक तीर्थंकरना । व० वचने । र० राता सावधान । अ० तणतणाटपणा रहित वारंवार कार्य करावे क्रोध न आणे । प० पु० संपूर्ण सूत्रार्थे करी ! आ० अत्यंत । आ० मोक्षनो । अ० अर्थि । आ० आचार शुद्ध पाळवा रुप.। स० समाधिए करी । सं० संवर्या छे २० आश्रवद्वार जेणे । भ० होय । य० वळी । दं० पांच इन्द्रिनो दमणहार । भा० समाधिनो । सं० सांधणहार ॥ १० ॥

मूलः—जिण-वयण-रए अतिन्तणे
पडिपुण्णाययमाययट्ठिए ।
आयारसमाहि-संवुडे
भवइ य दन्ते भाव-सन्धए ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—संपूर्ण सूत्रार्थे करी भरेलो ते अत्यंत मोक्षनो अर्थि, वीतरागना वचनने विषे रक्त एवो साधु सावधान थको जेम तेम बोले नहि अने आचार समाधिये करी जेणे आश्रव रुध्यां [आवतुं पाप बंध कर्युं] छे, वळी इन्द्रियोनो दमणहार ते क्षायक भावे आतमाने जोडीने मोक्ष नजीक करे, ए प्रमाणे चोथी आचार समाधि कही ॥ १० ॥

---

१ H जिन-वचन, Avac^h. जिनप्रवचन.

अर्थः—अ० जाणीने । च० चार । स० समाधिना स्थानक । सु० निर्मल मन वचन कायाए करी । सु० भलो । स० समाधिवंत । अ० आत्मा छे जेहनो ते साधु । वि० घणो । हि० हितकारी । सु० सुखनो थानक जे मोक्ष गति । व० ते पामे । पु० वळी । कु० करे । सो० ते साधु पामे । प० थानक । खे० गर्भवासना उपद्रव रहित । अ० पोते ॥ ११ ॥

मूलः—अभिगम चउरो समाहिउ
सुविसुद्धो सुसमाहियप्पउ ।
विउल-हिय-सुहावहं पुणो
कुव्वइ सो पय-खेममप्पणो ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—ए प्रमाणे चार समाधिनां स्थानकने अत्यंत निर्मळ मन, वचन, कायाए करी, भलो समाधिवंत आत्मा छे जेहनो एहवो साधु जे घणुंज हितकारी सुखनुं स्थानक ते पामे अने गर्भवासना ऊपद्रव रहित एवुं मुक्ति पद पामे ॥ ११ ॥

अर्थः—जा० जन्म । म० मरणना दुःखथी । मु० मुकाय । इ० मनुष्य लोकथी । च० वळी । च० छांडे । स० सर्व शारीरी मानसीक दुःख वेदना सहित एहवा शरीरने । सि० सिद्ध । वा० वळी । भ० होय । सा० शास्वतो आठ कर्म क्षय करीने । दे० देवता । वा० वळी । अ० अल्प कर्म । र० रह्यां । म० महर्द्धिक (परंपराए मोक्ष पामे) ॥ १२ ॥ त्ति० एम । बे० कहुंछु ॥

मूलः—जाइ-मरणाउ मुच्चई
इत्थत्थं च चयइ सव्वसो।
सिद्धे[1] वा भवइ सासए
देवो वा अप्प-रए महिड्ढिए ॥ १२ ॥ त्ति बेमि ॥

गा. १२ भावार्थः—ते जन्म मरणथी मुकाय वळी मनुष्य लोकथी ने मानसीक दुःख सहित एवां शरीरने छांडीने आठ कर्म क्षय करीने शाश्वतो सिद्ध थाय अने कदाचित थोडां कर्म रहे तो मोटी रुधिवाळो वैमानीक देवता थाय अने अनुक्रमे मोक्ष पामे, एम सुधर्मास्वामीये पोताना जंबूस्वामी नामना शिष्यने कह्युं ॥ १२ ॥

॥ इतिश्री नवममध्ययने चतुर्थः उद्देशकः सम्मतः । नवममध्ययनं सम्मत्तं ॥

नवमे अध्ययने विनय करवो कह्यो ने विनित होय ते विनित साधुनो आचार पाळे ते साधुनो आचार दशमे अध्ययने कहे छे.

१ B सिद्धो.

(स-भिक्खु-अज्झयणं.)

॥ दशममध्ययनम् ॥

अर्थः—नि० नीकळ्यां दीक्षा लईने द्रव्य भावे घरथी । आ० आज्ञा सहित । बु० ऋषभादिक तीर्थकरनां । व० वचन पाळवाने तथा तेहना उपदेशे । नि० सदाकाळ । चि० चित्तने । स० समाधिए करी । ह० होय । इ० स्त्रीने । व० वसे । न० न । या० वळी । ग० पोहोचे । वं० छांड्या भोग । नो० न । प० पाछा वांछे । जे० जे । स० ते । भि० साधु कहीए ॥ १ ॥

मूलः—निक्खम्म-माणाय[1] बुद्ध-वयणे
निच्चं चित्त-समाहिओ हवेज्जा ।
इत्थीण वसं न यावि गच्छे
वन्तं नो पडियायई[2] जे स भिक्खू ॥ १ ॥

गा. १ भावार्थः—हवे विनयवंत होय ते साधुनो आचार पाळे ते साधुनो आचार आ दशमा अध्ययनमां कहे छे—को-

१ B and Avach. निक्खममाणाय. २ B पडियाहियई. H and Avach. प्रत्यापिबति (instead of प्रत्यादीयते).

इक वैराग्यवंत वीतरागनी वांणी सांभळीने संसार मुकीने नीकल्यो ते वीतरागनां वचन पाळवाने सदाकाळ चित्तनी समाधिये करी सहित थको संयम पाळे. वळी स्त्रीना वसमां पडे नहि [एटले स्त्री संबंधी काम भोगना पंजामां सपडाय नहि] अने जे वमेला काम भोगने फरी अंगीकार न करे जे एहवा होय तेहने साधु कहीये ॥ १ ॥

अर्थः—पु० सचित पृथ्वीकायने । न० न । ख० खणे । न० न । ख० खणावे खणतां प्रते अनुमोदे नहि । सी० सचित्त । उ० पाणी । न० न । पि० पीए । न० न । पि० पीवरावे नहि पीताने अनुमोदे नहि । अ० अग्नि छकायना जीवनी घात करनार छे । स० शस्त्र खडगादिक । ज० जेम । सु० अतिशे । नि० तीखुं तेहनीपरे अग्नि । तं० ते अग्नि । न० न । ज० बाळे नहि । न० न । ज० बळावे नहि बाळताने अनुमोदे नहि । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ २ ॥

मूलः—-पुढविं[1] न खणे न खणावए,
सीओदगं न पिए न पियावए, ।
अगणि सत्थं जहा सु·निसियं
तं न जले न जलावए जे स भिक्खू ॥ २ ॥

गा. २ भावार्थः—जे सचेत पृथ्वीकायने खणे नहि, बीजा पासे खणावे नहि, अनेरो कोइ खणतो होय तेहने भलुं न

1 B पुढवि.

जाणे तथा सचेत पाणी पीये नहि, पीवरावे नहि, कोइ पीतो होय तेहने भलुं न जाणे, वळी खडगादीक शस्त्रनी धार जेवी तीक्ष्णने छकाय जीवनी घात करनार एवी अग्निने सळगावे नहि, बीजा पासे सळगावरावे नहि, कोइ अनेरो सळगावतो होय तेने भलुं न जाणे एवा होय तेहने साधु कहीये ॥ २ ॥

अर्थः—अ० वायराने । न० न । वी० वस्त्रादिके वींजे नहि । न० न । वी० वींजावे नहि वींजताने अनुमोदे नहि । ह० वनस्पतिकाय । न० न । छि० छेदे । न० न । छि० छेदावे नहि । बी० बीज साळ्यादिक । स० सदा । वि० वर्जीने चाले । स० सचितनो । न० न । आ० आहार करे । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ ३ ॥

मूलः—अनिलेण न वीए न वीयावए,
हरियाणि न छिन्दे न छिन्दावए, ।
बीयाणि सया विवज्जयन्तो
सच्चित्तं नाहारए जे स भिक्खू ॥ ३ ॥

गा. ३ भावार्थः—जे वायराने वस्त्रादिके वींजे नहि, वींजावे नहि, वींजतो होय तेने भलु न जाणे अने वनस्पतिने छेदे नहि, छेदावे नहि, छेदतो होय तेहने भलुं न जाणे, वळी साळी (डांगर) प्रमुख बीजने अणहणतो थको; सदाकाळ वर्जीने चाले ने सचेतनो आहार न करे तेहने साधु कहीये ॥ ३ ॥

अर्थः—व० हिंसा । त० त्रस बेइन्द्रियादिक जीवनी । था० पांच थावरनी निश्राए । हो० होय । पु० पृथ्वीनी । त० तृणानी । क० लाकडानी । नि० निश्राए होय ते पण हणाय । त० ते माटे । उ० साधु निमित्ते रांध्युं ते । न० न । भु० जमे । नो० न । वि० वळी । प० पोते रांधे नहि । न० न । प० रंधावे नहि रांधताने अनुमोदे नहि । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ ४ ॥

मूलः—वहणं तस-थावराण होइ
पुढवि-तण-कठ-निस्सियाणं, ।
तम्हा उद्देसियं न भुंजे,
नो वि पए न पयावए जे स भिक्खू ॥ ४ ॥

गा. ४ भावार्थः—जे पृथ्वीने, तृणाने, काष्टने आश्रीने, जे त्रस अने स्थावर जीव रहेला छे, ते जीवोनी हिंस्सा थाय तेथी साधु आधा कर्मि [साधुने निमित्ते बनावेलो ते] आहार भोगवे नहि, पोते रांधे नहि, रंधावे नहि, रांधताने भलुं न जाणे, एहवा होय तेहने साधु कहीये ॥ ४ ॥

अर्थः—रो० रोचवे खरा करी सदहे । ना० श्रीमहावीरना । व० वचन सिद्धांतने । अ० आपणा आत्मा । स० समान । म० जाणे । छ० छ । का० कायना जीवने । पं० पांच । य० वळी । फा० पाळे । म० महा । व० व्रतने । पं० पांच । आ० आश्रवद्वारने । सं० रुंधे । जे० जे । स० ते । भि० साधु कहीए ॥ ५ ॥

मूलः—रोइय-नायपुत्त-वयणे

अप्प समे मन्नेज्ज छप्पि काए, ।

पञ्च य फासे महव्वयाइं

पञ्चासव-संवरए जे स भिक्खू ॥ ५ ॥

गा. ५ भावार्थः—जे महावीरनां वचनने सत्य करी माने अने छकायना जीवने पोताना आत्माना समान लेखवे, पांच महाव्रतने पाळे ने पांच आश्रवने रुंधे एहवा होय तेने साधु कहीये ॥ ५ ॥

अर्थः—च० चार । व० छांडे । स० सदा निरंतर । क० क्रोधादिक कषाय । धु० निश्चळ । जो० मन वचन कायाना जोग । य० वळी । ह० होय । बु० तीर्थंकरनी । व० आज्ञाने विषे । अ० धन रहित । नि० रहित । रु० रुपुं । र० सुवर्णादिक । गि० ग्रहस्थनी । जो० करणी । प० वर्जे । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ ६ ॥

मूलः—चत्तारि वमे सया कसाए

धुव-जोगी य हवेज्ज बुद्ध-वयणे ।

अहणे निज्जाय-रूव-रयए

---

१ H and Avach. रोचयित्वा (for रोइत्ता !) २ B अत्त-समे. ३ B संवरे, H and Avach. संवुडे य (°वृतश्च). ४ य not in B.

गिहि-जोगं परिवज्जए जे स भिक्खू ॥ ६ ॥

गा. ६ भावार्थः—जे चार कषायने सदाय वर्जे, जीन वचनने निश्चळ सुभ मन वचन कायाना जोगनो धरणहार रुपुं सुवर्णादिक धन रहित ग्रहस्थनी सावद्यकर्णी वर्जे एहवा होय, तेमने साधु कहीये ॥ ६ ॥

अर्थः—स० समकीत धारी होय ते । स० सदा । अ० अज्ञानीनो तप देखी मुंझाय नहि । अ० छे जाणपणुं । हु० निश्चे । ना० ज्ञान । त० तप । सं० संजमने विषे । य० वळी । त० तपे करी । धु० टाळे । पु० पुर्व भवना । पा० पाप कर्मने । म० मन । व० वचन । का० काय । सु० भलीपरे । सं० संवरे । जे० जे । स० ते । भि० साधु कहीए ॥ ७ ॥

मूलः—सम्मदिट्ठी सया अमूढे

"अत्थि हु नाणे तवे संजमे य," ।

तवसा धुणइ पुराण-पावगं

मण-वयं-काय-सुसंवुडे जे स भिक्खू ॥ ७ ॥

गा. ७ भावार्थः—जे समकीत धारी होय ते सदाय अज्ञानीनो तप देखीने मुंझाय नहि अने ज्ञान तप संजमने विषे निश्चे जेहनु जाणपणुं छे अने पुर्व भवनां पाप कर्मने तपे करीने टाळे ने मन वचन कायाने भली पेरे संवरे (कबजे राखे)

१ H and Avach. तवे य सं° (तपश्चसं°). २ B वइ.

एहवा होय तेहने साधु कहीये ॥ ७ ॥

अर्थः—त० तेमज । अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वळी । वि० अनेक प्रकारे । खा० मेवादिक । सा० लवंगादिक । ल० पामीने । हो० मन मांहे चिंतवे जे होशे । अ० अर्थे । सु० काल । प० परमदीने अर्थे आवशे । वा० वळी । तं० ते आहारादिक एहवुं जाणीने । न० न । नि० वासी राखे । न० न । नि० वासी रखावे । (वासी राखतांने अनुमोदे नहि)। जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ ८ ॥

मूलः—तहेव असणं पाणगं वा
विविहं खाइमं-साइमं लभित्ता ।
"होही अट्ठो सुए परे वा"
तं न निहे न निहावए जे स भिक्खू ॥ ८ ॥

गा. ८ भावार्थः—तेमज जे अन्न पाणी मेवाने मुखवास ए चार प्रकारनो आहार काले अथवा परम दीने काम आवशे एम जाणीने चार प्रकारनो आहार वासी राखे नहि, वासी रखावे नहि, वासी राखतो होय तेने भलु न जाणे, एहवा होय तेहने साधु कहीये ॥ ८ ॥

अर्थः—त० तेमज । अ० अन्न । पा० पाणी । वा० वळी । वि० घणा प्रकारना । खा० मेवो । सा० लवंगादिक । ल०

१ s साइमं सा° (also H !).

पामीने । छं० आमंत्री आपीने । सा० एक धर्मना साधुनी साथे । भु० जमे । भो० जमीने । स० पांच प्रकारनी सझाय कर-वाने विषे । र० रातो । य० वळी । जे० जे । स० ते । भि० साधु कहीए ॥ ९ ॥

मूलः—तहेव असणं पाणगं वा
विविहं खाइम-साइमं लभित्ता ।
छन्दिय साहम्मियाण भुञ्जे
भोच्चा सज्झाय- रए य जे स भिक्खू ॥ ९ ॥

गा. ९ भावार्थः—तेमज जे अन्न पाणी मेवाने मुखवास ए चार प्रकारनो आहार पामीने पोताना साधर्मी साधुने आ-मंत्रीने भोजन करे अने पछी सझाय ध्यान करे एहवा होय तेहने साधु कहीये ॥ ९ ॥

अर्थः—न० न । य० वळी । वु० कलह उपजे तेहवी । क० कथावार्त्ता । क० कहे । न० न । य० वळी । कु० क्रोध करे कथा कहेतां । नि० गुप्त छे । इ० पांच इन्द्रि । प० रागादिक रहित । सं० संजमने विषे । धु० निश्चल । जो० मन वचन कायाना जोग तेणे करी । जु० सहित होय । उ० उपशांत सहित । अ० प्रमाद रहित तथा अनाचारने आदर रहित । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ १० ॥

मूलः—न य वुग्गहियं कहं कहेज्जा
न य कुप्पे निहुइन्दिए पसन्ते ।
संजम-धुव-जोग-जुत्ते
उवसन्ते अविहेडए जे स भिक्खू ॥ १० ॥

गा. १० भावार्थः—जे कलेश ऊपजे तेहवी कथा वार्ता न कहे, कोइना ऊपरे क्रोध न करे अने पांच इन्द्रियो गोपवी छे राग द्वेष रहित संजमने विषे मन वचन कायाना जोग निश्चळ होय, उपशांत सहित, प्रमाद रहितने अणाचार आदरे नहि एहवा होय तेहने साधु कहीये ॥ १० ॥

अर्थः—जो० जे कोइ । स० खमे । हु० निश्चे । गा० इन्द्रिने । क० कांटा सरिखा । अ० कठोर वचन । प० नाडी आदिकना प्रहार । त० आंगळीयादिके करी बीवडाववुं । य० वळी । भ० घणा भयकारीया । मे० बीहामणा । स० शब्द । स० वैतालादिकनी कीधी अट्टष्य हास्यादिक इत्यादिक उपसर्ग आव्ये । स० समभावे । सु० सुख । दु० दुःख । स० खमे । य० वळी । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ ११ ॥

मूलः—जो सहइ हु गाम-कण्टए

---

१ H in ड and Avach. अवहे°.

अक्कोस-पहार-तज्जणाउ य ।
भय-भेरव-सद्द सप्पहासे
सम-सुह-दुक्ख-सहे य जे स भिक्खू ॥ ११ ॥

गा. ११ भावार्थः—जे कोइ इन्द्रिने कांटा सरिखां कठोर वचन नाडीयादीकना प्रहार आंगळीयादीके करी बीवडावे, जे स्थानकने विषे वैतालादिकनी कीधी अट्टहास्यादिके [भयंकर शब्दे] करीने सहित अत्यंत बीहामणा शब्द छे एवा उपसर्ग अने सुख दुःख ने समभावे खमे एहवा होय, तेहने साधु कहीये ॥ ११ ॥

अर्थः—प० बारमी पडिमा अभिग्रह । प० अंगीकार करीने । म० समशानने विषे काउसग्ग करे त्यां । नो० न । भा० बीहे नहि । भ० त्रास न पामे । भे० बीहामणा भूत प्रेत पिशाचादिकना रुप । दि० देखीने । वि० अनेक प्रकारे । गु० गुणने विषे । त० तपने विषे । र० रातो । य० वळी । नि० सदाय । न० न । स० शरीरनी । च० वळी । अ० शुश्रुखा तथा ममता न करे । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ १२ ॥

मूलः—पडिमं पडिवज्जिया मसाणे
नो भाए[1] भय-भेरवाइ दिस्स, ।

१ Bs भायए.

विविह-गुण-तवो-रए य निच्चं
न सरीरं चाभिकह्वई जे स भिक्खू ॥ १२ ॥

गा. १२ भावार्थः—जे बारमी भीखुनी पडिमा अंगीकार करीने मसाणने विषे भुत पिशाच वैताळादीकना अत्यंत भयने देखीने बीहे नहि अने घणा प्रकारना विनय क्षमाने तपना गुण विषे रक्तने शरीरनी सुश्रुखा (छटापटा) तथा ममता न करे एहवा होय तेने साधु कहीये ॥ १२ ॥

अर्थः—अ० वारंवार तप अभिग्रह करतां । वो० वोसरावी । च० छांडी छे । दे० कायानीं ममता जेणे । अ० भुंडे वचने आक्रोश्यो १ । व० वळी । ह० मार्यो २ । व० वळी । लू० लुंट्यो हतो ३ । वा० वळी । लू० स्वानादिके करडे ४ । वा० वळी । पु० पृथ्वी । स० सरखो । मु० साधु । ह० होय एटले पृथ्वीने जेम लोक खणे खोदे ते जेम सहे तेम साधु लोकना परीसह उपजे ते खमे । अ० नियाणुं न करे । अ० कुतुहल विद्या न फोरवे । य० वळी । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥१३॥

मूलः—असइं वोसठ-चत्त-देहे
अक्कुठे व हए व लूसिए वा ।

---

१ ॥ वोसिठ्ठ.

पुढवि-समे मुणी हवेज्जा
अनियाणे अकोहल्ले य जे स भिक्खू ॥ १३ ॥

गा. १३ भावार्थः—जेणे वारंवार तप अभिग्रहादीक करवे करीं कायानी ममता तजेली छे अने जेम पृथ्वीने कोइ खणे कोइ खोदे तो पण ते दुःख सहन करे तेम कोइ भुंडे वचने करी आक्रोसे, कोइ मारे, कोइ लुंटे ने स्वानादीक करडे तो पण पृथ्वीनी पेरे परीसह ऊपजे ते सहन करे अने नियाणुं (करणीनुं फल मागी लेवुं ते) न करे ने कुतुहळ विद्या न फोरवे एहवो होय तेहने साधु कहीये ॥ १३ ॥

अर्थः—अ० जीतीने । का० कायाए करी । प० बावीस परीसहने । स० उद्धारकरे पार उतारे । जा० जाती एकेंद्रियादिकनो । प० मार्गभव करवारुप फरतो रावे एटले संसार मार्गथी उद्धार करे । अ० आपणा आत्माने । वि० जाणीने । जा० जन्म । म० मरणना । म० मोटा । भ० भय । त० तप । र० रातो । सा० संजमने विषे । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥१४॥

मूलः—अभिभूय काएण परीसहाइं
समुद्धरे जाइ-पहाउ अप्पयं ।
विइत्तु जाई-मरणं महब्भयं
तवे रए सामणिए जे स भिक्खू ॥ १४ ॥

१ B. अकोउह°, s °हल्लए.

गा. १४ भावार्थः—जे कायाए करीने बावीस परीसहने जीतीने एकेंद्रियादिकना भव करवा रुप मार्गथी पोताना आत्माने पार ऊतारे अने जन्म मरणना मोटा भयने जाणीने तप संजमने विषे रक्त एहवो होय तेहने साधु कहीये ॥ १४ ॥

अर्थः—ह० हाथे करी । सं० संजम पाळे जीव न मारे । पा० इर्या सुमति चाले ते । वा० हिंसाकारी परजीवने पीडाकारी वचन न बोले । सं० इन्द्रिना विकार जीते । अ० शुक्ल ध्यानने विषे । र० रातो । सु० भलो । स० समाधिवंत । अ० आत्मा छे जेहनो । सु० सूत्र सिद्धांतनो । अ० अर्थनो । च० वळी । वि० जाण । जे० जे । स० ते । भि० साधु कहीए ॥ १५ ॥

मूलः—हत्थ-संजए पाय-संजए
वाय-संजए संजइन्दिए ।
अज्झप्प-रए सुसमाहियप्पा
सुत्तत्थं च वियाणई जे स भिक्खू ॥ १५ ॥

गा. १५ भावार्थ—जेणे हाथे करी जीव हिंसादीक अण करवाथी हाथ संवर्या छे, पगे करी जीव हिंसादीक अण करवाथी पग संवर्या छे, हिंसाकारी वचन अण बोलवाथी वचन संवर्युं छे, इन्द्रियोना विकार जीतवाथी पांच इन्द्रियो संवरी छे अने धर्म ध्यानने सुकल ध्यान ध्यावे करी भलो समाधिवंत आत्मा छे जेहनो ने सुत्र अर्थने जाणे एहवा होय तेहने साधु कहीये ॥ १५ ॥

अर्थः—उ० वस्त्र पात्रादिकने विषे । अ० मुर्छा मोह रहित । अ० नवा पामवानी वांछना रहित । अ० अजाणे घरे । उ० थोडो आहार छे । पु० सरस । नि० निरस । क० वेचातुं न लीए । वि० वेचे नहि । स० घीयादिक वासी राखवाथी । वि० निवर्ते । स० सर्व । सं० राग द्वेष मोहादिक कर्म बंधनना कारण तेणे रहित तथा ग्रहस्थना । आ० परिचय रहित । य० वळी । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ १६ ॥

मूलः—उवहिम्मि अमुच्छिए अगिद्धे

अन्नाय-उञ्छं पुल-निप्पुलाए ।

कय-विक्कय-सन्निहिउ विरए

सव्व-सङ्गावगए य जे स भिक्खू ॥ १६ ॥

गा. १६ भावार्थः—जे वस्त्रपात्रादीक उपधिने विषे मुर्छा रहित अने नवी उपधि पामवाने विषे गृध (लुब्ध) पणाये करी रहित अण जणावतो थको थोडो थोडो सरस या निरस आहार लीये, वेचातुं लीये नहि अथवा वस्त्रादीक वेचे नहि, घीयादिक वासी राखवाथी निवर्ते, राग, द्वेष, मोहादीक सर्व कर्म बंधना कारण तेथी तथा ग्रहस्थीना परिचयथी रहित एहवा होय तेहने साधु कहीए ॥ १६ ॥

अर्थः—अ० लोलपीपणा रहित अणदीठि वस्तु न मागे । भि० साधु । न० न । र० सरस आहारने विषे । गि० गृद्ध न होय । उ० थोडुं थोडुं लेतो । च० विचरे । जी० जीवतव्य । न० न । अ० वांछे । इ० रुद्धिने । च० वळी । स० सत्कार

वस्त्रादिकना लाभने । पू० वचननी स्तुति करे । एटलां वांछे नहि । च० वळी । च० छांडे लालच तथा ज्ञानने विषे । ठि० रह्यो । अ० आत्मा । अ० स्नेह रहित । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ १७ ॥

मूलः—अलोलो भिक्कू न रसेसु गिद्धे
उञ्छं चरे जीविय-नाभिकङ्खी ।
इड्ढिं च सक्कारण पूयणं च
चए ठियप्पा अणिहे जे स भिक्कू ॥ १७ ॥

गा. १७ भावार्थः—जे लोलपीपणाये करी रहित अने सरस आहारने विषे गृघ न थाय, थोडो थोडो आहार लेतो थको विचरे, असजम जीवतव्यमे वंछे नहि, वळी ऋद्धि ने सत्कार ते वस्त्रादोकना लाभने अने वचननी स्तुतिने वंछे नहि, लालचने तजे, आत्माने स्थिर करीने निस्पृही भावे स्नेह माया रहित एहवा होय तेहने साधु कहीए ॥ १७ ॥

अर्थः—न० न । प० अनेराने । व० एम कहे (नहि) । अ० ए । कु० कुसीलीयो छे एटले कोईना अवणवाद नाम कहने न कहे । जे० जेणे वचने । अ० बीजो मनुष्य । कु० कोप करे । न० न । तं० तेहवुं वचन । व० बोले । जा० जाणीने । प० जुगुप्सा । पु० पुण्यना फळ भलां । पा० पापना फळ माठां । अ० पोते । न० न । स० अभिमान करे (नहि) । जे०

जे । स० ते । भि० साधु कहीए ॥ १८ ॥

मूलः——न परं वएज्जासि "अयं कुसीले"
जेणन्नो[1] कुप्पेज्ज न तं वएज्जा ।
जाणिय पत्तेयं[2] पुण्ण-पावं
अत्ताणं न समुक्कसे जे स भिक्खू ॥ १८ ॥

गा. १८ भावार्थः—ए कुशीलीयो छे एम अनेराने न कहे, जे वचनथी माणस कोप करे तेवुं वचन न बोले, पुण्य पापनां जुदां जुदां फळ जाणीने पोते अभिमान न करे एहवो होय तेहने साधु कहीये ॥ १८ ॥

अर्थः—न० न । जा० जाति । म० मद करे नहि । न० न । य० वळी । रु० रुपनो । म० मद करे (नहि) जे माहरुं रुप घणुं छे । न० न । ला० लाभनो । म० मद करे (नहि) जे हुं सघळे लाभ पाम्यो छुं । न० न । सु० सूत्र भण्यानो । म० मद करे (नहि) जे हुं मोटो बहुश्रुत पंडित छुं । म० जात्यादिक मद । स० सर्वे । वि० विशेषे । व० वजतो परिहरतो । ध० धर्म । झा० ध्यानने विषे । र० रातो । य० वळी । जे० जे । स० ते । भि० साधु कहीए ॥ १९ ॥

---

१ B अन्ने. २ s पत्तेयं.

मूलः—न जाइ-मत्ते न य रूव-मत्ते
न लाभ-मत्ते न सुएण मत्ते ।
मयाणि सव्वाणि विवज्जयंन्तो
धम्म-ज्झाण-रए[2] य जे स भिक्खू ॥ १९ ॥

गा. १९ भावार्थः—माहारी जाती मोटी एम जातीनो मद न करे, माहरु रुप खुबसुरत एम रुपनो मद न करे, हुं सर्व स्थळे लाभ पामुं छुं, तेम लाभनो मद न करे, हुं घणुं भण्यो छुं एम सूत्रनो मद न करे इत्यादीक आठ मदने विशेषे करी छांडीने धर्म ध्यानने सुकल ध्यानने विषे रक्त एहवा होय तेहने साधु कहीए ॥ १९ ॥

अर्थः—प० कहे । अ० आर्य । प० पद ते धर्म कथा भव्य जीव आगळ । म० मोटो । मु० मुनीश्वर । ध० पोते धर्मने विषे । ठि० रह्यो थको । ठा० थापे । प० अनेराने धर्मने विषे धर्म उपदेश दइने । पि० वळी । नि० संसार मांहिथी नीकळी दीक्षा लइने । व० छांडे । कु० कुशीलीयानो । लिं० वेश चिन्ह । न० नकरे । या० वळी । हा० कोइनी हास्य । कु० कुतुहल (न करे) । जे० जे । स० ते । भि० साधु ॥ २० ॥

---

१ H and Avach. विवर्ज्य (°जाइत्ता)   २ B -रए जे, H -रए हि जे.

मूलः—पवेयए अज्ज-पयं महा-मुणी,
धम्मे ठिओ ठावयई परं पि, ।
निक्खम्म वज्जेज्ज कुसील-लिङ्गं
न यावि हासं कुहए जे स भिक्खू ॥ २० ॥

गा. २० भावार्थः—जे मोटो रुषीश्वर भव्य जीव आगळे धर्म कथा कहे अने पोते धर्मने विषे स्थिर रह्यो थको अनेराने धर्मने विषे स्थिर करे, संयम लइने कुसीळीयानां चिन्हने वर्जे अने हांसी कुतुहळनो अणकरणहार एहवो होय तेहने साधु कहीये ॥ २० ॥

अर्थः—तं० ते । दे० उदारिक शरीरमां । वा० वसवुं । अ० असुचिथी उपन्युं । अ० अशास्वतु एटले नित्य प्रत्ये नहि एहवुं जाणीने शुं करे ते कहे छे । स० सदा निरंतर । च० शरीरने त्यजे ममताने त्यागे करी । नि० नित्य सदा । हि० हित मोक्षने विषे । ठि० थाप्यो । अ० आत्मा जेहनो एहवो साधु । छि० छेदीने । जा० जन्म । म० मरणनुं । बं० बंधन संसार छेदीने । उ० पामे । भि० साधु । अ० ज्यां गया पछी वळी । आ० संसार मांहि आववुं नथी एहवी । ग० सिद्ध गतिने एटले सिद्ध थाय ॥ २१ ॥ त्ति० एम । बे० हुं कहुंछुं ॥

मूलः—तं देह-वासं असुइं असासयं
सया चए निच्च-हिय-ठियप्पा ।
छिन्दित्तु जाई-मरणस्स बन्धणं
उवेइ भिक्खू अपुणागमं गइं ॥ २१ ॥ ति बेमि ॥

गा. २१ भावार्थः—जेणे सदाय मोक्षना साधनने विषे पोतानो आत्मा स्थाप्यो छे ते ए प्रत्यक्ष असुचि मळमुत्रे करीने भरेल ने अशास्वतुं एवा उदारिक शरीरनो वास ने छांडे तेनी ममता आणे नहि एवो साधु जन्म मरणनां बंधनने संसारने छेदीने जीहां गया पछी वळी संसार मांहि आववुं नथी एहवी सिद्ध गति पामे एटले सिद्ध थाय ए प्रमाणे सुधर्मा स्वामीये पोताना जंबूस्वामी नामना शिष्यने दशमा अध्ययननुं उदाहरण कह्युं ॥ २१ ॥

॥ इति श्री स-भिक्खु नाम दशममध्ययनम् सम्मत्तं ॥

॥ इति श्री दशवैकालिक सूत्रं समाप्तं ॥

॥ इति श्रीदशवैकालिकसूत्रं समाप्तं ॥